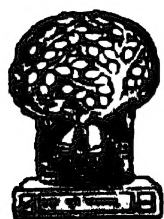

ଅନ୍ତର୍ଭାରତୀୟ ପୁସ୍ତକମାଳା

ପଞ୍ଜାବୀ ଏକାଂକିକା

ପଂଜାବୀ ଏକାଂକିକା

ସଂପାଦକ
ଅତର ସିଂହ
ଅନୁବାଦ
ରତ୍ନାକର ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ

ନ୍ୟାସ୍‌ନାଲ୍ ବୁକ୍ ଟ୍ରଷ୍ଟ, ଇଣ୍ଡିଆ, ନୂଆଦିଲ୍ଲୀ

1984 (ଶକାବ୍ଦ 1906)

ମୂଳ ରଚନା © ଲେଖକାଧୀନ

ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ © ନ୍ୟାସ୍‌ନାଲ୍‌ ବୁକ୍‌ ଟ୍ରଷ୍ଟ, ଇଣ୍ଡିଆ, 1984

Original Title : Choonven Punjabo Ekanki (Punjabi)

Oriya Translation : Punjabi Ekankika

Rs. 7.75

ଡାଇରେକ୍ଟର, ନ୍ୟାସ୍‌ନାଲ୍‌ ବୁକ୍‌ ଟ୍ରଷ୍ଟ, ଇଣ୍ଡିଆ, A-5, ଗ୍ରୀନ୍‌ ପାର୍କ, ନ୍ୟୁଦିଲ୍‌ହୀ-110016
କର୍ତ୍ତୃକ ପ୍ରକାଶିତ ଏବଂ ପ୍ରଚ୍ଛଦପ୍ରକାଶିନୀ, ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା, କଟକ-1 ଦ୍ୱାରା ମୁଦ୍ରିତ ।

ଭୂମିକା

ପଞ୍ଜାବୀ ନାଟକ ତଥା ରଙ୍ଗମଞ୍ଚ ପଞ୍ଜାବର ସାଂସ୍କୃତିକ ପୁନର୍ଜାଗୃତର ଦ୍ୱିତୀୟ ଚରଣର ଦାନ । ପଞ୍ଜାବ ଉପରେ ବ୍ରିଟିଶ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ବିଜୟ ଏବଂ ତାହାର ପରିଣାମ ସ୍ୱରୂପ ପଶ୍ଚିମାସୀୟତା ତଥା ସାଂସ୍କୃତିକ ସଂପର୍କଦ୍ୱାରା ଉନ୍ନତବଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଉତ୍ତରାଦିରେ ପଞ୍ଜାବରେ ପୁନର୍ଜାଗୃତର ଅଳ୍ପଭେଦଗମ୍ଭୀର ଘଟିଲା । ପଞ୍ଜାବର ସାଂସ୍କୃତିକ ପୁନର୍ଜାଗୃତର ପ୍ରଥମ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ମଧ୍ୟକାଳରେ ରହିଯିବାଦ୍ୱାରା ଇସ୍ଲାମର ପ୍ରବେଶ ଓ ଶିଖଧର୍ମର ଉଦୟ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ହିଁ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ଏହି ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ପଞ୍ଜାବରେ ଧର୍ମ, ଦର୍ଶନ, କାବ୍ୟ, ସଙ୍ଗୀତ, ଚିନ୍ତନ ତଥା ସ୍ଥାପତି-କଳା କ୍ଷେତ୍ରରେ ତ ସୁରଣୀୟ ତଥା ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ପ୍ରକଟିତ ହେଲା ଏବଂ ତାହାର ବିକାଶ ମଧ୍ୟ ହେଲା । କିନ୍ତୁ ନୂତନ ଏବଂ ନାଟକ ଭଳି ଦୃଶ୍ୟ-ଶ୍ରବଣ ଉପେକ୍ଷିତ ହୋଇ ରହିଗଲା । ଦର୍ଶନ, କାବ୍ୟ, ସଙ୍ଗୀତ, ଚିନ୍ତନ ଓ ସ୍ଥାପତି-କଳାରେ ମଧ୍ୟ ଧର୍ମହିଁ ପ୍ରେରଣାର ସ୍ରୋତ ହୋଇ ରହିଲା—ରାଜ୍ୟ ନୁହେଁ । ସେଥିପାଇଁ ମଧ୍ୟକାଳୀନ ପଞ୍ଜାବରେ ଏ ସବୁର ବିକାଶ ଉପରେ ଧର୍ମର ପ୍ରଭାବ ବ୍ୟାପକ ଥିଲା । ପଞ୍ଜାବ ଇତିହାସର ମଧ୍ୟକାଳରେ ଇସ୍ଲାମଙ୍କର ନାଟ୍ୟକଳାରେ ବିଶେଷ ଭୂମି ନ ଥିଲା କିମ୍ବା ଶିଖଧର୍ମର ଏ ଦିଗରେ କୌଣସି ଆଗ୍ରହ ନ ଥିଲା । ବାସ୍ତବ ସ୍ଥିତି ଏହାହିଁ ଥିଲା ଯେ ଶିଖ ଗୁରୁମାନେ ନାଟକମତା (ନାଟକ-ଚେଟକ)କୁ କୁ-କାର୍ଯ୍ୟ ମନେକରୁଥିଲେ ।

ସଂସ୍କୃତ ନାଟ୍ୟ-ପରଂପରାର ପତନ ପରେ ଦୀର୍ଘକାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପଞ୍ଜାବରେ ଲୋକନାଟ୍ୟ-ରୂପ—ଯଥା ସୁଆଙ୍ଗ, ନକଲ, ରାସଲୀଲା ଆଦି ପ୍ରମୁଖ ହୋଇପଡ଼ିଥିଲେ । ଗୁରୁଶିଷ୍ୟ ସୁଆଙ୍ଗ ଅଥବା କୃଷ୍ଣ ଏବଂ ରାମ ଲୀଳା ପ୍ରଚଳନର ସାକ୍ଷୀ ତ ଗୁରୁ ନାନକ ଦେବଙ୍କ ମଧ୍ୟ ଦିଅନ୍ତି—

“ବାଇନ ତେଲେ ନଚନ୍ନ ଗୁରୁ
ପୈର ହଲଇନ ଫେରନ୍ନ ସିର
ଉଡ଼ି ଉଡ଼ି ରାବା ଝାଟେ ପାଏ ।
ବେଶେ ଲୋକ ହସେ ଘର ଜାଏ ।
ସେଟିୟାଂ କାରଣି ପୁରୁହ ତାଲ ।
ଆପ ପଛୁଡ଼ୁହ ଧରତୀ ନାଲ ।
ଗାବନ ଗୋପିୟାଂ ଗାବନ କାହ୍ନୁ ।
ଗାବନ ସୀତା ରାଜେ ରାମ ।

ନଜନ କୁଦନ ମନ କା ଗୁଠି

ନାନକ ଜନ ମନ ଭର ଦିନହାଁ ମନ ଗୁଠି ।”

ରାଜ୍ୟାଶ୍ରୟରୁ ବଞ୍ଚିତ ଧାର୍ମିକମଣ୍ଡଳୀମାନଙ୍କରୁ ବାହାରେ ଲୋକନାଟକର ରୂପ ପଞ୍ଜୀକରେ ଯେମିତି-ସେମିତି ବଞ୍ଚିରହିଲା ସିନା; କିନ୍ତୁ ଏକ କଳା-ପରଂପରା ରୂପରେ ଏଗୁଡ଼ିକରେ କୌଣସି ବିକାଶ ହେଲାନାହିଁ । ନରୁବା ସମକାଳୀନ ସାହିତ୍ୟିକ ପରଂପରା ସହଜ ଏଗୁଡ଼ିକର କୌଣସି ସମ୍ବନ୍ଧ ନ ଥିଲା, କିମ୍ବା ଏ ଭଳି କୌଣସି ସମ୍ବନ୍ଧ ସ୍ଥାପନ କରିବାର ପ୍ରୟତ୍ନ ମଧ୍ୟ କେହି କରିନଥିଲେ । ଏହି କଳାପଦ୍ଧତିଗୁଡ଼ିକର ସାମାଜିକ ମାନ୍ୟତା ପ୍ରାୟତଃ ସମାପ୍ତ ହୋଇ ନଥିଲା; ମାତ୍ର ଏହି କଳାକାରମାନଙ୍କର ସ୍ଥାନ ଭଣ୍ଡ, ଭାଟ, ନାଟୁଆ କେଳା ଏବଂ ରାସକାଣ୍ଡଙ୍କ ନିମ୍ନସ୍ତରରେ ପଡ଼ିଥିଲା । ପଞ୍ଜୀକରେ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ଶାସନର ପ୍ରଭୁତ୍ୱ ସ୍ଥାପିତ ହେବା ଏବଂ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଓ ଅପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ପ୍ରଭାବ ଯୋଗୁଁ ପଞ୍ଜୀକର ସାଂସ୍କୃତିକ ପୁନର୍ଜାଗୃତର ଦ୍ୱିତୀୟ ପାଦ ପ୍ରାରମ୍ଭ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ସ୍ଥିତି ବଜାୟ ରହିଥିଲା ।

ଉନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ମଧ୍ୟକାଳରେ ସୃଷ୍ଟିହୋଇଥିବା ନବଜାଗୃତର ଲହରୀ ଦ୍ୱିମୁଖୀ ଥିଲା । ଏହାର ଗୋଟିଏ ଦିଗ ଆଧୁନିକୀକରଣ ଥିଲା ତ ଅନ୍ୟ ଦିଗ ଥିଲା ପୁନର୍ଜୀବନ (**revival**) । ପଞ୍ଜୀକକୁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ-ଭରତରେ ସାମିଲ କରାଗଲାବେଳକୁ ଇଂରେଜମାନେ ଭରତକୁ ଆସିବା ପ୍ରାୟ ଦୁଇ ଶତାବ୍ଦୀ ଏବଂ ଭରତରେ ନିଜ ଶାସନ ସ୍ଥାପନ କରିବା ପ୍ରାୟ ଏକଶତ ବର୍ଷ ବିତା-ଯାରିଥିଲା । ସେଥିପାଇଁ ଗୋଟାଏ ଦିଗରେ ପଶ୍ଚିମା ସଂସ୍କୃତିକୁ ଭରତରେ ଗ୍ରହଣ କରିବାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଯାରିଥିଲା ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଦିଗରେ ଏହି ସଂସ୍କୃତି ବିରୁଦ୍ଧରେ ନିଜ ପ୍ରାଚୀନ ସଂସ୍କୃତିର ମହତ୍ତ୍ୱକୁ ଚିହ୍ନିବା ଏବଂ ସଂଜ୍ଞାବିତ କରିବାର ଆବେଗ ଗଭୀର ହୋଇ ଯାରିଥିଲା । ପ୍ରଥମ ରୁଚି ଥିଲା ଆଧୁନିକୀକରଣର ଏବଂ ଦ୍ୱିତୀୟ ଥିଲା ପୁନର୍ଜୀବନବାଦର ।

ପୁନର୍ଜୀବନବାଦୀ ପ୍ରବୃତ୍ତି ସର୍ବପ୍ରଥମେ ପଞ୍ଜୀକରେ ସଂସ୍କୃତ ନାଟକମାନଙ୍କର ଅନୁବାଦ କଲା ଏବଂ ପୁଣି ସଂସ୍କୃତ ନାଟ୍ୟ-ପରମ୍ପରା ଅନୁସାରେ ମୌଳିକ ନାଟକ ରଚନାର ଶ୍ରୀଗଣେଶ ହେଲା । ଅନୁବାଦକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଡଃ ଚରଣ ସିଂହ (କାଳିଦାସରଚିତ ‘ଶାକୁନ୍ତଳ’) ଓ ମାନସିଂହ (ବିନ୍ଦମୋହନୀ)ଙ୍କର ନାମ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ । ଭାଇ ଶରସିଂହ (1872-1957), ବାବା ରୁକ୍ମ ସିଂହ (1881-1931), ବୃଜଲଲ ଶାସ୍ତ୍ରୀ (ଜନ୍ମ 1891) ଓ ଲଳା କୃପା ସାଗର (1875-1939) ଆଦି ସଂସ୍କୃତ ନାଟକର ଅନୁସରଣରେ ମୌଳିକ ନାଟକମାନ ରଚନା କଲେ; ପରନ୍ତୁ ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କୌଣସି ନାଟକକାର ନିଜ କୃତିମାନଙ୍କୁ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚରେ ଉପସ୍ଥାପନା କରିବାର ନେତ୍ତା କରି ନ ଥିଲେ ।

ସଂସ୍କୃତ ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ ଏକାଙ୍କି ନାଟକମାନ ରଚିତ ହେଉଥିଲା । ଭସଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ରଚିତ ଏକାଙ୍କିକା ‘ଦୃଶ୍ୟବାକ୍ୟ’ ତଥା ‘ଉରୁଭଂଗ’ ଓ ରାଜା ମହେନ୍ଦ୍ର ବିନ୍ଦମ ବର୍ମନଙ୍କର ଏକାଙ୍କିକା ‘ଭଗବତ୍ ଅବୃତ୍ତେ’ ଓ ‘ମତ ବିଳାସ’ ଆଦିରୁ ଏହାର ସଂକେତ

ମିଳିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସଂସ୍କୃତ ନାଟକର ପଞ୍ଜାବୀ ଅନୁବାଦକଗଣ ଏବଂ ସେହି ପରମ୍ପରାର ଅନୁସରଣ କରୁଥିବା ପଞ୍ଜାବୀ ନାଟକକାରମାନେ ନାଟ୍ୟରଚନାର ଏହି ଦିଗରେ କୌଣସି ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରିନାହାନ୍ତି ।

ମାତ୍ର ପ୍ରକୃତ କଥା ହେଉଛି, ଲୋକନାଟକର ରୂପକୁ ପରିତ୍ୟାଗ କରି ସାହିତ୍ୟିକ ନାଟ୍ୟ କୃତିମାନଙ୍କୁ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚରେ ଉପସ୍ଥାପନା କରିବା ଏକାଂକିକା ନାଟକଦ୍ୱାରାହିଁ ପ୍ରାରମ୍ଭ ହେଲା ଏବଂ ପଞ୍ଜାବରେ ପଶ୍ଚିମୀ ନାଟ୍ୟରୂପର ପ୍ରବେଶ ମଧ୍ୟ ଏକାଂକିକା ମାଧ୍ୟମରେହିଁ ହୋଇଥିଲା । ପଞ୍ଜାବର ପ୍ରଥମ ନାଟକ ‘ଦୁଲହନ’ (ସୁଦାଗ), ଯାହା 1933ରେ ପଶ୍ଚିମୀ ପଦ୍ଧତି ଅନୁସାରେ ଲିଖିତ ଓ ଅଭିନୀତ ହେଲା, ତାହା ଏକ ଏକାଂକିକା । ଏହାର ରଚୟିତା ଥିଲେ ଲାହୋରସ୍ଥିତ ଦୟାଲ ସିଂହ କଲେଜର ଇଂରାଜୀ ସାହିତ୍ୟର ବିଦ୍ୟାର୍ଥୀ ଶ୍ରେୟର ଚନ୍ଦ୍ର ନନ୍ଦା । ଏହାକୁ ନାଟକ ଲେଖିବା, ମଞ୍ଚରେ ଉପସ୍ଥାପନା କରିବା ତଥା ତହିଁରେ ଅଭିନୟ କରିବାର ପ୍ରେରଣା କଲେଜର ଇଂରେଜ ପ୍ରିନ୍ସିପାଲ ପି. ଆଇ. ଶରୂର୍ତ୍ତସିଂହ ପତ୍ନୀ ଶ୍ରୀମତୀ ନୋରାହ୍ ରିଗ୍‌ର୍ଡସଙ୍କଠାରୁ ମିଳିଥିଲା । ବଲବନ୍ତ ଗାର୍ଗୀ ସ୍ୱର୍ଗୀୟା ଶ୍ରୀମତୀ ନୋରାହ୍ ରିଗ୍‌ର୍ଡସଙ୍କୁ ‘ପଞ୍ଜାବୀ ନାଟକର ବୁଢ଼ୀମା’ କହିଛନ୍ତି ଏବଂ ଏ କଥା ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ । ଏହି ଶତାବ୍ଦୀର ଦ୍ୱିତୀୟ ଦଶକର ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ବର୍ଷମାନଙ୍କରେ ଶ୍ରୀମତୀ ନୋରାହ୍ ରିଗ୍‌ର୍ଡସଙ୍କ ପ୍ରେରଣାସ୍ପଦ ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାରେ ସ୍ଥାନୀୟ ପୃଷ୍ଠଭୂମିରେ ଆଧୁନିକ ଶିଳ୍ପ ତଥା ଶୈଳୀର ଏକାଂକିକା ଲିଖିତ ଓ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାର ଗମ୍ଭୀର ପ୍ରୟତ୍ନ କରାଯାଇଥିଲା । ମଜାର କଥା ଏହି ଯେ, ଏହି ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ତଥା ସଫଳ ପ୍ରୟତ୍ନକୁ ପଞ୍ଜାବୀ ଦର୍ଶକମାନଙ୍କ ତରଫରୁ ଯେଉଁ ହାର୍ଦ୍ଦିକ ସ୍ୱୀକୃତି ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲା, ତଦ୍ୱାରା ପଶ୍ଚିମୀ ଶୈଳୀର ବହୁମୁଖୀ ନାଟକମାନଙ୍କୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ମିଳିଲା । ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ତୃତୀୟ ତଥା ଚତୁର୍ଥ ଦଶକରେ ପଞ୍ଜାବରେ ପୁଣ୍ୟାଙ୍ଗ ନାଟକ ଲେଖାଗଲା ଏବଂ ମଞ୍ଚସ୍ଥ ହେଲା । ଏହିସବୁ ନାଟ୍ୟ ଗତିବିଧିମାନଙ୍କର କେନ୍ଦ୍ର ଥିଲା ଅବିଭକ୍ତିତ ପଞ୍ଜାବର ରାଜଧାନୀ ଲାହୋର—ଯାହା ସେ ସମୟର ଉତ୍ତର-ଭାରତର ଗୋଟିଏ ମହାଭୂପୂର୍ଣ୍ଣ ଶାସକୀୟ ସାଂସ୍କୃତିକ ଓ ଶିକ୍ଷା କେନ୍ଦ୍ର ରୂପେ ଅବିଶିଷ୍ଟ ହୋଇସାରିଥିଲା ।

ପଞ୍ଜାବୀ ଏକାଂକିକାର ବିକାଶକ୍ଷେତ୍ରରେ ଦ୍ୱିତୀୟ ବୃହତ୍ ମୋଡ୍ ଖ୍ରୀ: 1940ର ପାଖାପାଖି ଆସିଥିଲା । ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନର କେନ୍ଦ୍ର ଲାହୋର ଥିଲା, ଯାହା ପଞ୍ଜାବର ସୁସ୍ଥ ଏବଂ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ରାଜନୀତିକ, ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଯୁବ-ଆନ୍ଦୋଳନ ତଥା ପଞ୍ଜାବର ସାଂସ୍କୃତିକ ଓ ସାହିତ୍ୟିକ ପୁନର୍ଜାଗୃତର କେବଳ ଗଡ୍ ହୋଇ ନ ଥିଲା; ଅଧିକନ୍ତୁ ଏହାର ପରିପାକ୍ଷିପ୍ତ ଅନୁତ୍ପର, ପ୍ରୀତିନଗର ମଧ୍ୟ ଆଧୁନିକ ପଞ୍ଜାବୀ ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରମୁଖ ଧାରାର ଅନ୍ୟତମ ପ୍ରାଣକେନ୍ଦ୍ର ଭାବେ ଅଗ୍ରଣୀ ହୋଇଥିଲା । ଏହା ସହିତ ଲାହୋରରେ ରେଡ୍‌ଓ ଷ୍ଟେସନର ସ୍ଥାପନା ମଧ୍ୟ ପଞ୍ଜାବୀ ସାହିତ୍ୟ—ବିଶେଷକରି ପଞ୍ଜାବୀ କାହାଣୀ ସମୀକ୍ଷା, କାବ୍ୟ ଗୀତ ଏବଂ ନାଟକର ବିକାଶ ଗତିକୁ ଖସ୍ତାଭର କରିଥିଲା । ଯଦିଓ ଲାହୋର ରେଡ୍‌ଓର ଭାଷା ଉର୍ଦ୍ଦୁ, ତଥାପି ଏଥିରେ

ପଞ୍ଚାଶ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପାଇଁ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ସୁବିଧା ରହିଥିଲା । ସେଇଥିପାଇଁକି ପଞ୍ଚାଶ ନାଟକକାର, କବି, କଥାକାର ଓ ଅଲୋଚକଗଣଙ୍କ ନିମିତ୍ତ ଏକ ନୂତନ ମାଧ୍ୟମ ମିଳିଯାଇଥିଲା । ଏହି ମାଧ୍ୟମର ପ୍ରମୁଖ ବିଶେଷତ୍ୱ ହେଲା ରେଡ଼ିଓ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରସାରିତ ସାହିତ୍ୟ ଲିଖିତ ସାହିତ୍ୟ ନହୋଇ ଶ୍ରବ୍ୟ ସାହିତ୍ୟ ହୋଇଥିବା ହେତୁ ପଞ୍ଚାଶ ଜନସମୂହ ଏକ ବୃହତ୍ତମ ଭାଗକୁ ଅସ୍ୱୀକୃତ ଲିପିର ବନ୍ଦନରୁ ମୁକ୍ତ କରି ତାଙ୍କ ନିକଟରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ପହଞ୍ଚିଯାଇଥିଲା ।

ଲହୋର ରେଡ଼ିଓ ସ୍ଟେସନର ନିରନ୍ତର ଗୃହଦା, ଏହି ନଗରର ପରିଚ୍ଛମୀ ତଥା ସାହସୀ ଏମେଚରୁ ନାଟ୍ୟମଣ୍ଡଳୀ, ଅନୁମଦ ଶାହ ରୁଖାରୀ ଦ୍ୱାରା ରାଜକୀୟ କଲେଜ, ଲହୋରରେ ସ୍ଥାପିତ ଡ୍ରାମାଟିକ୍ କ୍ଲବ୍, ପ୍ରିନ୍ସିପାଲ ଜି. ଡି ସୋନଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାରେ ସଂଗୃହୀତ ଓପେନ୍-ଏଆର୍ ଥିଏଟର ଏବଂ ଲିଟଲ ଥିଏଟର ଗ୍ରୁପ୍ ଆଦି ସ୍ୱୟଂ ଏବଂ ମୌଳିକ ନାଟ୍ୟସଂସ୍ଥାମାନ ପ୍ରୀତ୍ନଗରରେ ସରଦାର ଗୁରୁବଂଶ ସିଂହଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସ୍ଥାପିତ ଆଦର୍ଶବାଦୀ ନାଟ୍ୟଲୀଳା ଲହର ଏବଂ ଅମୃତସରରେ ଖାଲ୍‌ସା କଲେଜର ପାରିପାର୍ଶ୍ୱିକ ଅଞ୍ଚଳରେ ଅବିଭକ୍ତିତ ପଞ୍ଚାବର ମୌଳିକ ସାହିତ୍ୟିକ ପ୍ରତିଭା ପଞ୍ଚମ ଦଶକରେ ପଞ୍ଚାଶ ଏକାଂକିକା-କଳାକୁ ପଞ୍ଚାଶ ସାହିତ୍ୟ ତଥା ମଞ୍ଚର ଏକ ପ୍ରଭାବୋତ୍ପାଦକ ଓ ଗୌରବମୟ ଅଙ୍ଗ ରୂପେ ଗଢ଼ି ଡୋଳିଥିଲା । ଏହି ସମୟରେ ପଞ୍ଚାଶ ରେଡ଼ିଓ ନାଟ୍ୟକଳାର ବିଖ୍ୟାତ ସାଧକ ରଫୀ ପୀରଙ୍କର ଅଭ୍ୟୁଦୟ ଘଟିଥିଲା । ରଫୀ ପୀର ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ଦେଶରେ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚ ବିଷୟରେ ଶିକ୍ଷା-ଦାକ୍ଷା ଲଭ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ନାଟକ ‘ଅକ୍ସିଆୟା’ ଓ ‘ବୈଶ୍ବ’ ବିଷୟବସ୍ତୁର ସଜୀବତା, ବଳିଷ୍ଠ ସଂଳାପ, ଗଭୀର ଗାନ୍ଧୀ ନାଟକୀୟ ସଂଘର୍ଷ ଓ ପ୍ରସ୍ତୁତକରଣରେ ରେଡ଼ିଓ ମାଧ୍ୟମକୁ ସକଳ ଉପଯୋଗ କରିବା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସେ ସମୟରେ ରେଡ଼ିଓ ନାଟକ କ୍ଷେତ୍ରରେ କେବଳ ପଞ୍ଚାଶରେ ନୁହେଁ, ବରଂ ତଥା ହିନ୍ଦୀ ନାଟକମାନଙ୍କ ଭୁଲନାରେ ମଧ୍ୟ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କୃତି ରୂପେ ବିବେଚିତ ହୋଇଥିଲା । ସନ 1940 ମସିହାରେ ପ୍ରକାଶିତ ସନ୍ତସିଂହ ସେଣ୍ଟୋଙ୍କର ‘ତନ୍ତ୍ରପର’ ବୋଧହୁଏ ପଞ୍ଚାଶର ପ୍ରଥମ ଏକାଂକିକା-ସଂଗ୍ରହ । ଏହାର ପାଖାପାଖି ସର୍ବଦାର ଗୁରୁବଂଶ ସିଂହଙ୍କର ଦୀର୍ଘ ଏକାଂକିକା ‘ପ୍ରୀତ୍ନମୁକୁଟ’ ‘ହୋଣୀ ଦା ଲିଶ୍ୱାର’ ଓ ‘ପ୍ରୀତ୍ନମଣୀ’ ଲେଖା-ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ପ୍ରୀତ୍ନଗରର ରଙ୍ଗମଞ୍ଚରେ ଉପସ୍ଥାପନ ମଧ୍ୟ କରାହୋଇଥିଲା । ହରଚରଣ ସିଂହଙ୍କ ପ୍ରଥମ ଏକାଂକିକା-ସଂଗ୍ରହ ‘ଜୀବନଲୀଳା’ ମଧ୍ୟ 1940 ମସିହାରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ 1945ରେ ବଳବନ୍ତ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ପ୍ରଥମ ସଂଗ୍ରହ ‘କୁଆଁ ଶାଢ଼ିଆ’ ଛପାହୋଇଥିଲା ।

ପଞ୍ଚମ ଦଶକର ପ୍ରଥମ ସାତବର୍ଷ ପଞ୍ଚାଶ ଏକାଂକି ନାଟକର ବିକାଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିଶେଷ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । ଏହି ବର୍ଷମାନଙ୍କରେ ନୂତନ ମୌଳିକ ନାଟ୍ୟପ୍ରତିଷ୍ଠାନଙ୍କର ଅଭ୍ୟୁଦୟ ଘଟିଲା । ଏହି କାଳରେ ପଞ୍ଚାଶ ଏମେଚରୁ ଥିଏଟରର ପ୍ରସାର ହେଲା ଏବଂ ନାଟକର କଳାତ୍ମକ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ନିମିତ୍ତ ପଞ୍ଚାଶ ନାଟକଲୀଳା ନୂତନ ସଂଭାବନାରେ ପରିପୁର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ରେଡ଼ିଓର

ମାଧ୍ୟମ ଲଭିଲେ । ଏହି ସାତବର୍ଷ ଭିତରେ ଯେଉଁ ନାଟକକାରଗଣ ସାମ୍ନାକୁ ଆସିଲେ, ସେମାନଙ୍କର ଅବଦାନ ହିଁ ପଞ୍ଚାସ ନାଟକମାନଙ୍କରେ ସଙ୍ଗେପରି ସ୍ଥାନୀୟ କରାଗଲା । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମନ୍ଦିରୀୟ ସେଣ୍ଟୋ, ହରଚରଣ ସିଂହ, ବଲବନ୍ତ ଗାର୍ଗୀ, କର୍ତ୍ତାର ସିଂହ, ଦୁର୍ଗଲ ଅଦିଙ୍କ ନାମ ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ । ଆଜିପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏମାନେ ବି ନିଜ ଉତ୍ତରକାଳର ନାଟକକାରମାନଙ୍କଠାରୁ ଅଧିକ ନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ସହୃଦ ସମତାଳ ଦେଇ ଲେଖନୀ ଚଳାଇଆସିଛନ୍ତି । ଏହି ସବୁ ନାଟକକାରମାନେ ନିଜ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନୀ ନାଟକକାରଙ୍କ ଭଳି ପୁଣିଜି ନାଟକର ରୂପସାଧନା ତ ଆବଶ୍ୟକ କରିଛନ୍ତି; ତଥାପି ଏହି କାଳରେ ଏମାନଙ୍କର ବିଶେଷ ଯୋଗଦାନ 1913-14ରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିବା ଏକାଙ୍କି ନାଟକର ପ୍ରୟୋଗ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରଗତି ଆଣିଲା ଓ ଏକ ବିଶେଷ ସାହିତ୍ୟିକ ସୃଷ୍ଟିକଲ । ତା'ଛଡ଼ା ମଞ୍ଚକଳାର ପ୍ରାରୂପର ସ୍ୱାଭାବନାଗୁଡ଼ିକୁ ରୁଚିମନ୍ତ କରିବା ଦିଗରେ ଏମାନଙ୍କ ବିଶେଷତ୍ୱ ଲକ୍ଷଣୀୟ ।

1947 ମସିହାରେ ଦେଶ ସ୍ୱାଧୀନ ହେଲା । କିନ୍ତୁ ଭାରତୀୟ ପଞ୍ଚାବର ଶତାବ୍ଦୀ-ଶତାବ୍ଦୀର ରାଜଧାନୀ ହୋଇ ରହିଆସିଥିବା ଲହୋରକୁ ତା'ଠାରୁ ଅଲଗା କରିଦିଆଗଲା; ଯାହା ଗତ ଏକ ଶତାବ୍ଦୀରୁ ସମସ୍ତ ସାଂସ୍କୃତିକ ତଥା ରାଜନୀତିକ ଆନ୍ଦୋଳନର ସହଜ ସ୍ୱାଭାବିକ କେନ୍ଦ୍ର ହୋଇ ରହିଥିଲା । ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ-ପଞ୍ଚାବରେ ଏପରି କୌଣସି ନଗର ନ ଥିଲା, ଯେଉଁଠି ବଞ୍ଚିଥିଲା ଲହୋରରେ ଥିବା ସମସ୍ତ ସମ୍ମାନ ଓ ସମ୍ମାନଗୁଡ଼ିକୁ ପୁନର୍ଜୀବିତ କରାଯାଇପାରିଥାନ୍ତା । ବିଭାଜିତ ବିଶ୍ୱ-ବିଦ୍ୟାଳୟ ସୋଲନ୍ ଶିମଳ, ହୋସିୟାରପୁର, ଅମୃତସର ଇତ୍ୟାଦି ଜଣାନାହିଁ କୋଉଠି କୋଉଠି ଯାଇ ରହିଗଲା । ରାଜଧାନୀ ପ୍ରଥମେ ତ ଜଳନ୍ଦର ଓ ଶିମଳରେ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ଭାବେ ରହିଲା ଏବଂ ପୁଣି ଚଣ୍ଡୀଗଡ଼ର ଗୋଟାଏ ଜାଗାରେ ଆସି ଠାକିଲା । ରେଡ୍‌ଓ ଷ୍ଟେସନ ଓ ଉର୍ଦ୍ଦୁ ତଥା ପଞ୍ଚାସ ସମ୍ବାଦପତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ଜଳନ୍ଦରକୁ ନିଜର ଆବାସସ୍ଥାନ ରୂପେ ବାଛିନେଲେ । ଅନେକ ଜାତି ଓ ଅଜାତି କାରଣରୁ ଲହୋର ସାଂସ୍କୃତିକ ଜୀବନର ସମସ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ଓ ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ଏତେବଡ଼ ଉତ୍ଥାନ-ପତନ ଫଳରେ ପଞ୍ଚାବର ସାଂସ୍କୃତିକ ବିକାଶ ଉପରେ ଗଭୀର ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ିବା ସ୍ୱାଭାବିକ କଥା ।

ଭାରତୀୟ ପଞ୍ଚାବ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲହୋରର ସ୍ଥାନ ପୁରଣ କରିପାରିନାହିଁ । ତାହାର ଐତିହାସିକ ପୃଷ୍ଠଭୂମି, ଭରପୁର ସାଂସ୍କୃତିକ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ବିବିଧତା, ନାଗରିକ ଆଚାର ଓ ବ୍ୟବହାରକୁଶଳତା, ସୂକ୍ଷ୍ମତା ଓ ଜଟିଳତା, ରାଜନୀତିକ ଓ ଅର୍ଥ ରାଜନୀତିକ ଆନ୍ଦୋଳନ, ବ୍ୟାବସାୟିକ ଓ ଔଦ୍ୟୋଗିକ, ସରଗରମତା, ଶିକ୍ଷଣୀୟ ତଥା ମୁବ-ଗତିବ୍ୟସ୍ତ ଏବଂ ଏହି ପ୍ରକାରର ଅନ୍ୟ ତତ୍ତ୍ୱର ପାରସ୍ପରିକ ଆକର୍ଷଣ-ବିକର୍ଷଣ ଏହି ନଗରକୁ ଏକ ବିଶେଷ ମହତ୍ତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କରୁଥିଲା—ଯାହାଭଳି ସହର ପଞ୍ଚାବରେ ନ ଥିଲା, କି ବର୍ତ୍ତମାନ ନାହିଁ କିମ୍ବା ଭବିଷ୍ୟତରେ ବୋଧହୁଏ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ । ସୁସ୍ଥ କଳାତତ୍ତ୍ୱ ନାଟକ ଶେଷ ସମସ୍ତ ସାହିତ୍ୟିକ ବିଭାଗମାନଙ୍କରୁ ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଭିନ୍ନ; କାରଣ ଏହା ନିଜାନ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସାଧନାର

ବିଭାଗ ନୁହେଁ । ଏହାର ସ୍ଥାନ କୌଣସି ନିୟାନ୍ତ୍ରଣ ଜାଲ କିମ୍ବା ଏକାନ୍ତ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନରେ ନୁହେଁ । ଏହା ତ ବିପୁଳ ଜନସମାବେଶ, ବୁକୁରୁପା ଭିତରେ ଜନ୍ମି ବିକାଶ ହୁଏ ଓ ଶକ୍ତି ଲାଭ କରେ ।

ନାଟକର ବିଶେଷତ୍ୱ ହେଉଛି ଏହା ଏକ ସାମୁହିକ ନାଗରିକ କଳାର ବିଭାଗ । ସେଇଥିପାଇଁ ଲଘୋର ଗୁଡ଼ିବା ପରେ ଯଦି ନାଟ୍ୟ-ପରଂପରା ପଞ୍ଜୀକରଣ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇପାରି ନାହିଁ, ତେବେ କିଛି ବଡ଼ଘଟଣା ଘଟିଛି । କାହିଁକିନା, ଭାରତୀୟ ପଞ୍ଜୀକରଣ ଅନ୍ୟ ନଗର ଯଥାର୍ଥ ନଗର ନ ହୋଇ କେବଳ ନାଗରିକ ସୁବିଧା ଥିବା ବଡ଼ ବଡ଼ ବସ୍ତିରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି ।

ବିଭାଜନ ପରେ ପ୍ରଥମେ ଶିମଲରେ ଲିଟ୍ଲ୍ ଥିଏଟର ଗ୍ରୁପ୍, ପୁଣି ଦିଲ୍ଲୀରେ ଗୁରୁଦୟାଲ ସିଂହ ଖୋସଲଙ୍କ ପ୍ରୟତ୍ନର ଫଳସ୍ୱରୂପ ପଞ୍ଜୀକରଣ ଥିଏଟର ଗ୍ରୁପ୍ ହିଁ ପଞ୍ଜୀକରଣ ନାଟକରୁ ନିଜ ପାଦରେ ଠିଆହେବାକୁ ସାହସ ଦେଲା । ଦିଲ୍ଲୀରେ ଶୀଳ ଭୂମିକା ଦେହଲୀ ଆର୍ଟ୍ସ ଥିଏଟର ଦ୍ୱାରା ପଞ୍ଜୀକରଣ ସଂଗୀତ ନାଟକ ତଥା ଅପେକ୍ଷାକୁ ଉଚ୍ଚାବିତ କରିବାକୁ କଠିନ ପରିଶ୍ରମ କଲେ । ଏହାକୁ ଅନୁକରଣ ଓ ଅନୁସରଣ କରି କେତେକ ଅନ୍ୟ କଳାକାର, ଯୋଗିନୀ ତେଜ ସିଂହ ନନ୍ଦ ଓ ଜୋଗିନ୍ଦର ବାହରଲା ଆଦି ଏବଂ ଯୁନାଇଟେଡ୍ ଥିଏଟର ଭିଟିଣ୍ଡା ନିଜ ଗୀତିନାଟ୍ୟ ଓ ସଂଗୀତ ନାଟକମାନଙ୍କୁ ନାଟକ ଓ ଗୀତିର କଳାମାଧ୍ୟମର ସହଜ ସଂଯୋଜନାରେ ଏହି ନାଟ୍ୟ-କଳାକୁ ସାଧାରଣ ଜନତାଙ୍କ ସ୍ତରକୁ ଆଣିବା ନିମିତ୍ତ ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରୟତ୍ନ କଲେ । ମାତ୍ର ଏସବୁ ପ୍ରୟତ୍ନ ସତ୍ତ୍ୱେ ମଧ୍ୟ ନାଟକ ପଞ୍ଜୀକରଣ କଳାକ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକ ସହଜ ଅଂଶ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହୋଇପାରିନାହିଁ । ସେହିପରି ପଞ୍ଜୀକରଣ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ଚଣ୍ଡୀଗଡ଼ରେ ବଳବନ୍ତ ଗାର୍ଗୀଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାରେ ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ଥିଏଟର ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ ଓ ପଞ୍ଜୀକରଣ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ପାଠ୍ୟାଳୟରେ ଫିର୍ ଏଣ୍ଡ ଡ୍ରାମା ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ ସ୍ଥାପନା (ଯାହା ସହଜ ହରଚରଣ ସିଂହ, ଜି. ଏସ୍. ଖୋସଲ ଆଦି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରହିଥିଲେ) ପଞ୍ଜୀକରଣ ନାଟ୍ୟକଳାର ବିକାଶକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ଦେବା ନିମିତ୍ତ ନିୟମିତ ଶିକ୍ଷଣ ଓ ଏକାଡେମିକ୍ ଅଧ୍ୟୟନର ଦୃଢ଼ ଆଧାର ହୋଇଛି । ଏହା ସହଜ ଅନୁଭବରେ ଗୁରୁତରନ ସିଂହ ଏବଂ ପାଠ୍ୟାଳୟରେ ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ସ୍କୁଲ ଅଫ୍ ଡ୍ରାମାର ପୁଣିର୍ବିତ କଳାକାର ହରପାଳ ଟିବାଣା ତଥା ତାଙ୍କର ଧର୍ମାତ୍ମୀ ଜନା ଟିବାଣାଙ୍କ ଚରନ୍ତର ନିଷ୍ଠା ପଞ୍ଜୀକରଣ ଆସନିର୍ଦ୍ଦେଶନା ନାଟ୍ୟ-ସାଧନା ନିମିତ୍ତ ବାତାବରଣ ସୃଷ୍ଟି କରିଛି । ଶ୍ରୀମତୀ ଟିବାଣା ସ୍ୱୟଂ ଏକ କୁଶଳୀ କଳାକାର ଅଟନ୍ତି । ମାତ୍ର ଏକଥା ମଧ୍ୟ ସତ୍ୟ ଯେ ଆଜିର ପଞ୍ଜୀକରଣ ଏପରି ଜଣେ ହେଲେ ନାଟକକାର ନାହାନ୍ତି, ଯାହାଙ୍କର ଆୟ 40 ବର୍ଷରୁ କମ୍ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ବହୁତ କମ୍ ନାଟକକାର ଅଛନ୍ତି; ଯେଉଁମାନେ ମଞ୍ଚ ନିମିତ୍ତ ନାଟକ ରଚନା କରୁଅଛନ୍ତି । ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଖ୍ୟ ରୂପରେ ଗୁଡ଼ିବା ପାଇଁ କେବଳ ନାଟକ ଲେଖାଯାଉଛି । ଯଦି ପଠନୀୟ ନାଟକର ପୃଷ୍ଠଭୂମିରେ ନାଟକ ଅଭିନୟର କୌଣସି ବ୍ୟାପକ ଏବଂ ସଂଗ୍ରାମ ପରଂପରା ସୃଷ୍ଟି ନ ହୁଏ, ଯାହାର ସହାୟତାରେ ନାଟକର ପାଠକ ନିଜ କଳ୍ପନାରେ ତାକୁ ସଜୀବ ହେବା ଦେଖି-

ପାରନ୍ତା; ତେବେ ଦେଖିବା ଓ ପଢ଼ିବାବାଲାଙ୍କ ପାଇଁ ନାଟକ ସଂଳାପ ରୂପରେ ଲେଖା କାହାଣୀ ହୋଇ ରହିଯାଏ । ଏପରି କେତେକ ଅବସ୍ଥା ଆଜିର ପଞ୍ଜାବୀ ନାଟକରେ ମଧ୍ୟ ଅଛି ।

ପଞ୍ଜାବୀ ଏକାର୍ଜି ନାଟକ ବିଷୟରେ ବିଚାର କଲେବେଳେ ଏକଥା ପ୍ରତି ମଧ୍ୟ ଧ୍ୟାନ ଦେବା ଉଚିତ ଯେ, ଏକାଂଶୀ ନାଟକ ପଣ୍ଡିତମଣ୍ଡଳରେ ମଧ୍ୟ ଏକପକ୍ଷୀୟ କଳା ବିଭାଗ ନୁହେଁ । ଏହା ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ନାଟକର ଏକ ବିସ୍ତାର ମାତ୍ର, ଯାହା ନୂତନ ବିଭାଗ ରୂପରେ ନାଟକରୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ହୋଇ ମଧ୍ୟ ନିଜ କଳା ଆକାଂକ୍ଷା, ବୌଦ୍ଧିକ ଶକ୍ତି ଓ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ସାମର୍ଥ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସେତେ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ନୁହେଁ । ପଣ୍ଡିତମଣ୍ଡଳରେ ଏହି ବିଭାଗର ବିକାଶ ଉନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଉତ୍ତରାର୍ଦ୍ଧରେ କୌଣସି କଳାତ୍ମକ ବିବଶିତାର କାରଣରୁ ନୁହେଁ, ବରଂ ନାଟକ ଆରମ୍ଭ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ଦର୍ଶକମାନଙ୍କ ମନୋରଞ୍ଜନ ତଥା ହିନ୍ଦୁାତ୍ମକ ଆବଶ୍ୟକତାର ପୁରୁଷି ନିମିତ୍ତ ହିଁ ସମ୍ଭବ ହୋଇଥିଲା । ନିଃସନ୍ଦେହରେ କୁହାଯାଇପାରେ ଉତ୍କଳସ୍ୱାମୀ ସିଂହ, ଲେଖି ଶ୍ରେଣୀ ଓ ଇଟିସ୍ୱଙ୍କ ଭଳି ମହାନ ଆଇରିଶ୍ ନାଟକକାରମାନଙ୍କର ସାଧନାର କାରଣ ସ୍ୱରୂପ ଆୟୁର୍ବିଳାସର ସାଂସ୍କୃତିକ ଓ ରାଜନୈତିକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା ଆନ୍ଦୋଳନର ପାଠିକାରେ ଏହି ବିଭାଗ ଜନ୍ମ ନେଇଛି; କିନ୍ତୁ ଏହା ବ୍ୟତୀତ ବିଶ୍ୱସାହିତ୍ୟର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ନାଟକର ଇତିହାସ ଉପରେ ଏହାର ପ୍ରଭାବ ନିର୍ଣ୍ଣୟାତ୍ମକ ନୁହେଁ କିମ୍ବା ସ୍ଥାୟୀ ନୁହେଁ ।

ପଞ୍ଜାବୀ ନାଟ୍ୟ-ସାହିତ୍ୟ ସାମୁହିକ ଦ୍ରୁତରେ ଗଦ୍ୟ-ସାହିତ୍ୟର ପଛରେ ଚାଲିବାର ପ୍ରସଙ୍ଗ କରିଅସିଛି । ନିହାତି ପକ୍ଷେ ନାଟକୀୟ ବିଷୟବସ୍ତୁ ନିର୍ବାଚନରେ ଏହା ଏକାନ୍ତ ସତ୍ୟ ବୋଲି ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଛି । ଏହି ବିଷୟକୁ ଅଙ୍ଗୀଭୂତ କରି ମଧ୍ୟ ଏ ବିଭାଗ ଉପନ୍ୟାସ ଓ କାହାଣୀ ଭଳି ସ୍ପଷ୍ଟ ତଥା ସାହସୀ ହୋଇପାରିନାହିଁ । ଅନ୍ୟ ଭାରତୀୟ ଭାଷାମାନଙ୍କରେ ସମ୍ଭବତଃ ଏହି ସ୍ଥିତି ଦେଖାଦେଇଥିବ । ପଞ୍ଜାବରେ ଏହାର କାରଣ ଏତିକି ଜଣାପଡ଼େ ଯେ କାବ୍ୟ ଏବଂ ଗଦ୍ୟ ଭୁଲନାରେ ନାଟ୍ୟ-କଳା ପୂର୍ଣ୍ଣଭାବରେ ବିକଶିତ ହୋଇପାରି ନାହିଁ । ଏକ ଗୌଣ କାରଣ ଏହା ମଧ୍ୟ ହୋଇପାରେ ଯେ, କବିତା, ଉପନ୍ୟାସ ବା କାହାଣୀ ରଚନା ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଦ୍ରୁତରେ ହୁଏ ଏବଂ ଏକାନ୍ତ ପାଠ୍ୟରୂପରେ ହିଁ ଏଗୁଡ଼ିକର ସଂପ୍ରେକ୍ଷ ହୋଇଥାଏ । ସେଥିପାଇଁ ଏଗୁଡ଼ିକରେ ସାମୁହିକ ପ୍ରତିବିମ୍ବା ସୃଷ୍ଟି କରିବା ପାଇଁ ଅଧିକ ଭାବରେ ଭ୍ରାନ୍ତିକାଷ୍ଟ ବିଚାର ଓ ସାମାଜିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା-ବିରୋଧୀ ପରମର୍ଶ ବିନା ଦ୍ୱିଧାରେ ଦିଆଯାଇପାରେ । କିନ୍ତୁ ନାଟକର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଜନସମୁହରେ ହିଁ ହୁଏ ଏବଂ ଆୟାସରେ ମନୁଷ୍ୟ ସେହି ତଥ୍ୟଗୁଡ଼ିକର ମୂଳାବଲି କରିବାକୁ ସ୍ୱଭାବତଃ ସଂକୋଚ ବୋଧ କରେ ନାହିଁ । ଏହାକୁ ପରୋକ୍ଷରୂପରେ ଆରାଧନା କରି ସେ ଆନନ୍ଦିତ ହୁଏ । ମାତ୍ର ଲୋକସମୁହରେ କୌଣସି ଭାବାବେଶ ବଶିବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ଭାବନାର ପ୍ରତିବିମ୍ବା କେଉଁ ରୂପ ଧାରଣ କରିବ, ତାହା ସର୍ବଦା ସନ୍ଦେହଜନକ । ଏହିଭଳି ନାଟ୍ୟରୂପର ବିଶେଷତା କେବଳ ବିଷୟ

ବସ୍ତୁ ନିଷ୍ପାଦନକୁ ସୀମିତ କରେ ନାହିଁ, ତତ୍ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତାହାକୁ ସଂପନ୍ନ କରିବାରେ ମଧ୍ୟ ବାଧା ସୃଷ୍ଟି କରିବସେ । ଯଦି ବିଷୟ ନିଷ୍ପାଦନ ଅଥବା ନିଷ୍ପାଦ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦେଖାଯାଏ ତେବେ ଉପନ୍ୟାସ ବା କାହାଣୀ ଭୂଳନାରେ ପଞ୍ଜୀକ୍ଷା ନାଟକ ବିଳମ୍ବରେ କଳାତ୍ମକ ପରୀକ୍ଷା-ନିରୀକ୍ଷା କରିଛୁ ବୋଲି କୁହାଯିବ ।

ଭାରତର ଚନ୍ଦ୍ର ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ଏକାକିକା ମୂଳରୂପରେ ସାମାଜିକ ସଂସ୍କାରର ପ୍ରେରଣାରେ ରଚିତ ରଚନା । ଏଥିରେ ରସର ଆଞ୍ଚଳିକ ପ୍ରଭାବ, ଚରିତ୍ରବିବରଣ, ଗପୁଡ଼ି ସ୍ତ୍ରୀ, ଲଞ୍ଜଶୋର କର୍ମଗୁଣ୍ଠ, ଠିକାଦାର, ପାଗଣ, ସାଧୁ ଆଦି ରୂପାୟିତ ହୋଇଛନ୍ତି ଓ ଡାକ୍ତର ବଳିଷ୍ଠ ସଂଳାପ ଏବଂ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରତିଯୁ ପଦ୍ଧତିରେ ଲୟାତ୍ମକ ବ୍ୟଙ୍ଗ ଓ ହାସ୍ୟରସର ଅନ୍ତର୍ଧାର ରହିଛି । ପଞ୍ଜୀକ୍ଷା ଏକାକିକାର ବିକାଶର ଦ୍ଵିତୀୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ବିବରଣ ଅଛି । ନନ୍ଦାଙ୍କର ସଂସ୍କାରବାଦୀ ଧାରା ହରଚରଣ ସିଂହଙ୍କ ହାତରେ ଭାରତ ନାଟକାୟତନର ରୂପ ଧାରଣ କରିଛି । ହରଚରଣ ସିଂହଙ୍କର ସାର୍ବ ଶକ୍ତି ନାଟକୀୟ ଉତ୍କଳଶ୍ରୀ ଡାକ୍ତର ଡାକ୍ତର ରୂପରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାରେ ନିମ୍ନରୁ ରହିଛି । ସନ୍ତସିଂହ ସେଣା ଗମ୍ଭୀର ବୌଦ୍ଧିକତା କାରଣରୁ ସାମାନ୍ୟ ଓ ଅସାମାନ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ, ଗୌଣ ବିଷୟମାନଙ୍କରେ ମଧ୍ୟ ଏକପ୍ରକାରର ନାଟକୀୟ ସମ୍ପର୍କ ଓ ଗମ୍ଭୀରତା ଆଣିବା କଳାରେ ପାରଙ୍ଗମ । ବଳବନ୍ତ ଗାନ୍ଧୀ କେବଳ ମନୁଷ୍ୟର ସାମାଜିକ ସ୍ଥିତିକୁ ନିଜ ସାଧନାର କେନ୍ଦ୍ର କରିନାହାନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କର ନିପଟ ନିରପେକ୍ଷ ବୌଦ୍ଧିକ ଜିଜ୍ଞାସାର ଡାକ୍ତ ପ୍ରଭାବକୁ ମଧ୍ୟ ନୁହେଁ । ତାଙ୍କର ବିଶେଷତ୍ଵ ଜନ-ବିଶେଷର ମାନବୀୟ ସ୍ଥିତିଗତ ରୋଚକ ରହସ୍ୟର ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିରେ ରହିଛି । ବଳବନ୍ତ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ନିମିତ୍ତ ନାଟକ ହେଉଛି ବ୍ୟକ୍ତିର ଆତ୍ମଦୃଢ଼ ଏବଂ ଅନ୍ୟତ୍ର ହେଉଛି ତଥା ତାହା ମାଧ୍ୟମରେ ଆତ୍ମ-ସ୍ଵୀକୃତିର ପ୍ରତୀକ । ସେ ତାଙ୍କ ନାଟକମାନଙ୍କରେ ପାରମ୍ପରିକ ହେଉଥିବା ମୂଳଭୂତ ତତ୍ତ୍ଵକୁ ଓ ବ୍ୟକ୍ତି-ଦୃଢ଼କୁ ବିଭିନ୍ନ ରୂପରେ ନିଜ ରଚନାର ବିଷୟବସ୍ତୁ କରିଛନ୍ତି । ପ୍ରତ୍ୟକାତ୍ମକ ଭାଷା-ପ୍ରୟୋଗରେ ମନୁଷ୍ୟର ମନଃସ୍ଥିତି ଓ ବାହ୍ୟ ପ୍ରକୃତି ମଧ୍ୟରେ ବହୁବିମ୍ବର ସମ୍ବନ୍ଧ ସ୍ଥାପନ କରିବାର କୁଶଳତା ନିମିତ୍ତ ପଞ୍ଜୀକ୍ଷା ନାଟକରେ ବଳବନ୍ତ ଗାନ୍ଧୀ ଅଦ୍ଵିତୀୟ ଅଟନ୍ତି ।

ଯଦିଓ କର୍ତ୍ତାର ସିଂହ ଦୁର୍ଗଲ ଓ ଗୁରୁଦୟାଳ ସିଂହ ଖୋସଲଙ୍କ ନାଟ୍ୟକଳା ସାଧନାତାର ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ମୁଣ୍ଡ ଟେକିଛନ୍ତି, ତଥାପି ସଠିକ୍ ଭାବେ ଏ ଦୁହେଁ ଲହୋରର ଅବଦାନ । କର୍ତ୍ତାର ସିଂହ ଦୁର୍ଗଲ ଲହୋର ରେଡିଓ ଷ୍ଟେସନର ଓ ଗୁରୁଦୟାଳ ସିଂହ ଖୋସଲ ଲିଟିଲ ଥିଏଟର ଗ୍ରୁପ ଲହୋରର ସୌଜନ୍ୟରୁ ଏହି କଳାରେ ପରିପକ୍ଵତା ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଛନ୍ତି । ଦୁର୍ଗଲଙ୍କ ନାଟକ ମୂଳତଃ ରେଡିଓ ନାଟକ ଟେକନିକର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଉଦାହରଣ ହେଲେ ବି ଏଗୁଡ଼ିକୁ ସଫଳତାସହକାରେ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚରେ ଉପସ୍ଥାପିତ କରାହୋଇଛି । ଏହିଭଳି କ୍ଷଣ-ପ୍ରତିକ୍ଷଣ ରଙ୍ଗ ବଦଳାଇଥିବା ଓ ଘାତ-ପ୍ରତିଘାତ କରୁଥିବା ଭବମାନଙ୍କର ସଂଘର୍ଷକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ନାଟକରେ ଉପସ୍ଥାପିତ କରିବାକୁ ଏହି ମାଧ୍ୟମର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ । ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦୁର୍ଗଲ

ନାଟକୀୟ ସଂଳାପଗୁଡ଼ିକ ପାଇଁ ସାଧାରଣ କଥାବାଚୀର ଭାଷା ଡାକରା କାଳ୍ପନିକ କାବ୍ୟମୟ ପ୍ରବଚନର ପ୍ରଭାବୋତ୍ପାଦକ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପ୍ରୟୋଗ କରିଛନ୍ତି । ଗୁରୁଦୟାଲ ସିଂହ ଖୋସଲଙ୍କ ଶୈଳୀ ମୁଖ୍ୟତଃ ପରିହାସପୂର୍ଣ୍ଣ । ଏହି ପରିହାସ ଶକ୍ତିରେ ସେ ମନୁଷ୍ୟ, ବିଶେଷ-କରି ସାମାଜିକ ମନୁଷ୍ୟର କଥା ଓ କାର୍ଯ୍ୟର ତଥ୍ୟକୁ ବ୍ୟକ୍ତ କରି ତାଙ୍କର ଅହଂକୁ ବହୁ ପ୍ରକାଶିତ କରିଛନ୍ତି ।

ସ୍ଵାଧୀନୋଦ୍ଧର ପଞ୍ଜାବୀ ନାଟକରେ କଳା ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିର ମାଧ୍ୟମ ସୃଷ୍ଟିକାରୀ ସର୍ବାଧିକ କୁଶଳ ନାଟକକାର ବୋଧହୁଏ ହେଉଛନ୍ତି ଅମରାଜ ସିଂହ । କିନ୍ତୁ କିଛି ବର୍ଷର ସଫଳ ସାଧନା ପରେ ତାଙ୍କ ପ୍ରତିଭା ଅନ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିନିଯୁକ୍ତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା ଏବଂ ସେ ନାଟକ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ଦିଗରେ ଏକପ୍ରକାର ଉଦାସୀନ ହୋଇଗଲେ । ଅମରାଜ ସିଂହ ନିଜ ନାଟକରେ ବହୁ ବ୍ୟାପକ ଭାବରେ ଜାଲ ସୃଷ୍ଟି କରିଛନ୍ତି । ଝମାଗତଭାବେ ବିଭିନ୍ନ ଦୃଶ୍ୟ ମାନବାୟୁ ସ୍ଵରବର ବହୁମୁଖୀ ଦର୍ଶନ, ମାନବ ମନକୁ ଚରଙ୍ଗାୟିତ କରୁଥିବା ଅସଂଖ୍ୟ ଇଚ୍ଛା ଓ ସଂଶୟକୁ ସେ ନିଜ ନାଟକରେ ଏଭଳି ଗୁରୁତ୍ଵ ଦେଇ ଦେଖି ପରିଣତର ସ୍ଥିତିରେ ସମସ୍ତ ବିରୋଧୀ ତତ୍ତ୍ଵ ଏକ ସାର୍ଥକ ପାର୍ଟିନରେ ଆସି ରୂପାୟିତ ହୁଅନ୍ତି । ଗୁରୁଚରଣ ସିଂହ ଜୟଜା ଓ ହରସରନ ସିଂହଙ୍କ ସାମର୍ଥ୍ୟ ଗଣ୍ଡାର ମାନବାୟୁ ସଂବେଦନାରେ ରହୁଛି, ଯାହା ସତ୍ୟକୁ ନିପଟ ସ୍ପଷ୍ଟ ରଙ୍ଗରେ ବାଣ୍ଟି ନିଜର କରିବା ବା ଡାକ କରିବାର ସରଳ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକୁ ଏକ ସମସ୍ୟା ମନେକରେ ନାହିଁ; ବରଂ ଲଘୁମାନବର ଜଟିଳ ଚେତନାକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ବ୍ୟକ୍ତ କରେ । ଏହାର ବିପରୀତରେ କପୁର ସିଂହ ଘୁମୁଣ ଶ୍ଵର ଚନ୍ଦ୍ରର ନନ୍ଦାଙ୍କଠାରୁ ଚରିତ୍ରଚିତ୍ରଣର କୌଶଳ ଓ ହରଚରଣ ସିଂହଙ୍କଠାରୁ ଅତି-ନାଟକୀୟତା ନେଇ ତାଙ୍କର ସମାଜ-ସଂସ୍କାର ମନୋବୃତ୍ତିକୁ ନିଷ୍ଠାସହ ଆଗେଇନେଇଛନ୍ତି ।

ସଂକଳନରେ ଅଂଶୀଭୂତ ହୋଇଥିବା ଏକାଂକିକା ଏହି ସମସ୍ତ ନାଟକକାରଙ୍କ ମୁଖ୍ୟ କଳା-ପ୍ରବୃତ୍ତିମାନଙ୍କର ପ୍ରତିନିଧିମୂଳକ ରଚନା । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଏକାଂକିକା ସ୍ଵୟଂ ପଞ୍ଜାବୀ ଏକାଂକୀ-କଳାର ବିକାଶପଥର ଏକ ବିଶେଷ ପକ୍ଷର ସ୍ଫୁରକ ଏବଂ ପଞ୍ଜାବୀ ଜନ-ଜୀବନର କୌଣସି ଏକ ନୂତନ ଦୃଶ୍ୟକୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରକାଶିତ କରେ—ଯାହା ସ୍ଥାନୀୟ ହୋଇ ବି ବ୍ୟାପକ । ଏହି ଏକାଂକୀ ନାଟକକାରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଶ୍ଵର ଚନ୍ଦ୍ର ନନ୍ଦା, ସନ୍ତସିଂହ ସେଖୋଁ, ଗୁରୁଦୟାଲ ସିଂହ ଖୋସଲ, ବଲବନ୍ତ ଗାର୍ଗୀ, କର୍ତ୍ତୀର ସିଂହ ଦୁର୍ଗଲ ଓ ଅମରାଜ ସିଂହ ସ୍ଵାତନ୍ତ୍ରରେ ପ୍ରଚ୍ଛଦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଇଂରାଜୀ ସାହିତ୍ୟକୁ ଅଧ୍ୟୟନ କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେତେକ ଇଂରାଜୀ ସାହିତ୍ୟର କୂଶଳ ପ୍ରାଧ୍ୟାପକ ଅଟନ୍ତି । ବୋଧହୁଏ ସେଥିପାଇଁ ପଞ୍ଜାବୀ ସାହିତ୍ୟରେ ଏକାଂକିକାର ମୂଳରୂପ ସ୍ଵାଭାବିକ ଭାବରେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସ୍ଵରୂପ ଆଡ଼କୁ ଢଳି ପଡ଼ିଛି ।

ସୂଚୀ

ଭୂମିକା	ପୃଷ୍ଠା
ବେଈମାନ—ଭିକ୍ଷୁର ଚନ୍ଦ୍ର ନନ୍ଦା	1
ଭବିଷ୍ୟ—ସନ୍ତ ସିଂହ ସେଣ୍ଟା	21
ମୁର୍ଦ୍ଦାର ରେସନ୍—ଗୁରୁଦୟାଳ ସିଂହ ଖୋସଲା	39
ମନକଥା ମନରେ—ହରଚରଣ ସିଂହ	59
ଘାଟକୀ—ବଲବନ୍ତ ଗାନ୍ଧୀ	69
ଉପର ମହଲ—କର୍ତ୍ତାର ସିଂହ ଦୁର୍ଗଲ	87
ଆଖିର କୁଟା—ଅମରକ ସିଂହ	107
ଗୋମୁଖୀ ଶେରମୁଖୀ—ଗୁରୁଚରନ ସିଂହ ଜୟଳା	127
ଉଧଲିଆ—କପୁର ସିଂହ ଘୁମ୍ମଣ	149
ଫାଙ୍କ—ହରଶରନ ସିଂହ	165
ଲେଖକ ପରିଚୟ	181

ବେଈମାନ

—କିଶ୍ଵର ଚନ୍ଦ୍ର ନନ୍ଦା

ଉପାଦାନ

ମୋଟର ଓଡ଼ିଆକ୍ଷର ମେନେଜର : ବୟସ ଗୁଳିଶ-ବୟାଳିଶ ବର୍ଷ

(ମାଲିକ) ମୋଟରବାଲି : ବୟସ ପରୁଣ ପାଖାପାଖି

ମୋଟରବାଲିର ସ୍ତ୍ରୀ : ବୟସ ଗୁଳିଶ-ପଞ୍ଚଗୁଳିଶ

ମିସ୍ତ୍ରୀ ବସନ୍ତରାମ : ବୟସ ଦିଶିଶ-ବଦଶି

ଏକ : ପୁଲିସ କନ୍ସପେକ୍ଟର

ଏକ : ସାମାଜିକ କର୍ମୀମାନଙ୍କ ମେନେଜର

ଏକ : ଅନ୍ୟ ଜଣେ ମିସ୍ତ୍ରୀ

ଚପରାସୀ

ମାନ—ମୋଟର ଓଁକର୍ମସ୍ରେ ମେନେଜରଙ୍କ ଦସ୍ତର ।

ସମୟ—ଦ୍ଵି ପହର ପରେ, ଶୁଣିଟା-ପାଞ୍ଚଟା ବେଳ ।

[ମୋଟର ମରାମତିର ଧୀର ଠକ୍-ଠକ୍ ଶବ୍ଦ ଏବଂ କାରଖାନାର ଅଳ୍ପ ଅଳ୍ପ ପାଟିଭୁଣ୍ଡ ଶୁଣାଯାଉଥାଏ । ମଞ୍ଚର ଡାହାଣପଟ କଣକୁ ଥିବା ଦ୍ଵାର ଉପରେ ‘ଗ୍ଲୋର’ ବୋଲି ସାଇନ୍‌ବୋର୍ଡ଼ ଲଟକି ଘୋଇଥାଏ । ଦସ୍ତରର ଟେବୁଲ୍ ସାମ୍ନା କାନ୍ଥରେ ଗୋଟିଏ କ୍ୟାଲେଣ୍ଡର ଝୁଲୁଥିବା ଦୃଷ୍ଟିରେ ପଡ଼େ । ଦସ୍ତରର ବାମ ଦିଗରେ ଚପରାସୀଟି ଟୁଲ୍ ଉପରେ ବସିଥାଏ । ମୋଟରବାଲ ଡାହାଣ ପଟରୁ ବାହାରିଆସିଲା ।]

ମୋଟରବାଲ : (ବହୁତ ଚିଡ଼ିଥିବା ଭଳି ଜଣାପଡ଼େ । ମେନେଜରକୁ ସେଠାରେ ନ ଦେଖି ଚପରାସୀକୁ) ମେନେଜର ସାହେବ କେଉଁଠି ?

ଚପରାସୀ : ଏବେ ଏଇଠି ଥିଲେ ଆଜ୍ଞା—ତାଙ୍କ ଆସିବ ?

ମୋଟରବାଲ : ହଁ ହଁ ଜଳନ୍ତି... (ଚପରାସୀ ଶୁଲଗଲା) ଅଜବ୍ ବେଙ୍ଗମାନଗରି କିଏ ! ବିଲ୍ ଗୁରୁ ଭାରି—ପୁଣି ବକ୍ସିସ୍—ହାଲୁକା ତ ଅଲଗା ଅଛି । ନ ହେଲେ... ନହେଲେ ଗାଡ଼ର ରକ୍ଷା ନାହିଁ । ଏ ମିସ୍ତ୍ରୀଗୁଡ଼ା ଗୋଟାଏ କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ସଜାଡ଼ିବେ ତ ଦିଅନ୍ତା ବିଗାଡ଼ି ଦେବେ । (ମେନେଜରଙ୍କ ପ୍ରବେଶ)

ମେନେଜର : ଆସନ୍ତୁ, ଆସନ୍ତୁ—କି ଆଦେଶ ଆପଣଙ୍କର ? କହନ୍ତୁ । (ଚିତ୍କରି ଆଡ଼କୁ ସଙ୍କେତ କରି) ବସନ୍ତ ।

ମୋଟରବାଲ : ପଥରଦନ ମୁଁ ହେଉଲକଟର ଡିପର ମରାମତି ପାଇଁ ପଠାଇଥିଲି ନା ?

ମେନେଜର : ତା’ହେଲେ କ’ଣ ଆଜିଯାଏ ହେଉଟା ହେଉନି ? ମିସ୍ତ୍ରୀକୁ ତ ଅଡ଼ର କରିଦେଇଥିଲି । (ଚପରାସୀକୁ) ବସନ୍ତରାମକୁ ଶୀଘ୍ର ଡାକିଲୁ ।

ମୋଟରବାଲ : ନା ନା, ତାଙ୍କିବାର କୌଣସି ଦରକାର ନାହିଁ, ଡିପର ହେଇ ଯାଇଛି ।

ମେନେଜର : କ’ଣ କିଛି ଗଲ୍‌ତ ରହୁଯାଇଛି କି ? ତାକୁ ଏବେ ସଜାଡ଼ି ଦେବି ।

ମୋଟରବାଲ : ଗଲ୍‌ତ ବା ନୋକ୍‌ସାନ କିଛି ହେଉନି । ବିଲକୁଲ୍ କିଛି ସୁଟି ହେଉନି । ଓଲଟା ଡିପର ତ ନୁଆ ହେଇଯାଇଛି ।

ମେନେଜର : ଧନ୍ୟବାଦ । ଆମର ତ ପଲ୍‌ସ୍ ଏଇଥିଲା—‘ଭଲ୍ କାମ, ଭଲ୍ ଦାମ୍’ । ଆପଣ ତ ଜାଣିଛନ୍ତି, ମୁଁ କେବଳ ଦୁସ୍‌ଆର ଓ ଅନୁଭବ ମିସ୍ତ୍ରୀ ରଖେ—ଦରମା ଯେତେ ଅଧିକା ଦେବାକୁ ପଡ଼ୁ ନା କାହିଁକି । ବାଜେ ମିସ୍ତ୍ରୀକୁ ତ ମୁଁ ଓଁକର୍ମସ୍ ପାଖ ମଡ଼େଇ ଦିଏନି । ଅନ୍ୟ ଓଁକର୍ମସ୍ରେ ଆପଣଙ୍କୁ ଏଭଳି କଥା ଦେଖିବାକୁ ମିଳିବନାହିଁ ।

ମୋଟରବାଲ : ତମ କାମ ଖୁବ୍ ସଫାସୁତୁର—ଏଥିରେ କୌଣସି ଦ୍ଵିମତ ନାହିଁ ।

ମେନେଜର : ବହୁତ ବହୁତ ଧନ୍ୟବାଦ । ଆମକୁ ମଧ୍ୟ ଆପଣଙ୍କ ଭଲ ଗୁରୁତ୍ଵ ଖୁବ୍ ଦରକାର । ଠିକ୍ ଅଛି । ତା'ହେଲେ ମୁଁ ଆଉ କିଛି ସେବା କରି ପାରିବି କି ?

ମୋଟରବାଲ : କହୁବାର ତ ମୋର କିଛି ନିଷ୍ପତ୍ତି ଥିଲା; କିନ୍ତୁ ଟିକିଏ ସଂକୋଚ କରୁଛି ।

ମେନେଜର : ଆପଣଙ୍କର ନିଜର କଥା । ଭାବିବାର ଏଥିରେ କ'ଣ ଅଛି ? କହନ୍ତୁ ।

ମୋଟରବାଲ : ମୋର କେବଳ ଏତିକି ପଚାରିବାର କଥା ଯେ, ତମର ଏକ ମିସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ବକ୍ସିସ୍ ଦବା ପ୍ରଥା କେବେ ଗୁଲୁହେଇଛି ?

ମେନେଜର : ନା ଆଜ୍ଞା ! ଆମର ଏଠି ସେମିତି କିଛି ପ୍ରଥା ତ ନାହିଁ, କେବେ ନଥିଲା ଏବଂ କେବେ ବି ହୁଏନି । ବକ୍ସିସ୍ ଗୋଟାଏ କ'ଣ ? ମିସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ତ ଖୁବ୍ ଭଲ ଦରମା ମୁଁ ଦେଉଛି । ଓଡ଼ିଆଟାଇମ୍ ପେମେଣ୍ଟ ଏମାନଙ୍କର ଅଲଗା, ପୁଣି ବକ୍ସିସ୍ ଭଳି ବାଜେକଥା କ'ଣ ? ଆପଣଙ୍କୁ କିଏ କ'ଣ ବକ୍ସିସ୍ ମାଗିଲା କି ?

ମୋଟରବାଲ : ଏଇଟା ସଫା କଥା ଯେ, ମୋ ମନରେ ତର ବସା ବାଜିଯାଇଛି ।

ମେନେଜର : ନିଷ୍ପତ୍ତି ହେଇଯାଇଥିବ ।

ମୋଟରବାଲ : ମୋ ପାଇଁ ଏବେ କେବଳ ଦୁଇଟି ରାସ୍ତା । ଗୋଟାଏ ହେଉଛି ମିସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ମୁହଁକୁ ମିଠା କରୁଥିବି—ନ ହେଲେ ଜାଣେନା ସେମାନେ କେତେ ବଦଶବ୍ଦ କରୁଥିବେ । ଆଉ ଯଦି କିଏ ସେଥିରେ ନାରାଜ ହେଲା ତ ମୋ ଜୀବନକୁ ବିପଦରେ ପକେଇଦେବେ ।

ମେନେଜର : ଆପଣ ଏସବୁ କ'ଣ କହୁଛନ୍ତି ? କିଏ ସାହସ କରିବ ?

ମୋଟରବାଲ : ଆଉ ଦ୍ଵିତୀୟଟି ହେଉଛି—ଏ ଗ୍ୟାରେଜକୁ ସଲମ ପକାଇବି ।

ମେନେଜର : (ହସିକରି) ଆପଣଙ୍କୁ ଯିବାକୁ କିଏ ଦେବ ? ବାଃ ସାହେବ ବାଃ ! ଏ ଗ୍ୟାରେଜ ଆପଣଙ୍କ ସେବାପାଇଁ ଅଛି—କୌଣସି ମିସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ପାଇଁ ନୁହେଁ । ଆପଣଙ୍କ ଭଲ ଲୋକ ନାରାଜ ହୋଇ ଏଠୁ ଗୁଲୁଯିବାଠାରୁ ଆମର ଆଉ କି ବଡ଼ ବଦନାମ ହୋଇପାରେ !

ମୋଟରବାଲ : ହେଲେ ମେନେଜର ସାହେବ ! କଥାଟା ସେମିତି କିଛି ହେଇଗଲାଣି ।

ମେନେଜର : ଆପଣଙ୍କର କହୁବା ଠିକ୍; କିନ୍ତୁ ମୋ ଗୁହାରି ମଧ୍ୟ ଶୁଣନ୍ତୁ । ଯଦି କୌଣସି ମିସ୍ତ୍ରୀ ବକ୍ସିସ୍ ବାହାନାରେ ଆପଣଙ୍କୁ କିଛି ଅଧିକ ମାଗିଛି, ତେବେ ମୁଁ ଏଥିପାଇଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଲଜ୍ଜିତ । ଆପଣ ଦୟାକରି ସେ ବଦମାସ୍‌ର ନାମଟା କହନ୍ତୁ, ମୁଁ ତାକୁ ଠିକ୍ କରିଦେଉଛି, ଆଉ ତାକୁ ଏମିତି ସଜା ଦେବି ଯେ ସେ ସବୁଦିନେ ମନେ କରୁଥିବ ।

ମୋଟରବାଲ : ଗୁଡ଼ । ତମେ ସଜା ଦିଅ ଦା ନ ଦିଅ; କିନ୍ତୁ ମୋ ମତଲବଟା ତମେ ବୁଝିଗଲ ତ ?

ମେନେଜର : ଖୁବ୍ ଭଲଭାବରେ । ସତ କହୁଛି, ମତେ ଏକଥା ବହୁତ ଦୁଃଖଦେଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ମୋ ମନରେ ଯଦି କିଛି ଚିନ୍ତା ଥାଏ ତ ତାହା ସେଇ ଯେ ମୁଁ କପରି ଆପଣଙ୍କ ମନରେ ବିଶ୍ୱାସ ଜନ୍ମେଇ ପାରିବି । କହନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତ କଥାଟା କ'ଣ ?

ମୋଟରବାଲ : ଧନ୍ୟବାଦ ! କଥା କ'ଣ କି, ତମେ ନିଜେ ତ ଦେଇଥିଲ, ମୋ ଗାଡ଼ିର ହେଡ଼ଲାଇଟ୍ କାମ କରୁନଥିଲା ।

ମେନେଜର : ହଁ ଆଜ୍ଞା !

ମୋଟରବାଲ : ଏବଂ ମିସ୍ ଡିପର ମରାମତି କରିବାପାଇଁ ଗାଡ଼ିରୁ ବାହାରକରି ରଖି-ନେଇଥିଲା ।

ମେନେଜର : ହଁ ଆଜ୍ଞା !

ମୋଟରବାଲ : ଆଜି ଯେତେବେଳେ ମୁଁ ଆସିଲି, ମିସ୍ କହୁଲା...

ମେନେଜର : ହଁ ଆଜ୍ଞା !

ମୋଟରବାଲ : ଯେ ଡିପର ବଲ୍‌କୁଲ ଖରାପ ହେଇଯାଇଥିଲା । ମରାମତି ଯୋଗ୍ୟ ବି ନଥିଲା ।

ମେନେଜର : ହଁ ଆଜ୍ଞା !

ମୋଟରବାଲ : ଏବଂ ମୁଁ ତା' ଜାଗାରେ ଅନ୍ୟ ଡିପର ଲଗେଇ ଦେଇଛି ।

ମେନେଜର : ଠିକ୍ ଅଛି ।

ମୋଟରବାଲ : ଆଉ ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ପଚାରିଲି ମୋ ଡିପର କେଉଁଠି ଅଛି—ସେ ଜବାବ ଦେଲା ଯେ ତା'ର ପ୍ରତ୍ୟେକ ପାର୍ଟି ନଷ୍ଟ ହେଇଯାଇଥିଲା, ଯାହାକୁ ସେ ଅଳିଆ ଗଦାକୁ ଫିଙ୍ଗିଦେଲା । ତାହା ଜାଗାରେ ନୂଆ ଡିପର ଲଗାଇଦେଲା । ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ପଚାରିଲି ଏହାର ଦାମ୍ କେତେ—ମିସ୍ କହୁଲା, ‘ଆପଣଙ୍କର ଯାହା ଖୁସି ହେଉଛି ଦେଇ ଦିଅନ୍ତୁ ।’ ମୁଁ ଏହା ଶୁଣି ହଇରାଣରେ ପଡ଼ିଗଲି । ଡିପର ଷ୍ଟୋରରୁ ଆଣିଲୁ ବୋଲି ମୁଁ ପଚାରିଲୁ ଜବାବ ମିଳିଲା ‘ଆପଣ ଧରିନିଅନ୍ତୁ ମୁଁ ଷ୍ଟୋରରୁ ଆଣିବି; କିନ୍ତୁ ଆପଣଙ୍କୁ ସେଥିରୁ କ’ଣ ମିଳିବ ? ଆପଣଙ୍କର ଖୁସି ହେଉଛି ତ କିଛି ଦେଇଦିଅନ୍ତୁ, ନହେଲେ ନାହିଁ, ଚଳିବ । ମୁଁ ଆପଣଙ୍କର କାମ କରିଦେଇଛି ।’ ସେତେବେଳେ ମତେ କିଛି ଉତ୍ତର ପଇଟିଲା ନାହିଁ । ଆଉ ଏଇଟା ସତକଥା ଯେ ମୁଁ ବହୁତ ଅଡ଼ୁଆରେ ପଡ଼ିଗଲି । ମତେ ଚୁପ୍ ରହୁବା ଦେଖି ଶ୍ରୀମାନ୍ କହୁଲେ, ‘ଆପଣ ତ ମୋ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବୁଝି ପାରିଥିବେ ?’ ମାତ୍ର ଏହା ସତ୍ୟ ଯେ ସେତେବେଳକୁ ମୁଁ ତାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସତକୁ ସତ ବୁଝିଯାଇଥିଲି । ମୋର ମାରବତା ନିଜକୁ ଏମିତି ଗମ୍ଭୀର ମନେ ହେଉଥିଲା ଯେ, ଆପଣାଗୁଣ ମୋ ପାଟିରୁ

ବାହାରିପଡ଼ିଲା, ଠିକ୍ ଅଛି, 'ତୁମକୁ ପାଞ୍ଚଟଙ୍କା ମିଳିବ । ବାସ୍, ଶ୍ରୀମାନ୍ ଖୁସିରେ କହିଲେ ବହୁତ ଦୟା ଆପଣଙ୍କର । ଯେତେବେଳେ ମତେ କିଛି ବକ୍ସିୟ୍ ମିଳିଯାଏ ନା, ମୁଁ ଖୁବ୍ ସତର୍କତା ସହ କାମଟା କରିଦିଏ ।' ବାସ୍, ସେଇ ସମୟରୁ ମୋର ଭରସା ଭୁଟିଗଲା । ଏବେ ସେଇକଥା ଚିନ୍ତାକରୁଥିଲି ଯେ ଟଙ୍କା ଦେବି କି ନାହିଁ । ତା' ପୁଅରୁ ଭାବିଲି ଆପଣଙ୍କ ସହୁତ କଥାହେବା ଦରକାର ।

ମେନେଜର : ଆପଣ ମୋ ପ୍ରତି ବହୁତ ଦୟା କଲେ ଆଜ୍ଞା, ମୁଁ ବହୁତ କୃତଜ୍ଞ ।

ମୋଟରବାଲା : ମୁଁ ଠିକ୍ କହି ପାରିବନି ଯେ ସେ ଡିପରଟା ଏକଦମ୍ ନୂଆ ବା ମୋର ପୁରୁଣା ଡିପରକୁ ସଫାକରି ଯୋଡ଼ିଦିଆଯାଇଛି—ଆଉ ମୋଠାରୁ ତୁଚ୍ଛାଟାରେ ପଇସା ଅଧିକ କରାହେଉଛି ।

ମେନେଜର : ବଡ଼ ଅଡ଼ୁଆ କଲ ବେଇମାନ୍‌ଟା । (ଚପରାସୀକୁ) ଟିକେ ହରବଣକୁ ଡାକ ତ । (ଚପରାସୀ ଚାଲିଗଲା) ଆଜ୍ଞା ! କୋଉ ଭାଷାରେ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ଖମା ମାଗିବି ? ଲଜରେ ମୁଁ ସତ୍ତିଗଲିଣି । ପାଞ୍ଚ-ଛଅ ବର୍ଷ ହେଲା ମୁଁ ଏଇ ଓ୍ଵାର୍କସପ୍‌ର ଚାର୍ଜରେ ଅଛି । ହେଲେ ଆଜ୍ଞା, ଏଇ ପ୍ରଥମଥର ମୁଁ ଲଜ୍ଜାକର ପରିସ୍ଥିତିରେ ପଡ଼ିଛି । ମୋର ଏ କଥା ଉପରେ ଗର୍ବ ଥିଲା ଯେ, ମୋ ମିସ୍ତ୍ରୀ କେବଳ ହୁସିଆର ନୁହଁନ୍ତି, ସକୋଟ ମଧ୍ୟ; କିନ୍ତୁ ଏ ବେଇମାନ୍ ମତେ ମାଟିରେ ମିଶେଇଦେଲା । (ହରବଣର ପ୍ରବେଶ)

ହରବଣ : ମତେ ଡାକିଲେ ଆଜ୍ଞା ?

ମେନେଜର : ହଁ, ହରବଣ ଟିକେ ଦେଖ ତ—ସାହାବଙ୍କ ଗାଡ଼ିରେ ବସନ୍ତରାମ ଯେଉଁ ଡିପର ଏବେ ଫିଟ୍ କରିଥିଲା, ତାକୁ ଖୋଲି ଆଣ; କିନ୍ତୁ ଦେଖ, ହୁସିଆରରେ କାମ କରିବ ଯେମିତି ବସନ୍ତ ରାମ ଜାଣି ନ ପାରିବ । ଜଲ୍‌ଦି ଯା ।

ହରବଣ : ଖୁବ୍ ଶୀଘ୍ର ! ଏବେ ଆଶୁଚ ।

ମେନେଜର : ଯାହା କିଛି ଆପଣ ବକ୍ସିୟ୍ ଇତ୍ୟାଦି ବିଷୟରେ କହିଲେ, ଏ ଘଟଣା ତ ତାହାଠାରୁ ବଳି ମୁହଁ କଲାକରିବା କଥା ଜଣାପଡ଼ିଲା । ତା'ର ଆଉ ରକ୍ଷା ନାହିଁ, ଏବେ ତାକୁ ମଜା ଖେଉଟୁ ।

ମୋଟରବାଲା : ଏବେ ଆପଣ ନିଜେ ଭାବନ୍ତୁ ମେନେଜର ସାହାବ, ଏଇଟା ମୋ ପାଇଁ କେତେ ବଡ଼ ଅଡ଼ୁଆ କଥା ? ଥରେ ଲକ୍ଷ ଦେଇ ସବୁଦିନ ପାଇଁ କଣ ନଜର ରଖିଯିବି ? ଏ ମିସ୍ତ୍ରୀ ନିଜ ନୂଆ ଫିକର କାଢ଼ିବେ । ମୋ ନିଜକୁ ବଞ୍ଚେଇବାର ଗୋଟାଏ ଉପାୟ ହେଉଛି ମୋତେ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଓ୍ଵାର୍କସପ୍‌କୁ ଯିବାକୁ ହେବ ।

ମେନେଜର : ଆପଣ ଏତେ ବ୍ୟସ୍ତ ହୁଅନ୍ତୁନି । ମୁଁ ଏହାର ପୁରା ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବି । ଆପଣ ବିଶ୍ୱାସ ରଖନ୍ତୁ । ଏ ପ୍ରଶ୍ନ କେବଳ ଆପଣଙ୍କର ନୁହେଁ—ମୋର ମଧ୍ୟ । ମୁଁ ଆପଣଙ୍କର ନିର୍ଭୀକତା ଏବଂ ସ୍ମୃତିବାଦତା ପାଇଁ ବହୁତ କୃତଜ୍ଞ । କିଏ କହି ପାରିବ ଆମର

କେତେ ଭଦ୍ର ଗ୍ରାହକ ଏଇ କଥା ପାଇଁ ଆମକୁ ଗୁଡ଼ି ନ ଯାଇଥିବେ ? ସାପ ମୁହଁର ରୁଚୁହୁ ।
ଭଲ କେତେ ଦୁଃଖୀ ହେଇନଥିବେ ସେମାନେ । ମୁଁ ଏ ଅଘଟଣର ଶେଷତକ ଯିବି ।

(ହରବଣ ଡିପର ନେଇ ଆସିଲା)

ହରବଣ : (ଡିପର ଦେଇ) ନଥୁ ଆଜ୍ଞା ! ମୁଁ ରହୁବ ?

ମେନେଜର : ନା, ରହୁବା ଦରକାର ନାହିଁ । (ହରବଣ ଚାଲିଗଲା । ମେନେଜର
ଡିପରକୁ ଧ୍ୟାନପୂର୍ବକ ଦେଖିଲା ।) ଏ ଡିପର ନୂଆ ନୁହେଁ; ମାତ୍ର ଦେଖିବାକୁ ନୂଆ ଭଳି
ଲଗୁଛି । ଏହାକୁ ଖୁବ୍ ପରଶ୍ରମ ଓ ହୃଷିଆର ସହ ସଫା କରାଯାଇଛି ।

ମୋଟରବାଲା : କ'ଣ କହିଲେ ? କିଏ କ'ଣ ସେଇ ପୁରୁଣା ଡିପର ?

ମେନେଜର : ଖାଣ୍ଟି କଥା ଯେ, କିଏ ନୂଆ ନୁହେଁ । ନୂଆଟା ଏତେ ଚକ୍ରମକ୍ ହବନି ।
(ଦେଖେଇ) ଏଇ ଦେଖନ୍ତୁ । ଦେଖିଲେ, ଦେଖିଲେ, କେମିତି ଚକ୍ରମକ୍ ହଉଛି ? ଏହା
କେବଳ ପେଟ୍ରୋଲର କରମତି । ରଖନ୍ତୁ, ଟିକେ ଖୋଲିକରି ଦେଖିନିଏ । (ଟେବୁଲ୍
ଡ୍ରାୟାରୁ ପେଟ୍ରୋଲ୍ କାର୍ଡ) ଆନ୍ନା-ହା-ହା, ଏଇଟାର ତ ଗୋଟାଏ ପାର୍ଟି ବି ନୂଆ
ନୁହେଁ ।

ମୋଟରବାଲା : ତେବେ ସେ ତ ମୋତେ ଭଲ ହାତ ଦେଖେଇଲା ।

ମେନେଜର : ରହନ୍ତୁ, ତାକୁ ମଧ୍ୟ ନିଜ କର୍ମ ଭୋଗିବାକୁ ପଡ଼ିଲେ ମଜା ଆସିବ । ସବୁ
ଗୁଲକି ଧରାପଡ଼ିବ । (ଚପରାସୀକୁ) ଭଲ ବସନ୍ତରାମକୁ ତାକ ତ !

ଚପରାସୀ : ଡାକିଦଉଛି ହଜୁର !

ମୋଟରବାଲା : ଯଦି ତା' ସହୃଦ ପୁଅକ୍ତାବେ ଆପଣଙ୍କର ଏକୃଷ୍ଟିଆ କଥାବାତ୍ତୀ
କରିବାକୁ ଥାଏ ତ ମୁଁ ଏଠୁ ଦୂରକୁ ଚାଲିଯାଉଛି ?

ମେନେଜର : ନା ନା, ଆପଣ କାହିଁକି ଯିବେ ? ସବୁ କଥା ତ ଆପଣଙ୍କ ଆଗରେ
ହବ ।

ମୋଟରବାଲା : କଣ ଆଗରୁ ଏମିତି କିଛି ଘଟଣା ଘଟିଥିଲା କି ମେନେଜର ସାହାବ ?

ମେନେଜର : ହେଇଥାଇପାରେ, ହେଇଥିବ; କିନ୍ତୁ ମୋ ଜାଣତକୁ ଆସିନଥିଲା ।
ମୁଁ ତ ଆଜ୍ଞା, ଏ ଓ୍ଵାର୍କସପର୍ ସକୋଟଡା ଓ ଭଲ କାମର ନମୁନା ଚାଲିବାକୁ ଚାହେଁ ।
କିନ୍ତୁ ଏ ବେଇମାନ ତ ମୋର ସବୁ କଲ କର୍ମକୁ ପାଣିରେ ପକେଇଦେଲା ।

(ବସନ୍ତରାମର ପ୍ରବେଶ)

ମେନେଜର : (କୋଧଭରା ସ୍ଵରରେ) ତୋ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅଭିଯୋଗ ଆସିଛି ।

ବସନ୍ତରାମ : ହଁ ଆଜ୍ଞା !

ମେନେଜର : ହଁ ଆଜ୍ଞା ? ହଁ ଆଜ୍ଞା ମାନେ କ'ଣ ? ତୁ କେମିତି ଜାଣିଲୁ ?

ବସନ୍ତରାମ : ହରବଂଶ ଗାଡ଼ିରୁ ଡିପର କାଢ଼ିବା ମୁଁ ଦେଖିଥିଲି । (ମୋଟର ମାଲିକ ଆଡ଼କୁ ଇସାରା କରି) ଆଉ ଆପଣ ତ ପୁଣି ଏଠି ଅଛନ୍ତି ।

ମେନେଜର : ତୋର କିଛି କହିବାର ଅଛି ?

ବସନ୍ତରାମ : କିଛି ନାହିଁ ।

ମେନେଜର : କିଛି ନାହିଁ ? କିଛି ନାହିଁ ମାନେ ?

ବସନ୍ତରାମ : ଆଜ୍ଞା ମତେ ଜଣା ନାହିଁ, ମୋର ଦୋଷ କ'ଣ ? କ'ଣ କହିବ ?

ମେନେଜର : ତେବେ ତୁ କ'ଣ ଜାଣୁନା ଯେ ତୋତେ କାହିଁକି ଖୋଜା ପଡ଼ିଲା ? ଭାରି ଅଜଣା ହେଇ ଯାଉଛୁ ତ ?

ବସନ୍ତରାମ : ମହାଶୟ, ମୋର ଭାଗ୍ୟଦୋଷରୁ ତ ଅଭିଯୋଗ ହୋଇଛି; କିନ୍ତୁ ଦୋଷଟା କ'ଣ ଜାଣି ପାରିଲିନାହିଁ ।

ମେନେଜର : ରହ, ମୋ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦେ । ତାଙ୍କ ଗାଡ଼ିର ଡିପର ତୁ ଫିଟ୍ କରିଥିଲୁ ନା ?

ବସନ୍ତରାମ : ହଁ ଆଜ୍ଞା, ମୁଁ କରିଥିଲି ।

ମେନେଜର : ଡିପର ଯୁଜ୍ଜରି ତ ?

ବସନ୍ତରାମ : ଆଜ୍ଞା, ତାଙ୍କର ଗାଡ଼ିରୁ ନେଇଥିଲି—ତାଙ୍କର ହେଇଥିବ ।

ମେନେଜର : ଦେଖ ବସନ୍ତରାମ, ଏ ଗୁଲକ ରଖ । ଅନ୍ୟ କୋଉଠି ଦେଖେଇବୁ । ପିଆ କଥା କହ ।

ବସନ୍ତରାମ : ହତଭାଗୀଙ୍କ ପାଇଁ ସବୁବେଳେ ଏକାଭଳି ଆଜ୍ଞା !

ମେନେଜର : ହତଭାଗୀଙ୍କ କାନ୍ଦଣା କାନ୍ଦିବା ପାଇଁ ଅନ୍ୟ ବହୁତ ସୁଯୋଗ ଅଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ସଫାସଫା କହ, ଏ ଡିପର ତାଙ୍କର କି ନୁହେଁ ? କ'ଣ ନୁଆ କି ?

ବସନ୍ତରାମ : ତାଙ୍କର ନୁଆ କୁଆଡ଼ୁ ଆସିଲା ?

ମେନେଜର : ତା'ହେଲେ ତୁ କାହିଁକି କହିଲୁ ଯେ ଏ ଡିପର ନୁଆ ବୋଲି ?

ବସନ୍ତରାମ : ମହାଶୟ, ମୁଁ ଏକଥା କେତେବେଳେ କହିଲି ? ମୁଁ ତ କହିଦେଇଛି ଯେ, ଡିପର ତାଙ୍କର ଗାଡ଼ିରୁ ନେଇଛି । ତାଙ୍କର ହେଇଥିବ ।

ମେନେଜର : ଏକଥା ତ ତୁ ଏବେ କହୁଛୁ । ମୁଁ ପଚାରୁଛି, ତୁ ତାଙ୍କୁ ଡିପର ବିଷୟରେ କ'ଣ କହିଥିଲୁ ?

ବସନ୍ତରାମ : ଏଇୟା ଯେ, ମହାଶୟଙ୍କ ଡିପର ବହୁତ ଖରାପ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା—ଯାହାକୁ ପରିଶ୍ରମ କରି ମୁଁ ନୁଆ ଭଳି ତିଆରି କରିଦେଇଛି । କ'ଣ ଆଜ୍ଞା, ଏଇୟା କହିଥିଲି ନା ?

ମୋଟରବାଲ : ମିଛ, ଖାଣ୍ଟି ମିଛ । ତମେ ତ କହୁଥିଲ, ଡିପର ପୁରୁଷର ନଷ୍ଟ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ତାକୁ ଅଳିଆଗଦାକୁ ପକେଇ ଦିଆଗଲା ଏବଂ ତା' ଜାଗାରେ ନୂଆ ଲଗେଇ ଦିଆଗଲା ।

ବସନ୍ତରାମ : ମହାଶୟ, ଆପଣ ହେଲେ ବଡ଼ଲେକ । ମୁଁ ରାଗିକର ଗୋଟିଏ ହେଲେ ଶବ୍ଦ ପାଟିରୁ ବାହାର କରି ପାରିବିନାହିଁ । ଅସଲ କଥା ହେଉଛି, ଆପଣ କିଛି ଭୁଲ୍ ବୁଝିଛନ୍ତି ।

ମୋଟରବାଲ : (ରାଗରେ ବସିଥିବାରୁ) ତା' ମାନେ ମୁଁ ଯାହା କିଛି ଶୁଣିଛି, ଭୁଲ୍ ଶୁଣିଛି—ଆଉ ଯାହା କିଛି ବୁଝିଛି, ଭୁଲ୍ ବୁଝିଛି । ମୋଟକଥା ମୋର ହୋସର ଠିକଣା ନାହିଁ । ମୋର ମୁଣ୍ଡ ଖରାପ ହୋଇଯାଇଛି ।

ବସନ୍ତରାମ : ନା ଆଜ୍ଞା, ନା । ଦୋଷ କ୍ଷମା କରିବେ; କିନ୍ତୁ ଆପଣଙ୍କର ଭୁଲ୍ ବୁଝାମଣା ନିଶ୍ଚୟ ହେଉଛି ।

ମୋଟରବାଲ : (ବ୍ୟଙ୍ଗକର) ଆଉଁରି ତମେ ଏକଥା ବୋଧେ ନିଶ୍ଚୟ କହୁବ ଯେ, ତମେ ଯୋଡ଼ ବକ୍ସିସ୍ ମାଗିଥିଲ, ତାହା ମଧ୍ୟ ମୋର...

ବସନ୍ତରାମ : (କଥା କାଟିକରି) ହଁ ମହାଶୟ, ତାହା ମଧ୍ୟ ଭୁଲ୍ ବୁଝାମଣା । ମୁଁ ତ କିଛି ବକ୍ସିସ୍-ଫକ୍ସିସ୍ ମାଗିନାହିଁ । ବରଂ ଆପଣ ନିଜେ କହୁଲେ, ଯଦି ନୂଆ ଡିପର ଲାଗିବ, ତେବେ କେତେ ଭଲ ହେବ । ମୁଁ ବିନୟ ସହକାରେ କହୁଥିଲି, ନୂଆ ଡିପରର ମୂଲ୍ୟ 9-10 ଟଙ୍କା ହେବ । ତା'ପରେ ଆପଣ କହୁଥିଲେ ନା ଭୁଲ୍, ଦି'ଗୁରିଟଙ୍କାରେ ଯଦି ମୋ କାମ ହେଉଥିବ ତ ଠିକ୍ ହେବ । '(ଟିକିଏ ବ୍ୟଙ୍ଗ ମୁଦ୍ରାରେ) ଏବଂ ମହାଶୟ, ତା'ପରେ ମୁଁ ଏଇୟା କହୁଥିଲି ନା । ତା' ହେଉପାରିବନି । ଆପଣ ବିରକ୍ତ ହେଇ ଚାଲିଆସିଲେ ଏବଂ ମୋ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଫେରାଦ ହେଇପଡ଼ିଲେ ।

ମୋଟରବାଲ : ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ କଥା, ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ କଥା ! ଇଏ ମୁଁ କଣ ଶୁଣୁଛି ? ମୁଁ ଜାଗି ରହୁଛି ନା ସପନ ଦେଖୁଛି ?

ବସନ୍ତରାମ : ମୋର ମନେହେଉଛି, ଆପଣ ସପନ ଦେଖୁଛନ୍ତି ।

ମେନେଜର : ତୁପ୍ପକର । ବଙ୍କାଡ଼, ବେହୁଆ ! (ମୋଟର ମାଲିକକୁ) ଆପଣ ବିବ୍ରତ ହୁଅନ୍ତୁନି ସାର୍—ମୁଁ ଏ ବେଇମାନକୁ ସାବାଡ଼ କରିଦେବି ।

ମୋଟରବାଲ : ତା' ବି ଠିକ୍ । ମଣିଷ ମହରଗରୁ ଆସି କାନ୍ଥାରରେ ପଡ଼ିଲା । ଦୋଷ ଉପରେ ଦୋଷ ମୋ ମୁଣ୍ଡରେ ଲଦି ଦିଆଯାଉଛି । ଗ୍ରେର ଓଲଟା କଟୁଆଳକୁ ଧମକାଉଛି । ଆଉଁରି ଏଯାଏ ବଲ୍‌ବ୍ କାହାଣୀ ତ ମୁଁ ଶୁଣେଇନି ମେନେଜର ସାହାବ । ଆପଣ ବି ମତେ କ'ଣ ଭାବୁଥିବେ ?

ମେନେଜର : ଏଇସ୍ତା, ଆପଣ ଜଣେ ଖାଣ୍ଟି ଭଦ୍ରଲେକ—ଆଉ ଏ ବେଇମାନ ନିର୍ଲିଙ୍ଗ ଆପଣଙ୍କୁ ବହୁତ ହଇରାଣ କରିବ; ଆପଣଙ୍କୁ ଅପମାନିତ କରିବ । ମୁଁ ବଡ଼ ଲଜ୍ଜିତ ଥାଆଁ ! ଆପଣ ବଲ୍ ବ କଥା କୁହନ୍ତୁ ନା ।

ମୋଟରବାଲ : ଶୁଣିଲେ ତ ଦେବ; କିନ୍ତୁ କିଏ ଜାଣେ ଇଏ କୋଉ ନୂଆ ବିପଦ ମୋ ମୁଣ୍ଡରେ ଆସି ଲଦି ନ ଦବ । ମୋର ଏଭଳି ପକ୍କା ବଦମାସ୍ ଲୋକ ଯାକରେ କେବେ ଭେଟ ହେଇନଥିଲା । କଥା କଥାକେ ମତେ ମିଛୁଆ କରିଦେଉଛି ।

ମେନେଜର : ଆପଣ କୁହନ୍ତୁ ସାର୍ ! ତା' କଥାକୁ ଟିକିଏ ହେଲେ ଖାତର କରନ୍ତୁ ନାହିଁ ।

ମୋଟରବାଲ : କଥା କ'ଣ କି, ଏ ମିସ୍ତ୍ରୀ ମହୋଦୟ ଆଦେଶଦେଲେ ଯେ ମୋ ଗାଡ଼ିର ବଲ୍ ବ ସଡ଼ି ଯାଇଛି—ନୂଆ କଣିକାକୁ ପଡ଼ିବ । ନହେଲେ ଉପର ଲଗାଇବାର କିଛି ଲାଭ ମିଳିବନି ।

ମେନେଜର : ଇଏ ତ ସତ କଥା ।

ମୋଟରବାଲ : ହଁ ; କିନ୍ତୁ ଆପଣଙ୍କୁ ଶୟାରେ ଯୋଗାଡ଼ କରିଦେବ ।

ମେନେଜର : ଓହୋ, କେଉଁଠୁ ?

ବସନ୍ତରାମ : ମୋ ବୋପାଘରୁ । କି ସୁନ୍ଦର ଗୁଲ୍ ଗଡ଼ା ହେଇଛି ।

ମେନେଜର : ଭାଇ ବସନ୍ତରାମ, କହ—ଇଏ କି କଥା ?

ବସନ୍ତରାମ : କଥା ହେଲା ଛେନାଗୁଡ଼ି । ଶଲ୍‌କୁଲ ଆକାଶିଆ କଥା । ମତେ ବରବାଦ କରିବା ବିଚାର ଛଡ଼ା ଆଉ କ'ଣ ?

ମୋଟରବାଲ : ଶୁଣିଲେ ନା ମେନେଜର ଯାହାବ ! ମୁଁ ବେକିତ୍ ହେବାର ଯାହା ବାକି ରହୁଯାଇଥିଲା, ତାହା ବି ସେ ପୁରା କରିଦେଲା । ମତେ ମିଛୁଆ, ବେଇମାନ, ଠକ, ଅଭ୍ୟାଗୁରା—ସବୁ କିଛି ତ କହିଦେଲା ?

ବସନ୍ତରାମ : (ନିଜ କଥା କହିବା ଲାଗି ବିସ୍ମୟ ପ୍ରକାଶ କରି) ଆପଣ ତ ଆଜ୍ଞା ତୁଚ୍ଛାକୁ ନିଆଁ ବାଣ ହେଇଯାଉଛନ୍ତି । ମୁଁ ତ ଆପଣଙ୍କୁ ବେଇଲ୍ଲତ କଲଭଳି ଗୋଟିଏ ହେଲେ ଶବ୍ଦ କହିନାହିଁ ।

ମୋଟରବାଲ : ବହୁତ ହେଇଗଲା, ବହୁତ ହେଇଗଲା । ହେ ଭଗବାନ ! ଗୁରୁ, ମୁଁ ହାରିଗଲି—ତୁ ଜିତିଗଲୁ, ବାସ୍ !

ମେନେଜର : ତୁପ୍‌ରହ ବଜାଉ ! ମୁହଁରେ ବାଡ଼ିବତା ଦେ ।

ବସନ୍ତରାମ : ତା'ହେଲେ ଠିକ୍‌ଥୁ—ତୁପ୍ ରହୁଛି ।

ମେନେଜର : ନା-ନା, ଏ ମହାଶୟ ତୋ ଉପରେ ଯେଉଁ ଦୋଷ ଆରୋପ କରିଛନ୍ତି, ତୁ କ'ଣ ସେସବୁ ମାନି ନେଉଛୁ ? ସ୍ତ୍ରୀମାନ କରୁଛୁ ?

ବସନ୍ତରାମ : ଆଜ୍ଞା, ମୁଁ କେମିତି ଭଲ ମାନିପାରିବି ?

ମେନେଜର : ତା'ହେଲେ ତୁ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ?

ବସନ୍ତରାମ : ପୁରୁଷ ।

ମେନେଜର : ଦେଖ, ସବୁକଥା ଠିକ୍-ଠିକ୍ କହ ଦେ ।

ବସନ୍ତରାମ : ତା' ମାନେ ମିଛଟାକୁ ମୁଁ ମାନିନେବି ଏବଂ କ୍ଷମା ମାଗିବି—ଏଇସ୍ଥା ତ ?

ମୋଟରବାଲ : ଦେଖିଲେ, ସେ କେମିତି ଓଲଟା ଜବାବ ଦିଅନ୍ତି ?

ମେନେଜର : ବସନ୍ତରାମ ! ପଛରେ ପୁଣି କହୁଛନ୍ତି ଯେ ମତେ ସତକଥା କହିବାକୁ ସୁଯୋଗ ଦିଆଗଲା । (ମୋଟରବାଲକୁ)—ଆପଣ ଦୟାକରି ଅଭିଯୋଗ ଲେଖିଦିଅନ୍ତୁ, ଯାହାକି ତା ଫାଇଲ୍‌ରେ ରହିଯିବ । ତା'ର ଉପରେ ମୁଁ ମୋ ଅର୍ଡର ଲେଖିଦେବି । (ବସନ୍ତରାମ ପ୍ରତି) ତୁ କିଛି ଲେଖିକରି ବୟାନ୍ ଦେବାକୁ ଚାହୁଁ କି ?

ବସନ୍ତରାମ : ନା ଆଜ୍ଞା !

ମେନେଜର : ତା'ହେଲେ ଆଉ କିଛି କହୁଛୁ ?

ବସନ୍ତରାମ : ନା ।

ମେନେଜର : ଠିକ୍‌ଅଛି । ଯା' କାମ କର ।

ବସନ୍ତରାମ : ନମସ୍କାର । (ମୋଟର ମାଲିକକୁ) ନମସ୍କାର ।

(ବସନ୍ତରାମ ଚାଲିଗଲା । ମୋଟର ମାଲିକ ପକେଟରୁ କଲମ ବାହାର କରି ଅଭିଯୋଗ ଲେଖିଲେ । ଷ୍ଟେଜ୍ ବାହାରୁ ସ୍ବର ସବୁ ଶୁଣାଗଲା)

୧ମସ୍ବର : ବସନ୍ତରାମ :

୨ୟସ୍ବର : ବସନ୍ତରାମ !

୩ୟସ୍ବର : ଆରେ ଦୋସ୍ତ, ଏ କି ପାଟିରୁଣ୍ଡ ଦିଅଥିଲ ?

ବସନ୍ତରାମ : କିଛି ନାହିଁ ।

୪ଥସ୍ବର : ନା, ମେନେଜର ସାହାବ ତ ବହୁତ ଗର୍ଜୁଥିଲେ ।

୫ମସ୍ବର : ଡରନା ମ ! ଗରଜିଲା ମେଘ ବରଷେନାହିଁ ।

୧ମସ୍ବର : ବସନ୍ତରାମ ! ପ୍ରକୃତରେ କଥା କ'ଣ ?

ବସନ୍ତରାମ : କିଛି ନାହିଁ । ତମେ ସବୁ ନିଜ ନିଜ କାମ କର ।

ମୋଟରବାଲ : (ଅଭିଯୋଗପତ୍ର ଦେଇ) ଏବେ ତମେ ଜାଣ, ତମର କାମ ଜାଣୁ । ଏଇ ନିଅନ୍ତୁ । ମୁଁ ତ ନିଷ୍ପତ୍ତି କରିନେଲି ଯେ...

ମେନେଜର : (କଥା କାଟିକରି) ମୁଁ ବୁଝୁଛି ଯେ, ଆପଣଙ୍କ ମନରେ କି ଭାବନା ଆସୁଥିବ; କିନ୍ତୁ ମୋର ଅନୁରୋଧ, ଆପଣ ହଠାତ୍ କିଛି ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରନ୍ତୁନି । ଆପଣଙ୍କୁ ସବୁ ପ୍ରକାରେ ଖୁସି କରିଦିଆଯିବ । ଆମେ ଆପଣଙ୍କୁ ତ ବରକ୍ତ କରିପାରିବୁନି ।

(ମୋଟର ମାଲିକର ପତ୍ନୀଙ୍କ ପ୍ରବେଶ । ହାତରେ ଦୁଇତନଟା ପ୍ୟାକେଟ୍ ଧରି ଆସିଛନ୍ତି ।)

ପତ୍ନୀ : କ'ଣ ମ ! ତମେ ତ ବହୁତ ଭେର କରିଦେଲ । ଗାଡ଼ି ଏଯାଏ ହେଇନି ନା କ'ଣ ? ମୋର ମାର୍କେଟି ତ ସରିଗଲାଣି ।

ମୋଟରବାଲା : ମେନେଜର ସାହାବ, ଏବେ ଅନୁମତି ଦିଅନ୍ତୁ । ବହୁତ ସମୟ ହେଇ ଗଲାଣି ।

ମେନେଜର : ହୁଁ-ହୁଁ, ବାସ୍ତବିକ ସମୟ ତ ବହୁତ ହେଇଗଲାଣି । ଦୟାକରି ଆପଣ ଯଦି ଆଉ ଦି' ମିନିଟ୍ ବସନ୍ତେ ନା, ମୁଁ ବହୁତ କୃତଜ୍ଞ ହୁଅନ୍ତି ! ବିବିଜା, ଆପଣ ମଧ୍ୟ ଟିକେ ବସନ୍ତ । (ମିନିଟ୍‌କରି) କେବଳ ଦି' ମିନିଟ୍ ପାଇଁ ।

ମୋଟରବାଲା : ଶୁଣନ୍ତୁ, ମୁଁ ବହୁତ ବିକ୍ରତ ହୋଇ ସାରିଲାଣି । ଏବେ ଦୟାକରି ମତେ ଯିବାକୁ ଦିଅନ୍ତୁ ।

ପତ୍ନୀ : ଗାଡ଼ି କ'ଣ ଏଯାଏ ଠିକ୍ ହେଇନି ?

ମେନେଜର : ଠିକ୍ ହେଇଯାଇଛି ବିବିଜା—ବିଲ୍‌କୁଲ୍ ଠିକ୍ ହେଇଯାଇଛି । (ମୋଟର ମାଲିକ ପ୍ରତି) ଦସନ୍ତରାମ ବିଷୟରେ ଆପଣ ମୋ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଶୁଣିକରି ଯିବେ ।

ମୋଟରବାଲା : କ୍ଷମା କରିବେ, ଆମେ ଟିକେ ତରତର ଅଛୁ ।

ମେନେଜର : ଏଇ ହେଇଗଲା । (ତପସ୍ୟାକୁ) ଶୁଣ, ଟିକେ ବସନ୍ତରାମକୁ ଡାକି ଆଣ ! ଆଜ୍ଞା, ମୁଁ ଗୋଟାଏ ମିନିଟ୍‌ରେ ଫାଇସଲ ଶୁଣେଇ ଦେଉଛି । (ବସନ୍ତରାମର ପ୍ରବେଶ) ବସନ୍ତରାମ, ତୁ ବହୁତ ବଡ଼ ଦୋଷ କରିଛୁ । ଆମର ଏତେ ବଡ଼ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଗ୍ରାହକଙ୍କୁ ଧୋକ୍‌କା ଦେଇଛୁ । ଶୂନ୍ୟତାରେ ତୁ ତାଙ୍କଠାରୁ ପଇସା ଝଡ଼େଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକରି କେବଳ ନିଜ ବେଇମାନୀର ପରିଚୟ ଦେଇଛୁ—ମୋ ମୁଣ୍ଡରେ ବି କଳଙ୍କ ବୋଲିଦେଇଛୁ । ତତେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଡିସ୍‌ମିସ୍ କରାଗଲା । ଶୁଣିଲୁ ?

ବସନ୍ତରାମ : (ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ସହକାରେ) ଡିସ୍‌ମିସ୍...ଡିସ୍‌ମିସ୍ !!

ମେନେଜର : ହଁ, ଡିସ୍‌ମିସ୍ । ତୋ ଭଲ ମିସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଗୁଳିରେ ରଖିବାଟା ନିଜ ଗ୍ରାହକଙ୍କ ପ୍ରତି ଅତ୍ୟାଚାର କରିବା ସଙ୍ଗେ ସମାନ । ବୁଝିଲୁ ?

ବସନ୍ତରାମ : କିନ୍ତୁ ଆଜ୍ଞା, ସେ କହୁଥିବା ଅପରାଧକୁ ମୁଁ ଅସ୍ୱୀକାର କରୁଛି ।

ମେନେଜର : କରୁଛୁ । ତୁ ଭଲ ସ୍ୱୀକାର କେମିତି କରିଛୁ ?

ବସନ୍ତରାମ : ମୁଁ ସ୍ୱୀକାର କରୁଛି ଆଜ୍ଞା, ସ୍ୱୀକାର କରୁଛି । ଏବେ ଲୁଚାଇବାର ଚେଷ୍ଟା ବୃଥା ।

ମେନେଜର : (ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ସହ) ତୁ ନିଜ ଦୋଷ ସ୍ୱୀକାର କରୁଛୁ ? ତୁ ପ୍ରକୃତରେ ଧୋକ୍‌କା ଦେଇଛୁ ?—ମିଛ କହୁଛୁ ?

ବସନ୍ତରାମ : ହଁ ଆଜ୍ଞା, ମୁଁ ଧୋକ୍‌କା ଦେଇଛି—ମିଛ କହୁଛି ।

ମେନେଜର : ସତ ସତ କହଯା, ତୁ କ'ଣ ପ୍ରଥମେ ମିଛ କହୁଥିଲୁ ?

ବସନ୍ତରାମ : ସତ କହୁଛି, ମୁଁ ପ୍ରଥମେ ମିଛ କହୁଥିଲି । (ମୋଟର ମାଲିକ ଆଡ଼କୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରି) ଏ ମହାଶୟ ଯାହା କିଛି ମୋ ବସ୍ତୁରେ କହୁଛନ୍ତି, ଗୋଟି ଗୋଟି ଶବ୍ଦ ଠିକ୍ । ଆଉ ମୁଁ ଯାହା କିଛି କହୁଛି, ସେସବୁ ପୁରାପୁରା ଭୁଲ୍ ।

ସମସ୍ତେ : କଣ ?

ମେନେଜର : ତୁ ଏ କ'ଣ କହୁଛୁ ? ମତେ ପୁଣି ମିଛ ଶୁଣାଉଛୁ ?

ବସନ୍ତରାମ : ନା ଆଜ୍ଞା, ସତ କହୁଛି । ଯାହା କିଛି ମୁଁ ପ୍ରଥମେ କହୁଥିଲି, ତାହା ମିଛ ।

ମୋଟରବାଲ : ସତକଥା କୋଉଠି ଲୁଚି ରହୁପାରିବ ?

ମେନେଜର : ବଦମାସ୍ ! କହ, ପ୍ରଥମେ ତୁ ଯାହା କହୁଥିଲୁ ତାହା ସତ । ସେସବୁ ମିଛ ନୁହେଁ !

ବସନ୍ତରାମ : ଆଜ୍ଞା, ଆପଣ ତ ଡିସ୍‌ମିସ୍ କରିଦେଲେଣି । ଏବେ କାହିଁକି ଆଉ ଡରାକରି ସତକୁ ମିଛ ବୋଲି କହୁଛ ବା ମିଛକୁ ସତ ବୋଲି କହୁଛ ?

ମୋଟରବାଲ : ମେନେଜର ସାହାବ ! ମୁଁ ଆପଣଙ୍କର ଏ ରହସ୍ୟ ଗୁରୁପାରୁନାହିଁ । ଆପଣ କେଉଁଠିପାଇଁ ମିଛକୁ ସତ ବୋଲି ଶୁଣିତାକୁ ଗୁରୁ ଛନ୍ତି । ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣ ମତେ ମିଛୁଆ ପ୍ରମାଣ କରିବାକୁ ଗୁରୁ ଛନ୍ତି ?

ମେନେଜର : ନା ମହାଶୟ, କଦାପି ନୁହେଁ । କଥା କ'ଣ କି, ମୁଁ ଏହାର ବୟାନକୁ ଏତେ ପରିମାଣରେ ମିଛ ମଣିନଥିଲି । ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ଥିଲା ଯେ, ନିଶ୍ଚୟ କିଛି ନା କିଛି ଭୁଲ୍ ବୁଝାମଣା ହୋଇଛି । ଆଉ ନିଜ ପଟରୁ ଆପଣ ଦୁହେଁ ହିଁ ସତ କହୁଛେ ।

ମୋଟରବାଲ : ତମେ ତ ମତେ ବେଶ୍ ହାତ ଦେଖେଇଲ । ଗୋଟାଏ ଖୁବ୍ ଭଲ ଖେଳ ଜମେଇଦେଲ ଏବଂ ଭଲଭାବରେ ମଜା ମାଇଲ ।

ମେନେଜର : କ୍ଷମା ମାଗୁଛି ହଜୁର ! ଏ କଥା କଦାପି ନୁହେଁ । ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ବହୁତ ସମ୍ମାନ କରେ । ଆମ କାରଖାନା ଆପଣମାନଙ୍କ ଯୋଗୁଁ ତ ଚଳୁଛି; କିନ୍ତୁ ବ୍ୟବସାୟ ଭାରି କଠିଣ କଥା ।

ପତ୍ନୀ : ଆପଣ ବହୁତ ଗୁଲକ ମେନେଜର ସାହାବ !

ମୋଟରବାଲ : ତୁମ ଗୁଲ୍ ମତେ ଏକବାରେ ଲକ୍ଷିତ କରିଦେଲା ।

ମେନେଜର : (ହସିକରି) ଆପଣ ଟିକିଏ ହେଲେ ଚିନ୍ତାକରନ୍ତୁନି । ମୁଁ ତ ସବୁବେଳେ ଆପଣଙ୍କ ସେବାରେ ।

ମୋଟରବାଲ : ରିପୋର୍ଟ-ଫିପୋର୍ଟ କରିବା ସବୁ ବେକାର କଥା । ତୁମ୍ଭେ ରହ ଗାଡ଼ ଅନ୍ୟ କୋଉ ଓ୍ୱାର୍କସପ୍‌କୁ ନେଇ ଯାଇଥିଲେ ଠିକ୍ ହୋଇଥାଆନ୍ତା ।

ମେନେଜର : ସେ କଥାର ନାଁ ମୁହଁରେ ଧରନ୍ତୁ ନାହିଁ ମାଲିକ୍ ! ହଁ, ମୋପାଇଁ ଆଉ ଟିକିଏ ଅପେକ୍ଷା କରନ୍ତୁ । ଦେଖିବେ ଏ ସମସ୍ୟାର ଶେଷ କେଉଁଠି ହେଉଛି ।

ମୋଟରବାଲ : ଏବେ ତ ଦି'ପକ୍ଷସାର ମୁଣ୍ଡ ଏ ମିଶ୍ର ଆଗରେ ମୋର ମନ୍ଦତ ବାଟରେ ପକେଇଦେଲ । ପୁଣି...

ମେନେଜର : ନା ମହାଶୟ, ଏବେ ପୁଛା ଆପଣ ଏହାର ଶେଷ ଦେଖିନାହାନ୍ତି । 'ମୁକୁ ମାଲିଲେ ଯିବ ସରି, ଦେବଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କି'ପା କଲି ?'

ବସନ୍ତରାମ : ତା'ହେଲେ ମତେ କ'ଣ ଏ ଭଳି ମାରିଦେବେ ?

ମେନେଜର : ନା, ତୁ ଯେଉଁ ଦଣ୍ଡର ଅଧିକାରୀ ତତେ ସେଇ ଦଣ୍ଡ ଦିଆଯିବ । ତତେ ଡିସ୍ମିସ୍ କରାଯିବ ।

ବସନ୍ତରାମ : ସତ କହିବି ନା ମିଛ କହିବି । ସବୁ କଥାରେ ତ ଡିସ୍ମିସ୍ । ଭଗବାନଙ୍କ ବରଦ ।

ମୋଟରବାଲ : ନା, ଦି'ଗୁରୁ ଦିନ ପରେ ସେ ତମକୁ ମାଫ୍ କରିଦେବେ ।

ମେନେଜର : ନା ମହାଶୟ ! ଏହା ମୋର କଡ଼ା ହୁକୁମ ।

ମୋଟରବାଲ : (କଥାରେ କଥା ଯୋଡ଼ି) ବା କୌଣସି ଏକ ଗୁଲ୍ ।

ମେନେଜର : (ହସିକରି) ମୁଁ ବରଂ ମିଛୁଆ ହୁଏ; ମାତ୍ର ଆପଣ ମତେ ଏତେ ଅବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତିନି । ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମେ ତା' ବେଇମାନ ଓ ମିଥ୍ୟା ଉପରେ ମୋର ପୂର୍ବ ବିଶ୍ୱାସ ନଥିଲା । ସେ ଯାହାହେଉ, ମୋର ଏ ଫାଇସଲ ପଥରରେ ଗାର ଭଳି ଅପରିବର୍ତ୍ତିତ । କାରଣ ସେ ନିଜେ ତା'ର ମିଥ୍ୟାଗୁରୁ ଓ ଅପରାଧକୁ ମାନିନେଲଣି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଚନ୍ଦ୍ରାର ଅବକାଶ ନାହିଁ । ଏଭଳି ବେଇମାନ କାରିଗରଙ୍କ ପାଇଁ ଆମ କାରଖାନାରେ ଆଦୌ ସ୍ଥାନ ନାହିଁ ।

ମୋଟରବାଲ : ହଉ ନମସ୍କାର । ଆମକୁ ଯିବାକୁ ଦିଅ । (ପତ୍ନୀକୁ) ଆସ ଯିବା ।

ମେନେଜର : ଟିକିଏ ରୁହନ୍ତୁ । (ଚପରାସୀକୁ) ତୁ ଯାଇ ହାଟା ବମ୍ପଟୋ ଆଣ ତ ଶୀଘ୍ର ।

ବସନ୍ତରାମ : କ'ଣ ଆଜ୍ଞା, ଏଥର ଆପଣଙ୍କ ମନ ଥଣ୍ଡା ହେଲା ତ ?

ମୋଟରବାଲ : ମେନେଜର ସାହାବ ! ମୁଁ ଏଭଳି କଥା ଶୁଣିବାକୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ପାରିବିନି ।

ବସନ୍ତରାମ : (ଟିକିଏ ରାଗିଯାଇ) ଆପଣଙ୍କୁ ରହିବାକୁ ହେବ—ମୋର ବହୁତ କିଛି କହିବାର ଅଛି ।

ମେନେଜର : ଖବରଦାର, ରୁପ୍ପରହୁ ।

ବସନ୍ତରାମ : ରୁପ୍ ରହୁବ ? ଡିସ୍ ମିସ୍ କରିସାର ମତେ ରୁପ୍ ରହୁବାକୁ ହୁକୁମ ଦଉଛ ? ତମେ ମୋ ମୁହଁରୁ ଦାନା ଛଡ଼େଇନେଇବ, ମୋତେ ବରବାଦ୍ କରିଦେଇବ—ପୁଣି ହୁକୁମ ଦଉବ ମୁଁ ରୁପ୍ ରହୁବ ? ମୋର ତ ଶିର-ପ୍ରଶର ସୁଦ୍ଧା କାନ୍ଦୁଛି ।

ମେନେଜର୍ : ତୁ ତୋ କଲକର୍ମର ଦଣ୍ଡ ପାଇଛୁ ।

ବସନ୍ତରାମ : ସତ କହିବାର ଦଣ୍ଡ ।

ମେନେଜର୍ : ନା, ମିଛ କହିବାର—ଆକ୍ରମ୍ ଦେବାର—ବେଇମାନା କରିବାର ।

ବସନ୍ତରାମ : ବାସ୍, ଏଇ କଥାପାଇଁ ମତେ ଡିସ୍ ମିସ୍ କରିଦେଲେ । ଟିକିଏ ଦୋଷ ପାଇଁ ଏତେ ବଡ଼ ଦଣ୍ଡ ?

ମେନେଜର୍ : ଟିକିଏ ଦୋଷ ? କ'ଣ ଭାବୁଛୁ କି ତୁ ? ତା'ହେଲେ ତୋ ବରୁରରେ ମିଛକହିବା, ଅପରାଧ କରିବା ଓ ବେଇମାନା କରିବା ଆଦି ସାଧାରଣ ଦୋଷ ?

ବସନ୍ତରାମ : ନ ହେଇପାରେ; କିନ୍ତୁ ଏ ବଡ଼ ବଡ଼ କାରଖାନା, ଏ ଗୁରୁତ୍ବପୂର୍ବ କୋଠା, ଧନ ସଂପତ୍ତି—କ'ଣ ଏସବୁ ତିଆରି ହେଲାବେଳେ କେହିହେଲେ କେବେ ମିଛ କହିନାହିଁ ? ଇଏ କ'ଣ ସଚ୍ଚୋଟତା ଓ ସାଧୁତାରେ ତିଆରି ହେଇବ ? ଅସତ୍ତ୍ବ ଓ ବେଇମାନା ଧନ ବଢ଼ାଏ, ଲକ୍ଷ ଖାଏ, ବୁଦ୍ଧି ମାର୍ଜିତ କରି ନିଜ ଭଣ୍ଡାର ଭର୍ତ୍ତିକରି, ନିଜ ଶକ୍ତିର ପ୍ରଭୁତ୍ବ ଦେଖାଏ । ସେଥିରେ କାହାର ଶକ୍ତି ଅଛି 'ମିଛ' ବୋଲି ଶବ୍ଦଟା ତାଙ୍କ ଆଭିଜ୍ଞତା ବରୁଦ୍ଧରେ ମୁହଁରେ ଧରିପାରିବ ? ଧନବାନ୍ ଓ ଶକ୍ତିମାନଙ୍କର ମିଛ, ମିଛ ନୁହେଁ । ମିଛଟା କେବଳ ଗରିବ ଆଉ କାଙ୍ଗାଳଙ୍କ ଭାଗରେ ପଡ଼େ । ବାସ୍ !

ମେନେଜର୍ : ଯା-ଯା, ଦୂର ହେଇଯା ଏଠୁ ! ମୁଁ ଏଠି ଭାଷଣ ଶୁଣିବାକୁ ଗୁହେନ । ତୋର ଅଶିଷ୍ଟତା ବେଶ୍ ବଡ଼ ଗଲଣି ।

ବସନ୍ତରାମ : (ପରିହାସ ବ୍ୟଙ୍ଗମିଶ୍ର ଗଳାରେ) ମୁଁ କାଙ୍ଗାଳଟାଏ, —ଅଶିଷ୍ଟତା ଦେଖାଇବ ? ମୋର ଏତେ ଶକ୍ତି କାହିଁ ?

ମେନେଜର୍ : ତା'ହେଲେ ତୁ ରୁପ୍ ହେଇ ଏଠୁ ଚାଲିଯା ।

ବସନ୍ତରାମ : ମୁଁ ଚାଲିଯିବି; କିନ୍ତୁ ଆପଣଙ୍କୁ ମୋର ଗୁହାରି ଶୁଣିବାକୁ ହେବ ।

ମୋଟରବାଲ : ସୀମା ଟପିଗଲା । ଇଏ ମିସ୍ ନା... ?

ବସନ୍ତରାମ : (କଥା କାଟିକରି) ...ହଁ, ଇଏ ପୋଡ଼ାମୁହାଁ; କିନ୍ତୁ ଆପଣଙ୍କର...ତମେ ଧନୀଲେଇ, ବଙ୍ଗାଳାରେ ରହୁଛ, ଭଲ ଖିଆ ପିଆ କରୁଛ, ମଙ୍ଗମଲ ବିଛଣାରେ ଶୋଉଛ—ତମ ଲାଗି ଜୀବନଟା ଦେଉଛୁ ଅସୁସ୍ଥ । ଭୋକ, ଶୋଷ ଓ ଗରିବ କ'ଣ—ତମେ କୁଆଡ଼ୁ ବୁଝିବ ?

ମୋଟରବାଲ : ଓହ୍ଲା ! କି ଅଡ଼ୁଆରେ ମଡ଼ିଲ ମଣିଷ !

ବସନ୍ତରାସ : (ମେନେଜରକୁ) ଆପଣ ମତେ ବେଇମାନ ଧରିନେଇ ଡିସ୍‌ମିସ୍ କରି ଦେଇଛନ୍ତି । ମୋ ପିଲାଙ୍କ ମୁହଁରୁ ଆଧାର ଛଡ଼େଇ ନେଇଛନ୍ତି । ଖୁବ୍ ଭଲ କାମ କରିଛନ୍ତି । (ମୋଟର ମାଲିକକୁ) ଆଉ ଆପଣ ଖୁବ୍ ଖୁସି ହେଉଥିବେ ମହାଶୟ ! କାରଣ ଗୋଟାଏ ବଦମାସ୍ ବେଇମାନକୁ ଆଜ୍ଞା ପାନେ ଦେଇପାରିଛନ୍ତି । ଆପଣମାନେ ଘରକୁ ଯାଇ ମନଭରି ପେଟେ ଖାଆନ୍ତୁ । ଆପଣମାନଙ୍କୁ ଭିତର ଭଲରେ ରଖନ୍ତୁ ।

ମେନେଜର } (ଏକ ସାଙ୍ଗରେ) ଓ ହୋ ! ଏବେ ଟିକେ ଚୁପ୍ ହୁଅ ।
ମୋଟରବାଲା }

ବସନ୍ତରାସ : ଇଆଡୁ ମୁଁ ପୋଡ଼ାମୁହଁ ଭାଗ୍ୟକୁ କନ୍ଦେଇ, ଆପଣମାନଙ୍କୁ ବଧେଇ ଜଣେଇ ଘରକୁ ଫେରିବି । ପିଲାମାନେ ପଇସା ମାଗିବାକୁ ଆସି ମୋଠୁ ମାଡ଼ ଖାଇବେ । ଘରବାଲା ଛଡ଼େଇ ନବାକୁ ଆସି ସେ ବି ମାଡ଼ ଖାଇବ । ମୁଁ ମଣିଷ, ଭାଗ୍ୟ ଏବଂ ଭଗବାନ — ସମସ୍ତଙ୍କୁ ପିଟିବି । ଶେଷରେ ନିଶ୍ଚୟ କଅଁଳ ଛୁଆଗୁଡ଼ାକ ନ ମରିବାପାଇଁ କୌଣସି ଉଦ୍‌ଘୋଷଣା ପକେଟ୍ କାଟିବି ।

ମେନେଜର : ତୁ ନର୍କକୁ ଯା, ଆଉ ଯାହା ମନକୁ ଆସୁଛି କର । ତୋର ଏ କନ୍ଦାକଟା ବନ୍ଦ କର । ପ୍ରଥମରୁ ବହୁତ ଶୁଣି ଯାରିଲୁଣି ।

ବସନ୍ତରାସ : ଏବେ ଆଉରି ଅଛି । ସେସବୁକୁ ମଧ୍ୟ ଆପଣଙ୍କୁ ଶୁଣିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

ମୋଟରବାଲା : (ପତ୍ନୀକୁ) ଉଠ ହେ, ଚାଲି ଯିବା ।

ପତ୍ନୀ : ବୁଦ୍ଧ, ମୁଁ ଶୁଣିଯାରି ଯିବି । ହଁ, ମିସ୍ତ୍ରୀ କହ, କହ — ଶୀଘ୍ର କହ ।

ମୋଟରବାଲା : ଯା-ଯା, ବହୁତ ଶୁଣି ଯାରିଲୁଣି ।

ମେନେଜର : ଏବେ ଚୁପ୍‌କରି ଚାଲି ଯା । ନ ହେଲେ...

ବସନ୍ତରାସ : ନହେଲେ, ଫାଶୀ ଲଗେଇଦେବେ ମତେ ? ଲଗାଇ ଦିଅନ୍ତୁ ।

ପତ୍ନୀ : ନା-ନା ମିସ୍ତ୍ରୀ, କୁହ । କହ ଚାଲି ।

ବସନ୍ତରାସ : ବିକଳା, ଆପଣ ମା । ଷମା କରିବେ, ମୋର ଦୋଷ ବେଇମାନ ନୁହେଁ, ଗରିବା । ଅନ୍ଧାର ଘରେ ବୁଦ୍ଧେ । ଦିନସାରା ପରିଶ୍ରମ ଓ କ୍ଳାନ୍ତି ପରେ ପୋଡ଼ା-ଶୁଖିଲା ଯାହା ମିଳିଲା, ଚଳିଲା । ଦୁଧଦିଅ ତ ଆମେ ଶୁଦ୍ଧିବାକୁ ପାଉନା । ଏଇ ଦେଖନ୍ତୁ (କାମିଜ୍ ଦେଖେଇ) ମୋ କାମିଜ୍‌ର ଅବସ୍ଥା । ଗଞ୍ଜ ମଧ୍ୟ ମଇଲାରେ ସଫି ଯାଇଛି । ସ୍ତ୍ରୀ ପିଲାଙ୍କ ଲୁଗାପଟା ବି ଫଟା-ପୁରୁଣା । ମାତ୍ର ଭିତର ଜାଣନ୍ତି — । ମୁଁ ଏସବୁ ଜହ୍ନପାଇଁ କୌଣସି ଦିନ ବେଇମାନ କରିନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ବେମାରୀ ଆଉ ଭୋକକୁ କ'ଣ କରିବ ? ସ୍ତ୍ରୀ ଜରରେ ବିଛଣାରେ ପଡ଼ିଛି, ପିଲାମାନେ ଭୋକରେ ଛଟପଟ ହେଉଛନ୍ତି । ଦୁଧ ବା ଔଷଧପାଇଁ ପଇସା ନ ଥିଲା । ଜଣେ ମିସ୍ତ୍ରୀଙ୍କଠୁ ଉଧାର ମାଗିଲି; କିନ୍ତୁ ସେ ବି ମୋ ଭଲ କାଜାଲଟେ । ଶେଷରେ ଏଇସ୍ତା ମନସ୍ତ କଲି ଯେ, ଆପଣ ଧନାନ୍ତେକ । ଦି-ସୁରି ଟଙ୍କାକୁ

କ'ଣ ଆପଣଙ୍କର ଖାତର ଥିବ ? ଆପଣଙ୍କଠାରୁ ପଇସା ନେଇ ଓଷଦପତ୍ର ନେଇ ଆସିଲେ କିଛି କ'ଣ ? ବୁଡ଼ିଯାଉଥିବା ଲୋକର କୁଟାଖିଅକୁ ଭରସା । ଅସୁବିଧାରେ ମିଛ କହିଲି ଏବଂ ବେଢ଼ମାନ ମଧ୍ୟ କଲି । ବାସ୍, ଏଇୟା ମୋର ଦୋଷ ।

ପତ୍ନୀ : (ମେନେଜରଙ୍କୁ) ଆପଣ ଏହାର ବେତନ କାହିଁକି ବଢ଼େଇନାହାନ୍ତି ? କ'ଣ କରିବ ବିରାଟ—ଭେକରେ ମରଯିବ ଯିନା ।

ମୋଟରବାଲ : ଗୁଡ଼ ହେ, ତମେ ଗୋଟାଏ ବେଢ଼ମାନର ଓକିଲତି କରିବାକୁ ଲାଗିଲଣି ।

ମେନେଜର : ଏଇ ବେଢ଼ମାନଗୁଡ଼ା ତ ଆମକୁ ବଦନାମ କରୁଛନ୍ତି ।

ବସନ୍ତରାମ : କ୍ଷମାକରିବେ ମହାଶୟ ! ଆମ ବେଢ଼ମାନଗୁଡ଼ା ଶୀଘ୍ର ଆପଣଙ୍କ ଆଖିରେ ପଡ଼ିଯାଉଛି; ମାତ୍ର ଆପଣ କେବେ ନିଜ କଥାକୁ ଦେଖିଛନ୍ତି ? ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଜାଣେ ଏଠି ଯାହାସବୁ ହେଉଛି—ଆମେ ତ ଅନ୍ଧ ନୋହୁଁ ? ହେଲେ କଥା କ'ଣ କି, ଆପଣଙ୍କୁ ପ୍ରଶ୍ନ କରିବାକୁ ଲୋକ କେହି ନାହାନ୍ତି ।

ମେନେଜର : (ଗର୍ଜିକରି) ମୁହଁ ବନ୍ଦକରି ବେଢ଼ମାନ ! ଗଲିଯା ଏଠୁ । ଘୃର ହେଇଯା ।

ମୋଟରବାଲ : ବହୁତ ମୁହଁ ଫୁଟାଣି ଏ ବେଢ଼ମାନଟାର । ମିଶ୍ରି ନା ଏ ମୁଣ୍ଡବ୍ୟଥା ? ଆପଣ ଯାକୁ ଏଠି କାହିଁକି ରଖିଛନ୍ତି ?

ମେନେଜର : କ'ଣ କହୁଛନ୍ତି ଆଜ୍ଞା, ମୋର ତ ଖାଲି ଦୟା ଆସିଯାଉଛି । ନହେଲେ ଏ ଅଭଦ୍ରଟାକୁ...

ବସନ୍ତରାମ : ମୋ ଉପରେ ବହୁତ ଦୟା କରିଛନ୍ତି । ମୋର ଭେକଲ ପିଲାଙ୍କ ମୁହଁରୁ ରୁଚି ଛଡ଼େଇ ନେଇଛନ୍ତି ।

ପତ୍ନୀ : ମେନେଜର ସାହେବ ! ଆପଣ ତାକୁ ବାହାର କରନ୍ତୁନି । ବିରାଟ କୁଆଡ଼େ ଯିବ ? କ'ଣ କରିବ ?

ମୋଟରବାଲ : ତମେ ରୁପୁରୁହ ।

ମେନେଜର : ଦେଖନ୍ତୁ ତ ବିକଳ, କେଡ଼େ ଥୋବରା ବେହୁଆ ମୁହଁ ଏ ବେଢ଼ମାନର ।

ବସନ୍ତରାମ : ତେବେ ଏହାକୁ କର୍କଶରେ କାଟି ଫିଙ୍ଗି ଦେଉ ନାହାନ୍ତି । ମୋର ତ ପ୍ରତି ଲେମ୍ପ ଚିକାର କରି କହୁଛି—ତମେ ବି ବେଢ଼ମାନ, ତମେ ବେଢ଼ମାନ । ବେଢ଼ମାନରେ ମିଛ ବଲ୍ ଦିଆର କରୁଛ ଏବଂ ଲୁଚି କରୁଛ ।

(ଏକକିବେଳେ ବୁଟ୍-ଫୁଟ୍ ପିନ୍ଧା ଜଣେ ଲୋକ ଆସିଲା । ସେ ଗୋଟିଏ ବାମା କମ୍ପାନୀର ମ୍ୟାନେଜର ।)

ବାମା ମେନେଜର : ହ୍ୟାଲୋ ମେନେଜର ସାହେବ ! କ୍ଷମା କରିବେ—ବତରା ସାହେବଙ୍କ ଗାଡ଼ି ମରାମତିର ଏଇ ଯେଉଁ ବଲ୍ ଆପଣ ପଠାଇଥିଲେ, ସେ ବିଷୟରେ ଆମ ହେଡ୍ କ୍ୱାର୍ଟରରୁ ପୁଣି ବାରମ୍ବାର ବୋଲିଆଡ଼ ହେଉଛି । ମତେ ଏ ବିଷୟରେ ଜଣାଇବାକୁ

ପଡ଼ିବ ।

ମେନେଜର : କି କଥା ? ମୁଁ ତ ମୋଟେ ଚୁପ୍‌ପାଚୁନି । (ବିବ୍ରତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ ।)

ସମା ମେନେଜର : କଥା ଏତିକି ଯେ, ବଡ଼ା ଯାହେବଙ୍କ ଦୁର୍ଘଟଣାଗ୍ରସ୍ତ ଗାଡ଼ିର ଆପଣ ଯେଉଁ ୭୪୯ ଟଙ୍କାର ବିଲ୍ ପଠାଇଥିଲେ, ସେ ବିଷୟରେ ମତେ.....

ମେନେଜର : ଆଛା—ଆଛା...ସେ ବିଷୟରେ ? ଏବେ ମୁଁ ବହୁତ Bus... କାଲି ମୁଁ ନିଜେ ଆପଣଙ୍କ ଅଫିସ୍‌ରେ ହାଜିର୍ ହେବି । ସେତିକିବେଳେ ମୁଁ ସବୁକଥା ଗୁଡ଼େଇ ଦେଇ ପାରିବି ।

ସମା ମେନେଜର : ନିଶ୍ଚୟ ଆସିବେ, ନହେଲେ ମତେ ପୁଣି ଆସିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

ମେନେଜର : ଆପଣ ଚନ୍ଦ୍ରା କରନ୍ତୁନି । ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଆଶ୍ୱସ୍ତ କରାଇଦେବି ।
(ସମା ମେନେଜରଙ୍କର ପ୍ରସ୍ଥାନ)

ବସନ୍ତରାମ : (ଅଭିନେତାର ହସ ହସି) ମହାଶୟ, ଗୁଡ଼େଇବା ପାଇଁ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ସାଙ୍ଗରେ ଯିବି । ଡାଇନାମୋର ମରାମତି ତ ମୁଁ କରିଥିଲି । ବରଂ ନୂଆ ପକେଇଥିଲି ।

ମୋଟରବାଲା : ମେନେଜର ଯାହେବ ! କଥାଟା ତ ଜାଣିଲେ । ମୋ ମତ ଯଦି ଗ୍ରହଣ କରିବେ, ତେବେ ଯେତେ ବେଇମାନ ମିସ୍ତ୍ରୀ ଅଛନ୍ତି, ତାଙ୍କୁ ବାହୁକରି ବିଦା କରିଦିଅନ୍ତୁ । ନହେଲେ ଆପଣଙ୍କ ଓ୍ୱାର୍କସ୍‌ର ବହୁତ ବଦନାମ ହବ ।

ବସନ୍ତରାମ : ମହାଶୟ ଖୁବ୍ ଭଲ ଉପଦେଶ ଦେଉଛନ୍ତି । ଭଦ୍ରଲୋକ ଗୋଟିଏ ନିଷ୍ଠାପର ଅଫିସର ଭଳି ମନେହେଉଛନ୍ତି । ଗୋଟାଏ ସରକାରୀ ଆଦେଶନାମା ବାହାରକରି ଦଉନାହାନ୍ତି—ଯେତେ ମିସ୍ତ୍ରୀ ଅଛନ୍ତି ତାଙ୍କପାଇଁ ପାଣି ପବନ ବନ୍ଦ । ଖୁବ୍ ଭଲହୁଅନ୍ତା ! ଆପଣା ଗୁଣ ସେମାନେ ମରିଯାଆନ୍ତେ । ମିସ୍ତ୍ରୀ ରହନ୍ତେ ନାହିଁ କି ବେଇମାନା ହୁଅନ୍ତାନାହିଁ ।

ମୋଟରବାଲା : ବାସ୍, ମେନେଜର ଯାହେବ. ବହୁତ ହେଇଗଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଯିବାକୁ ଦିଅନ୍ତୁ । ଏବେ ଅଧିକକାଳ ଅଟକିବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । (ନିଜ ସ୍ତ୍ରୀକୁ) ଆସ ହେ, ଯିବା ।

ମେନେଜର : (ମିସ୍ତ୍ରୀକୁ) ବେଇମାନ୍ ବଜାଉ, ପାଟି ବନ୍ଦକର । ବାହାରିଯା ଏଠୁ । (ମୋଟର ମାଲିକଙ୍କୁ) ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ନିକଟରେ ଖୁବ୍ ଲଜ୍ଜିତ । କିନ୍ତୁ ଆପଣ ବରକ୍ତ ହୁଅନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଏଇ ବେଇମାନ କଣ୍ଟାକୁ ମୁଁ ଠିକ୍ ରୂପେ କାଢ଼ି ଫିଙ୍ଗିଦେଉଛି । ପୁଣି କେବେ ଆପଣ ତାକୁ ଏଠି ଦେଖିବାକୁ ପାଇବେନାହିଁ । ଯେଉଁ କଷ୍ଟ ଆପଣଙ୍କୁ ହେଉଛି, ସେଥିପାଇଁ କ୍ଷମା ମାଗିନଉଛି ।

(ମୋଟର ମାଲିକ ଏବଂ ତାଙ୍କ ପତ୍ନୀ ଯିବାକୁ ଉଦ୍ୟତ ହେଲାବେଳେ ଗୋଟିଏ ପୋଲିସ୍ କନ୍ସ୍‌ପେକ୍ଟର ଭିତରକୁ ଆସିଲେ । ଏମାନେ ବାହାରକୁ ଚାଲିଗଲେ ।)

କନ୍ସ୍‌ପେକ୍ଟର : କ୍ଷମା କରିବେ, ରାୟ ଯାହେବ ଜ୍ୱାଳା ଦାସ ଏଠି ଆସିଥିଲେ କି ?

ମେନେଜର : କୁହନ୍ତୁ, କ'ଣ ? ସେ ଏଇ ଆଗେ ଆଗେ ତ ଗଲେ । ଏବେ ଏଇଠି
ଥାଏ ସେ । ଯଦି ଦରକାର ମନେ କରୁଛନ୍ତି, ତାଙ୍କୁ ଡାକିବ କି ? (ନଡ଼କ ଦେଇ)
ବସନ୍ତ । (ମେନେଜର ଦ୍ଵାର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆସି ଡାକିଲା) — ରାୟ ସାହେବ ! ରାୟ ସାହେବ !
ଟିକିଏ ଆସିବେ କି ? କେବଳ ଗୋଟାଏ ମିନିଟ ପାଇଁ ।

ମୋଟରବାଲା : (ଫେରିଆସି) ଭାଇ ମେନେଜର ସାହେବ ! ବହୁତ ଡେରି ହେଇଗଲାଣି ।
ପ୍ରଥମରୁ ହିଁ ଲେଟ୍ । କୁହନ୍ତୁ ।

ମେନେଜର : ଇନ୍ସପେକ୍ଟର ସାହେବ ଆପଣଙ୍କୁ ଖୋଜୁଛନ୍ତି ।

ଇନ୍ସପେକ୍ଟର : ନମସ୍କାର ଆଜ୍ଞା ! ଆଜି ବହୁତ ଆପଣଙ୍କୁ ଖୋଜିଲିଣି । ଭାଗ୍ୟ ଭଲ,
ଶେଷରେ ଖୋଜି ଖୋଜି ପାଇଗଲି ।

ମୋଟରବାଲା : ହଉ ହେଲା, କାମ କ'ଣ କୁହନ୍ତୁ । ବହୁତ କଷ୍ଟ ହେବଣି ଆପଣଙ୍କୁ ।

ଇନ୍ସପେକ୍ଟର : ନା—ନା, କିଏ ତ ଆମର ସବୁଦିନିଆ କାମ । (ପକେଟରୁ ଖଣ୍ଡିଏ
କାଗଜ କାଢ଼ି) କ୍ଷମା କରିବେ—ଏହା ଆପଣଙ୍କ ନାଁରେ ଓ୍ଵାରଣ୍ଟ । ହଁ...

ମୋଟରବାଲା : (ବିସ୍ତ୍ରତ ହୋଇ କଥା ମଝିରେ କହି ଉଠିଲା) ଓ୍ଵାରଣ୍ଟ ? ମତେ ଗିରଫ
କରିବାର ଓ୍ଵାରଣ୍ଟ ?

ଇନ୍ସପେକ୍ଟର : ନା, ଆପଣଙ୍କୁ ଗିରଫ କରିବାର ଓ୍ଵାରଣ୍ଟ ନୁହେଁ । କଥାଟା, ଆପଣଙ୍କ
ଗାଡ଼ି ଖାସ୍‌ଗୁରେ ଅଛି । (ହୁଇସିଙ୍ଗ ବଜାଇ) ଡ୍ରାଇଭର ! ଡ୍ରାଇଭର ! (ପୁଲିସ ପୋଷାକ-
ପିନ୍ଧା ଏକ ଡ୍ରାଇଭର ଆସି) ଦେଖ, ରାୟ ସାହେବଙ୍କ ଗାଡ଼ିରେ ବସ । ରାୟ ସାହେବ !
ଦୟାକରି ଗାଡ଼ିର ଚାବିଟା ଦେଇ ଦିଅନ୍ତୁ ।

ମୋଟରବାଲା : ହେଲେ କଥାଟା କଣ ? କଣ ହେଇଛି ? ମୋ ଗାଡ଼ିକୁ ଆପଣ
କାହିଁକି ନେଇ ଯାଉଛନ୍ତି ?

ଇନ୍ସପେକ୍ଟର : ସି. ଆଇ. ଡି. ପୋଲିସରୁ ଖବର ମିଳିଛି ଯେ, ଆପଣ ଗାଡ଼ିଟିକୁ
ଲକ୍ଷରେ ପାଇଛନ୍ତି । ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ରିପୋର୍ଟ ମିଳିଯାଉଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ପାଇଁ ଆପଣଙ୍କ ଗାଡ଼ି
ପୁଲିସ ଜମାରେ ରହିବ ।

ବସନ୍ତରାମ : ମହାଶୟ, ତା' ଡିପରଟା ତ ମୁଁ ଠିକ୍ କରୁଛି ।

ମୋଟରବାଲା : ରୁପ୍ ବେଢ଼ମାନ !

(ମୋଟରବାଲାର ଶେଷ ଶବ୍ଦ ସହ ପରଦା ପଡ଼ିଲା)

ଭବିତବ୍ୟ

—ସନ୍ତ ସିଂହ ସେଟ୍ଟି

ପାତ୍ର

ମାନସିଂହ : ମହାରାଜା ଗଙ୍ଗାପୁର

ବିଜୟସିଂହ : ଯୁବରାଜ

ବିଶ୍ଵନାଥ : ମନ୍ତ୍ରୀ

ରାଜେଶ୍ଵରୀ : ଜହର ପ୍ରଭରୁ ବଞ୍ଚିଥିବା ଭାନୁପୁରର

ମହାରାଣୀ, ଯିଏ ମହାରାଜା ମାନସିଂହଙ୍କ
ଶରଣାର୍ଥୀନୀ ।

[ରାଜଭବନର ଗୋଟିଏ କକ୍ଷ । ଆଭିଜାତ୍ୟଭରା ସାଜସଜ୍ଜାରେ ତାହା ଏଭଳି ସଜ୍ଜିତ ଥିଲା, ଯେଭଳି ରାଜଭବନସ୍ଥୁଳତା କକ୍ଷର ହେବା ଉଚିତ । ମହାରାଜା ମାନସିଂହଙ୍କ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ବିଶ୍ଵନାଥ ଓ ଯୁବରାଜ ବିଜୟସିଂହ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗନ୍ତୀରତାର ସହ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରୁଥିବା ଦେଖାଗଲା ।]

ବିଜୟସିଂହ : ମନ୍ତ୍ରୀ ମହାଶୟ, ଅତ୍ୟନ୍ତ ଲଜ୍ଜାର କଥା ଯେ, ରାଜକୁମାରଙ୍କ ବୟସ ଏଯାଏଁ ଗୋହଲ ବର୍ଷ ହେଉନାହିଁ ।

ବିଶ୍ଵନାଥ : ଆଉ ଆମକୁ ଏକଥା ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ରୂପେ ଜଣାନାହିଁ ଯେ, ସେ ଭାନପୁର ରାଜବଂଶର କି ନା । ସେମାନେ ଯାହା କହୁଛନ୍ତି—(P. usc) । ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କ ଧାରଣା, ରାଜା ସଗ୍ରାମ କରିବାକୁ ଯିବା ପୂର୍ବରୁ ସମସ୍ତ ରାଜଲଳନା ଜହରରେ ଜଳି ମରିଥିଲେ ।

ବିଜୟସିଂହ : ମୋର ବିଶ୍ଵାସ, ସେ ଭାନପୁର ରାଜବଂଶର । ତାଙ୍କ ବିଷୟରେ ଶୁଣିଥିବା ସବୁକିଛି ସତ ।

ବିଶ୍ଵନାଥ : ଆପଣ କେମିତି ଜାଣିଲେ କୁମାର ?

ବିଜୟସିଂହ : ରାଜେଶ୍ଵରୀ ମୋତେ ଏ ବିଷୟରେ ବଳିଷ୍ଠ ପ୍ରମାଣ ଦେଇଛନ୍ତି । ମନ୍ତ୍ରୀ ମହାଶୟ ! ରାଣୀମାନେ ହିଁ ରାଜେଶ୍ଵରୀ ଭଳି ସୁନ୍ଦରୀ, ଶିକ୍ଷିତା ଏବଂ ଗୁଲ୍ଲକ ହେବା ଉଚିତ ।

ବିଶ୍ଵନାଥ : ସତ କଥା । ନିଜ ବୟସ ଭୁଲନାରେ ରାଜେଶ୍ଵରୀ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୁନ୍ଦରୀ । କେବଳ ରାଜାମାନଙ୍କର ଲୋଲେ ଝୁଲିରେ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟକୁ ଏତେ ବିଳମ୍ବ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଧରି ରଖି ହୁଏ । ମୋ ବିଚାରରେ ତାଙ୍କର ବୟସ ଗୁଲ୍ଲିଶ ପାଖାପାଖି ହେବ ।

ବିଜୟସିଂହ : ନା, ଅତି ବେଶି ହେଲେ ପଞ୍ଚଦଶି । ତାଙ୍କୁ ଯେତେବେଳେ ଅଠର ବର୍ଷ ହୋଇଥିଲା, ସେତେବେଳେ ବ୍ରଜେଶ୍ଵରଙ୍କର ଜନ୍ମ ।

ବିଶ୍ଵନାଥ : ଏହା ଏକ ଅସୁବ ଯୋଗାଯୋଗର କଥା ଯେ, ସେ ତାଙ୍କ ସୁନ୍ଦରତାକୁ ଅସ୍ପଷ୍ଟ ରଖିଛନ୍ତି । ଯଦି ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ ଏତେ ଶୀଘ୍ର ମାଆ ହେବାକୁ ଇଚ୍ଛା ନ କରନ୍ତେ, ତେବେ.....

ବିଜୟସିଂହ : (ଶୀଘ୍ର ଶୀଘ୍ର କହୁ ଉଠିଲେ) କିନ୍ତୁ ମନ୍ତ୍ରୀ ମହାଶୟ ! ଏ ପ୍ରଶ୍ନ ଆମର ବିଚାରଧୀନ ନୁହେଁ । ଆମେ ରାଜେଶ୍ଵରୀଙ୍କର ବୟସ ଆଉ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ବିଷୟରେ ବିଚାର କରିବାପାଇଁ ତ ଏକାଠି ହୋଇନେ ।

ବିଶ୍ଵନାଥ : ନା-ନା, କେବଳ ବ୍ରଜେଶ୍ଵରୀଙ୍କ ବୟସ ବିଷୟରେ ବିଚାର କରିବାପାଇଁ ଏକାଠି ହୋଇବେ । ତାଙ୍କର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଉପରେ ମଧ୍ୟ ନୁହେଁ । ତଥାପି ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ

ସୁନ୍ଦର । ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ପିତାଙ୍କ ଆଦରତାକୁ ଭଲ ଭାବରେ ବୁଝୁଛି । ସତ କହିବାକୁ ଗଲେ ସେ ସବୁଦିନ ରୂପପିପାସୀ ଭ୍ରମର । ହଁ—ହଁ, ରାଜକୁମାର ମଧ୍ୟ ନିଜ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର ନିଜେ ହିଁ ଉପମା ।

ବିଜୟସିଂହ : ଜନେକା ଅନନ୍ୟା ସୁନ୍ଦର କନ୍ୟା ସୁନ୍ଦର କେମିତି ନ ହେବେ ? ନିଜ ମୌବନ କାଳରେ ରାଜେଶ୍ବରଙ୍କ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ସୀମା ପାର ହୋଇ ଯାଇଥିବ । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ବୁଝିପାରୁ ନାହିଁ, ତାହାଠାରୁ ବଳି ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଆଉ କ'ଣ ହୋଇପାରେ ?

ବିଶ୍ବନାଥ : (ସୈନ୍ଦବ୍ୟ ସହ) ହଁ, ମା-ହୁଅ ଦୁହେଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୁନ୍ଦର ।

ବିଜୟସିଂହ : ମାତ୍ର ସେକଥା ମଧ୍ୟ ଆମର ବିଚାରଧୀନ ନୁହେଁ ।

ବିଶ୍ବନାଥ : (ହସିତ ହୋଇ) ନା, ତା' ବି ନୁହେଁ । ଆମର ବିଚାରଧୀନ କଥା ଏଇୟା ଯେ...

ବିଜୟସିଂହ : ଏହା ବହୁତ ଲଜ୍ଜାକର କଥା ଯେ, ମୋର ପିତା ପରାଶ ବର୍ଷର ବୃଦ୍ଧ ହୋଇ ଶୋଡ଼ଣୀ ଯୁବତୀ ପ୍ରତି ପ୍ରେମାସକ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ୁଛନ୍ତି । ମୁଁ ତୁମକୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବେ କହିପାରେ, ବ୍ରଜେଶ୍ବରଙ୍କୁ ଏବେ ଫୋହଲ ବର୍ଷ ଦି ହୋଇନାହିଁ ।

ବିଶ୍ବନାଥ : କୁମାର ! ଆପଣଙ୍କର ପିତାଙ୍କୁ ଏବେ ପଞ୍ଜିରୀକରଣରୁ ଅଧିକ ବର୍ଷ ହେବନାହିଁ । ଆପଣ ତାଙ୍କୁ ପରାଶ ବର୍ଷ କହି ଅନ୍ୟାୟ କରୁଅଛନ୍ତି ।

ବିଜୟସିଂହ : (ହସି କରି) କ'ଣ ତଥ୍ୟ ସେଥିରେ ? ପଞ୍ଜିରୀକରଣ ବର୍ଷର ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଏହା ସେହିକି ଲଜ୍ଜାଜନକ କଥା ।

ବିଶ୍ବନାଥ : ହଁ—ହଁ, ବହୁତ ଲଜ୍ଜାସ୍ପଦ କଥା । ମୁଁ ମାନୁଛି ।

ବିଜୟସିଂହ : ଏ ବୟସରେ ତ ତାଙ୍କର କନ୍ୟାମାନେ ଅଛନ୍ତି । ଏ ବୟସରେ କୁମାରମାନଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ସେ ପିତୃଭାବରେ ଦେଖିବା ଉଚିତ ।

ବିଶ୍ବନାଥ : ହଁ, ଆପଣ ଅନେକ ପରିମାଣରେ ଠିକ୍ କଥା କହୁଛନ୍ତି । ମୋ ବିଚାରରେ ଆପଣଙ୍କ ଭଗ୍ନୀଙ୍କର ବୟସ ଆଠ ବର୍ଷ ହେବ ।

ବିଜୟସିଂହ : ମାତ୍ର ଆଠ ବର୍ଷ ? ନା, ଦଶ ହେବ । ନିଶ୍ଚୟ । ମୁଁ ଗଣିକର କହୁଛି... ହଁ, ଆଠବର୍ଷରୁ କିଛିମାତ୍ର ବେଶି । ତେବେ ମୋ କଥା ଅନେକଟା ଠିକ୍ । ମନ୍ଦୀ ମହାଶୟ ! ଏହା ବହୁତ ଲଜ୍ଜାର କଥା ଏବଂ ଆପଣଙ୍କୁ ଏହି ବିଷୟରେ ବିଚାର କରିବା ଉଚିତ ।

ବିଶ୍ବନାଥ : (ମୁଣ୍ଡ କୁଣ୍ଡାଇ) ହଁ—ହଁ, ମୁଁ ଏ ବିଷୟରେ ବିଚାର କରୁଛି... । ଆପଣଙ୍କ ପିତା ଶେଷ (ପଛଧର) ବିବାହ କରିବା ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ ହେଲଣି ।

ବିଜୟସିଂହ : ହଁ, ଅତିବେଶି ହେଲେ ପାଞ୍ଚବର୍ଷ । ଆଉ ମୋର ମାଆଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ପଚାଶ ବର୍ଷ ହୋଇନଥିଲା । ମୁଁ ତ କୁଆଟାଏ ଥିଲି । ଆପଣ ସେ ବିବାହକୁ ବିରୋଧ କଲେ ନାହିଁ ?

ବିଶ୍ୱନାଥ : ମୁଁ ଖୁବ୍ ବିରୋଧ କରିଥିଲି; କିନ୍ତୁ ସେ ବଡ଼ ଆତୁର ଥିଲେ । ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ତ କହିଛି, ସେ ବଡ଼ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟପ୍ରେମୀ ଭ୍ରମର । ତାହାହିଁ ତାଙ୍କର ଭବିତବ୍ୟ ଏବଂ ଭାଗ୍ୟ ।

ବିଜୟସିଂହ : ଏଭଳି ବିଚାର ଲାଗି ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ସାବଧାନ କରାଇଦେବାକୁ ଚାହୁଁଛି ।

ବିଶ୍ୱନାଥ : ସେ ଆତୁର । ପ୍ରତି ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷରେ ତାଙ୍କର କାମାବେଶ ଜାଗ୍ରତ ହୁଏ । ତାଙ୍କର ପଛ ଥର ବିବାହ ପୂର୍ବର ବିବାହଟି କେବେ ହୋଇଥିଲା ? ମୋ ହସାବରେ ପ୍ରାୟ ଦଶ ବର୍ଷ ଆଗରୁ । ଆପଣଙ୍କ ବୟସ ସେତେବେଳକୁ ବାର ବର୍ଷ ପାଖାପାଖି ହୋଇଥିବ ।

ବିଜୟସିଂହ : ମାତ୍ର ତାଙ୍କର କାମାବେଶକୁ ବଦଳାଇ ଦେବାକୁ ହେବ । ଆପଣ ଦେଖନ୍ତୁ, ମାଆଙ୍କର ବୟସ ଏବେ ପଚାଶ ବର୍ଷ ବି ହୋଇନାହିଁ । ଏ ବୟସରେ ତାଙ୍କୁ ଏପରି ଆଦାତ ଦେବା.....

ବିଶ୍ୱନାଥ : ତା' ଆଗରୁ ମଧ୍ୟ ସେ ଏହି ବୟସରେ ଆଉ କାହାକୁ ଆଦାତ ଦେଇଥିଲେ । ସେ ରାଜମାତାଙ୍କର ବୟସ ଖୁବ୍ ବେଶି ହେଲେ ଘଟଣା ହେବ ।

ବିଜୟସିଂହ : ସେତେବେଳେ ତ ମୋର ବାଲୁକା ଜାଣିବାର ବୟସ ହୋଇନଥିଲା । ମାତ୍ର ଏବେ ମୁଁ ତାଙ୍କର ଏ ପାଗଳପଣକୁ ଖୋଲଖୋଲ ଭାବେ ବିରୋଧ କରିବି । ପଚାଶ ବର୍ଷର କୌଣସି ଯୁବକକୁ ଆଦାତ ଦେବା.....

ବିଶ୍ୱନାଥ : ଆପଣଙ୍କର ବିରୋଧ କରିବାର କାରଣ ମାଆଙ୍କର ଯୁବାବସ୍ଥା ନା, (କ'ଣ କହିବ...) ବ୍ରଜେଶ୍ୱରଙ୍କର ପିଲା ବୟସ ?

ବିଜୟସିଂହ : ମନ୍ତ୍ରୀ ମହାଶୟ, ଆପଣ ଆଜି ସାମାନ୍ୟରୁ ଟିକିଏ ଅଧିକ ଗନ୍ତୀର । ଯାହା ବି ହେଉ, ମୁଁ ଚାହୁଁନାହିଁ ଯେ ସେ ମୋ ପାଇଁ ଉତ୍ତରାଧିକାର ସୂତ୍ରରେ ଅନ୍ତର୍ଗତ ମାଆ ପ୍ରତିଭାଆନ୍ତୁ । ବ୍ରଜେଶ୍ୱର ଭଳି ଅବଳା ତାଙ୍କର ପ୍ରବୃତ୍ତିର ଶିକାର ହେଲେ ମତେ ବହୁତ ଦୁଃଖ ଲାଗିବ ।

ବିଶ୍ୱନାଥ : ପ୍ରବୃତ୍ତି; ମାତ୍ର ରାକ୍ଷସ ପ୍ରବୃତ୍ତି ନୁହେଁ । କୁମାର, ଆପଣ ଆଜି ସାଧାରଣରୁ ଟିକିଏ ଅଧିକ ଗରମ ହୋଇ ଉଠିଛନ୍ତି ।

ବିଜୟସିଂହ : କଥା କଣ କି, ଆପଣ ମୋର ଦୁଃଖକୁ ଅନୁମାନ କରିପାରୁନାହାନ୍ତି । ମୁଁ ବ୍ରଜେଶ୍ୱରଙ୍କୁ ନିଜର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଭଉଣୀ, ନାହିଁ ଅତି ଭଲ ମନେକରେ । ସେ ଏତେ ସରଳ ଯେ, ଖୋଲ ବସିର ହିଅ ଭଲ ମନେ ହୁଏ ନାହିଁ । ମୋର ବିଶ୍ୱାସ, ସେ ଏ କଥାରୁ କିଛି ବୁଝି ନାହିଁ । ସେ ଗୋଟିଏ ବୋଦା ଭଳି କାଳୀମାତାଙ୍କୁ ଭେଟି ଦିଆଯିବା କଥାକୁ ମୁଁ ସହ୍ୟକରି; କିନ୍ତୁ ମୋ ପିତାଙ୍କୁ ଭେଟି ଦିଆ ନହେଉ ।

ବିଶ୍ୱନାଥ : ଠିକ୍ କଥା, ଆପଣଙ୍କ ପିତା ତ କୌଣସି ଦେବତା ନୁହଁନ୍ତି ।

ବିଜୟସିଂହ : ହଁ, ସେ ଜଣେ ମଣିଷ । ଆଉ ତାଙ୍କର ମଧ୍ୟ ନିଜ ମାନବିକତା ପ୍ରତି

ଦରଦ ରହୁବା ଉଚିତ । ତାଙ୍କର ଏ ପାଗଳାମି ମାନବିକତାର ବାହାର ଘଟଣା ।

ବିଶ୍ଵନାଥ : ହଁ, ଏହା ବହୁତ ଚିନ୍ତାଜନକ ସ୍ଥିତି । ମାତ୍ର ରାଜାମାନେ ତ ମଣିଷ ହୋଇ ରହନ୍ତି ନାହିଁ ।

ବିଜୟସିଂହ : ମୁଁ ତ ମଣିଷ ।

ବିଶ୍ଵନାଥ : ଆପଣ ଏବେ କୁମାର ଅଟନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଆପଣ ଭାବନ୍ତୁନି ଯେ, ଏ ବିଷୟରେ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ପିତାଙ୍କର ବ୍ୟବହାରକୁ ନିନ୍ଦା କରୁନାହିଁ ବୋଲି ।

ବିଜୟସିଂହ : (ଶତ୍ରୁ ଆନ୍ଦୋଳରେ) ମାତ୍ର ତାଙ୍କୁ ନିବୃତ୍ତି କରିବାର କୌଣସି ପ୍ରୟତ୍ନ ଆପଣ କରୁନାହାନ୍ତି ।

ବିଶ୍ଵନାଥ : ମୁଁ ପ୍ରୟତ୍ନ ବିଷୟରେ ତ ବିଚାର କରୁଛି ।

ବିଜୟସିଂହ : ନା, ଆପଣ ବିଚାର ମଧ୍ୟ କରୁନାହାନ୍ତି ।

ବିଶ୍ଵନାଥ : ନା-ନା କୁମାର ! ମୁଁ ଏ ଘରରେ ଗମ୍ଭୀରତା ସହ ବିଚାର କରୁଛି । ମାତ୍ର ମତେ କୌଣସି ପଛା ଜୁଟୁନାହିଁ ।

ବିଜୟସିଂହ : ମାତ୍ର ମତେ ଭୟ ଲାଗୁଛି ଯେ, ଆପଣ ପ୍ରଥମ ଥର ଭଳି ଭବିଷ୍ୟତ ନିକଟରେ ହାର ମାନି ବସିବେ ।

ବିଶ୍ଵନାଥ : ନା କୁମାର, ପ୍ରଥମେ ମୁଁ ଏକଚିନ୍ତା ଥିଲି । ଏବେ ଆମେ ଦୁଇ ହୋଇଗଲେ । ମୋର ଏଥର ବିଶ୍ଵାସ ହେଉଛି, ଆମେ ଆମ ପ୍ରୟତ୍ନରେ ସଫଳ ହେବା ।

ବିଜୟସିଂହ : ମୁଁ ତ ପଣ କରିସାରିଛି ।

ବିଶ୍ଵନାଥ : (ଅସ୍ପୀକାର କରି) ବ୍ରଜେଶ୍ଵରୀ ନାବାଳିକା—ଏ ବିଷୟରେ ତାଙ୍କୁ କିଛି କହୁ ହେବନି । ଆପଣ ଏବେ ତ କହୁଥିଲେ ତାଙ୍କୁ ଆପଣ ହିଁ ଭଲ ମନେକରନ୍ତି ।

ବିଜୟସିଂହ : ହଁ, ନିଶ୍ଚୟ ।

ବିଶ୍ଵନାଥ : କୁମାର, ମୋ ବିଚାରରେ ଆପଣଙ୍କ ଲାଗି ମଧ୍ୟ ଏହା କିଛି ଭଲ ଲକ୍ଷଣ ନୁହେଁ । ଆପଣଙ୍କର ବୟସ ବାଉଁଶ ବର୍ଷ ଏବଂ ବ୍ରଜେଶ୍ଵରୀଙ୍କୁ ଷୋହଲ ବର୍ଷ । ଆପଣଙ୍କ ଭବିଷ୍ୟତ ମଧ୍ୟ କିଛି ଅଲୌକିକ ମନେହେଉଛି ।

ବିଜୟସିଂହ : ଏକଥା ନେଇ ଆଉ ଅଧିକ ଚିନ୍ତା ନ କରିବା ଭଲ, ମନ୍ଦ୍ରୀ ମହାଶୟ ! ଏ କଥା ଧରିନେବା ଉଚିତ ଯେ ମୁଁ ବ୍ରଜେଶ୍ଵରୀଙ୍କୁ ନିଜ ସାନ ଭଉଣୀ ମନେକରେ ।

ବିଶ୍ଵନାଥ : ହଁ, ଏ ଠିକ୍ କଥା । କେତେ ଭଲ ହୋଇଥାଆନ୍ତା, ଯଦି ଆପଣଙ୍କ ପିତା ବ୍ରଜେଶ୍ଵରୀ ପ୍ରତି ମୋହତ ହୋଇଥାଆନ୍ତେ । ସେ କଥାକୁ ହୁଏତ ଗ୍ରହଣ କରିନେଇ ହୁଅନ୍ତା ।

ବିଜୟସିଂହ : ନା, ତା' ବି ନୁହେଁ । ମୋ ପିତାଙ୍କର କୌଣସି ନାଶ ପ୍ରତି ମୋହତ ହେବାର ଆବଶ୍ୟକତା କ'ଣ ଅଛି ?

ବିଶ୍ୱନାଥ : ଆବଶ୍ୟକତାର ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠୁନି । ମୋହିତ ହେବାର ଆବଶ୍ୟକତା ତ କାହାର ନାହିଁ । ଆପଣଙ୍କ ପିତାଙ୍କର ତ ସବୁଠାରୁ କମ୍ । ମାତ୍ର ଏଇଟା ତାଙ୍କର ଗୋଟାଏ ଅଭ୍ୟାସରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଇଛି । ଆପଣ ଧର୍ମ ନିଅନ୍ତୁନି ଯେ ମୁଁ ତାଙ୍କର ରାଜେଶ୍ୱରଙ୍କ ପ୍ରତି ମୋହିତ ହେବା ଘଟଣାକୁ ପ୍ରଶଂସା କରୁଛି ।

ବିଜୟସିଂହ : ହଁ, ମୋର କହିବାର ଅଭିପ୍ରାୟ ସେଇଟା ।

ବିଶ୍ୱନାଥ : ଆପଣ ଯଦି ମନ୍ତ୍ରଣା ଦେବେ, ମୁଁ ଯେକୌଣସି ପ୍ରକାରେ ତାଙ୍କୁ ଅଟକାଇ-ପାରିବି ।

ବିଜୟସିଂହ : ମନ୍ତ୍ରଣା ପାଇଁ ତ ଆମ୍ଭେମାନେ ଆପଣଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଉ ।

ବିଶ୍ୱନାଥ : ହଁ, ଆମେ ଦୁହେଁ ଆଜି ଯଦି ମନ୍ତ୍ରଣାକରିବା, ଯେତେବେଳେ ଗୁହଁବ ସେତେବେଳେ ରାୟ ଦେଇ ହେବ । ମୋ ପକ୍ଷରେ ରାୟ କହିବା ଉଚିତ ଥିଲା । (ହସିଲେ)—

ବିଜୟସିଂହ : ଠିକ୍ ଅଛି । ମୋ ବିଚାର କ'ଣ, ସେ ବିଷୟ ଆପଣ ତାଙ୍କ କାନରେ ପକେଇ ଦିଅନ୍ତୁ । ତାଙ୍କୁ ବିଷୟର ଗମ୍ଭୀରତା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସୂଚନା ଦିଅନ୍ତୁ । ଦୁଇ ଗୁଣ୍ଠର ମୁଣ୍ଡମଲ୍ଲ କହିଦିଅନ୍ତୁ ଯେ, ଏମିତି ହେବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ଏଭଳି ଆପଣମାନେ ତାଙ୍କୁ ମନ୍ଦକର୍ମରୁ ଦୂରେଇ ରଖିପାରିବେ, ନିଷ୍ଠାକ ଦେଇପାରିବେ—(ହସିକରି) (ଦ୍ୱାରଦେଶରେ ସନ୍ଧ୍ୟାଙ୍କର ଆବର୍ତ୍ତବ)

ବିଶ୍ୱନାଥ : ଭିତରକୁ ଆସ ଦ୍ୱାରପାଳ ! (ସନ୍ଧ୍ୟା ଆଗକୁ ଯାଇ ତାଙ୍କୁ ପକ୍ଷ ଦେଲା । ମନ୍ତ୍ରୀ ଭୁରନ୍ତ ପଡ଼ିନେଲେ) ହଁ, ତାଙ୍କୁ ଭିତରକୁ ଆସିବାକୁ ଦିଅ । (ରାଜେଶ୍ୱରଙ୍କୁ ସ୍ୱାଗତ କରିବାପାଇଁ ନିଜ ସ୍ଥାନରୁ ଉଠି ଦରଜାଆଡ଼କୁ ଅଗ୍ରସର ହେଲେ) ସ୍ୱାଗତମ୍ ମହାରାଣୀ ! (ରାଜେଶ୍ୱରଙ୍କୁ ଭିତରୁ ନେଇ ଆସିଲେ । କୁମାର ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନିଜ ସ୍ଥାନରେ ଠିଆହୋଇ ରହିଥିଲେ ।) କେଉଁ ସକାଶେ ଆପଣ ଏଠାକୁ ଆସିବା ହେଲେ ମହାରାଣୀ ମହୋଦୟା !

ରାଜେଶ୍ୱରୀ : ମନ୍ତ୍ରୀ ମହାଶୟ, ଘୋର ଅନ୍ୟାୟ ହେଉଛି । ମୁଁ ଭବିଷ୍ୟ, ଜହରରୁ ବଞ୍ଚି ମୁଁ ବଡ଼ ଭୁଲ୍ କରିଛି । ଏବେ ତାହାର ଦଣ୍ଡ ଦେବତା ମତେ ଦେଉଛନ୍ତି ।

ବିଶ୍ୱନାଥ : ମହାରାଣୀଜୀ, ଆପଣ ମନକୁ ଦୃଢ଼ ରଖନ୍ତୁ । ଆପଣ ନିଜର ସୁଦୃଢ଼ କନ୍ୟାଙ୍କୁ ଅଗ୍ନିରେ ଜଳିବାରୁ ବଞ୍ଚାଇ ପୁଣ୍ୟ ସଞ୍ଚୟ କରିଛନ୍ତି । ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ସାକ୍ଷୀ ନିମିତ୍ତ ଦେବତାଙ୍କୁ ଆହ୍ୱାନ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ।

ରାଜେଶ୍ୱରୀ : ଆଉ ଦେବତା ବା ତାଙ୍କରି ସମାନ ପୁରୁଷ ସେଇ କନ୍ୟାକୁ ଅପହରଣ କରିବାକୁ ଚାହୁଁ—ଯାହା ପାଇଁ ମୁଁ ମୋର ଜୀବନକୁ ଜଳାଞ୍ଜଳି ଦେଇଥିଲି ।

ବିଜୟସିଂହ : ସେଇ ବିଷୟରେ ବିଚାର କରିବା ପାଇଁ ଆମେ ଏଠି ଏକତ୍ର ହୋଇଛୁ ।

ରାଜେଶ୍ୱରୀ : ହଁ, ଆପଣମାନେ ଏଠି ଏକତ୍ର ହେବାର ସୂଚନା ପାଇବା ମାତ୍ରେ ମୁଁ ନିଜ ବ୍ୟଥା ପ୍ରକାଶ କରିବାପାଇଁ ଚାଲିଆସିଲି ।

ବିଶ୍ଵନାଥ : ଆପଣଙ୍କର ଅଧିକାର ଅଛି ମହାରାଣୀ !

ରାଜେଶ୍ଵରୀ : ମୁଁ ସେ କନ୍ୟାକୁ ଅଗ୍ନିଦେବତାଙ୍କ ବାସନାରୁ ବଞ୍ଚାଇଛି । ଏବେ ଆପଣମାନେ ତାକୁ ମହାରାଜାଙ୍କ ଅଗ୍ନି-ବାସନାରୁ ବଞ୍ଚାନ୍ତୁ ।

ବିଜୟସିଂହ : ନିଜ ରକ୍ତ ବିନିମୟରେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ବଞ୍ଚାଇବି ।

ବିଶ୍ଵନାଥ : (କାନରେ ହାତ ଦେଇ) କୁମାର, ଶାନ୍ତ ହୁଅନ୍ତୁ ! ମୁଁ ନିଜର ପ୍ରଭୁ ମହାରାଜା ମାନସିଂହଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଏଭଳି କଥା ଶୁଣିବାରେ ଅଭ୍ୟସ୍ତ ନୁହେଁ ।

ବିଜୟସିଂହ : ମନ୍ତ୍ରୀ ମହାଶୟ ! ମୁଁ କଠୋର ଶବ୍ଦ ପ୍ରୟୋଗ କରିବାରେ ପଞ୍ଜାଦ୍ଵୟ ହେବନାହିଁ । ଏହା ଏକ ରାଜକୀୟ ଉପଦ୍ରବ ।

ବିଶ୍ଵନାଥ ! କଠୋର ଶବ୍ଦ ଅପେକ୍ଷା ଆମେ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ମାର୍ଗ ଅବଲମ୍ବନ କରିପାରିବା ।

ରାଜେଶ୍ଵରୀ : ହଁ, ଆପଣ ସାହାଯ୍ୟକଲେ ହୋଇପାରିବ । କୁମାର, ମୁଁ ପ୍ରାର୍ଥନାକରୁଚି, ଆପଣ ମନ୍ତ୍ରୀ ମହାଶୟଙ୍କ କଥା ଧ୍ୟାନପୂର୍ବକ ଶୁଣନ୍ତୁ ।

ବିଶ୍ଵନାଥ : ମହାରାଣୀ ମହୋଦୟା ! ମୁଁ ପ୍ରଥମେ ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଚି, ଆପଣ ନିଜ ରାୟ ଦିଅନ୍ତୁ । ଆପଣଙ୍କ ବିଚାର ଅନୁସାରେ ଆମେ ଯାହା କିଛି କରିବୁ ।

ରାଜେଶ୍ଵରୀ : ମୋ ବିଚାରରେ ଆପଣ ଆମକୁ ଉତ୍ତମ-ନଗରର ରାଣା ରଘୁନାଥସିଂହଙ୍କ ପାଖକୁ ପଠାଇଦିଅନ୍ତୁ । ମୋ ଝିଅ ରାଣା ରଘୁନାଥର ବାଗଦତ୍ତ । ସେ ମୋ ସ୍ଵାମୀ ଯୁଦ୍ଧକୁ ଯିବାର ଗୋଟାଏ ଦିନ ପୂର୍ବରୁ ଭାନୁପୁରକୁ ଆସିଥିଲେ । ସେ ଆମକୁ ଡକାଇ ପଠାଇଥିଲେ ଏବଂ ମହାରାଜାଙ୍କୁ ପ୍ରାର୍ଥନା ମଧ୍ୟ କରିଥିଲେ । ପୁଣି ଏହି ଘଟଣାଟି ମଧ୍ୟ ଆମର ରାଜନୀତି ହେବାର ପ୍ରମାଣ । ଆପଣଙ୍କର ଏ ବିଷୟରେ ଆଶଙ୍କା ରହୁଛି ? ଏଇ ରଘୁନାଥଙ୍କର ପତ୍ନୀ (ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଆଗରେ ପକ୍ଷ ରଖି) ।

ବିଶ୍ଵନାଥ : ମହାରାଣୀ ମହୋଦୟା ! ଆପଣଙ୍କ ପ୍ରତି କାହାର ଭଲ ସନ୍ଦେହ ହୋଇପାରିବ ? ଆପଣ ପାଦରୁ ମସ୍ତକପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରାଜନୀତି । ପୁଣି ପରପୁରୁଷ ନିମିତ୍ତ ଏ ପକ୍ଷଟି କ'ଣ ଭଲ ମୋ ପାଇଁ ଦରକାର ? କୁମାର ! ମୋ ବିଚାର ମଧ୍ୟ ଏଇଆ ଯେ, ଏମାନଙ୍କୁ ଉତ୍ତମନଗରକୁ ପଠାଇ ଦିଆଯାଉ ।

ରାଜେଶ୍ଵରୀ : ମନ୍ତ୍ରୀ ମହାଶୟ ! ଏକଥା ଏତେ ସହଜ ନୁହେଁ । ଆମକୁ ଏଠୁ ଲୁଚକରି ପଳାଇବାକୁ ହେବ ।

ବିଶ୍ଵନାଥ : (ମୁଣ୍ଡହଲାଇ) ନାଁ, ଆପଣ ଲୁଚକରି (ସ୍ଵେଚ୍ଛାରେ) ଯାଇପାରିବେ ନାହିଁ । ମହାରାଣୀ ମହୋଦୟା ! ଆପଣଙ୍କର କନ୍ୟା ଏବଂ ଆପଣଙ୍କ ନିମିତ୍ତ ମୁଁ ନିଜର ପ୍ରଭୁଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଶତଯତ୍ନ କରିପାରିବନାହିଁ । ମହାରାଜା ଆପଣଙ୍କ ଏଠୁ ଚାଲିଯିବା ବିରୁଦ୍ଧରେ କାହିଁକି ଅଛନ୍ତି ?

ବିଜୟସିଂହ : ଯେପରିକି ବାସନାର ବଣୀଭୂତ ଶଶୁ...

ବିଶ୍ଵନାଥ : (କାନରେ ହାତ ରଖି ଯେପରିକି ଏସବୁ ଶବ୍ଦକୁ ନିଜ କାନରେ ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ଦେଉନଥିଲେ) କାରଣଟା କ'ଣ ?

ବିଜୟସିଂହ ! କାରଣ ଆଉ କ'ଣ ? କାମନାର ଭୋକ ।

ବିଶ୍ଵନାଥ : (କୁମାରଙ୍କ ଈର୍ଷାରେ ବିଚଳିତ ହୋଇ) ତା'ହେଲେ ବି ବାହାନା ତ କିଛି ଥିବ ।

ରାଜେଶ୍ଵରୀ : ବାହାନା; ଆମର ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ । ମୋର କନ୍ୟା କହୁଛି ସେ ରବୀନ୍ଦ୍ର ପାଖକୁ କେବେହେଲେ ଯିବନାହିଁ---ଯିଏ ଆମକୁ ଭାନୁପୁରରେ ଗୁଡ଼ି ଆସିଥିଲା ।

ବିଶ୍ଵନାଥ : ଛୁଆଟାଏ, ଜାଣେନା ରବୀନ୍ଦ୍ରକୁ ମୁଖସେସରେ ସଂଗ୍ରାମ କରିବାକୁ ଯିବାର ଥିଲା ।

ରାଜେଶ୍ଵରୀ : ହଁ, ସେଇଆ ତ କହେ ।

ବିଶ୍ଵନାଥ : ମହାରାଣୀ ମହୋଦୟା ! ଆପଣଙ୍କ କନ୍ୟା ଜହରରୁ ବଞ୍ଚି ଆଉ ରବୀନ୍ଦ୍ର ଅନ୍ତ୍ରୀୟ ସମୟର ମୁକ୍ତ ବିଗ୍ରହରୁ ବଞ୍ଚି, ମୋ ବିରୁଦ୍ଧରେ ସେମାନେ ଠିକ୍ କରିଛନ୍ତି ।

ରାଜେଶ୍ଵରୀ : ମୁଁ ମୋ ନିଜ କନ୍ୟାକୁ ପଳାଇବା ନିମିତ୍ତ ବାଧ୍ୟ କରିଥିଲି । ସେ ତ ମରିବା ନିମିତ୍ତ ଅଗ୍ନିରେ ଜଳିଯିବା ଲାଗି ତପୁର ଥିଲା ।

ବିଶ୍ଵନାଥ : ସେ କ'ଣ ନିଜ ବିଷୟରେ ମହାରାଜାଙ୍କ ଇଚ୍ଛାମାନଙ୍କ ସହ ପରିଚିତ ?

ରାଜେଶ୍ଵରୀ : ହଁ, ସେ ଜାଣେ । କିନ୍ତୁ ତାକୁ ତାର ଭବିଷ୍ୟତ ପ୍ରତି କୌଣସି ଚିନ୍ତା ନାହିଁ । ରବୀନ୍ଦ୍ରକୁ ସେ ଘୃଣା କରୁଛି ଏବଂ ତା' ପାଖକୁ ଯିବା ଅପେକ୍ଷା ଦ୍ଵାରପାଳ ସାଙ୍ଗରେ ରହିବାକୁ ଠିକ୍ ମନେକରୁଛି ।

ବିଶ୍ଵନାଥ : ଯାହାକୁ ମହାରାଜା ଚାହୁଁଛନ୍ତି, ସେ ଦ୍ଵାରପାଳ ପାଖରେ ରହିବା କି ଦରକାର ?

ରାଜେଶ୍ଵରୀ : ମନ୍ତ୍ରୀ ମହାଶୟ ! ଆମର ସମସ୍ତ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟର କାରଣ ହେଉଛି ମୋର ଝିଅ । ଯଦି ମୁଁ ତା'ର ବିବାହ ସୁଲତାନଙ୍କ ପୁଅ ସହ କରିଦେଇଥାଆନ୍ତି, ତେବେ ଘଟଣା ଅନ୍ୟ କିଛି ହୋଇ ଯାଇଥାଆନ୍ତା ।

ବିଜୟସିଂହ : (ଅସମ୍ଭାଳ ହୋଇ) ରାଜେଶ୍ଵରୀ ! ଆପଣ ଏଭଳି ଚିନ୍ତା ମନଭିତରେ ସ୍ଥାନଦେଇ ପାରୁଛନ୍ତି ?

ରାଜେଶ୍ଵରୀ : କେବେ ନୁହେଁ କୁମାର, କେବେ ନୁହେଁ । (ବିଶ୍ଵନାଥ ଅଳ୍ପ ଆରେ ପଡ଼ିଲେ) ଆମେ ନିଜର ସବୁକିଛି ହରେଇ ସାରିଛୁ; ମାତ୍ର ନିଜର ପଣକୁ ଗୁଡ଼ିନାହିଁ ।

ବିଜୟସିଂହ : ମୋର ପିତା ଏବେ ଆଉ ଏକ ସୁଲତାନ ପାଲଟିଛନ୍ତି । ମୁଁ କହୁଛି ଗୋଟାଏ ଶୁଭ ସୁଲତାନ । (ବିଶ୍ଵନାଥ ଏହା ଶୁଣିବାକୁ ନଚାହିଁ କାନରେ ହାତ ଦେଲେ ।

ରାଜେଶ୍ଵରଙ୍କୁ ଇସାରାକରି ବିଜୟସିଂହକୁ ବାହାରକୁ ପଠାଇ ଦେବାପାଇଁ କହଲେ ।)

ରାଜେଶ୍ଵର : କୁମାର, ଆପଣ ସୀମା ବାହାର ହୋଇଯାଉଛନ୍ତି । ମୋର ପ୍ରାର୍ଥନା, ଆପଣ କିଛି ସମୟ ପାଇଁ ପାଶ କୋଠରକୁ ଯାଆନ୍ତୁ ଏବଂ ଆମ ଦୁହେଁଙ୍କୁ ଏ ବିଷୟରେ ଶାନ୍ତ ହୋଇ ବିଚାର କରିବାକୁ ଦିଅନ୍ତୁ ।

ବିଜୟସିଂହ : ଯାହା ଆପଣଙ୍କର ଇଚ୍ଛା । (ଉଠିପଡ଼ିଲେ)

ରାଜେଶ୍ଵର : (ବିନମ୍ରତା ସହ) କୁମାର, ଆପଣ ବିରକ୍ତ ହେଉନାହାନ୍ତି ତ ?

ବିଜୟସିଂହ : (ବାହାରକୁ ଯାଉ ଯାଉ) ବିଲ୍‌କୁଲ୍ ନୁହେଁ ପ୍ରିୟ । (ଗୁଲିଗଲେ)

ରାଜେଶ୍ଵର : (କିଛି ସମୟ ସରମଯୋଗୁଁ ଚୁପ୍ ରହୁବାପରେ) ଠିକ୍ ହେଲାଣି ମନ୍ତ୍ରୀ

ମହାଶୟ !

ବିଶ୍ଵନାଥ : ଏକ୍‌ବାର ଠିକ୍ । ଏବେ ସୁଧାକଥା କହନ୍ତୁ । ଆପଣଙ୍କ କନ୍ୟା ମହାରାଜାଙ୍କ ପ୍ରେମକୁ ସ୍ଵୀକାର କରିବା କ'ଣ ଉଚିତ ?

ରାଜେଶ୍ଵର : ମୁଁ ଏହାର କାରଣ ଆପଣଙ୍କୁ କହିସାରିଛି ।

ବିଶ୍ଵନାଥ : ନା, ରାଜାଘରର ଶ୍ରୀରୂପା ଏହାର କାରଣ ନୁହେଁ । ବାସ୍ତବରେ ଈର୍ଷା ହିଁ ଏହାର କାରଣ ।

ରାଜେଶ୍ଵର : ତାହାହେଲେ ଯାହା ଜଣାପଡ଼ୁଛି ଆପଣ ମୋଠାରୁ ଅଧିକ ଜାଣନ୍ତି । ଈର୍ଷା କିପରି ?

ବିଶ୍ଵନାଥ : ସେ କୁମାରଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ନିରାଶ ହୋଇଛନ୍ତି । ଆପଣ ମୋର ନିଃସଙ୍କୋଚ କଥାକୁ ଖରାପ ମନେ କଲେ କି ?

ରାଜେଶ୍ଵର : ନା, କଦାପି ନୁହେଁ । ତାକୁ ନିରାଶ କରିବାର ଅଧିକାର କୁମାରଙ୍କର ଥିଲା ।

ବିଶ୍ଵନାଥ : ମାତ୍ର ବ୍ରଜେଶ୍ଵରଙ୍କ ଭଳି ରୂପସୀ ଓ ସ୍ଵାଭିମାନମାନଙ୍କୁ ନିରାଶକରିବା ମଧ୍ୟ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ଆପଣ ଜାଣନ୍ତି ଯେ ରାଜା ରାଜାଘରଙ୍କଠାରୁ ନିରାଶ ହେବାର ପରିଣାମ କ'ଣ ହେଲା ? (କିଛି ସମୟ ଦୁହେଁ ଚୁପ୍ ରହୁଲେ) ବ୍ରଜେଶ୍ଵରଙ୍କ ପ୍ରେମକୁ ସ୍ଵୀକାର କରିନେବା ପାଇଁ ଆପଣ କ'ଣ କୁମାରଙ୍କୁ ପ୍ରେରଣା ଦେଇପାରିବେ ନାହିଁ ? ମୋର ବିଶ୍ଵାସ, ଆପଣଙ୍କ ଭଲ ଗୁଣବତ୍ତା ଏ କାମ କରିପାରିବେ । କିଛି ଯଦି ଖରାପ ନ ଭାବିବେ ପଡ଼େ କହିବ ।

ରାଜେଶ୍ଵର : କ'ଣ କୁହନ୍ତୁ ।

ବିଶ୍ଵନାଥ : ମା' ମାନେ ପ୍ରାୟତଃ ପ୍ରେମ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ବିଅମାନଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରନ୍ତି ।

ରାଜେଶ୍ଵର : ମୁଁ ତା' କରିପାରିବି ନାହିଁ ।

ବିଶ୍ଵନାଥ : ଯଦି ଏଇଆ ହୁଅନ୍ତା—ଆପଣଙ୍କର କନ୍ୟା ମହାରାଜାଙ୍କର ପ୍ରେମକୁ ସ୍ଵୀକାର ନ କରନ୍ତେ, ତେବେ ମୁଁ ଜାଣେ, ମହାରାଜା ଯେତେ କାମନାର ବଶୀଭୂତ ହୁଅନ୍ତୁନା କାହିଁକି, ସେ ନିଜ ପୁଅର ସାମନାକୁ ପ୍ରେମ ପ୍ରତିଦ୍ରବ୍ଧି ତା କରିବାକୁ ଆସନ୍ତେନାହିଁ ।

ରାଜେଶ୍ୱରୀ : ମୋ ହାତରେ ନାହିଁ । ମୁଁ ଚେଷ୍ଟା କରିପାରିବୁ । କିନ୍ତୁ ସବୁ ବ୍ୟର୍ଥ ହୋଇଛି ।

ବିଶ୍ୱନାଥ : (ଅବଶ୍ୟସ୍ତ ସହ) ଆପଣ କୁମାରଙ୍କୁ ପ୍ରେରଣା ଦେବାପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରିଛନ୍ତି ? ଆପଣ ଅସଫଳ ହୋଇଥିବା କଥା ମୁଁ କେବେ ମାନନେଇ ପାରୁନାହିଁ ।

ରାଜେଶ୍ୱରୀ : ନା, ସେକଥା ନୁହେଁ । ମୁଁ ଭଲଭାବରେ ବ୍ରଜେଶ୍ୱରୀକୁ ସବୁକଥା ବୁଝାଇବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରିଛି । ଆଉ ଏ ବିଷୟରେ ସମସ୍ତ ଦିଗ ପ୍ରତି ବିଚାର କରିବାପାଇଁ ମୁଁ ତାକୁ ବହୁତ ବୁଝାଇଛି ।

ବିଶ୍ୱନାଥ : ଏ କଥାର ଅନ୍ୟଦିଗଟି ବରଂ ତାଙ୍କୁ ବିସ୍ତୃତ କରୁଛି । ଆପଣ ତାଙ୍କର ଈର୍ଷାକୁ ଏବଂ ତାଙ୍କର ବିରକ୍ତିକୁ ଶାନ୍ତ କରିବାପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରିଛନ୍ତି ?

ରାଜେଶ୍ୱରୀ : (ଆବେଗ ସହ) ସେ ଈର୍ଷା କାହିଁକି କରୁଛି ? ସେ ବିରକ୍ତ କାହିଁକି ହେଉଛି ? (କାନ୍ଦକରି) ସେ ମତେ ଈର୍ଷାକରୁଛି । କୁମାର ତାକୁ ପ୍ରେମକରି ପାରିବେ ନାହିଁ । ସେ ତାକୁ ଝିଅ ଭଳି ଦେଖୁଛନ୍ତି । ଯଦି ମତେ ଜଣାଥାଆନ୍ତା ଯେ ମୋ ନିଜ ଝିଅ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ସଉତୁଣୀ ଭଳି ବ୍ୟବହାର କରିବ; ତେବେ ମୁଁ ଜହରରୁ ବଞ୍ଚିବା ପାଇଁ ପ୍ରୟତ୍ନ କରିନଥାନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେ ମୋ ଉପରେ ବିରକ୍ତ ହୋଇଛି ଏବଂ ଈର୍ଷା ବଶତଃ ନିଜ ଯୌବନକୁ ଗୋଟିଏ ଚୁକ ଦୁରାଗ୍ରସ୍ତ ନିକଟରେ ଲୁଣ୍ଠନ କରାଇବାପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଛି । ହେ ଭଗବାନ, ତୁମର ନ୍ୟାୟ କେତେ କଠୋର !

ବିଶ୍ୱନାଥ : ମହାରାଣୀ ମହୋଦୟା ! ଆପଣ ମୋର ପ୍ରଭୁ ମହାରାଜାଙ୍କ ପ୍ରତି ଅନ୍ୟାୟ କରୁଅଛନ୍ତି । ଆପଣ ବୋଧହୁଏ ଜାଣିଛନ୍ତି ଯେ, ଏଭଳି କଥା ଶୁଣି ମୋର ହୃଦୟ କେତେ ଦୁଃଖିତ ହୁଏ ।

ରାଜେଶ୍ୱରୀ : (ଭରିଯାଇ) ବଡ଼ ଅବଶୋଷର କଥା; ମାତ୍ର ମହାରାଜା ମୋ ଝିଅର ଈର୍ଷାରୁ ଅନୁଚିତ ଲାଭ କାହିଁକି ଉଠାଉଛନ୍ତି ?

ବିଶ୍ୱନାଥ : ମହାରାଜା ଜାଣନ୍ତିନାହିଁ ଯେ ବ୍ରଜେଶ୍ୱରୀ ଈର୍ଷା ବଶତଃ ଏସବୁ କାମ କରୁଛନ୍ତି ।

ରାଜେଶ୍ୱରୀ : ଜାଣିନାହାନ୍ତି କାହିଁକି, ସେ ଜାଣିଛନ୍ତି ।

ବିଶ୍ୱନାଥ : ତେବେ ସେ ବୋଧହୁଏ ଏସବୁ ବିରକ୍ତ ହୋଇ କରୁଛନ୍ତି ।

ରାଜେଶ୍ୱରୀ : କଥା ! ମହାରାଜାଙ୍କର ଏ କଥାରେ ଆଗ୍ରହ ନାହିଁ ?

ବିଶ୍ୱନାଥ : କ୍ଷମା କରିବେ, ଆମେ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ଗମ୍ଭୀର ବିଷୟରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରୁଛେ । ମୁଁ ଯେତେ ସଙ୍କୋଚ କଲେ ବି କଠୋର ଶବ୍ଦର ପ୍ରୟୋଗ ହୋଇଯାଉଛି । ଆନ୍ତର ମଧ୍ୟ ଯେଉଁ ଆସି ଆମର କଥାବାର୍ତ୍ତା ପହଞ୍ଚୁଛି, ମତେ ଖୋଲିକରି ସବୁକଥା କହିବାକୁ ପଡ଼ୁଛି ।

ରାଜେଶ୍ୱର : ଚନ୍ଦ୍ରା କରନ୍ତୁନାହିଁ ମନ୍ତ୍ରୀ ମହାଶୟ । ମୁଁ ଜାଣେ ଆପଣଙ୍କୁ କୌଣସି କଥା ଅଜଣା ନାହିଁ ।

ବିଶ୍ୱନାଥ : ଲୁଗୁଛପାର କଥା ନୁହେଁ । ମାତ୍ର ମୋର ବିଶ୍ୱାସ, ଆପଣ ନିଶ୍ଚୟ ଜଣା କରିବେ । ଆପଣ ମହାରାଜାଙ୍କୁ ଯାହା ବୁଝିଛନ୍ତି, ମହାରାଜା ବି ଆପଣଙ୍କୁ ସେଇଆ ମନେକରନ୍ତି ।

ରାଜେଶ୍ୱର : ଠିକ୍ କଥା ।

ବିଶ୍ୱନାଥ : ମାତ୍ର ଏଥରେ ତ କଥା ସ୍ପଷ୍ଟ ହେଉନାହିଁ ।

ରାଜେଶ୍ୱର : ମୁଁ ତ ବୁଝି ନୁହେଁ, କି ଦୁର୍ଘଟଣାଟି ବି ନୁହେଁ ।

ବିଶ୍ୱନାଥ : କୁମାରଙ୍କ କଥା ଅନୁସାରେ ଆପଣଙ୍କୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବର୍ଷ ଚାଲିଛି ଏବଂ... ପୁଣି ଜହରରୁ ରକ୍ଷା ପାଇ ଚାଲିଆସିଛନ୍ତି ।

ରାଜେଶ୍ୱର : ମତେ ଭାରି ବର୍ଷ । ବ୍ରଜେଶ୍ୱରଙ୍କୁ ପଢ଼ନ୍ତୁ । ମତେ ପଢ଼ନ୍ତୁ ବର୍ଷ ହେଲେ ବେଳକୁ ବ୍ରଜେଶ୍ୱର ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲା ।

ବିଶ୍ୱନାଥ : ହଁ, ତେବେ ତ ଆପଣଙ୍କର ଏବଂ କୁମାରଙ୍କ ବୟସ ମଧ୍ୟରେ କେବଳ ଆଠବର୍ଷ ତଫାତ୍ । ଆପଣଙ୍କର ରୂପସୀ ଏବଂ ଗୁଣବତ୍ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଏ ଆଠବର୍ଷର ବ୍ୟବଧାନ କିଛି ନୁହେଁ । ମାତ୍ର ମହାରାଜା ତ ସେଇ କଥାକୁ ଗଣି ବାନ୍ଧି ବସିଛନ୍ତି ।

ରାଜେଶ୍ୱର : ଏଇଟା ଆପଣଙ୍କର କୃପାଯୋଗୁଁ ଆପଣ ମୋତେ ଗୁଣବତ୍ତା କହୁଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କଠାରେ ବିଶ୍ୱାସ ଜନ୍ମାଉଛି ଯେ କୁମାରଙ୍କଠାରେ ମୁଁ କୌଣସି କଥା କେବେହେଲେ ଲୁଗୁଛ ରଖିନାହିଁ ।

ବିଶ୍ୱନାଥ : କେବେ ରଖିନାହାନ୍ତି । ହେଲେ ଆପଣ ତାଙ୍କର ଏମିତି ଗୋଟିଏ ଭ୍ରମ ସ୍ୱଗୋଧନ କରିନାହାନ୍ତି । ଯାହା ଆପଣଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯାଉଛି । କୁମାର ଆପଣଙ୍କର ବୟସ ଉଦ୍‌ଭବ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବୋଲି ଜାଣନ୍ତି ଏବଂ ଆପଣଙ୍କୁ ମାତ୍ର ଭାରି ବର୍ଷ । କିନ୍ତୁ ମହାରାଜା...

ରାଜେଶ୍ୱର : ମହାରାଜା ମତେ ଗୋଟିଏ ବୃଦ୍ଧା, ଚରିତ୍ରାତ୍ମନା ସ୍ତ୍ରୀ ବୋଲି ମନେକରନ୍ତି ।

ବିଶ୍ୱନାଥ : (କାନରେ ହାତ ଦେଇ) ମହାରାଣୀ ! ଏ ଶବ୍ଦ ଆପଣଙ୍କ ଜିଭକୁ ଅପବିତ୍ର କରୁଛି । ମୁଁ କହିପାରେ ମହାରାଜା କେବଳ ଆପଣଙ୍କର ଜହରରୁ ପଳାଇଆସିବା କଥାକୁ ବହୁତ ଅଶୁଭ ମନେକରନ୍ତି ।

ରାଜେଶ୍ୱର : ବ୍ରଜେଶ୍ୱର ବି ତ ଜହରରୁ ଖସି ପଳାଇଆସିବ ।

ବିଶ୍ୱନାଥ : ସେ ଆପଣଙ୍କ ଅଧୀନା ଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ମୋ ମତରେ, ଏହି ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତାରେ ଆପଣ ନିଜର ଉତ୍କର୍ଷ ସଂପାଦକ କୃଶଳତା ସହ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିଛନ୍ତି । ଆଉ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ କହୁଛି ତ, ମହାରାଜା ଏସବୁ ଉପାପରାୟଣ ହୋଇ କରୁଛନ୍ତି ।

ରାଜେଶ୍ୱରୀ : ହଁ, ଈର୍ଷା ହିଁ ମୂଳକାରଣ । କିନ୍ତୁ ସେ କାହିଁକି ଈର୍ଷା କରୁଛନ୍ତି ? ମୁଁ କ'ଣ କୁମାରଙ୍କର ଯୋଗ୍ୟା ନୁହେଁ ? ସୁଲତାନ ପରା ମୋରପାଇଁ ଘମାଘୋଟ ମୁକ୍ତ କରିଥିଲା ।

ବିଶ୍ୱନାଥ : ମାତ୍ର କୁମାର ତ ସୁଲତାନଠାରୁ ବହୁତ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ।

ରାଜେଶ୍ୱରୀ : (ଆଦେଶ ସହ) କୁମାରଙ୍କୁ ପଚାରି ବର୍ଷ । ସେ ନିଜେ ଏକଥା ମତେ କହୁଛନ୍ତି । ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ଗୋଟା କ'ଣ କଥାର କଥା । ମୋ ପଛରେ ଯାଉ ରାଜଧାନୀ ପରା ପାଗଳ ହୋଇ ଉଠିଥିଲା ।

ବିଶ୍ୱନାଥ : ପ୍ରେମ ପାଖରେ ଶହେ ବର୍ଷ ତ କିଛି ନୁହେଁ ।

ରାଜେଶ୍ୱରୀ : ହଁ, କୁମାର ମୋତେ ପ୍ରେମ କରନ୍ତି । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରେମ କରେ । ଆମର କାହା ପ୍ରତି ଈର୍ଷାନାହିଁ; ଆମେ କାହାକୁ ଜଳାଉନୁ ।

ବିଶ୍ୱନାଥ : ହୋଇପାରେ, ଅନ୍ୟଆଡ଼ୁ ମଧ୍ୟ କୌଣସି ଈର୍ଷା ନ ଥାଇପାରେ ।

ରାଜେଶ୍ୱରୀ : କାହିଁକି ନଥିବ ? ଈର୍ଷା, କିନ୍ତୁ, ପ୍ରତିହତ୍ୟା । ଆପଣ ନିଜେ ତ ଏକ ମିନିଷ୍ଟ୍ର ଆଗରୁ କହୁଥିଲେ ।

ବିଶ୍ୱନାଥ : ମତେ କ'ଣ ଜଣା ମହାରାଣୀ ! ମୁଁ ତ ଅନୁମାନ କରୁଛି । କିନ୍ତୁ ଏହା କି ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରେ, ସେଆଡ଼େ ଖାଲି ପ୍ରେମ ସବୁକିଛି କରାଉଥିବ । ଯେମିତି କି ମୁଁ ଏବେ କହୁଛି ଏବଂ ଆପଣ ମାନୁଛନ୍ତି । ପ୍ରେମରେ ଶତ ଶତ ବ୍ୟବଧାନ ବି ବ୍ୟବଧାନ ନୁହଁ ।

ରାଜେଶ୍ୱରୀ : କଦାପି ନୁହେଁ । ମୁଁ କେବେ ମାନବ ନାହିଁ ଯେ ରାଜେଶ୍ୱରୀର ମହାରାଜାଙ୍କ ପ୍ରତି ପ୍ରେମ ଅଛି । ମନ୍ତ୍ରୀ ମହାଶୟ । ମୁଁ ଚୁପ୍‌ଚାପ ଆପଣ ମହାରାଜାଙ୍କ ପଟ ନେଉଛନ୍ତି । ମାତ୍ର ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ସ୍ମୃତି କହୁପାରେ, ମୋ ଇଚ୍ଛା ବିରୁଦ୍ଧରେ କାମ ଏ ଦୁନିଆରେ କେହି କରି ପାରବେ ନାହିଁ । (ରାଗିଯାଇ) ମହାରାଜା ମୋ ଝିଅକୁ ବିବାହ କରି ନେଲେ ମତେ ବି ପ୍ରତିଶୋଧ ନେଇଥାନ୍ତେ । ଗଙ୍ଗାପୁର ସୁଲତାନଠାରୁ ତ ଦୂରରେ ନାହିଁ ।

ବିଶ୍ୱନାଥ : ମାତ୍ର ଆପଣ କୁମାରଙ୍କର ପ୍ରେମିକା - ଏକଥା ମନେ ରଖିଥିବେ । ଆଉ କୁମାରଙ୍କ ପ୍ରେମିକାଙ୍କର ମୁହଁରୁ ଏପରି ଶବ୍ଦ... ?

ରାଜେଶ୍ୱରୀ : (ନ ଶୁଣିଲା ଭଳି) କୁମାର କାହାନ୍ତି ? ସେଠାକୁ ଯାଇ ନାହାନ୍ତି ତ ?

[ରାଜେଶ୍ୱରୀ ପାଖ କୋଠରକୁ ଚାଲିଗଲେ । ମନ୍ତ୍ରୀ କିଛି ସମୟ ଭାବନାରେ ବୁଡ଼ି-ରହିଲେ । ତା'ପରେ ମହାରାଜା ମାନସଂହ ପ୍ରବେଶ କଲେ । ମନ୍ତ୍ରୀ ତାଙ୍କ ସାଗତାଥେ କିଛି ଦୂର ଅଗ୍ରସର ହେଲେ ।]

ମାନସଂହ : ମନ୍ତ୍ରୀ ! କୁମାର ସହ କଥାହେଲେ ?

ବିଶ୍ୱନାଥ : ହଁ ମହାରାଜା ! ଥରେ ମାତ୍ର କଥା ହୋଇଛି ।

ମାନସଂହ : ରୁମ ଉପଦେଶର ତା' ଉପରେ କ'ଣ କିଛି ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ିଛି ? ରୁମେ ତା'

ସହୃଦ ସବୁକଥା ଖୋଲଖୋଲି ଆଲୋଚନା କରିଛ ନା ନାହିଁ ?

ବିଶ୍ୱନାଥ : ସବୁ କହିବାକୁ ଗଲେ ଏହାଏ ଅଥା କଥାବାଣୀ ହୋଇଛି । ମାତ୍ର...

ମାନସିଂହ : ପୁଣି କ'ଣ ହେଲା ?

ବିଶ୍ୱନାଥ : ରାଣୀ ରାଜେଶ୍ୱରୀ ଆସିଗଲେ ।

ମାନସିଂହ : ହଁ, ତା'ହେଲେ ସେ ତା'ର ବୁଢ଼ିଆଣୀ ଜାଲି ଏତେ ଦୂର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିସ୍ତାରି ପାରିଲଣି । ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ଅଛି, ଏ ବୁଢ଼ା ହରିଣ ତା' ଜାଲରେ ଧରା ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । ହଁ, ତା'ହେଲେ ତ ଚିନ୍ତନଶୀଳ ଭିତରେ ଆଲୋଚନା ହୋଇଥିବ ?

ବିଶ୍ୱନାଥ : ନା, କୁମାର କୌଣସି କାରଣରୁ ପାଖ କୋଠରକୁ ଚାଲିଗଲେ ।

ମାନସିଂହ : (ହସିକରି) ବାଃ ! ତା'ହେଲେ ତ ବୁଢ଼ା ହରିଣ ଜାଲରେ ଧରାପଡ଼ିବ । ମତେ ଜଣାନାହିଁ, ପୁଣି ରୁମ୍ବେମାନେ ଏ ବିଷୟରେ କ'ଣ କଲ ?

ବିଶ୍ୱନାଥ : ବୁଢ଼ା ହରିଣ ଏ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନଙ୍କଠାରୁ ବହୁତ ଗୁଲଜ । ଯେତେବେଳେ ଯୁବ ହରିଣ ଯଦି ନିଜେ ଡେଇଁ ଡେଇଁ ଆସି ଧରା ଦେଉଛନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ବୁଢ଼ା ହରିଣକୁ ଜାଲରେ ଧରୁଛି କିଏ ?

ମାନସିଂହ : ଠିକ୍‌କଥା, ସେମାନେ ତ ଆମ ମାରି ଆସି ଧରା ଦେଉଛନ୍ତି । କହିବ, ବ୍ରଜେଶ୍ୱରୀ ମୋପାଇଁ କିଛି ଖବର ପଠାଇଛନ୍ତି ?

// ବିଶ୍ୱନାଥ : ହଁ ମହାରାଜ ! କୁହନ୍ତୁ ।

ମାନସିଂହ : ତାଙ୍କର ମା' ତାଙ୍କୁ ଲୁଚେଇ ନେଇଯିବା ପାଇଁ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର କରୁଛନ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ ମତେ ସବୁକାମ ରୁଚନ୍ତି, କରିବାକୁ ହେବ ।

ବିଶ୍ୱନାଥ : ବ୍ରଜେଶ୍ୱରୀଙ୍କୁ କଣ ଜଣା ନାହିଁ ? ଯେ ଆମ ବୟସରେ କିଛି କାମ ଶୀଘ୍ର ହୋଇ ପାରେନି ।

ମାନସିଂହ : (ସ୍ନେହରେ ଗାଲରେ ଚାପୁଡ଼ା ମାରି) ରୁମ୍ବେ ବୃଦ୍ଧ, ଚତୁର ବ୍ରାହ୍ମଣ— ମୋଠାରୁ ରୁମ୍ବେ ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ ବଡ଼ ।

ବିଶ୍ୱନାଥ : ମଜା କରିବା ଗୁଡ଼ନ୍ତୁ ମହାରାଜ ! ଆପଣ କ'ଣ ଏ ବାସନାକୁ ଦମନ କରି ପାରିବେ ନାହିଁ ?

ମାନସିଂହ : ତା'ମାନେ, କୁମାର ଆଉ ରାଜେଶ୍ୱରୀର ରାସ୍ତା ପରିଷ୍କାର ହୋଇଯାଉ ?

ବିଶ୍ୱନାଥ : କୁମାରଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ରାଜେଶ୍ୱରୀଙ୍କ ପ୍ରେମରୁ ହଟାଇ ଦିଆଯାଇ ପାରିବ । ମା'ଟିଆକୁ କାହିଁକି ଯେତେ ଶୀଘ୍ର ସମ୍ଭବ ଉତ୍ତମପୁରରେ ପହଞ୍ଚାଇ ଦିଆଯାଇ ନ ପାରିବ ? ନାଶ୍ୱମାନେ ଭବିଷ୍ୟତର ହିତାଧାର । ମହାରାଜ ! ମୁଁ ଭୟ କରୁଛି । ଏମାନଙ୍କ ଯୋଗୁଁ ପ୍ରଥମେ ଭୟର ତ ଜଳି ପାରିଣି ହୋଇଛି । ଗଙ୍ଗାପୁର ପାଇଁ ଖୁବ୍ ଭଲହେବ, ଯଦି ଏମାନେ ଦୂରେଇ ଯାଆନ୍ତି ।

ମାନସିଂହ : ମାତ୍ର ଭବିତବ୍ୟ ଅପେକ୍ଷା ପ୍ରେମ ତ ପ୍ରବଳତର ।

ବିଶ୍ୱନାଥ : ପ୍ରେମ ଭବିତବ୍ୟର ଏକ ବିକରାଳ ରୂପ ।

ମାନସିଂହ : ମାନସିଂହ ରାଜପୁତ୍ର । ପ୍ରେମ ରାସ୍ତାରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିବା ସମୟ ବିପଦକୁ ସେ ମୁକାବିଲ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ।

ବିଶ୍ୱନାଥ : ମହାରାଜ ! ଏକତରଫା ପ୍ରେମ ପାଇଁ ଏଭଳି ବଳିଦାନ ଉଚିତ ନୁହେଁ ।

ମାନସିଂହ : କାହାର ପ୍ରେମ ଏକତରଫା ? ତୁମ ମତରେ ବ୍ରଜେଶ୍ୱର ମୋ ପ୍ରତି ପ୍ରେମ ନାହିଁ ? ସମ୍ଭବତଃ ଏକଥାପାଇଁ ଯେ ମୋ ବୟସ ଗୁଣଣ ବର୍ଷରୁ ଅଧିକ ? କିନ୍ତୁ ମୁଁ ତ ବ୍ରାହ୍ମଣ ନୁହେଁ ଯେ ଗୁଣଣ ଅତିକ୍ରମ କରିଗଲେ ବେକାର ହୋଇଯିବ । ମୁଁ ରାଜପୁତ୍ର ଏବଂ ବ୍ରଜେଶ୍ୱର ଏହାର ମହତ୍ତ୍ୱ ଜାଣେ । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ରାଜପୁତ୍ରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ମୋ ଭଳି ସୁଲତାନଙ୍କ ମନରେ ଭୟ ଓ ଆଦର ସୃଷ୍ଟି କରିପାରୁନାହାନ୍ତି । ବ୍ରଜେଶ୍ୱରଙ୍କୁ ଏକଥା ବି ଜଣା ଯେ, ସୁନ୍ଦରୀମାନେ ବୀରମାନଙ୍କୁ ପ୍ରେମ କରନ୍ତି, କୁଆଁକୁ ନୁହେଁ ।

ବିଶ୍ୱନାଥ : ମାତ୍ର ଏ ବିଷୟରେ ଦାସୀର ସବାଦ ବ୍ୟଗତ ଆପଣଙ୍କ ପାଖରେ ଆଉ କିଛି ପ୍ରମାଣ ଅଛି ? ଦାସୀମାନେ କ'ଣ ନିଜ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଠିକ୍‌ରୂପେ ସଂପାଦନ କରୁଛନ୍ତି ?

ମାନସିଂହ : ମୁଁ ଜାଣେ, ମୋର ଦାସୀମାନଙ୍କ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ଅଛି ।

ବିଶ୍ୱନାଥ : ହଁ ମହାରାଜ ! ମୁଁ ଜାଣେ, ସେହି ଦାସୀ ଆପଣଙ୍କ ଓ ଚନ୍ଦ୍ରାବତୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସବାଦ ନଥାଅଣା କରୁଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସେତେବେଳେ ମହାରାଜା ଆଜିଠୁ ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଥିଲେ; ଆଉ ରାଣୀ ଚନ୍ଦ୍ରାବତୀଙ୍କ ବୟସ ପଚାଶ ପାଖାପାଖି ଥିଲା ।

ମାନସିଂହ : ବ୍ରଜେଶ୍ୱର ତ ନାବାଳକ । ନୁହଁନ୍ତି; ତାଙ୍କୁ ଅଠର ବର୍ଷରୁ ବେଶି ହେବ । ମାତ୍ର ବୃଦ୍ଧ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଏ ବୟସର ଗୋଲକଧନ୍ଦାରେ ଏମିତି କାହିଁକି ପଡ଼ିଯାଇଛନ୍ତି ? ରାଜପୁତ୍ର ଏବଂ ପ୍ରେମିକ-ପ୍ରେମିକାଙ୍କ ଉପରେ ବୟସ ପ୍ରଭାବ ପକାଏ ନାହିଁ ।

ବିଶ୍ୱନାଥ : ଆଉ ଭବିତବ୍ୟ ଉପରେ ?

ମାନସିଂହ : ତୁମେ କେଉଁ କଥାକୁ ଡରୁଛ ? ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ ପୂର୍ବରୁ ସୁଲତାନ୍ ଯେତେବେଳେ ଆକ୍ରମଣ କରିଥିଲା, ସେତେବେଳେ ତ ତୁମେ ତରୁ ନ ଥିଲ ? ସେତକବେଳେ ମୁଁ ଚନ୍ଦ୍ରାବତୀଙ୍କୁ ବିବାହ କରିଥିଲି । ତାହା ମୋର ବୀରତ୍ୱର ସ୍ଥାପନା ଥିଲା । ମତେ ଭୟ କରି ସୁଲତାନ ନିଜ ଅଭିପ୍ସା ବଦଳେଇ ଦେଇଥିଲା ଏବଂ ସେ ଲେଉଟି ଯାଇଥିଲା ! ଆଉ ଆଜି ତୁମେ ଗୋଟାଏ ନାରୀକୁ ଭୟ କରୁଛ ?

ବିଶ୍ୱନାଥ : ହଁ ରାଜନ୍ ! ଏ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ ହେଉଛନ୍ତି ଭବିତବ୍ୟର ହତାହାର । ମୁଁ ବ୍ରଜେଶ୍ୱରଙ୍କୁ ନିକଟରୁ ତ ଦେଖିନାହିଁ; ମାତ୍ର ରାଜେଶ୍ୱରଙ୍କୁ ଯେତକ ଜାଣେ, ସେହି ଆଧାରରେ ଆପଣଙ୍କୁ ମନ୍ତ୍ରଣା ଦେଇ ପାରେ ଯେ—ଯେତେଦୂର ସମ୍ଭବ ଆପଣ ତାଙ୍କଠାରୁ ଦୂରରେ ରୁହନ୍ତୁ ।

ମାନସିଂହ : ଆଛା ! ତା'ହେଲେ ରାଜେଶ୍ୱରୀ ତୁମ ଉପରେ ଭୟର ଯାଦୁ ବଢ଼େଇ ଦେଇଛି । ତୁମେ ତା' ଆଡ଼କୁ ମୋହିତ ହୋଇ ଯାଇ ନାହିଁ ତ ?

ବିଶ୍ୱନାଥ : ମହାରାଜାଙ୍କର ଏ ସେବକକୁ ମୋହ ଜୟ କରି ପାରିବ ନାହିଁ । ମାତ୍ର ମୁଁ ନିର୍ଦ୍ଦିତ ରୂପେ ଭୟଭୀତ । ଆଉ ଏକଥା ସ୍ତ୍ରୀକାର କରିବାର ସାହସ ମୋର ଅଛି ।

ମାନସିଂହ : ଭୟଭୀତ,—ପୁଣି ରାଜେଶ୍ୱରୀ ଦ୍ୱାରା ?

ବିଶ୍ୱନାଥ : ଭବିତବ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ।

ମାନସିଂହ : ପ୍ରେମିକ ଭବିତବ୍ୟଠାରୁ ପ୍ରବଳ । ପ୍ରେମ ମୋ ପକ୍ଷରେ ଅଛି । ବ୍ରଜେଶ୍ୱରୀ ଓ ମାନସିଂହ ପରସ୍ପର ପ୍ରେମୀ ଅଟନ୍ତି । ସେମାନେ ଭବିତବ୍ୟକୁ ମୁକାବିଲ କରି ପାରନ୍ତି ।

ବିଶ୍ୱନାଥ : ଭବିତବ୍ୟର ଅନ୍ୟନାମ ପ୍ରେମ, ମହାରାଜ !

ମାନସିଂହ : ରାଜେଶ୍ୱରୀକୁ ତମେ ଡରୁଛ ? ଯାହାକୁ ଯେକୌଣସି ସମୟରେ ବନ୍ଦ-ଶାଳାରେ ଭର୍ତ୍ତି କରିହେବ ବା ଦେଶରୁ ନିର୍ବାସିତ କରିହେବ । ସେ ଗୋଟାଏ ବେଶ୍ୟା । ତୁମେ ତାକୁ ବଳବତୀ ମନେ କରିଛ ? କାରଣ ସେ ବିଜୟସିଂହ ଭଳି ଗୋଟାଏ ସରଳ ମୂର୍ଖକୁ ଜାଲରେ ପକାଇ ପାରିଛି ବୋଲି ? ମୁଁ ତାକୁ ମଧ୍ୟ ସେ ଜାଲରୁ ମୁକ୍ତ କରିବାର ଶକ୍ତି ରଖିଛି । ମୁଁ କେବେ କହୁ ବୁଲୁ ନଥିଲି ବିଜୟସିଂହ ମୂର୍ଖ । କିନ୍ତୁ ତୁମେ ତାକୁ ବିଚାଡ଼ି ଦେଉଛ ।

ବିଶ୍ୱନାଥ : ମାନୁଛୁ ପ୍ରଭୁ ! ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ବିଚାଡ଼ି ଦେଇଛି । କିନ୍ତୁ ସମୟ ଏମିତି ବଳି ପଡ଼ିଛି ଯେ, ଆପଣଙ୍କଠାରୁ ତ୍ୟାଗ ଆଶା କରିବା ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି । ରାଜଗୃହ ଓ ଜାତିର ରକ୍ଷକ ସ୍ୱରୂପ ଭଗବାନ ଆପଣଙ୍କୁ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିବାରୁ, ଆପଣଙ୍କର ତ୍ୟାଗ ଏବେ ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇପଡ଼ିଛି ।

ମାନସିଂହ : ମୁଁ ତୁମକୁ କହୁ ଦେବାକୁ ଚାହେଁ, ବିଶ୍ୱନାଥ !—ସେ ବେଶ୍ୟା କେବେ-ହେଲେ କୁମାରର ପିତ୍ର ଗ୍ରହଣ ନାହିଁ । କୁମାରକୁ ତା' ପିତୃତ୍ୱରୁ ମୁକ୍ତ କରିବାକୁ ହେବ ଏବଂ ଭଗବତୀଙ୍କ କୃପାରୁ ମୋଠି ସେ ଶକ୍ତି ଅଛି । ମୁଁ ଏ ବେଶ୍ୟାକୁ ସିଧା କରିସାରି ନିଶ୍ଚୟ ମାରିବି । ବ୍ରଜେଶ୍ୱରୀ ଏ ମହଲ ବାହାରକୁ ପାଦ ପକାଇ ପାରିବେ ନାହିଁ । ଯଦି ଏହାହିଁ ଭବିତବ୍ୟ ତେବେ ମୋର ଚିନ୍ତା ନାହିଁ । ସେ ବେଶ୍ୟାକୁ ମୁଁ ନଗରରେ ଭିକ ମାଗିବା କର୍ମରୁ ବି ବଞ୍ଚିତ କରିଦେବି । (ପାଖ କୋଠରୁ ପଦଧ୍ୱନି ଶୁଭଳ) —ସେ କୋଠରେ କିଏ ?

ବିଜୟସିଂହ : (ପ୍ରବେଶ କରି) ମୁଁ । ମୁଁ ତୁମର ସମସ୍ତ ବକ୍ତବ୍ୟ ଶୁଣିସାରିଛି । ରାଜେଶ୍ୱରୀ ବେଶ୍ୟା ନୁହେଁ । ତୁମେ ସେଇ ନିଲ୍ଲଜ, ସିଏ ସରଳା ବ୍ରଜେଶ୍ୱରୀଙ୍କ ନିଜ ଜାଲରେ ପକାଇଛ । ବୁଢ଼ା ଖଣ୍ଡ ! ତୁମେ କ'ଣ ଭବୁଛ, ବ୍ରଜେଶ୍ୱରୀ ତୁମକୁ ପ୍ରେମ କରୁଛି ?

ବିଶ୍ୱନାଥ : ଶାନ୍ତ ହୁଅନ୍ତୁ କୁମାର, ଶାନ୍ତ ହୁଅନ୍ତୁ । ଦ୍ୱାରପାଳ ଶୁଣି ନେଇପାରେ ।

[କୁମାରକୁ ଚୁପ୍ କରିବାପାଇଁ ସେ ଆଗକୁ ଆସିଲେ; କିନ୍ତୁ କୁମାର ତାଙ୍କୁ ଧକ୍କା ଦେଇ ଗୋଟାଏ ପଟକୁ ଠେଲିଦେଲେ । ସେ ଭିତରେ ମହାରାଜା ସତ୍ତାକର୍ତ୍ତା ସହ ଭରବାଣ କାଢ଼ି ନେଇଥିଲେ ଏବଂ କୋଥରେ ହାତ ଦବାଉଥିଲେ ।]

ମାନସିଂହ : ରାଜେଶ୍ୱରୀ ଗୋଟାଏ ବେଶ୍ୟା ଏବଂ ସେ ତୋ ଭଳି ଗୋଟାଏ ମୁର୍ଖକୁ ବଶୀଭୂତ କରିଛୁ । ଯା, ଚୁପ୍‌କରି ବସ । ମୁଁ ତୋତେ ଭିକାରି ଏବଂ ତାକୁ ବେଶ୍ୟା କରି ଛାଡ଼ୁଛି । ପିତାଙ୍କୁ କେମିତି ଗାଳିଦିଆଯାଏ, ଏକଥା ଯଦି ତତେ ଶିଖେଇ ନ ଦେଇଛି, ତେବେ ମୁଁ ରାଜପୁତ ନୁହେଁ ।

ବିଜୟସିଂହ : ରାଜେଶ୍ୱରୀ ମୋର ସାଙ୍ଗରେ ରାଣୀ ହେବ ଏବଂ ମୋର ସାଙ୍ଗରେ ଭିକାରୁଣୀ ହେବ । ଆଉ ତୁମକୁ ସେ ପବନ ସ୍ପର୍ଶ କରିବ ନାହିଁ, ଯାହା ବ୍ରଜେଶ୍ୱରୀର ବସ୍ତ୍ରକୁ ସ୍ପର୍ଶକରି-ଆସୁଛି ।

(ମନ୍ତ୍ରୀ ଭୟଶ୍ୱତ ହୋଇ ଚୁପ୍‌କରି ଘାଟିଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ୁଥିଲେ ।)

ମାନସିଂହ : (ଭରବାଣ କାଢ଼ି) ବଞ୍ଚାତ୍ ! ବଦ୍‌ମାସ ! (କୁମାର ଆଡ଼କୁ କୁହୁପଡ଼ି) ଦ୍ୱାରପାଳ ! (କୁମାରକୁ ଆକ୍ରମଣ କଲେ । କୁମାର ମଧ୍ୟ ନିଜ କଟାଣ ଉନ୍ମୁକ୍ତ କଲେ ।)

ବିଜୟସିଂହ : (କ୍ଷତ ବିକ୍ଷତ ହୋଇ) ଏଇ ନେ ରୁଢ଼ା ଶଶ୍ ! ତୁମେ ମଧ୍ୟ ବହୁତ ଶୀଳତା ଭଙ୍ଗ କରିଛ । (ରାଜାଙ୍କ ଛାତରେ କଟାଣ ଭୁସିଦେଲେ । ଦୁହେଁ ଧରାଶାୟୀ ହୋଇଗଲେ । ପାଖ କୋଠରୁ ରାଜେଶ୍ୱରୀ ଦଉଡ଼ି ଆସିଲେ ।)

ବିଶ୍ୱନାଥ : (ରାଜେଶ୍ୱରୀଙ୍କୁ ସମ୍ବୋଧନ କରି) ତୁମେ ହିଁ ଭବିତବ୍ୟ, ନିୟତି, ଭବ୍ୟ !! ତମେ ଏବଂ ତମର କନ୍ୟା ଭବିତବ୍ୟର ହୃଦୟାର ।

ରାଜେଶ୍ୱରୀ : (ମୁହଁରେ ବିଷ ଭରିଦେଇ) ଏହାହିଁ ମୋ ପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ, ଆଉ ବ୍ରଜେଶ୍ୱରୀ ମଧ୍ୟ ଏ ଔଷଧସହ ପରିଚିତ । ଆଗକୁ ଭଗବତୀ ତାକୁ ରକ୍ଷା କରିବେ । (ପଡ଼ିଗଲେ)

□□□

ମୁର୍ଦ୍ଦାର ରେସନ୍

—ଗୁରୁଦୟାଳ ସିଂହ ଖୋସଲ

ପାତ୍ର

(ମଂଚକୁ ପ୍ରବେଶ କରୁଥିବା ଫମ୍ପରେ)

ଦେବଜୀ : ନାରାୟଣ ଦାସର ପତ୍ନୀ

ବିଲୁ ଓ କୃଷ୍ଣା : ପିଲା ଦୁହେଁ

ନାରାୟଣ ଦାସ :

ରାଜ : ନାରାୟଣ ଦାସର ଭାଇ

ଦାରୋଗା :

ବୁଢ଼ା (ବୃଦ୍ଧ) : ନାରାୟଣ ଦାସର ପିତା

[ଗ୍ରେଟ ସାଧାରଣ କୋଠରୀଟିଏ । ଆନୁମାନିକ ୧୦' X ୧୨'ର । ଦୁଇଟା ଖଟିଆ, ଗୋଟିଏ ଚଉକି, ଦୁଇ ଢମଟା ଟ୍ରଙ୍କ, ରଖିଲଗା ଅଲୁଗୁଣି ଉପରେ ବହୁତଗୁଡ଼ା ମଇଲା ଲୁଗା ଏବଂ ଆଉ କିଛି ଜିନିଷପତ୍ର । ସାମନା ଦିଆଲ୍ ଉପରେ ଗୋଟାଏ କଣ୍ଟାରେ ଲଣ୍ଡନଟିଏ ଟଙ୍ଗା ହେଇଛି, ଯାହାର ଧୂଆଁରେ ଦିଆଲ୍ କଲା ପଡ଼ିଯାଇଛି, କୌଣସି ଗରବ ଲୋକର ଘର । କିନ୍ତୁ ଏଥିରେ ଦୁଇଟା ସୁନ୍ଦର ବସ୍ତୁ ଅଛି—ଗୋଟିଏ ପିଲଙ୍କର ଲାଲ ରଙ୍ଗର ଝୁଲଣ ଏବଂ ଅନ୍ୟଟି ଲଣ୍ଡନର କିଛି ଦୂରରେ ଟଙ୍ଗା ହେଇଥିବା ରଙ୍ଗିନ୍ ପଙ୍ଖା । ସକାଳ ସମୟ । ବାଆପଟେ ବାହାରକୁ ଯିବା ରାସ୍ତା ଏବଂ ଡାହାଣପଟେ କୋଣରେ ଏକ ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ସିଡ଼ି ଉପରେ ଥିବା ଭୁତକୁ ଲଂବିଛି । ଖଟିଆ ଦୁଇଟି ଉପରେ ଅଲଗା ଅଲଗା ପିଲ ଶୋଇଛନ୍ତି । ଜଣେ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ, ଦେବଜ୍ଞା, ବୟସ ଢଗଣ ପାଖାପାଖି; ଅଲୁଗୁଣିରୁ ଗୋଟିଏ ଓଡ଼ିଶୀ ଟାଣିନେଇ ନିଃକୋରରେ ଡାଙ୍ଗିହେଲ । ଅଳସ ଭଙ୍ଗି ବାହୁ ପ୍ରସାରଣ କରି କ୍ଳାନ୍ତ ପ୍ରକାଶ କଲା । ଦେବଜ୍ଞା ରଙ୍ଗିନ୍ କାମିଜ୍ ଏବଂ ମଇଲା ସାଲୁଆର୍ ପିନ୍ଧିଥିଲା । ବାଲି ଅସଫଳ ଥିଲା, ଯେପରିକି, ଏବେ ଶୋଇ କରି ଉଠିବ । ଗ୍ରେଟ ପିଲକୁ ଉଠାଇ ବଡ଼ ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ କୋଲକୁ ନେଲା । ପିଲଟି ଜୋର୍ରେ କାନ୍ଦୁ ଥିଲା । ତାକୁ ସ୍ନେହରେ ‘ଶୋଇପଡ଼ ବିଲୁ ମୋର, ଏ ଯାଏ ସକାଳ ହୋଇନି’ କହି ଆସୁଡ଼େଇଦେଲା । ପିଲଟି ଚୁପ୍ ହୋଇଥିଲା । ଖାଲି ଖଟରେ ଥିବା ଚିତ୍ତଶାଳୁ ଗୋଟେଇ କରି ଅନ୍ୟ ଖଟ ଉପରେ ରଖିଲା । ଖଟ ଉଠେଇ ବା ପଟ ଦେଇ ବାହାରକୁ ନେଇଯିବା ବେଳେ ତା’ର ସ୍ବାମୀ ବାହାରୁ ଫେରି ଆସିଥିଲା । ସେ ଖଟକୁ ଧରିନେଲା ।]

ନାରାୟଣ : ଏତେ ବ୍ୟସ୍ତ ହେବାର କ’ଣ ଥିଲା ? ତମକୁ କେତେ ଥର କହିଲିଣି ଯେ, ବୋର୍ ଉଠାଉଁ କରନାହିଁ ।

ଦେବଜ୍ଞା : ମୁଁ ବୋର୍ ଉଠେଇଲେ କ’ଣ ହେଇ ଯାଉଛି ?

ନାରାୟଣ : ତମ ସ୍ତ୍ରୀ ଜାତିଙ୍କ ଉପରେ ଭରସା କ’ଣ ଅଛି ଭଲ ?

ଦେବଜ୍ଞା : (ମୁହଁ ଫୁଲେଇ) ହଁ ।

ନାରାୟଣ : ଲେଟା ଗାମୁଛା ଧରେଇ ନିଅ, ଧର ।

[ଖଟ ବାହାରକୁ ନେଇଗଲେ । ଖଟ ଖାଲି ହେଇଥିବା ଜାଗାରେ ରୋଷେଇ ଜିନିଷ ଆଖିରେ ପଡ଼ିଲା । କିଛି ବାସନ, ଟିଣ ଡବା, ଜାଲ ଏବଂ ଟୋକେଇ ଆଦି । ଚୁଲି ପାଖର ଦିଆଲ ପୁରାପୁରା କଲା । ଦେବଜ୍ଞା ଗାମୁଛାକୁ ଅଲୁଗୁଣିର ଗୋଟାଏ ପଟକୁ ପକାଇ ଦେଇ ଲେଟାଟିକୁ ବାକି ବାସି ବାସନରେ ରଖିଦେଲା । ଚୁଲିରୁ ପାଉଁଶ ବାହାର କରି ଥାଲିରେ ଅଜାଡ଼ିଲା । ନାରାୟଣ ଦାସ ଭିତରକୁ ଆସିଲେ । ବୟସ ୩୫ ପାଖାପାଖି । ମୁଣ୍ଡରେ ଗ୍ରେଟ

ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବାଳ, ମୁହଁ ଯାଏ ଦାଡ଼ି । ମଇଳା କାମିଜ ଓ ରଙ୍ଗିନ୍ ଲୁଙ୍ଗୀ ପିନ୍ଧିଥିଲା । ଖଟର ଗୋଟାଏ ମୁଣ୍ଡକୁ ବସି ପକେଟରୁ ସିଗାରେଟ୍ କାଢ଼ି ଜଳାଇଲା ।]

ଦେବଜ୍ଞ : (ଅଲୁଗୁଣି ଆଡ଼କୁ ସଙ୍କେତ କରି) ଗାମୁଛାକୁ ତ ବାହାରେ ପକାଇ ଦେଇ ଆସୁଛ । ଓଦାକରି ଅଥା ଶୁଖିଲା ଅବସ୍ଥାରେ ଭିତରକୁ ନେଇ ଆସିଛ ।

ନାରାୟଣ : ମୁଁ ତେଲ ଲଗେଇ ମୁଣ୍ଡ ପୋଛୁନିଏ ।

ଦେବଜ୍ଞ : ଏବେ ପ୍ରତିଦିନ ତ ମୁଣ୍ଡରେ ତେଲ ଲଗାଇବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲଣି । କାହା ମନକୁ ଚୋରେଇବ ?

ନାରାୟଣ : ନା ମ ! ଆଜି ଦାସ୍ତେଗା ଡିପୋ ଦେଖିବାକୁ ଆସୁଛି । ମୋ ନୂଆ ଲୁଗା ବାହାର କରିଦିଅ । ଆଉ ଶୁଣ, ଯେତେବେଳେ ମୁଁ ପିଲଟାକୁ ପଠାଇ ବି ଦି'ଗିଲସ ଗୁ' ଦିଆରି କରି ପଠେଇଦବ । ଦାସ୍ତେଗାର ପ୍ରତିଦିନ କିଛିନା କିଛି କାମ ତ ରହୁଛି । ଆଉ ଏକା ସାଙ୍ଗରେ ଗୁ' ପିଇ ମନ ଖୁସି କରୁଛି ।

[ଦେବଜ୍ଞ ଟ୍ରଙ୍କରୁ ନୂଆ ଲୁଗା ବାହାର କରିଦେଲା । ନାରାୟଣ କଥା ହେଉ ହେଉ ପୁରୁଣା ଲୁଗା କାଢ଼ିକରି ନୂଆ ପିନ୍ଧିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।]

ଦେବଜ୍ଞ : ଦାସ୍ତେଗାଙ୍କ ଆସିବାର ଗୋଟାଏ ସମୟ ତ ଥିବ ? କିଏ ଜାଣେ କେତେବେଳେ ଆସିବେ—ଆଉ ମୁଁ ଦିନସାରା ଚୁଲିଜାଳି ବସିଥିବି । ପିଲଟାକୁ କହିବ, ଗୁଡ଼ିଆ ଦୋକାନରୁ କେଟ୍‌ଲରେ ପାଣି ନେଇ ଆସିବ,—ମୁଁ ଗୁ' ଗୁଣ୍ଡ ପକେଇଦେବି ।

ନାରାୟଣ : ଗୁଡ଼ିଆ ଦୋକାନରେ ପାଣି ମିଳିପାରେ ନ ମିଳିପାରେ । ଦାସ୍ତେଗା ତ ପୁଣି ଗୋଡ଼େ ଗୋଡ଼େ ଆସି ଚାଲିଯାଏ । ମୁଁ ପିଲଟାକୁ କହିଦେବି ସେ ନଜର ରଖିବ । ଦୂରରୁ ତାଙ୍କୁ ଦେଖିଲାମାତ୍ରେ ଘରକୁ ଚାଲିଆସିବ । ଦି'ପାଦ ବାଟରେ ତ ଦୋକାନଟା ।

ଦେବଜ୍ଞ : ମୋର କ'ଣ ଯାଉଛି ? ମୁଁ ତ ଚୁଲିପାଖରେ ଲାଗିକରି ବସିରହିବି । ପଛରେ ପୁଣି କହିବନ୍ତି କାଠ ଯରିଗଲା ବୋଲି । ଆଉ ସନ୍ଧ୍ୟାକୁ ଫେରି ଲୁଗା ସଫା ହେଲାନି ବୋଲି ମତେ ପଚାରିବନ୍ତି ।

ନାରାୟଣ : ଓହ୍ଲା ! ତମେ ଏବେ ନିଆଁ ଜାଳନ୍ତି । ଘଣ୍ଟାଏ ଖଣ୍ଡେ ପରେ ଜଳେଇଦବ । ଆସନ୍ତା ବର୍ଷ ଜାଲେଣି କାଠର ଡିପୋ ମିଳିଗଲେ ନା, ତମର ଏ ଦହାଗଳ ବି ଚୁଟିବ । ଗୁଡ଼ିଆ ଦୋକାନରୁ ମୁଁ ଏବେ ଗୁ' ପାଇଁ ପାଣି ନେଇଆସୁଛି । ଦିଅ କେଟ୍‌ଲ ।

ଦେବଜ୍ଞ : (ବସି ବସି କେଟ୍‌ଲ ଉଠାଇ ଧରି) ନନ୍ଦ ।

ନାରାୟଣ : (କେଟ୍‌ଲ ଧରି) ଦିଅ, ଗିଲସ ଦେଇଦିଅ । ଦୁଧ ବି ନେଇ ଆସିବ ତ !

ଦେବଜ୍ଞ : କିଛି ଚନ୍ଦ୍ର ମଧ୍ୟ ନେଇ ଆସିବ ।

ନାରାୟଣ : ଏଇ ପଥରଦିନ ପରା ସେରେ ଚନ୍ଦ୍ର ପଠାଇଥିଲା । ସାରି ଦେଲଣି ?

ଦେବଜ୍ଞ : ପିଲାମାନେ କ'ଣ ଚନ୍ଦ୍ରକୁ ଗୁଡ଼ିଛନ୍ତି ? ସେଥିପାଇଁ ତ ଅଧିକ ଘରେ

ରଖେ ନାହିଁ ।

ନାରାୟଣ : ଏବେ ସିନା ରେସନ୍ ଡିପୋ ଅଛି ଯେ କାମ ଚଳିଯାଉଛି । ଯଦି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଭଳି ହସାବରେ ମିଳୁଥାଆନ୍ତା ନା, ତେବେ ଫିକା ଗୁଁ ପିଇବାକୁ ପଡ଼ନ୍ତା ।

ଦେବଜା : ଦେଖିବା, ତମେ କେମିତି ଫିକା ଗୁଁ ପିଇବ ? (ସିଡ଼ି ଆଡ଼କୁ ସଙ୍କେତ କରି) ଆଉ ତୁମ ବାପ କ'ଣ ଫିକା ଗୁଁ ପିଇବେ ? ଗିଲସକେ ପୁରୁ ଛା ଗୁମର ଚନ୍ଦ୍ର ପଡ଼ୁଛି ।

ନାରାୟଣ : ଯା, ତମ ରୋଜଗାରରୁ ତ ଖାଉନାହାନ୍ତି ।

ଦେବଜା : ମତେ ତ ଜୁଟେଇବାକୁ ପଡ଼ୁଛି । ତମ ସମସ୍ତଙ୍କ କଥା ବି ତ ଶୁଣିବାକୁ ହେଉଛି । କେବେ ଦୁଧ ଗିଲସ କମ୍ ହେଲେ ତୁମ ବାପାଙ୍କର ଭଲ ନିଦ ହୁଏ ନାହିଁ । କୃଷ୍ଣାକୁ ଯେବେଠାରୁ ସ୍କୁଲ ପଠେଇଛି ସେଦିନୁ ରୋଜ ତା'ର ନୂଆ ବହୁ ଖାତା ଦରକାର ପଡ଼ୁଛି । ତୁମ ଡାଲି ଟିକିଏ କମ୍ ଚକ୍କିଆ ହେଲେ ତମେ ମତେ ଗାରଡ଼େଇ ଗୁହଁ । ଖାଲି ବିଲୁର ପାଟି ଫିଟିନ ; ନ ହେଲେ ସେ ମତେ ଝୁଣି ଖାଆନ୍ତା ।

ନାରାୟଣ : ଓହୋ, ପାଗଳୀ ! ମୁଁ ତମର ସବୁ ଚିନ୍ତା ଧୂର କରିଦେବି । ହଉ, ଦାବୋଗାଙ୍କ ପାଇଁ ବଢ଼ିଆ ଗୁଁ ଦିଆରି କରି ପଠାଇବ । ଯଦି ଶହେ ରେସନ୍ କାର୍ଡ ମୋ ଡିପୋକୁ ମିଳିଯାଏ ନା, ତେବେ ଯାହା ଖର୍ଚ୍ଚ ପୁରୁ ହେଇଯିବ । ଦିଅ, ଦୋକାନର ଗୁଣ୍ଠିଗୁଡ଼ା ଦିଅ—କୋଉଠି ଅଛି ?

ଦେବଜା : ଦେଖିବି ଯେ, ଯେଉଁ ଦିନ ଶହେ କାର୍ଡ ତମ ସତର ନଂବର ଡିପୋକୁ ମିଳିବ, (ଉଠି ଯାଇ ତକିଆ ତଳୁ ଗୁଣ୍ଠିଗୁଡ଼ା କାଢ଼ିଦେଲା)—ସେଦିନ ମତେ ସୁନାର ବଳା ଦିଆରି କରିଦବ ।

ନାରାୟଣ : (ତା'ର ଗୁଣ୍ଠି ବଡ଼େଇ ଦେଉଥିବା ହାତକୁ ଧରି ନେଇ) ନିଶ୍ଚୟ ! ଶହେ କ'ଣ ମ ! ଯଦି ଅଉ ପଗୁଣଟା କାର୍ଡ ମୋ ସତର ନଂବର ଡିପୋକୁ ମିଳିଯାଏ ନା, ତେବେ ତମ ପାଇଁ ବଳା ଦିଆରି କରିଦେବି । ଏଇ ସେଦିନ ତ ତମପାଇଁ ଜାପାନ ପଞ୍ଜା ଆଣି ଦେଇଥିଲି ।

ଦେବଜା : ନା, କେତେ ଟେକ ହୋଇଗଲା । ଗୁଣ୍ଠି ଅଣାର ପଞ୍ଜା ଆଣିଥିଲ ନା ?

ନାରାୟଣ : ଯେଉଁ ଦିନ ଅର୍ଦ୍ଧସରୁ ଅର୍ଦ୍ଧର ବାହାରିବ, ସେଦିନ ତୁମକୁ ବଣିଆ ଦୋକାନକୁ ନେଇଯିବି । ଆଉ ତମେ ତମ ମନପସନ୍ଦ ବଳା ବାଛିବ । ହେଲା—

ଦେବଜା : ନା-ନା, (ହାତ ଛଡ଼େଇ ନେଇ) ହୁକୁମ ମିଳିଲା ପରେ ମୁଁ କଙ୍କଣ ଦିଆରି କରିବି ନାହିଁ । ସରକାରଙ୍କ ଅର୍ଡର ଆଜି ମିଳିଲା ତ କାଲି ଯଦି କିଏ ପହଞ୍ଚି ଗଲା, ଅର୍ଡର ଓଲଟିଗଲା । ଯେଉଁଦିନ ଶହେ ନୂଆ କାର୍ଡ ଆମ ଡିପୋରେ ହାଜିର ହେଇଯିବ, ମୁଁ ସେଦିନ କଙ୍କଣ ଦିଆରି କରିବି ।

ନାରାୟଣ : ତମେ ଚିନ୍ତା କର ନାହିଁ । ମୁଁ ଦାବୋଗା ସହ ଆଜି କଥା ହେବି । (ପାଦରେ

ସିଗାରେଟ ମକଚି ଲିଭେଇଦେଲା ।

ଦେବକା : ଏବେ ଶୀଘ୍ର ଯାଅ । (ସିଗି ଆଡ଼କୁ ଇଙ୍ଗିତ କରି) ଲଲାଜା ଗୁ' ପାଇଁ ଡାକୁଛନ୍ତି ବୋଧେ ।

ନାରାୟଣ : (ବାହାରକୁ ଯାଉ ଯାଉ) ମୋ ପାଇକାମାରେ ଡୋର ଲଗାଇ ଦେବ । [ଦେବକା ପାଇକାମାରେ ଡୋର ଲଗାଇଲେ । ବାସନ କୁସନ ଠିକ୍ କରି ସଜେଇ ରଖିଲେ । ତୁଲି ପାଉଁଶ କାଢ଼ି ବାହାର ଆସିଲେ । ସାତ ବର୍ଷ ବୟସ୍କ କୃଷ୍ଣା ବିଛଣାରେ ଉଠି ବସିଲା ।]

କୃଷ୍ଣା : (କୋଠରକୁ ଖାଲି ଦେଖି) ମା !

ଦେବକା : (ବାହାରୁ) ଯାଉଛ କୃଷ୍ଣା ! (ଭିତରକୁ ଆସି) ଶୋଇଯା, ଏବେ ତୋର ଉଠିବା ସମୟ ହେଇନା ।

କୃଷ୍ଣା : ମା', ଭୋକ ହେଲଣି ।

ଦେବକା : ତୋ ବାପା ଦୁଧ ଆଣିବାକୁ ଯାଇଛ । ଏବେ ଗୁ' ତିଆରି କରିଦେଉଛ ।

କୃଷ୍ଣା : (କିନ୍ତୁ କରି) ମା', ଏଇନା ଚନ୍ଦ୍ର ଟିକେ ଦିଅ ।

ଦେବକା : ଆରେ ତୁ ଚନ୍ଦ୍ର ପାଇଁ ଧାଡ଼ି ବାନ୍ଧି ଦଉରୁ; ଆଉ ବାପ ତୋର ମୋ ଉପରେ ଘୋଷା ହେଉଛ !

କୃଷ୍ଣା : ଉଁ —ହୁଁ...ହୁଁ !

ଦେବକା : (ଗୋଟାଏ ସିଗାରେଟ ଡବାରୁ ମୁଁାଏ ଚନ୍ଦ୍ର ଆଣି ତାକୁ ଦେଇ) ନେ, ମର । ଘଣ୍ଟାଏ ପାଇଁ ଆଉ ଏବେ ଉଠିବୁନି । ମତେ ଟିକେ ଧୀରେ ସୁସ୍ଥେ ଘରର କାମଧନ୍ଦା କରିବାକୁ ଦିଅ ।

[କୃଷ୍ଣା ଚନ୍ଦ୍ରତଳ ପାଟିରେ ପକେଇ ଶୋଇଗଲା । ଦେବକା ତୁଲିରେ କାଠ ଲଗାଇଲା । ହାଇ ମାଇଲ, ଯେପରିକି ଖୁବ୍ ଅକ୍ସାଇଡ୍ । ଉଠିଯାଇ ଓଢ଼ା ଲୁଗାରେ ନିଜ ଆଖି ପୋଛୁଥିଲା ବେଳେ ନାରାୟଣ ପହଞ୍ଚିଲେ । ତାଙ୍କର ଗୋଟାଏ ହାତରେ କାମିଜ୍ କାନ୍ଦି ସହ ଧରିଥିବା କେଟ୍‌ଲି ଏବଂ ଅନ୍ୟ ହାତରେ ଗିଲସ ।]

ନାରାୟଣ : (ଅଟ୍ଟାରେ) କ'ଣ ସଜବାଜ ଗୁଲିଛି !—(ପ୍ରେମ ମିଶା ଗଲାରେ) ମୁହଁରେ ପାଉଁଶର ଲଗାଇବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଛ ?

ଦେବକା : ଗଲ ଏଠୁ । (ତୁଲି ପାଖକୁ ଗୁଲିଗଲା)—

ନାରାୟଣ : (ଆଗରେ ଗିଲସ ଓ କେଟ୍‌ଲି ରଖି ସାରି ତା' ହାତ ଧରି ଟାଣିଲା)—ମୋ କଥା ଟିକେ ଶୁଣ ମ !

ଦେବକା : (ହାତ ଛୁଆଡ଼ି) ଟିକେ ସମୟ ଅସମୟ ବାନ୍ଧି-ବିଚ୍ଛାର କର । (ଗୃପା କଣ୍ଠରେ) କୃଷ୍ଣା ଗୁହଁଛି । (ଗୁ' ତିଆରି କଲା)—

ନାରାୟଣ : ହଉ ହଉ ।

ଦେବକୀ : ତମେ ପରା କହୁଥିଲ, ଦାସେଗା ଡିପୋ ଦେଖିବାକୁ ଆସୁଛ । ଖାତାକୁ ଠିକ୍ ଠାକ୍ କରିନିଅ ।

ନାରାୟଣ : ଆରେ ହଁ ତ ! ଠିକ୍ ସମୟରେ ମନେ ପକେଇ ଦେଇବ ।

[ନାରାୟଣ ଟ୍ରଙ୍କ ଉପରୁ ଖାତା କଲମ ଦୁଆଡ଼ା ଧରି ଖଟ ଉପରେ କାଢ଼ିକୁ ପିଠି ଲଗାଇ ବସିପଡ଼ିଲା । ଖାତାରେ କ'ଣ କିଛି ଲେଖିଲା ? ଦେବକୀ ପିତଲର ଦିଇଟା ଗିଲିସରେ ଗୁ' ଭରି କରି ନିଜ ଓଡ଼ଣୀକାନ୍ଥରେ ଧରିଆଣି ଗୋଟାଏ ନାରାୟଣକୁ ଦେଲା, ଆଉ ଅନ୍ୟଟିକୁ ଉପରକୁ ନେଇଗଲା । ନାରାୟଣ ଆଙ୍କୁଳରେ ହସାବ କରି ବିରକ୍ତ ହେଲା ଭଳି ଜଣାପଡ଼ିଲା, ଯେମିତିକି ହସାବଟା ଠିକ୍ ମିଶୁ ନାହିଁ ।]

ଦେବକୀ : (ଶୀଘ୍ର ଫେରୁ ଫେରୁ) ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲାଲ୍‌ଜୀ ଉଠିନାହାନ୍ତି । ତାକେ ଦି' ତାକେ ମୁଁ ଦେଲି । ପ୍ରତିଦିନ ସକାଳୁ ଉଠି ଜଙ୍ଗଲକୁ ନିତ୍ୟକର୍ମ କରିବାକୁ ସେ ଚାଲିଯାଆନ୍ତି । ଆଜି ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ...; ତମେ ଟିକେ ଦେଖ ତ !

ନାରାୟଣ : (ବିରକ୍ତ ସହକାରେ) ଓହୋ, ମୁଁ ତମକୁ କେତେଥର କହିଲିଣି, ହସାବ ମଝିରେ ଗୋଲମାଲ କରିବନି ବୋଲି । ଅତି କଷ୍ଟରେ ଦବା-ନବାର ହସାବଟା ମିଳିଯାଉଥିଲା । ଠିକ୍ ସେତିକିବେଳେ...

ଦେବକୀ : ସେତିକିବେଳେ ଉପରେ ତମ ବାପାଙ୍କର ହସାବ ମିଳିଗଲା । (ନାରାୟଣ ଖାତା ପକେଇ ଦେଇ, କଲମ କାନରେ ଖୋସି ଉପରକୁ ଚାଲିଗଲା । ଦେବକୀ ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ରଖି କହୁଥିଲା...) ଅଳ୍ପ ପଢ଼ୁଆ ସ୍ବାମୀ ମଧ୍ୟ କିଛି କମ୍ ନୁହେଁ ।

[ଚୁଲି ପାଖରେ ବସି ଗୁ' ଢାଆରି ଓ ଅନ୍ୟ କାମରେ ଲାଗିଲା । ନାରାୟଣ କିଛି ସମୟ ପରେ ବିବ୍ରତ ଦିଗଲିଭ ଅବସ୍ଥାରେ ଭିତରକୁ ଆସିଲେ ।]

ନାରାୟଣ : ଲାଲ୍‌ଜୀଙ୍କର ନାଡ଼ି ବି ତ ଗୁଲୁନୁନି ।

ଦେବକୀ : ସତେ ?

ନାରାୟଣ : ଟିକେ ଯାଇ ଦେଖ ତ !

[ନାରାୟଣ ଏବଂ ତା' ପଛରେ ଦେବକୀ ଉପରକୁ ଚାଲିଗଲେ । ସେତିକିବେଳକୁ କୃଷ୍ଣା ବିଛଣା ଉପରେ ଉଠି ପଡ଼ି ବସିଗଲା । କୋଠରରେ ମା-ବାପାଙ୍କୁ ନ ଦେଖି ଧୀରେ ବାହାରକୁ ଚାଲିଆସିଲା । ତବାରୁ ମୁଁଏ ଚନ୍ଦ୍ର ପାଟିରେ ପକେଇ ପୁଣି ନିଜ ବିଛଣାରେ ଶୋଇବାର ଉପକ୍ରମ କଲା । ଦିନ ସମୟ ପରେ ଦେବକୀ ଫେରିଲା ଏବଂ ଗୁ' ଦେଇସାରି ବାକି ବାସନ ଏକାଠି ଡାଙ୍କି ରଖିଦେଲା । ଚୁଲି ଉପରେ ତାଣ୍ଡୁ । ରଖିଦେଲା ପରେ ନାରାୟଣ ପ୍ରବେଶ କଲେ । ସେ ଦେବକୀ ପାଖରେ ତଳେ ବସିପଡ଼ି ଷ୍ଟେ-ଷ୍ଟେ ହୋଇ କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଦେବକୀ ତାଙ୍କ ପିଠି ଉପରେ ହାତ ଚୁଲାଇ ସାନ୍ତୁନା ଦେବାକୁ ଲାଗିଲା । ନିଜ

ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛୁଥିଲା ।]

ନାରାୟଣ : (ଉଚ୍ଚ ସ୍ଵରରେ କାନ୍ଦି) ଲଳନା ! ଆମକୁ ଗୁଡ଼ି ଚାଲିଗଲା । (କୃଷ୍ଣା ବଛଣୀରେ ଉଠି ବର୍ଷ ନିଜ ବାପ ଆଡ଼କୁ କଣେଇ ଚାହିଁଲା ।)

କୃଷ୍ଣା : ମା', ମତେ ଭୋକ ହେଲାଣି ।

[ଉଠିକରି ନିଜ ବାପ ପାଖକୁ ଆସିଲା । ନାରାୟଣ ତାକୁ କୋଳକୁ ଉଠେଇନେଲା । ସେ ପୁଣି ତା' ମା' ପାଖକୁ ଚାଲିଗଲା । ଦେବଜ୍ଞା ତାକୁ ଚା' ଗିଲସ ଧରେଇଦେଲା । କୃଷ୍ଣା ଚା' ପିଇ ଯାଉଥିଲା ଏବଂ ନିଜ ମା'-ବାପଙ୍କୁ ଦେଖୁଥିଲା । ପୁଣି ମା'କୁ ପଚାରିଲା—] ମା', ବାବା କାହିଁକି କାନ୍ଦୁଛନ୍ତି ?

ନାରାୟଣ : କୃଷ୍ଣା ! ଲଳନା ଚାଲିଗଲେ ।

କୃଷ୍ଣା : (ମା'କୁ) ଲଳନା ଚାଲିଗଲେ ? ମୁଁ ଲଳନାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଯିବି । (ଦଉଡ଼ି ଯିବାକୁ ଉଦ୍ୟତ ହେଲାବେଳେ ଦେବଜ୍ଞା ତାକୁ ଅଟକାଇଲା ।)

ନାରାୟଣ : ଦେଖି ଆସୁ ସେ ।

ଦେବଜ୍ଞା : ଏକଟିଆ ତାକୁ କେମିତି ଗୁଡ଼ିବ ? (ବୁଝେଇକରି) କୃଷ୍ଣା ! ଲଳନା ମରିଗଲେ ।

କୃଷ୍ଣା : ମରିଗଲେ ! କିନ୍ତୁ ବାପା କାନ୍ଦୁଛନ୍ତି କାହିଁକି ? ଲଳନା ତ ନିଜେ କହୁଥିଲେ, ତାଙ୍କୁ ଅଣି ବର୍ଷ ହେଇଗଲାଣି, ଦିନେ ସେ ମରିଯିବେ । (ଟିକିଏ ରହ)—ଅଣି ବର୍ଷ ହେଲେ ବାପା ମଧ୍ୟ ମରିଯିବେ ?

ଦେବଜ୍ଞା : (କୃଷ୍ଣାକୁ ଉଠାଇ ବା' ପଟ ଦରଜା ଯାଏ ନେଇଗଲା)—ତୁ ବାହାରକୁ ଯା; ଖେଳ ।

କୃଷ୍ଣା : ମା', ମତେ ଚକଲେଟ୍ ଆଣିଦବ ନା ?

ଦେବଜ୍ଞା : ହଁ-ହଁ, (ତାକୁ ବାହାରକୁ ବଢ଼ା କରିଦେଲେ । ନାରାୟଣକୁ)—ଉଠି ଯାଇ ଜାଇ କୁଟୁମ୍ବକୁ ଏବେ ଖବର ଦିଅ ।

ନାରାୟଣ : ରାଜ ଆସିଲେ ନିଜେ ଖବର ଦେଇଦବ । ମୁଁ ଲଳନାଙ୍କ ପାଖରେ ବସିବି ।

ଦେବଜ୍ଞା : ରାଜ ଉପରେ କୋଉ ବିଶ୍ଵାସ ? ଆଠ ଆଠ ଦିନ ତ ଘରକୁ ଫେରିନି । (ଟିକିଏ ରହ) ମରିବା ଖଟ ବସୟରେ କିଛି ଭାବିଛ ? ଘରେ ତ ଫଟା କଉଡ଼ିଟିଏ ନାହିଁ ।

ନାରାୟଣ : ଜାଇ କୁଟୁମ୍ବ ତ କିଛି ଦେବେ ।

ଦେବଜ୍ଞା : ଜାଇ କୁଟୁମ୍ବ ଦେବେ କିମ୍ବା ଦିନ ନା ଶବଯାତ୍ରା ଦିନ ? (ଧୀରେ) ତମେ ଖୁବ୍ ଅଲଗାଲା ନା, କୁଟୁମ୍ବମାନେ ତମ ମୁହଁକୁ ଏବେଲେ ଚାହିଁବେ ? ରାଜ ଅକମାକୁ କିଏ ପଚାରିବ ? ସାରା ଦୁନିଆ ଜାଣେ ସେ ବଦଶକ୍ତି ଆଉ ଜୁଆଡ଼ୀ । ରୋଜଗାରେ

କଲବାଲ ତ ତମେ ଏକଲ । ଏବେ ଲଲଣା ସାରା ଜୀବନ ଭୋଗ କରି ସୁଖମରଣ ମଳେ ।
ଯଦି ଶବ ଉପରେ ରେଣୁମୀ କନା ନ ଡାଙ୍କିବ ନା; ନାକ କଟିଯିବ । ରାଜ ତ ଶେଷ
ବେଳକୁ ବଞ୍ଚିବା-କୁଞ୍ଚିବା କରିବାକୁ ଆସି ପହଞ୍ଚିବ । କହିବାକୁ ଆସିବ, ଲଲଣାଙ୍କ ପଗଡ଼ି
କନାରୁ ବି ମତେ ଅଧେ ଦେଇଦିଅ ।

ନାରାୟଣ : ତମେ କ'ଣ କହୁଛ କହିଲ ?

ଦେବଜ୍ଞ : ମୋ କଥା ମାନିବ ତ, ଲଲଣାଙ୍କ ବାକ୍ୟ ଖୋଲି ଦେଖ ସେଥିରେ କ'ଣ
ଅଛି ? ଆଉ ଏଥିରେ ଯାହା ଖଟ ହେବ, ରାଜ ଆସିବା ଆଗରୁ କାଢ଼ିଆଣ ।

ନାରାୟଣ : ଏବେ କେତେ ଖଟ ହେବ ?

ଦେବଜ୍ଞ : ଶହେ ଟଙ୍କାରୁ କ'ଣ କମ୍ ଲାଗିବ ? ମୋ ବାପା ଯେତେବେଳେ ମରିଥିଲେ,
ଦି' ଶହ ଟଙ୍କା ବି କୁଲେଇଲ ନାହିଁ ।

ନାରାୟଣ : ତମେ ବାକ୍ୟ ନେଇ ଆସ ।

[ଦେବଜ୍ଞ ଉପରକୁ ଚାଲିଗଲା । ନାରାୟଣ ଉପିପଡ଼ି ନୁଆ କାମିଜ୍ କାଢ଼ିଲା ଏବଂ
ଅଳଗୁଣିରୁ ପୁରୁଣା କାମିଜ୍ କାଢ଼ି ପିନ୍ଧିଲା । ଦେବଜ୍ଞ ସିନ୍ଦୂର ଧରି ଆସିଲା ।]

ଦେବଜ୍ଞ : (ତଳେ ବାକ୍ୟ ରଖି) ଏଇ ନିଅ ଚାହିଁ ।

ନାରାୟଣ : ସ୍ତ୍ରୀକୁ କୋଉଠୁ ଆଣିଲ ?

ଦେବଜ୍ଞ : ଲଲଣାଙ୍କ ତଳିଆ ତଳେ ଥିଲା । (ନାରାୟଣ ଚାହିଁ ଧରିବାକୁ ସଂକୋଚକଲ;
ଶେଷରେ କିନ୍ତୁ ଧରିଲା ।) ମୁଁ ଭିତରୁ ଦରଜା ବନ୍ଦକରି ଆସୁଛି ?

[ବି ପଟେ କୁରୁଣା ଲଗାଇଲା । ଦୁହେଁ ବସି ସିନ୍ଦୂର ଖୋଲିଲେ ଏବଂ ଅନେକ ଜିନିଷ
ପଦାକୁ କାଢ଼ିଲେ ।]

ନାରାୟଣ : ହେଉ ଦେଖ ବଟୁଆ । (ଖୋଲିକରି ନୋଟ୍ ଗଣିଲେ) ଏକ, ଦୁଇ, ତିନି,
ଚାରି, ପାଞ୍ଚ, ଛଅ, ସାତ—ସବୁର ଟଙ୍କା ହେଲା ।

ଦେବଜ୍ଞ : ଅନ୍ୟ କଣଟା ଦେଖ ?

ନାରାୟଣ : ଏଥିରେ ଛଅଟଙ୍କା (କିଛି ନୋଟ୍ ଓ ସୁଉକି କାଢ଼ି) ଏବଂ ଏଗାର ଅଣା
ଅଛି ।

ଦେବଜ୍ଞ : ଛଅଟଙ୍କା ଟଙ୍କା ଏଗାର ଅଣା—ଏଥିରେ ତ କାମ ଚଳିବନି । ଆଉ କ'ଣ
ଅଛି ? (ଗୋଟିଏ ପୁଡ଼ିଆ ଖୋଲି) ନୋଅ ଅଛି; ପ୍ରାୟ ଅଧ ଭୋଲାର ହେବ ।

ନାରାୟଣ : (ଅବଶୋଷ ସହିତ ନୋଅ ନେଇ) ଲଲଣା ମା'ଙ୍କର ଏଇ ଗୋଟିଏ ସନ୍ତକ
ଯନ୍ତ୍ରରେ ରଖିଥିଲେ । (ଗୋଟିଏ ବହୁ ଉଠେଇ ଧରି) ଇଏ ଲଲଣାଙ୍କର ଗୀତା । (କେତେଟା
ପୃଷ୍ଠା ଓଲଟେଇ ଦେଖିଲା ।)

ଦେବଜ୍ଞ : ଦେଖ, ଏ ଗ୍ରେଟ ବହୁରେ ପେନ୍‌ସିଲ୍ ଅଛି । ଯଦି କୃଷ୍ଣାର ହାତ ବାଜିବ ନା,

ଆଉ ମିଳିବନି । (ଖଟ ଉପରେ ରଖି ଦେଇ) ଏଇଟା କ'ଣ ? (ଗୋଟିଏ ପୁଡ଼ିଆ ଖୋଲି) ମଥାମଣି ?

ନାରାୟଣ : ଏଇଟା ମୋ ବୁଢ଼ୀମା'ର ।

ଦେବଜୀ : (ଦେଖି କରି) ଏହା ଉପରେ ସୁନା ପତର ଚଢ଼ା ହେଉଛି । ଜଞ୍ଜିର ମଧ୍ୟ ସୁନା ଭଳିଆ ମନେ ହେଉଛି । ସୁନା ଭୋଲାଏ ଖଣ୍ଡେ ତ ନିଶ୍ଚୟ ହେବ । ଏହାକୁ ମାଆ ରଜର ସ୍ତ୍ରୀ ପାଇଁ ରଖିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ରଜ ତ ଗଣ୍ଡି ହଲେଇ କୋଉଁ କାମଟିଏ କରୁନି; ଏ ମଥାମଣି ତା'ର କୋଉ କାମରେ ଅବା ଆସିବ ! ଏଇ ନିଅ ଟଙ୍କା; ମରିବା ଲୋକର ଖର୍ଚ୍ଚ ପାଇଁ ରଖି ନିଅ ।

ନାରାୟଣ : (ଟଙ୍କା ପକେଟ୍‌ରେ ପକେଇ) ଆଉ ବାକି ତକ ପାଇଁ କ'ଣ କରିବା ? ନୋଥ ବଣିଆ ଘରେ ବନ୍ଧକ ରଖି ପରୁଣ ଟଙ୍କା ଆଣିବି କି ?

ଦେବଜୀ : ବଣିଆ ପାଖରେ କାହିଁକି ବନ୍ଧକ ରଖିବ ? ମୋ ପାଖେ ମୋ ଭଉଣୀର ଶହେ ଟଙ୍କା ଜମା ଅଛି । ସେଥିରୁ ପରୁଣ ଟଙ୍କା କାଢ଼ି ଦେଉଛି ଏବଂ ନୋଥ ରଖି ଦେଉଛି । ପରେ ନୋଥ ବଦଳେଇକରି ଭଉଣୀ ଟଙ୍କା ପୁରୁ କରିଦେବା ।

[ଉଠିଯାଇ ଖଟ ଭିତ୍ତି ଗୋଟାଏ ଟ୍ରଙ୍କ ଟାଣି ଆଣିଲା । ଖୋଲି କରି ସେଥିରେ ନୋଥ ରଖି-ଦେଲା ଏବଂ ଟଙ୍କା ବାହାରକଲ । ନାରାୟଣ ସିନ୍ଦୁକ ଖୋଲି ରଖିଥିଲା ।]

ନାରାୟଣ : ଏ ଡବ୍‌ରେ କ'ଣ ଅଛି ? (ଡବ୍‌ରୁ ତାହା ଡି' ପଟ ବାହାର କରି ମୁଣ୍ଡରେ ଲଗାଇ) ବଗିଚାରେ ବସି ନିଜ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଲାଲିଆ ଏହି ତାହା ଖେଳୁଥିଲେ । (ଶୁଣିଲା ହସ ହସ) ଡବ୍‌ର ଉପରେ ଲେଖା ହେଉଛି, ଲାଲି କରପା ରାମ । ଲାଲି କେତେ କାଗଜପତ୍ର ଜମେଇ ରଖିଥିଲେ । (କାଗଜର ଫାଇଲରୁ ସୂତା ଖୋଲି) ଏହା ଲାଲିଙ୍କର ଜାତକ । (ଖୋଲି କରି ଦେଖିଲା, ପୁଣି ଚଉତି ରଖିଦେଲା) ଏଥିରୁ କାକାଙ୍କର ଚିଠି । କପୁରରେ ଆମର ଯେଉଁ ଘରଟା ଥିଲା ଏଇଟା ତାର ତଳ ଗୁଡ଼ରେ ଭଢ଼ା କବଳ । ଏଇଟା କଣ ? ଲାଲିଙ୍କର ଆଙ୍ଗୁଳି ଭଣ୍ଡାକୁଲର ପରାସ୍ତା ପାଣ୍ଡର ସାଙ୍ଗି ଫିକେଇ; ଆଉ ଏଇଟା ରେସନ୍ କାର୍ଡ । (ଧ୍ୟାନ ସହକାରେ ଦେଖି) ଏଥିରେ ମୁଁ ଗଲା ମାସରେ ନିଜେ ସନ୍ତାନ କରିଥିଲି । ବାସ୍, ଆଉ ଏବେ ଏହା ଉପରେ କିଛି କରାଯାଇ ପାରିବନାହିଁ ।

ଦେବଜୀ : ଏଇ ରାତିରେ ତ ଲାଲି ତମ ନାଁ ଧରି କହୁଥିଲେ—ସକାଳୁ ରେସନ୍ କାର୍ଡଟା ମୋଠୁ ମାଗିନେବୁ ।

ନାରାୟଣ : ଆଜି ତାଙ୍କର ରେସନ୍ ନେବାର ଦିନ ଥିଲା ।

ଦେବଜୀ : କେବଳ ଦୁଇ ଘଣ୍ଟାର ବ୍ୟବଧାନ ହେଲା । ନ ହେଲେ ଦୋକାନକୁ ଯିବା ସମୟରେ ତମେ କାର୍ଡଟାକୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ଯାଇଥାଆନ୍ତୁ ଏବଂ ପିଲାଟା ହାତରେ ରେସନ୍ ଦେଇ ପଠାଇଥାଆନ୍ତୁ ।

ନାରାୟଣ : କଥାଟା ତ ସେଇଥିବା ଥିଲା ; କିନ୍ତୁ ପରମେଶ୍ୱରଙ୍କୁ ଏହା ମଞ୍ଜୁର ହେଲା ନାହିଁ ।

ଦେବଜ୍ଞ : ଏବେ ରାଜ ଆସିଯିବ । ସନ୍ଧ୍ୟା ସୁଦ୍ଧା ପିତୃସୀ ଆସି ପହଞ୍ଚି ଯିବ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଜାତି କୁଟୁମ୍ବମାନେ ମଧ୍ୟ ଆସିଯିବେ । ଯଦି ଲାଲଜୀଙ୍କର ରେସନ୍ ଆସିଥାଆନ୍ତା ନା, ଅଟା, ଚନ୍ଦ୍ରର ଅସୁବିଧା ରହନ୍ତା ନାହିଁ ।

ନାରାୟଣ : କଥାଟା ଠିକ୍ ଯେ— (ଭାବ) ଆଉ ମଧ୍ୟ ଏ ଯାଏ କାହାକୁ ଅବା କୋଉ ଖବର ମିଳିଗଲାଣି କି ? ଯଦି ତମେ କହୁବ, ମୁଁ ଦଉଡ଼ିଯାଇ ରେସନ୍ ନେଇ ଆସିବି କି ?

ଦେବଜ୍ଞ : କ'ଣ ବିଚିତ୍ର ଯାଉଛି କି ? ତମେ ଯାଅ ; ଆଉ ମୁଁ ବାକ୍ସ ଯଥାସ୍ଥାନରେ ରଖିଦେଇ ଆସୁଛି । ଶୀଘ୍ର କରି ଆସ । ନଚେତ୍ ରାଜ ଆସିଯିବେ ।

ନାରାୟଣ : ଦରଜା ଭିତରୁ ବନ୍ଦ କରିଦିଅ ।

[ନାରାୟଣ ରେସନ୍ କାର୍ଡ, ଗାମୁଛା ଏବଂ ଖୁଣ୍ଟିରେ ଝୁଲୁଥିବା ବ୍ୟାଗ୍ ନେଇ ଚାଲିଗଲା । ଦେବଜ୍ଞ ଦରଜା ଭିତରୁ ବନ୍ଦ କରି ଜିନିଷସମ୍ପଦ ସଜେଇବାରେ ଲାଗିବା ସମୟରେ ପିଲା କାନ୍ଦି ଉଠିଲା । ତା'ପରେ ସେ ଯାଇ ପିଲାକୁ ଶୁଆଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲା । ମାତ୍ର ପିଲାଟି ଆଉଟ ଜୋର୍ରେ କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସେ ପିଲାକୁ ଉଠାଇ କୋଳକୁ ନେଲା ଏବଂ ଦୁଧ ଦେଲା । ପିଲାଟି ଟିକିଏ ରୁପ୍ ହୋଇ ଯାଇ ପୁଣି ଚିତ୍କାର କରିବାକୁ ଲାଗିଲା । କାନ୍ଦୁଥିବା ପିଲାକୁ କାନ୍ଦରେ ଧରି ସେ ସିନ୍ଦୂରର ଜିନିଷସମ୍ପଦ ସମ୍ଭାଳି ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବା ସମୟରେ କିଏ କବାଟ ଠକ୍ ଠକ୍ କଲା । ସେ ଶୀଘ୍ର ଜିନିଷସମ୍ପଦ ଏକାଠି କରି ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲା । କବାଟ ଆବାଜ ଆହୁରି ଜୋର୍ରେ ହେଲା । ଦେବଜ୍ଞ ଜିନିଷସମ୍ପଦ ସବୁ ସିନ୍ଦୂରରେ ଭରି ତାକୁ ଖଟ ତଳେ ଲୁଚେଇଦେଲା । ତା'ପରେ ଦରଜା ଖୋଲିଲା । ଜଣେ 24/2 ବର୍ଷୀୟ ଯୁବକ ଦରଜା ଟପି ଭିତରକୁ ଆସିଲା, ଯାହାର ଦାଢ଼ି ପାଞ୍ଚ ଛଅ ଦିନ ହେଲା କଟା ହୋଇନାହିଁ । ବାଲ ବିକ୍ଷିପ୍ତ । ଚରା ଜାମା ପିନ୍ଧିଛି, ଯାହା ଭିତରୁ ମଇଳା ଅଣ୍ଟାଉଠୁଆର ଅଧା ବାହାରକୁ ଦିଶୁଛି । ଖାଲି ପାଦ ।]

ଦେବଜ୍ଞ : (ରୁପ୍ ହୋଇ ଯାଇଥିବା ପିଲାଟିକୁ ଖଟ ଉପରେ ଶୁଆଉ ଶୁଆଉ) ବହୁତ ଡେରିରେ ତମେ ଆସିଲ ରାଜ ।

ରାଜ : ଭାଉଜ, ପାଞ୍ଚଟା ଟଙ୍କା ଦେଲ ।

ଦେବଜ୍ଞ : ରାଜ, ଲାଲଜୀ ଚାଲିଗଲେ ।

ରାଜ : (ବିନା ଦ୍ୱିଧାରେ) କେବେ ? (ଖୁସି ହୋଇ) ସତେ ? ତା'ହେଲେ ତମେ ଏଥର ମତେ ପାଞ୍ଚ ଟଙ୍କା ନ ଦିଅ । ମୁଁ ଲାଲଜୀଙ୍କ ବାକ୍ସରୁ ନେଇନେବି । (ଉପରକୁ ଯିବାକୁ ଲାଗିଲା ।)

ଦେବକୀ : (ବାଟ ଅବରୋଧ କରି) ତା' କରନ୍ତି ରାଜ ! ଏବେ ଲାଲଜୀଙ୍କର ଶରୀର ଥଣ୍ଡା ହେଉନି । ମୁହଁରେ ଧନ ଶ୍ଵେତ କରାଯାଏନାହିଁ ।

ରାଜ : ହେଲେ ମୋର ଟଙ୍କା ଦରକାର । ମୋ ବାପ ମରିଛି ; ତମେ କାହିଁକି ଦୁଃଖ କରୁଛ ? ଦୁଃଖ ଯାଅ ମୋ ଆଗରୁ ।

ଦେବକୀ : ରାଜ, ତମ ଗୋଡ଼ ତଳେ ପଡ଼ୁଛି । (ନଇଁପଡ଼ି) ସେ ପାପ କର ନାହିଁ । ଏଇ ନିଅ, ପାଞ୍ଚ ଟଙ୍କା ମୋଠୁ ନେଇ ଯାଅ ।

ରାଜ : (ଭାବ) ହଉ ! (ରାଜ ଦେବକୀ ହାତରୁ ନୋଟ୍ ନେବା ସମୟରେ ନାରାୟଣ କାନ୍ଧରେ ପୁଟୁଳି ରଖି, ହାତରେ ବ୍ୟାଗ୍ ଝୁଲେଇ ଭିତରକୁ ଆସିଲା ।)

ନାରାୟଣ : ରାଜ !

ରାଜ : ଭାଇ ! (ରାଜ ଦୌଡ଼ିଯାଇ ନାରାୟଣଙ୍କୁ କୁଣ୍ଡାଇ ଧରିଲା । ନାରାୟଣଙ୍କ ହାତରୁ ବ୍ୟାଗ୍ ଖସିପଡ଼ିଲା ଏବଂ ଚିନି ଚଟାଣ ଉପରେ ବିଠ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ରାଜ ମୁଁଠାଏ ଚିନି ନେଇ ପାଟିରେ ପକାଇଲା ।) ଭାଇ, କିଏ କ'ଣ ? (ନାରାୟଣଙ୍କ ହାତରୁ ରେସନ୍ କାର୍ଡ୍ ଏବଂ ଗୁରୁ ସବୁ ନେଇ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ବାରଂବାର ଦେଖିଲା । ରେସନ୍ କାର୍ଡ୍ ପଢ଼ି—) ଲାଲ କରପା ରାମ, ବୟସ 73 ସାଲ । (କାର୍ଡ୍ ଫେରାଇ ଦେଇ) ଲାଲଜୀଙ୍କ ରେସନ୍ ! ଭାଇ, ଏକଟା ମଧ୍ୟ ଆପଣ ଠିକ୍ କରୁଛନ୍ତି ? (ନାରାୟଣଙ୍କଠାରୁ ପୁଟୁଳି ନେଇ ହାତ ପୁରେଇ ଦେଖି) କିଏ କ'ଣ ? ଅଟା ? (ହସିକରି ବ୍ୟାଗ୍‌କୁ ଚିପି) କିଏ—ଅଟା ।

[ରାଜ ହସି ଉଠିଲା ଜୋରରେ । ବ୍ୟାଗ୍‌କୁ ଓ ପୁଟୁଳିକୁ ଗୋଟାଏ ପଟକୁ ଘୁଞ୍ଚେଇ ଦେଲା । ପିଲଟି ଉପରୁ ଗୁଦର ଟାଣି ନେଇ ତା'ର ପିଠି ଆପୁଡ଼େଇ ଦେଲା । ନାରାୟଣ ଏବଂ ଦେବକୀଙ୍କୁ ଗୁହଁ ଗୁହଁ ବାହାରକୁ ଚାଲିଗଲା ।]

ଦେବକୀ : (ଖଟ ତଳୁ ବାକ୍ସ କାଢ଼ି) ଆଗ ଯୁକୁ ନେଇ ଥୁଅ ।

ନାରାୟଣ : ତମେ ଯୁକୁ ନେଇ ଥୋଇନ ?

ଦେବକୀ : ରଖନ୍ତି କେମିତି ? ତମେ ସେମିତି ଯାଇଛ ବିଲୁ କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଇଆଡ଼େ ରାଜ ଦରଜା ଖଟ୍‌ଖଟ୍ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲା । କଷ୍ଟରେ ଜିନିଷପତ୍ରକୁ ଏକାଠି କରି ସିନ୍ଦୂରରେ ପୁରାଇ ଖଟ ତଳେ ଲୁଚେଇଦେଲା ।

ନାରାୟଣ : (ସିନ୍ଦୂରରେ ଜିନିଷପତ୍ରକୁ ସଜେଇ ତାକୁ ବନ୍ଦ କରିଦେଲା । ତା'ପରେ କିଛି କଥା ମନେ ପକାଇ) ତମେ ବି ଦୃଷ୍ଟି ଦେଲାନି—ରାଜ ଦୋକାନ ଗୁରୁ ସବୁ ଧରି ଚାଲିଗଲା ଯେ !

ଦେବକୀ : ଆଉ ସାଙ୍ଗରେ ଗୁଦରଟା ବି...

ନାରାୟଣ : ସେ ତ ଏଇନା ସବୁ ଲୁଚି ଦବ । ମୁଁ ଯାଉଛି ।

[ସିନ୍ଦୂରଟାକୁ ଚୁରନ୍ତ ସେ ଦେବକୀ ହାତରେ ଦେଇଦେଲା । ବାହାରକୁ ସେ ଧାଇଁ

ଯିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲା । ଦରଜା ଦେଇ ଭିତରକୁ ଆସୁଥିବା ଆଉ ଏକ ଲୋକ ସାଙ୍ଗରେ ତା'ର ଧକ୍କା ହେଲା । ସେ ଦାବୋଗା । ଅଧା ବୟସର ଲୋକ । ମୁଣ୍ଡରେ ଖାଜା ପଗଡ଼ି ଏବଂ ହାତରେ ଖିକ୍ । ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ଦେବଜୀ ସମ୍ଭୁକକୁ ଖଟ ତଳେ ଲୁଚେଇ ଦେଲା ଏବଂ ବହୁ ହେଇ ପଡ଼ିଥିବା ଚନ୍ଦି ଉପରେ ଲୁଗା ଡାର୍ଜି ଦେଲା ।]

ଦାବୋଗା : ଟିକିଏ ସମ୍ଭାଳି ଚାଲି ଗଲ ନାରାୟଣ ଦାସ ! (ନାରାୟଣ ହାତ ଯୋଡ଼ି ପଛକୁ ଘୁଞ୍ଚି ଆସିଲା ।) କଥା କ'ଣ ?

ନାରାୟଣ : ନମସ୍ତେ ଦାବୋଗା ସାହେବ ! (ସିଡ଼ି ଆଡ଼କୁ ସଜେଇ କର) ଆଜି ସକାଳୁ ଲାଲ୍‌ଗା ଚାଲିଗଲେ ।

ଦାବୋଗା : ଚାଲିଗଲେ ? କିନ୍ତୁ ତମେ ଏତେ ଧୀଁ ଦଉଡ଼ି କରୁଛ ଯେ, ଯେମିତିକି ଲାଲ୍‌ଗାଙ୍କର ଘୋଡ଼ା ଚଢ଼ିବାର ଅଛି ।

ନାରାୟଣ : ନା ଆଜ୍ଞା, ଏ ସମୟରେ ତ ହୋସ୍ ଉଡ଼ିଯାଉଛି ।

ଦାବୋଗା : ଓହୋ, ବହୁତ ଦୁଃଖର କଥା । (ଆସ୍ତେ ମୁଁ ବାହାରୁ ଡାକିଲି; କିନ୍ତୁ କୌଣସି ଜବାବ ପାଇଲି ନାହିଁ । ପୁଣି ଭାବିଲି, କଥାଟା କ'ଣ—ଭିତରେ ଯାଇ ଦେଖି ଆସେ । ମୋର ଅଫିସରେ ଜବୁର କାମ ଥିଲା । ଭାବିଲି, ତମକୁ କହୁ ଦେଇ ଯିବି ଯେ, ଆଜି ଆଉ ଡିପୋ ଦେଖିବାକୁ ଅଫିସ ପାରିବି ନାହିଁ ।

ନାରାୟଣ : ଆପଣଙ୍କ ଦୟା । ଆମ ଭଲ ଗରିବଙ୍କ ପ୍ରତି ବଡ଼ ଶୁଭ ଦୃଷ୍ଟି ରଖିଛନ୍ତି ଆପଣ ।

ଦାବୋଗା : ବହୁତ ଦୁଃଖର କଥା ଭାଇ, ବହୁତ ଦୁଃଖର କଥା । ଛୁଡ଼, ସେ ତ ପୁରା ବୟସ ଭୋଗ କରିଯାଉଥିଲେ ।

ନାରାୟଣ : ହଁ ଆଜ୍ଞା, ଅଣୀ ବର୍ଷରୁ ଅଧିକ ହେଇଯାଉଥିଲା ।

ଦାବୋଗା : ଛୁଡ଼, ତା'ହେଲେ ତାଙ୍କର ଯିବାର ହିଁ ଥିଲା । ତାଙ୍କର ସମୟ ପୁରା ହେଇ ଯାଇଥିଲା । ତଥାପି ମା-ବାପ ତ ବଡ଼ । ସୈଫି ଧର ନାରାୟଣ ! ଇଶ୍ବର ତମକୁ ସାହସ ଦିଅନ୍ତୁ । (ଟିକିଏ ରହୁ) କୋକେଇ ନେଇ କେତେବେଳେ ଯିବ ?

ନାରାୟଣ : ଦ୍ଵିପହରକୁ ଯିବୁ ଆଜ୍ଞା ! ଏବେ ସୁଦ୍ଧା ସାଇ-ପଡ଼ିଣା ଆଉ ଜାତ-କୁଟୁମ୍ବକୁ ଖବର ମଧ୍ୟ ଦିଆହେଇନାହିଁ ।

ଦାବୋଗା : ଠିକ୍ ଅଛି । ଆଜି କିଛି ଅଧିକା କାମ ପଡ଼ିଗଲା । ଯଦି ଅଫିସରୁ ଶୀଘ୍ର ମୁକୁଳିବ ତେବେ ଏଇ ବାଟେ ନିଶ୍ଚୟ ଆସିବ ।

[ନାରାୟଣ ଦାବୋଗାଙ୍କ ଆଗରେ ହାତ ଯୋଡ଼ିଲା । ଦାବୋଗା ଯିବାକୁ ଉଦ୍ୟତ ହେଲା—ବେଳେ ରାଜ ମୁଣ୍ଡରେ ଗଣ୍ଠି ଧରି ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କଲା ଏବଂ ଦାବୋଗାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଧକ୍କା ଖାଇଲା ।]

ଦାସୋଗା : ଆବେ ଉହ । ଭଲ, ବାପ ମରିବା ଖୁସିରେ କ'ଣ ଏ ଧୀ-ଦଉଡ଼ି ଚଳେଇରୁ ?
କ'ଣ ଧରି ଆସିବୁ ?

[ରାଜ ଗଣ୍ଡିଲି ଭଳେ ଥୋଇଲା । ଦାସୋଗା ହାତ ମାରି ଦେଖିଲା ।]

ରାଜ : ନମସ୍ତେ ଦାସୋଗା ! ମୁଁ ରେସନ୍ ଆଣିଛି ଆଜ୍ଞା...

ଦାସୋଗା : ଏତେଗୁଡ଼ା ଚନ୍ଦ ! କୋଉ କୁମ୍ଭକର୍ଣ୍ଣର ରେସନ୍ ଆଣିଲୁ କି ?

ରାଜ : ନାହିଁ ହଜୁର ! ଚନ୍ଦ କମ୍, ବାକି ତ ଅଟା ।

ଦାସୋଗା : କିନ୍ତୁ ଏ ରେସନ୍ କାହାର ?

ରାଜ : ଲାଲଜୀଙ୍କର... (କଥାଡ଼େ ସିଆଡ଼େ ଚୁପ୍)

ଦାସୋଗା : ଲାଲଜୀଙ୍କ ରେସନ୍ ! ଆଜି ମୋ ବୁଦ୍ଧି-ବିବେକର କିଛି ହେଇଗଲା, ନା ତୁମ ଦୁର୍ଦ୍ଦିଙ୍କର ମୁଣ୍ଡ ବିଗିଡ଼ି ଯାଇଛି ?

ରାଜ : ହଜୁର, ବିବାହ ସମୟରେ ତ...

ଦାସୋଗା : (ରାଗିଯାଇ) ଆବେ, ବାପର ଶବ-ସଂସ୍କାର କରା ନ ହେଉଣୁ ଭୋର ଏବେଠୁଁ ବିବାହ ଚନ୍ଦ୍ରା ଲାଗିଗଲା ? ଠିକ୍ କର କହ, କଥା କ'ଣ ? ନାରାୟଣ, ତମେ କହ ।

ନାରାୟଣ : (ଚୁପ୍ ରହୁଛି)

ରାଜ : ଦାସୋଗା ସାହେବ ! ମୁଁ କ'ଣ ଜହ୍ନୁଥିଲି କି, ବିବାହ ଓ ମୃତ୍ୟୁଆ ସମୟରେ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କୁ ଚୁଟି ଖୁଆଇବା ନିମିତ୍ତ ପରୁଣ ଲୋକଙ୍କର ରେସନ୍ ମିଳୁଥିବା କଥା ଖବର-କାଗଜରେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ହୋଇଥିଲା । ମୁଁ ତାହା ଆଣିଛି । ଏଇ କାଡ଼ି ଦେଖି ନିଅନ୍ତୁ ।

(ନାରାୟଣ ତାକୁ ଅଟକାଇବା ନିମିତ୍ତ ଆଗେଇ ଯାଉଥିଲା । ମାତ୍ର ରାଜ ଜାଣିପାରିଲାନାହିଁ । ସେ କାଡ଼ିଟିକୁ ଦାସୋଗା ହାତରେ ଦେଇଦେଲା ।)

ଦାସୋଗା : (କାଡ଼ି ପଢ଼ି) ଲାଲ ଜିରୁଆ ରାମ ! ବୟସ 78 ସାଲ । (କାଡ଼ି ଓଲଟେଇ) କାର୍ଡ଼ିବାଲା ମରିବା ପରେ ୨୦ ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ରେସନ୍ ଦିଆଗଲା । ନାରାୟଣ ଦାସ, ଡିପୋ ନଂବର 17 । ନାରାୟଣ ! ଏ ରେସନ୍ ତ ତମରି ଡିପୋରୁ ଆସିବ । ହଁ, ଆଉ ତା' ସାଙ୍ଗରେ ବି ଏ ସମ୍ପ୍ରାହର ରେସନ୍ ଦିଆହୋଇଛି । (ଭାବି) ରେସନ୍‌ର ସମ୍ପ୍ରାହ ତ ଆଜିଠାରୁ ଆରମ୍ଭ ହେଉଛି; ଆଉ ତାରିଖ ତ ଆଜିର ପଡ଼ିବ । ହସ୍ତାକ୍ଷର ଆଉ କାହାର ? ଏବେ ତ ରେସନ୍ ଡିପୋ ଖୋଲିବାର ସରକାରୀ ସମୟ ହେଇନି । ଏସବୁ କ'ଣ ? ଆବେ ସତ କହ, ତମ ବାପା ମରିଗଲେଣି ନା ଏବେ ଜାଣିବ ?

ରାଜ : (କଂପି କରି) ଆଜ୍ଞା, ମତେ ଜଣାନାହିଁ । ଆଜି ଦିନ ପରେ ଆଜି ସକାଳୁ ଘରକୁ ଆସିବ । ଭଉଜଙ୍କଠାରୁ ଏବେ ଶୁଣିଲି ଲାଲଜୀ ଚାଲିଗଲେଣି ।

[ଦାସୋଗା ରାଜ ଓ ନାରାୟଣଙ୍କର କଥା ମନଧ୍ୟାନ ଦେଇ ଶୁଣୁଥିଲା । ହେଉଥିବାବେଳେ ଦେବକୀ ସିନ୍ଦୁକଟି ଖଟିଅଛନ୍ତି କାଡ଼ି ନିଜ ଓଢ଼ଣୀରେ ତାଙ୍କି ସଜିରେ

ଉପରକୁ ଚାଲିଗଲା ।]

ନାରାୟଣ : ମହାଶୟ, ଲଲାଟ ରାତି ନିଦରେ ହିଁ ଚାଲିଗଲେ । ଆପଣ ଉପରକୁ ଯାଇ ଦେଖନ୍ତୁ । ଆମେ ସକାଳୁ ଜାଣିଲୁ । ତାଙ୍କର ଏ ସପ୍ନାହର ରେସନ୍ ମୁଁ କାଲି ନେଇ ଆସିଥିଲି । ତାରିଖ ଆଜିର ପକେଇଥିଲା । କାଲିର ତାରିଖ ପକେଇଥିଲେ ଭୁଲ୍ ହୋଇଥାଆନ୍ତା ।

ଦାବୋଗା : ବାଃ ଭଲ ବାଃ ! ଆଜିର ତାରିଖ ପକାଇବା ବେନିୟମ ହେଇଥାଆନ୍ତା; କିନ୍ତୁ ସପ୍ନାହ ଅରନ୍ଧ୍ର ନ ହେଉଛି ରେସନ୍ କେମିତି ନେଇ ଆସିଲ ? ଏଇଟା କ'ଣ ବେନିୟମ ନୁହେଁ ? ଏଇୟା କାହିଁକି କହୁନା ଯେ, ଗୋଟାଏ ବେନିୟମକୁ ଲୁଚାଇବା ପାଇଁ ଆଉ ଏକ ନିୟମ କରିବୁ ।

ନାରାୟଣ : ହଜୁର ! ଘରେ ମୃତ୍ୟୁଟିଆ ହେଲେ ଦୁଃଖରେ ଭାରିଦାର ହେବାକୁ ଆସିଥିବା ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧବମାନଙ୍କୁ ରୁଟି ଡାଲି ତ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ସେଥିପାଇଁ ଲଲାଟଙ୍କର ରେସନ୍ ନେଇ ଆସିଥିଲି ।

ଦାବୋଗା : ଏଇ ଶୁଣ । ତମେ କାଲିଠୁଁ କ'ଣ ଜାଣିଯାଇଥିଲ ଯେ ଲଲାଟ ଆଜି ମରିଯିବେ ? ଘରର ଡିପୋ କି ନା ! ଯାହା ମନକୁ ଆସିଲା, ଉପରତଳ କରିଦେଲ—କ'ଣ ଏଇୟା ନା ?

ନାରାୟଣ : ହଜୁର ! ଅଭାବ ସମୟରେ କାହାର କାହାରିକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ଦରକାର ।

ଦାବୋଗା : (କ୍ରୋଧରେ) ଆଉ ରାଜି ତମେ ? ବନା ମଞ୍ଜୁରରେ ସରକାରୀ ଡିପୋରୁ ପଚାଶ ଜଣଙ୍କର ରେସନ୍ ଉଠାଇ ଆଣିଲ । ତା' ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଡିପୋ ହୋଲଡରର ଜାଲ୍ ଦସ୍ତଖତ କରିଦେଲ । ବଡ଼ ସରୀନ୍ ଅପରାଧ ଇଏ । ଏଇନା ତମ ଦି' ଭାଇଙ୍କୁ ମଜା ଚଖେଇ ଦଉଡି ଚୁହ ।

ନାରାୟଣ : (ଦାବୋଗାର ପାଦତଳେ ପଡ଼ି) କ୍ଷମା କରନ୍ତୁ ହଜୁର ! ମୃତ୍ୟୁଟିଆ ଦୁଃଖର ଦିନ । ସାରା ସଞ୍ଚାୟତ ଆଗରେ ଇଚ୍ଛୁକ ଚାଲିଯିବ ।

ଦାବୋଗା : (ଦୟା ସହ) ଠିକ୍ ଅଛି । ରାଜି, ଧର ଏ ରେସନ୍ କାର୍ଡ ଏବଂ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ଅର୍ଡ଼ିସ ଚାଲ । ମୁଁ ସେଇଠି ସବୁ ଠିକ୍ କରିଦେବି ।

ନାରାୟଣ : ଯା ରାଜି, ଶୀଘ୍ର ଯା ! ସାଙ୍ଗରେ ଗଣ୍ଠି ଲିଟା ନେଇ ଯା । ଦାବୋଗା ସାହେବ ଯେମିତି କହୁବେ, ସେମିତି କରିବୁ । (ରାଜି ଗଣ୍ଠି ଲି ଉଠାଇଲା) ...ଆପଣଙ୍କର ଚନ୍ଦ୍ରତ କୃପା ହଜୁର ! ଆମ ବାପାଙ୍କର ଶବ ଖରାପ ହେବାରୁ ରକ୍ଷା କରିଦେଲେ ।

[ସିଡିରେ ଦେବଙ୍କର ଚିତ୍ତକାର ଶୁଣାଗଲା । ତା'ପରେ ସେ ଧାଇଁ ଆସୁଥିବାବେଳେ ସିନ୍ଦୂର ସହ ପଡ଼ିଯାଇଛି ।]

ଦେବଙ୍କା : (ଚିତ୍ତକାର କରି) ଲଲାଟ !

[ସେତିକିବେଳେ ଅଣୀ ବର୍ଷର ବୁଢ଼ା ଗୋଟିଏ ହାତରେ ବାଡ଼ି ଏବଂ ଅନ୍ୟ ହାତରେ ଗିଲସ ଧରି ଧୀରେ ଧୀରେ ସିଢ଼ିରୁ ଉଠୁଛି ଆସିଲେ । ବୁଢ଼ାର ପ୍ରତ୍ୟେକ କିନ୍ତବ୍ୟ—ପ୍ରଚକ୍ଷୁ, କୁର୍ତ୍ତା, ଧୋତି ଆଦି ମଇଳା ଓ ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ । ଗ୍ଲେଟ ଗ୍ଲେଟ ଦାଢ଼ି । ସେ ଟିକିଏ ଥେଣ୍ଟାକାଲ ଏବଂ ଅଖିକୁ କମ୍ ଦିଶୁଥିଲା । ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ସମସ୍ତେ ନିଜ ନିଜର ଜାଗାରେ ଠିଆ ହୋଇଗଲେ । ଦେବଙ୍କା ଉଠିପଡ଼ିଲା ।]

ବୁଢ଼ା : (ବହୁତ ଧୀରେ ଧୀରେ ଅଟକି ଯାଉଥିବା କଣ୍ଠରେ) ବୋହୂର ଚିତ୍କାର ଶୁଣା-ଯାଉଥିଲା । ସବୁ ଭଲ ତ ? (ଟିକିଏ ରହି) ଆଲୋ ମାଆ, ତୁ କେଉଁଠି ? (ଗିଲସଥିବା ହାତକୁ ବଢ଼େଇ)—ଧର । ମୋ ଗୁଁ ଗରମ କରିଦେ । ରଖି ରଖି ଥଣ୍ଡା ହୋଇଗଲାଣି । (ଡରି ଡରି ଦେବଙ୍କା ଉଠି ଗିଲସ ଧରିଲା । ସେତେବେଳକୁ ବୁଢ଼ା ସିଢ଼ିର ପ୍ରଥମ ପାହାଚ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଥିଲା ।) ଆଜି ମୁଁ ଟିକେ ଡେରିରେ ଉଠିଲି । ଡାକ୍ତର ସୁରେଶ ସିଂହ କାଲି ଯେଉଁ ନିଦ ଓଷଦ ଦେଇଥିଲେ, ସେଇଟା ଖୁବ୍ କାମ ଦେଲା । ବଢ଼ିଆ ନିଦ ହେଲା; ଖୁବ୍ ଶୋଇଛି ମୁଁ । କିନ୍ତୁ ଦେହଟା ଟିକେ କେମିତି ଲଗୁଛି । ଗରମ ଗରମ ଗୁଁ ପିଇଦେଲେ ସବୁ ଠିକ୍ ହୋଇଯିବ । (ଶେଷ ପାହାଚରୁ ଓହ୍ଲେଇଲା ବେଳେ ସିଂହଙ୍କୁ ବାହାରିଥିବା ଏକ କିନ୍ତବ୍ୟକୁ ଝୁଲିଲା)—ଏ କ'ଣ ?

[ତଳକୁ ଚାହିଁଲା ବେଳେ ନାରାୟଣ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ କିନ୍ତବ୍ୟଟିକୁ ଉଠାଇନେଲା । ବୁଢ଼ା ଗୋଟିଏ ପାଦ ଆଗେଇଲା ବେଳେ ଆଉ କେଉଁ କିନ୍ତବ୍ୟରେ ଧକ୍କା ଖାଇ ଚମକିପଡ଼ିଲା । ମାତ୍ର ନାରାୟଣ ପୁଣି ଚାଲିକି କରି ପିତାଙ୍କର ପାଦ ଧରିନେଲା ।]

ନାରାୟଣ : ଲଲା ! ଓଷଦ ଦେବ ? ଆପଣଙ୍କୁ ଆସାତ ଲଗିଥାଉପାରେ ।

ବୁଢ଼ା : କିଛି ଦରକାର ନାହିଁ । (ଆଗକୁ ଚାଲିଲେ । ସେତେବେଳେ ସେ ସିଂହଙ୍କର ବଳକୁଲ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଗଲେ, ସେତେବେଳକୁ ଦେବଙ୍କା ଓ ନାରାୟଣଙ୍କ ନିଃଶ୍ୱାସ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା ଭଳି ମନେହେଲା । ହଠାତ୍ ନାରାୟଣକୁ ଗୋଟାଏ ବୁଦ୍ଧି ଦିଶିଲା ।)

ନାରାୟଣ : ରାଜ ! ଲଲାଙ୍କ ପାଇଁ ଚଉକି ଅଟ ତ ।

[ରାଜ ଉଠିବା ଆଗରୁ ଦେବଙ୍କା ଚଉକି ଆଣି ଦେଲା । ନାରାୟଣ ସିଂହଙ୍କ ଉପରେ ଚଉକି ପକାଇଦେଲା । ଲଲାଙ୍କୁ ବସାଇ ସେ ତାଙ୍କ କାନ୍ଧ ଚପି ଦେବାକୁ ଲାଗିଲା ।]

ବୁଢ଼ା : ଘଟି ମୋଡ଼ି ଦେଲେ ଏଇନା କିଛି ହୁଏ ନାହିଁ । ମୋର ଗୁଁ ଗରମ ହେଲା କି ନାହିଁ ?

ଦେବଙ୍କା : ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଆଣ୍ଟି ।

[ଦେବଙ୍କା ଅଡ଼ୁଆରେ ପଡ଼ିଥିଲା ଭଳି ଜଣାଯାଉଥିଲା । ଗିଲସ ଉଠେଇ ନେଲବେଳେ ସେ ରାଜକୁ ଧରି ତା' କାନ ପାଖରେ ଫୁସ୍ ଫୁସ୍ ହେଇ କ'ଣ କହିଲା । ରାଜ ଗିଲସ ନେଇ ଖସିଗଲା ।]

ବୁଢ଼ା : (ଦାସ୍ତୋଭାକୁ ଦେଖି) କିଏ, ଦାସ୍ତୋଭା ବାବୁ କି ?

ନାରାୟଣ : (ବୁଢ଼ାଙ୍କ ପଛରେ ଠିଆ ହୋଇ ଦାସ୍ତୋଭାକୁ ହାତ ଯୋଡ଼ି ମିନତି ହେଲା ।)

ଦାସ୍ତୋଭା : (ସଜ୍ଜନ ହୋଇ) ହଁ ଲଲିନୀ, ମୁଁ । କୁହନ୍ତୁ, ଦେହ କେମିତି ଅଛି ?

ବୁଢ଼ା : (ଉଠିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରି) ଆପଣ ଠିଆ ହେଲେ କାହିଁକି ? ଆସନ୍ତୁ, ବସନ୍ତ ।
(ନାରାୟଣ ଆଶ୍ରା ଦେଇ ଧରିଲା)

ଦାସ୍ତୋଭା : ନାହିଁ ଆଜ୍ଞା, ଆପଣ ବସନ୍ତ । ମୁଁ ଏଇଠି ବସୁଛି । (ଖଟିଆର ଗୋଟାଏ କଡ଼କୁ ସେ ବସିପଡ଼ିଲେ ।)

ବୁଢ଼ା : ମୋ ଦେହ ତ ଏ ବୟସରେ ଟୋକାଙ୍କ ଭଳି ହେଇ ରହୁଛି । ବଂଚି ରହୁଛି, ସେତକ ଭଗବାନଙ୍କ ଦୟା । ଠିକ୍ ଭାବରେ ନିଦ ଆସୁ ନ ଥିଲା । କାଲି ମୁଁ ଡାକ୍ତର ପୁରେଶ ସିଂହ ପାଖକୁ ଚାଲିଯାଇଥିଲି । ସେଇ ମ, ଯାହାଙ୍କ ଦୋକାନ ନାରାୟଣର ଡିପୋକୁ ଲଗିଛି । (ଦେବଙ୍କା ସତ୍ତକଥାର ସହିତ ଚାଉଳ ତଳେ ଥିବା ସିନ୍ଦୂରକୁ ଘୁଁଟେଇ ନେଇ ସେଥିରେ କିନ୍ନସମାନ ଭର୍ତ୍ତି କରୁଥିଲା ।) ମୁଁ କହୁଛି, ଡାକ୍ତର ସାହେବ ! ନିଦ ଆସୁନା । ତା'ପରେ ସେ ଗୋଟାଏ ଓଷଦ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଦେଲେ । କହୁଲେ, ଯଦି ମୋଟେ ନିଦ ନହେବ, ତେବେ ପୁରା ଗୁମର ଓଷଦ ଖାଇବାକୁ ହେବ । କାଲି ରାତିରେ ପଡ଼ିଣା ଘରେ କୋଉଠି ବାହାଘର ହେଉଥିଲା । ତେଣୁ ଅଧରାତି ଯାଏ ପାଟିଦୁଣ୍ଡ ଲଗିରହୁଥିଲା । କେତେ ଓଷଦ ଖାଇଲି, ସେଥିରେ କି ନିଦ ହୁଏ ? ଅଧ ରାତି ପରେ ମୁଁ ପୁରା ଗୁମୁରେ ଓଷଦ ଖାଇଦେଲି । ଡାକ୍ତର ତ କହୁଥିଲେ, ମୋଟେ ନ ଅଥଲେ ପୁରା ଗୁମୁରେ ଖାଇବ ।

[ସିନ୍ଦୂରରେ ଥିବା କୌଣସି ଗୋଟାଏ କିନ୍ନସ ଉପରେ ବୁଢ଼ାର ଆଖି ପଡ଼ିଗଲା । ଦେବଙ୍କା ସେ ଆଡ଼କୁ ସଙ୍କେତ କରି ନାରାୟଣର କାମିନ୍ ଟାଣୁଥିଲା । ନାରାୟଣ କିନ୍ନସଟିକୁ ଉଠେଇ ଧରିନେଲା ।]

ବୁଢ଼ା : କ'ଣ ?

ନାରାୟଣ : କିଛି ନୁହେଁ ଲଲିନୀ ! ଲୁଗା ପଡ଼ିଯାଇଥିଲା ।

ବୁଢ଼ା : ବୁଝିଲେ ଦାସ୍ତୋଭାବାବୁ ! ଯୋଉ ଡାକ୍ତରର ଓଷଦ ଖାଇବେ ନା, ତାଙ୍କର କହୁବା ମୁତାବକ ଚଳିବା ଦରକାର । ନ ହେଲେ ଓଷଦ କାମ ଦବନ୍ତି । ତା'ପରେ ଓଷଦ ଖାଇ ଦେଲା ପରେ ଗହମ ନିଦ ଆସିଗଲା । ତେଣୁ ସବୁଦିନ ଅପେକ୍ଷା ଟିକିଏ ବିଳମ୍ବରେ ଉଠିଲି । ନାରାୟଣର ସ୍ତ୍ରୀ ସକାଳୁ ସକାଳୁ ମୋ ମୁଣ୍ଡ ପାଖରେ ଗୁଁ ଗିଲସ ରଖି ଆସେ । ଆଜି ମଧ୍ୟ ରଖି ଆସିଥିଲା ; କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଡେରିରେ ଉଠିଲି । ସେଇଥିପାଇଁ ଗୁଁ ଥଣ୍ଡା ହେଇଗଲା । ଭୁଲଟା ତ ମୋର ; ତା'ର ବା ଦୋଷ କ'ଣ । (ଟିକିଏ ଘସିଲା । ଦେବଙ୍କା ସିନ୍ଦୂର ଉଠେଇ ଆଣିଲା ।) କ'ଣ ବୋହୂ, ଗୁଁ ଗରମ ହେଲା ନା ନାହିଁ ? (ଚୁଲି ଆଡ଼କୁ ଗୁଝି) କିନ୍ତୁ ଦେବଙ୍କା ତ ଏଠି ନାହିଁ । ଆଉ ଚୁଲିରେ ତ ଆଜି ନିଆଁ ମଧ୍ୟ ନାହିଁ । ଦେବଙ୍କା କେଉଁଠି

କି ନାରାୟଣ ?

ନାରାୟଣ : (ବିଚଳିତ ହୋଇ) ଏଇଠି କୋଉଠି ଥିବ, ଲଲାଟ !

ବୁଢ଼ା : ଆଜି କ'ଣ ଚୁଲି ଲାଗିନି ?

ନାରାୟଣ : ଚୁଲି ତ ଲାଗିଥିଲା । ଦେବଙ୍କା ଲିଭେଇ ଦେଇଥିବ । ଆପଣ ଆଜି ବହୁତ ଡେରିରେ ଉଠିଲେ । ଆଉ ଆଜିକାଲି ଚୁଲିର ଜାଲ ତ ଶୀଘ୍ର ଲିଭିଯାଉଛି ।

ବୁଢ଼ା : ମୁଁ ବେଶି ଡେରିରେ ତ ଉଠିନି ! କେତେ ବାଜିଲା କି ଦାବେଗା ସାହେବ ?

ଦାବେଗା : (ପକେଟରୁ ଘଡ଼ି କାଢ଼ି) ସମୟ ଲଲାଟ... .. ମୋ ଘଡ଼ିରେ ତ ଏବେ ସାଢ଼େ ଛଅଟା ବାଜିଛି । (ନାରାୟଣ ହାତ ଯୋଡ଼ିକରି ଦାବେଗାଙ୍କୁ ଅନୁନୟ ହେଲା । ଦାବେଗା ଘଡ଼ିକୁ କାନ ପାଖକୁ ନେଇ) ଏଃ, ମୋ ଘଡ଼ି ତ ବନ୍ଦ ହେଇ ଯାଇଛି ।

ବୁଢ଼ା : (କାନ ପାଖକୁ ଆଣି) କ'ଣ କହୁଛନ୍ତି ଦାବେଗା ବାବୁ ?

ଦାବେଗା : ମୋ ଘଡ଼ି ବନ୍ଦ ହେଇ ଯାଇଛି ।

—(ଟିକିଏ ମରବତା)—

ବୁଢ଼ା : ମୁଁ ତଳକୁ ଆସିଲା ବେଳକୁ ରାଜ ଭଳି କିଏ ଜଣାପଡ଼ୁଥିଲା ।

ନାରାୟଣ : ହଁ ଆଜ୍ଞା, ସେ ଏଇଠି ଥିଲା । ଏଇନା ଆସିଯିବ ।

ବୁଢ଼ା : ଆଉ ତୁ ଆଜି ଦୋକାନ ଖୋଲିବୁନି କି ?

ନାରାୟଣ : ଖୋଲିବି ଲଲାଟ !

ବୁଢ଼ା : (ଭୁରନ୍ତ ଭାବେ) ତୁ ମତେ କାହିଁକି ଘଣି ମୋଡ଼ି ଦଉଛୁ ? ଆଗରୁ ତ ଏମିତି କେବେ କରୁ ନ ଥିଲୁ । (ଟିକିଏ ରହି) ଏସବୁ କ'ଣ ହେଉଛି ? ମୋ ଦେହ ଘୋଳି ହେଉଛି; ଅଥଚ ମତେ କେହି ଚାହିଁ ଦଉନାହାନ୍ତି । ଦେବଙ୍କାର କୁଆଡ଼େ ଦେଖାଦର୍ଶନ ନାହିଁ । (ଦେବଙ୍କା ସିଢ଼ି ଦେଇ ଆସୁଥିଲା । ଏ ବାକ୍ୟ ଶୁଣି ସେଇଠି ଅଟକିଗଲା) ରାଜ ଏବେ ଏଇଠି ଥିଲା ; ସେ ବି କୁଆଡ଼େ ଛପିଗଲାଣି । ତୁ ମୋ ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ଏମିତି ଠିଆ ହେଇଛୁ ଯେ, ମନେ ହେଉଛି କାମଧାମ ସବୁକୁ ଜଳାଂଜଳି ଦେଇ ଦେଲୁଣି । ଦାବେଗାସାହେବଙ୍କ ଘଡ଼ି ବନ୍ଦ ହେଇ ଯାଇଛି । ଚୁଲି ଆଜି ଜଳିନାହିଁ । (ଠିଆହୋଇପଡ଼ି) କହ, କଥା କ'ଣ ? (ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲା । ଦି' ଦିନ ପାଦ ଚାଲି ମଞ୍ଚ ମଝିରେ ଠିଆ ହୋଇଗଲା । କେହି ହଲଚଳ ହେଲେ ନାହିଁ ।) ଆଜି କ'ଣ କିଏ ମରଗଲା ?

[ସମସ୍ତେ ପଥର ଭଳି ସ୍ଥିର ହୋଇ ଠିଆ ହୋଇଥିଲେ । କୃଷ୍ଣା ବାହାରୁ ଧାଇଁ ଧାଇଁ ଭିତରକୁ ଆସି ବୁଢ଼ାର ଗୋଡ଼ରେ ଝୁଲିପଡ଼ିଲା । ବୁଢ଼ା ତା'ର ପିଠି ଉପରେ ହାତ ଚୁଲିକଲା ।]

କୃଷ୍ଣା : (ପଛକୁ ହଟିଯାଇ) ଲଲାଟ ! ଆପଣ ତ ମରିଯାଇଥିଲେ । ମରିଗଲା ପରେ ଲୋକ

ଯୋଉଠିକି ଯାଆନ୍ତି ସେଠିକାର କାହାଣୀ ମତେ ଶୁଣେଇବ ନା ?

[ବୁଢ଼ା ଚଉକି ଖୋଜିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସେ ଚଉକି ଧରିଲା ବେଳକୁ ତାହା ଭେଡ଼ା ହୋଇ-
ଯାଇଥିଲା । ଦେବଜା, ନାରାୟଣ ଓ ଦାରୋଗା ତାଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ ଦେବାକୁ ଆଗଭର
ହେଉଥିଲେ ।]

ମନ କଥା ମନରେ

—ହରଚରଣ ସିଂହ

ପାତ୍ର

ଶେଷୁ

କରମୋ

ନମ୍ବରଦାର

ଅମ୍ବୋ

କରମ ସିଂହ

ରାଜା (ଭଣ୍ଡାର)

[ଗୋଟାଏ ଗାଆଁର ମଝାମଝି ଏକ ଭଙ୍ଗା ଦଉର ଘର, ଯାହାର ମୁଖ୍ୟ ଦ୍ଵାରଟି ପୁଷ୍ପ ପଟକୁ ଅଛି । ତାହା ମଧ୍ୟ ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ଓ ଆବର୍ଜନାପୂର୍ଣ୍ଣ ଗଳିଆଡ଼କୁ ଖୋଲେ । ଅଗଣାରେ ନମଗଛଟିଏ । ଗଛ ମୂଳରେ ଗୋଟିଏ ଦୀର୍ଘକାୟା ସୁନ୍ଦରୀ ନାରୀ । ବୟସ ତିଶେ ବର୍ଷ । ପିଢ଼ାରେ ବସି ସେ ଆଖିରେ କଳ୍ପଳ ମାଖୁଥିଲା । ସେ ନୂଆ ଲୁଗା ପିନ୍ଧିଛି; ମାତ୍ର ମଝିରେ ମଝିରେ ତା' ମୁହଁରେ ଦୁଃଖର ଗ୍ରାସୀ ଖେଳିଯାଉଥିଲା । ଅଜନା ଉଠାଇ ମୁହଁ ଦେଖି ସେ ଖୁସି ହେଉଥିଲା । ଦ୍ଵାରରେ ବାହାରୁ କାହାର ଆବାଜ ଶୁଣାଗଲା । ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଦର୍ପଣ ଓ କଳମପାତିକୁ ସେ ପିଢ଼ା ତଳେ ଲୁଚେଇ ଦେଇ ଟିକ୍‌କି ଖୋଲିବାକୁ ଉଠିଗଲା]

ବାହାରୁ ସ୍ଵର : ଅମ୍ମୋ ! ଅମ୍ମୋ !! ମୁଁ ପଚାରୁଛି, ତମେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲଣି କି ନାହିଁ ?

ଅମ୍ମୋ : (ଓଡ଼ିଶାରେ ମୁଣ୍ଡ ଓ ମୁହଁ ଢାଙ୍କି ଟିକ୍‌କି ଖୋଲିଲା) ପ୍ରସ୍ତୁତ କ'ଣ ହେବି ମ ? କୋଉ ଘୋଡ଼ାଚଢ଼ା କାମ ଅଛି ସେ !

(ଶେରୁ ତିଶେ ବର୍ଷର ସୁସ୍ଥ ଯୁବକ । ତାହାର ଗଳାରେ କଣି, ଅଣ୍ଟାରେ ଲୁଙ୍କୀ, ମୁଣ୍ଡରେ ପଗଡ଼ । ମୁହଁ ଏବଂ ନିଶ ଅଭରରେ ସୁଗନ୍ଧିତ ।)

ଶେରୁ : (ନିଶରେ ହାତ ମାରି) ଆଃ ! କ'ଣ ଦିଶୁଛି ତମେ ?

ଅମ୍ମୋ : ଭିତରକୁ ଆସ । ଦରଜା ପାଖରେ କାହିଁକି ଠିଆ ହୋଇଛ ?

ଶେରୁ : (ହୁଁ ତ ହସି) ମୁଁ ଭାବୁଥିଲି ତମେ ବୋଧେ ଚିହ୍ନି ପାରୁନା ?

ଅମ୍ମୋ : ତମକୁ ଚିହ୍ନିବି ନାହିଁ ତ ଆଉ କାହାକୁ ଚିହ୍ନିବି ?

ଶେରୁ : ତା'ହେଲେ ଓଡ଼ିଶା ଟାଣିଛ କାହିଁକି ? ଘର ଲୋକର ଆଖି ପଡ଼ିବନି ବୋଲି ? ଓଡ଼ିଶା ଉଠାନା, ମୁଁ ଟିକେ ଦର୍ଶନ କରେ ।

ଅମ୍ମୋ : (ଓଡ଼ିଶା ଉଠାଇ ହସିଲା) ତମକୁ ଦେଖି ମତେ ଆଜି ଭାରି ଲଜ ମାଡ଼ୁଛି ।

ଶେରୁ : (ଏକଧ୍ୟାନରେ ତା' ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁରହି) ଅମ୍ମୋ ! ମୋ ଆଡ଼କୁ ଟିକେ ଚାହିଁ !

ଅମ୍ମୋ : କହୁନ, କ'ଣ କହିବ ?

ଶେରୁ : ମୁଁ ଭାବିଲି, ଶଙ୍ଖା ଚୁଟେଇ ନିଏ । ଯେମିତି ଆଉ କିଏ ହୋଇଥିବ ତମଛଡ଼ା । ରାଣ ଖାଉଛି, ଆଜି ସବୁ କିଛି ବଦଳିଯାଇଛି । ତମେ ଆଜି ଏମିତି ତୋଟା ଦିଶୁଛ, ଠିକ୍ ଯେମିତି ବର୍ଷା ପରର ନୈନାଂ ଦେବାଙ୍କ ମାଟଲ ମନ୍ଦିର ।

ଅମ୍ମୋ : (ହସି ହସି କେତେ ଅଜାଭଙ୍ଗୀ ସୃଷ୍ଟି କରି) ସତେ !

ଶେରୁ : ମୋର ମନେହେଉଛି ସରଗରୁ କୋଉ ପରା ଓହ୍ଲେଇ ଆସିଛି, ପରା !

ଅମ୍ମୋ : ବାସ୍, ସେତିକି ଆଉ । ଆଉ ମତେ ଲଜିତ କରନା ।

ଶେରୁ : ମିଛ ନୁହେଁ, ଆଜି ପ୍ରଥମଥର ତମକୁ ଏତେ ଖୁସି ହେବାର ଦେଖୁଛି ।

ଅମ୍ବୋ : ତମକୁ ଦେଖି ମୋ ମନରେ କ'ଣ ନାହିଁ କ'ଣ ଭାବନା ଆସୁଛି । ଏ ମନେ ହେଉଛି, ଯେମିତିକି ଚଉଦ ବର୍ଷର ଦୁଃଖ ପୁରାପୁର ଖୁସିରେ ବଦଳିଯାଇଛି ।

ଶେରୁ : ଅମ୍ବୋ ! ତମେ ଏ ଯାଏ କ'ଣ ବା ଦେଖିଲୁଣି ? ତମେ ପାଗଳାଟିଏ ସେଇଥିପାଇଁ ଆକ୍ରାନ୍ତ ନର୍କରେ ପହଞ୍ଚିଛୁ ।

ଅମ୍ବୋ : (ଦୀର୍ଘଶ୍ବାସ ନେଇ) ଏଥିରେ କିଛି ମିଛ ନାହିଁ ! ନରକ ଭଳିଆ ନରକ !

ଶେରୁ : ତମର ଝୁମୁକା, ଚଢ଼ି ଆଉ ଲୁଗାପଟା ସବୁ ଠିକ୍ ଠାକ୍ କରିଛ ତ ?

ଅମ୍ବୋ : ତମେ ଯାହା ଆଣିଛ ସବୁ ଠିକ୍ ଅଛି ।

ଶେରୁ : କୋଉ କଥାରେ କମ୍ ତ ହେଉଛି ? ହଁ, ଆଗ କୁହ ତ, ଘଡ଼ିଚେନ୍ କେ ଅଲଙ୍କାରର ନା ?

ଅମ୍ବୋ : ତମେ କୋଉଠୁ ଏ ନାଁ ଶୁଣିଲ ?

ଶେରୁ : କାଲି ଯେତେବେଳେ ମୁଁ ସହର ଯାଇଥିଲି, ଆମ ଘୋଡ଼ାଗାଡ଼ିରେ ଦୁଇଟି ସହରୀ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ବସିଥିଲେ । ଜଣେ କହୁଥିଲା, ମୁଁ ମୋ ବୋହୂକୁ ଘଡ଼ିଚେନ୍ ଦିଆରି କଂ ଦେଇଛି । ଦିଆରି କଲବାଲ ବଣିଆର ବହୁତ ପ୍ରଶଂସା କରୁଥିଲା ।

ଅମ୍ବୋ : (ହସିକରି) ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାର ସୁନା ଅଲଙ୍କାର । ହାତର ଗଣ୍ଠି ପାଖେ ବନ୍ଧାଯାଏ; କିନ୍ତୁ ତା'ପାଇଁ ତ ବହୁତ ପଇସା ଲାଗେ ।

ଶେରୁ : ତମେ ପଇସା ଚନ୍ଦ୍ରା କରନା—ଜମିବାଡ଼ି ବନ୍ଧା ପଡ଼ୁ ପଛେ; ତମକୁ ଘଡ଼ିଚେ ନିଶ୍ଚେ ଦିଆରି କରିଦେବି । ନଚେତ୍ ତମେ କେମିତି ବୁଝିବ, ସେ ଶୁଣି ଆ ଜଣକ ସାଙ୍ଗେ ସମ୍ବନ୍ଧ ପଡ଼ିଥିଲା ବୋଲି ।

ଅମ୍ବୋ : ମୋର କୌଣସି ଜିନିଷ ଦରକାର ନାହିଁ । ତମର ସାଙ୍ଗରେ ସବୁ କି ଆସିଯାଇଛି ।

ଶେରୁ : ସମୟ ବିତେଇବାକୁ ଏଠିକି ଆସିନି । ଖାଇବା ଆଉ ପିଇବା—ଦୁଇଟା ଜିନିଷ ଅଛି ଏ ଦୁନିଆରେ । ଦେହକୁ ପୁଖୀ ଓ ମନକୁ ଖୁସି ରଖିବା ହିଁ ମୁଁ ଜାଣେ । ଅନ୍ଧେ ଦିନର ଜୀବନଟାକୁ ମଜାରେ—ମଜାରେ ନ କଟେଇ ଗୁଛାକୁ କାହିଁକି ଧନ୍ଦ୍ରେବା !

ଅମ୍ବୋ : (ପିତ୍ତା ଦେଇ) ତମେ ଟିକେ ବସ ।

ଶେରୁ : ବସିବି, ନଆ କୁଅ ଉପରେ, ଶିଂଖପା ଗୁଲରେ ବସିବି । ତମେ ଯେତେବେଳେ ରୁଟି ଧରି ଆସୁଥିବ ଆଉ ମୁଁ କ୍ଷେତରେ କାମ କରୁଥିବି ।

ଅମ୍ବୋ : (ଦୀର୍ଘଶ୍ବାସ ଗୁଡ଼ି) ଯୋଉଠି ମୁଁ ବାହାଘର ଗୀତ ଶୁଣୁଥିଲି ?

ଶେରୁ : ପଛ କଥା ଗୁଡ଼ି । ଏବେ ତମେ ସେହି କ୍ଷେତର ରାଣୀ ହେବ, ରାଣୀ ।

ଅମ୍ବୋ : ଆଉ ତମେ, ରାଜା ।

ଶେରୁ : ତମର ସାଙ୍ଗରେ ତ ରୁମର ବାଦୁଣାହା । ମୁଁ ମାନ୍ଦୁଚି ଯେ, କାମିକା ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ

ବିନା ବଞ୍ଚିବାର କୌଣସି ମୂଲ୍ୟ ନାହିଁ । (ମରୁଆଳ ନଜରରେ ତାକୁ ଚାହିଁ)

‘ଯୋଡ଼ିଆଁ ଜଗିଥୋଡ଼ିଆଁ ତେଁ ନରଡ଼ ବଥେରେ’ (ଭଲ ଯୋଡ଼ି ଦୁନିଆରେ କମ୍ ମିଳନ୍ତି ଆଉ ମନ୍ଦ ଅନେକ)

ଅମ୍ମୋ : (ହସି ହସି ତା’ ହାତ ଧରି) ସତ କହୁଛ, ନା ମନ ଭଲେଇବାକୁ କହୁଛ ?

ଶେରୁ : ଅମ୍ମୋ ! ପିଲଟି ଦିନୁ ମୋର ଗୋଟାଏ ଗଧ ଥିଲା ।

ଅମ୍ମୋ : କି ଗଧ !

ଶେରୁ : ଏଇ, ସାଥୀ ହେବ ତ ମନପସନ୍ଦିଆ । ନହେଲେ ନାହିଁ । ମୋ କଥା ଠାକୁରେ ଶୁଣିଛନ୍ତି ।

ଅମ୍ମୋ : (ଲମ୍ବା ଗଣ୍ଡର ପ୍ରଶ୍ନାସ ନେଇ) ମାତ୍ର ଝିଅମାନଙ୍କର ମନ କଥା ମନରେ ରହିଯାଏ । ମା-ବାପ ଯାହାକୁ ଭାଙ୍ଗି କିଛି ଯୋଡ଼ିଦିଅନ୍ତି ।

ଶେରୁ : ବାସ୍ତବରେ ଭଗବାନ ତମକୁ ମୋ ପାଇଁ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲେ । ହେଲେ ଭାଗ୍ୟ ଦୋଷରୁ କିଛି ଗୋଟାଏ ବିଦଗ୍ଧ ଘଟିଗଲା । ଭଗବାନଙ୍କୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଦିଅ ।

ଅମ୍ମୋ : (ଆଖି ଛଲଛଲ କରି) ସତ କହିବାକୁ ଗଲେ, ବାପ-ମା’ଙ୍କ ପ୍ରତି ମୋର ଭାରି ରାଗ ହେଉଛି—ଯେଉଁମାନେ ଜାଣିଶୁଣି କରି ଗୋଟାଏ ମଦୁଆ ସାଙ୍ଗରେ ମତେ ବାନ୍ଧି ଦେଇଥିଲେ ।

ଶେରୁ : (ଆଶ୍ଚାସନା ଦେଇ) ଏବେ ସବୁ ଠିକ୍ ହେଇଗଲା ଅମ୍ମୋ ! ଚଉତିସାର କଟା ପୁଣି ନିଜ ଜାଗାକୁ ଆସିଗଲା ।

ଅମ୍ମୋ : ମତେ ଡର ଲାଗୁଛି, ପୁଣି କେବେ ନଈମାରେ ଯାଇ ପଡ଼ିବିନି ତ !

ଶେରୁ : ଗୁଡ଼ ! ପାଗଳ କୋଉଠିକାର ! (ଉପରକୁ ଚାହିଁ) ଦେଖ, ଯେମିତି ନିମର ନୁଆ ପକ୍ଷ ଦେଖାଦେଇଛି, ସେମିତି ତମର ହେଇଛି ନୁଆ ଜନମ ।

ଅମ୍ମୋ : (ଫାର୍ସିଶ୍ୱାସ ନେଇ) ଇଏ ତ ପ୍ରତି ବର୍ଷ କଅଁଳୁଛି । ମାତ୍ର ମୋ ଆଶାର ତ ଗଲ ଚଉଦ ବର୍ଷରେ ଥରେ ହେଲେ ପକ୍ଷ କଅଁଳିନି !

ଶେରୁ : ଭଗବାନ ସବୁ ମଙ୍ଗଳ କରିବେ । ଏଣିକି ପ୍ରତି ବର୍ଷ ତମ ଆଶା ଫୁଲ ଧରିବ ।

—(ଦୁହେଁ ହସି ଉଠିଲେ)—

ଅମ୍ମୋ : ଅଜ୍ଞ ତମେ ମୋ ଆଖିରେ ସେଇ ଦିନ ଭଲ ଖୁସି ଥିବା ଜଣାପଡ଼ିଛି ।

ଶେରୁ : କୋଉଦିନ ଭଲ ? କୁହ, କୁହ ମୋ ରାଗ । ହଉ ନ କହିଲେ ନାହିଁ !

ଅମ୍ମୋ : ସେଇ ମେଲା ଦିନ ଭଲ । ତମେ କଅଁଳୁଲେ ଗୋରୁଙ୍କୁ ପାଣି ପିଆଉଥିଲ, ଆଉ ମୁଁ ପାଣି ଆଣିବାକୁ ଯାଇଥିଲି ।

ଶେରୁ : ବିଶ୍ୱାସ କର, ସେଇଦିନୁ ତମ ପ୍ରତି ମୋର ଦୁଃଖଭା ଦେଖାଦେଇଛି । ତମେ ମାଠିଆ ଧରି ଚାଲିଆସିଲ । ମୁଁ ତମର ଅବସ୍ଥାକୁ ମନେ ପକେଇ ବହୁତ ବେଳଯାଏ

କାନ୍ଦିଲି । ମନରେ ଏତେ ଦୁଃଖ ହେଲା ଯେ, ମୁଁ ମେଳାକୁ ବି ଗଲି ନାହିଁ ।

ଅମ୍ବୋ : (ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ) ସତରେ ?

ଶେରୁ : ସେଇଦିନ ମୁଁ ମନରେ ସ୍ୱକଳ୍ପ କରିଥିଲି, ଯା ନାହିଁ ତା' ହେଉ ପଛେ—
ଅମ୍ବୋର ଦୁଃଖକୁ ମୁଁ ନିଶ୍ଚୟ ଦୂର କରିବି । ସବୁ ଜିଦି ଗୁଡ଼ିଦେଲି; ଏପରିକି ଗରିବ ଦାସ
ପାଳଟିଗଲି । ମୋର ଯାହା ନ କରିବା କଥା ତମ ପାଇଁ ତା' ପାଖରେ ନେହେରୁ-ନିମନ୍ତ
ହେଲି । ତେବେଯାଇଁ ଗାଆଁ ବାଲି ମାନିଲେ !

ଅମ୍ବୋ : (ଭାବରେ) ତା'ହେଲେ ତ ମୋ ପାଇଁ ତମେ ବହୁତ କଷ୍ଟ ସହତ ?

ଶେରୁ : କିନ୍ତୁ ସେଇ ଦୁଃଖ ଭିତରେ ଯୋଉ ମଜା, ତାହା ମତେ ହିଁ କେବଳ ଜଣା ।
ନିଶା ଥିଲା, ପ୍ରଥମ ସରଘର ନିଶା ।

ବାହାରୁ ସ୍ୱର : ଚୌଧୁରୀ ସାହେବ !

ଶେରୁ : କିଏ ? ରଜା କରେ, ରଜା ?

ରଜା : (ବାହାରୁ) ଚୌଧୁରୀ, ସାରା ଗାଆଁ ରୁଲି ଆସିଲିଣି; ଆପଣଙ୍କୁ ଖୋଜି ଖୋଜି ।

ଶେରୁ : ଭାଇ, ଆଉ କେତେ ଡେରି ଅଛି ?

ରଜା : ସେଠି ସମସ୍ତେ ବସି ଆପଣଙ୍କୁ ଅପେକ୍ଷା କରିଛନ୍ତି ।

ଶେରୁ : ତେବେ ଚାଲ । ମୁଁ ତୋ ପଛେ ପଛେ ଯାଉଛି । (ଅମ୍ବୋକୁ) ତମେ ଭଲ
କାହିଁକି ଡେରିଯାଉଥିଲି ?

ଅମ୍ବୋ : ସେ ଦରଜା ଖଟ୍‌ଖଟ୍ କରିବା ମାତ୍ରେ ମୋ ମନ ଭିତରଟା ଅଉଠିଲା । ମୁଁ
ଭାବିଲି ମୋ ନଶାନ୍ନ ଆସିଛି । ମୋର ଗୁଡ଼ି ଏତେବେଳେଯାଏ ଧଡ଼କିଟି !

ଶେରୁ : ଆସୁ ସେ । ତାକୁ ଗୋଟା କି ଡର ?

ଅମ୍ବୋ : ତମେ ଜାଣିନ । ସେ ଗୋଟାଏ ବିପଦର କାଳନାଗୁଣୀ ।

ଶେରୁ : ମିଆଁ ବିବ ରଜି, ନା କ୍ୟା କରେଗା କାଜି ! ଏବେ ଆଉ କିଛି ହେଇପାରିବ
ନାହିଁ । ଯାହା ହୁଏ କଥା ହେଇଯାଉ ।

ଅମ୍ବୋ : ମୋ ଲୁଗାପଟା ଘରେ ପହଞ୍ଚିଯିବ । ନଚେତ୍ ସତକୁ ସତ ଯଦି ସେ
ଆସିଯାଏ ?

ଶେରୁ : ମୁଁ ଏଠୁ କିଛି ନେଇ ଯିବିନି । ତମେ ମୋଟେ ଭୟ କରନା । ଜନସଭାରେ ଘର
ଭାଙ୍ଗି କରିଦେବ । (ଯାଉ ଯାଉ) ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଇ ଶୀଘ୍ର ଆସିବ ।

ଅମ୍ବୋ : ମୁଁ ଏଠି କ'ଣ କରିବି ? ବାସ୍, କେବଳ ଗୋଟାଏ ଘାଗର ମୋର ପିନ୍ଧିବାକୁ
ଅଛି ।

(ଅମ୍ବୋ ଆତୁଆଳକୁ ଚାଲିଗଲା । ଏତିକିବେଳେ ଖୁବ୍ ବେଗରେ ଗୋଟିଏ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ
ବେଶ କଲା । ସେ ବହୁତ ବିକ୍ରମ ଥିବା ଜଣାପଡ଼ୁଥିଲା ।)

କରମୋ : (କଥାଡ଼େ ଯଥାଡ଼େ ଚାହିଁ) ଭାଉଜ ! ଭାଉଜ ଅମର କଉର !!

(ଅମ୍ନୋ ଘାଗର ହାତରେ ଧରି ବାହାରକୁ ଆସିଲା । କରମୋକୁ ସାମ୍ନାରେ ଦେଖି ସେ ଥରି ଉଠିଲା ।)

ଅମ୍ନୋ : ତମେ କୁଆଡ଼େ ଭାଉଜୀ !

କରମୋ : ତତେ କ'ଣ କହିବି ଲୋ ଭାଉଜ ! ରାତରେ ମୁଁ ଗୋଟାଏ ଉଡ଼ା-ଖବର ଶୁଣିଲି । ସତ କି ମିଛ, ମୋର ତ ଦାନା-ପାଣି ପାଟିକି ଗଲାନି ।

ଅମ୍ନୋ : (ନିର୍ଭୟ ହୋଇ) ମିଛ କାହିଁକି, ସତ ।

କରମୋ : ହେ ଭଗବାନ ! ତୁ ଇଏ କ'ଣ କଲୁ !!

ଅମ୍ନୋ : ପଞ୍ଚାୟତକୁ ଯାଇ ପଚାର, ଯିଏ ଏସବୁ କରାଇଛି ।

କରମୋ : ଆଲୋ ତୁ ମତେ କହ, ତୋର ଦୁଃଖ କୋଉଥିପାଇଁ ?

ଅମ୍ନୋ : ଭାଉଜୀ ! ତମେ ମୋ'ର ଭଲିଆ ବିଧବା ହେଇଥିଲେ, ମୁଁ କହିଦିଅନ୍ତି ମୋର କୋଉ କଥାକୁ ଦୁଃଖ ।

କରମୋ : (ଜିଆଁରେ ହାତ ପିଟି) ଆଲୋ, ତୋ ଉପରେ ଆକାଶ ଛୁଣ୍ଟି ପଡ଼ୁ ଲୋ ! ଅଲକ୍ଷଣୀ ! ମୋ ଭାଇ ବଞ୍ଚି ଆଉ ଥାଉ ତୁ ତାକୁ ମାରିଦେଉ !

ଅମ୍ନୋ : ଯିଏ ଘରୁ ବାର ବର୍ଷ ହେଲ ଗଲଣି—ଚଠି-ପନ୍ଦି, ପଇସା-କଉଡ଼ି ଯିଏ ପଠାଉ-ନାହିଁ, ମୋ ପାଇଁ ସେ ମରିଯିବାଗଲଣି ।

କରମୋ : ଆଲୋ, ତୁ ତ ନିଜ ଲୋକକୁ ଖାଇଦେଲୁଣି । ମତେ କହ, ତୋର କୋଉ କଥାରେ କମି ହେଇଛି ?

ଅମ୍ନୋ : ବାପର କୋଉ ଜାଗିରି ପଡ଼ିଛି, ଯାହାକୁ ବର୍ଷ ଭୋଗକରିବି ? ଜାଣେନା, କେମିତି ସେ ଅଭାବ ଭିତରେ ମୁଁ ଦିନ କାଟୁଛି । ଆଜି ତମେ ନିଜ ଭାଇର ଦାସ ପ୍ରମାଣ କରିବାକୁ ଆସିବ । ସେତେବେଳେ କୋଉଠି ଥିଲ, ସେତେବେଳେ ମୁଁ ଚକି ଚଲେଇ, ଗୋବର ଚକଟି ପେଟ ପୋଷୁଥିଲି ?

କରମୋ : (ଅଗଣା ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ) ଆଲୋ ପୋଡ଼ାମୁହଁ ! କୋଉ ରଇଜଲା ପାଖରେ ଘର ଲୁଟିଦେଲୁ ?

ଅମ୍ନୋ : ଘରେ କ'ଣ ବା ଥିଲା ଯେ—ସାତଟା ଚୁଲିର ପାଉଁଶ ? ଯାହା କିଛି ଅବା ଥିଲା ତାକୁ ତ ମଦନଶାରେ ଖଇ କରିଦେଇଥିଲା—ଉଜାଡ଼ି ଦେଇଥିଲା ।

କରମୋ : ଦେଖ, ସମୟ କ'ଣ ହେଲା ଆସି ! ଆଗକାଳର ମାଜକନିଆ ନିଜ ଗେରୁକୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ସାରା ଜୀବନ ବିତେଇ ଦଉଥିଲେ...

ଅମ୍ନୋ : ମୁଁ ଅବା କୋଉ କମ୍ କରିଛି କି ? ଗୋଟା ଗୋଟା ଦିନ ଗଣି ବାରବର୍ଷ ବିତେଇ ଦେଇଛି । କହୁବା ବହୁତ ସହଜ ଭାଉଜୀ ! ସମୟ କଟେଇବାକୁ ପଡ଼ୁଥିଲେ ଜାଣି-

ଆଆନ୍ତି ।

ରାଜା : (ବାହାରୁ) ବୋହୂ, ବହୁତ ଭେର କରି ଦେଲୁଣି । ସମସ୍ତେ ତୋ'ର ଅପେକ୍ଷାରେ ବସିଛନ୍ତି ପର ।

ଅମ୍ଳୋ : ଆପଣ ଗୁଲୁଲୁ; ମୁଁ ଯାଉଛି । (ଘାଗର ହାତରେ ଧରି) ଘାଗର ଛୁଡ଼, ଉଣ୍ଡାରି ବାରମ୍ବାର ଆସୁଛି । ଲୋକମାନେ କ'ଣ ଭାବୁଥିବେଟି !

କରମୋ : (ନମ୍ରତାପୂର୍ବକ) ଭାଉଜ ! ମୋ କଥା ମାନ । ଯୋଉଠି ପ୍ରଥମରୁ ଏତେ ସମୟ କଟେଇରୁ, ସେଠି ଆଉ ଦି'ଗୁର ମାସ ଅପେକ୍ଷା କର; ନିଜକୁ ବୋଧ ଦେ ।

ଅମ୍ଳୋ : ବୋଧ ଦେବାର ତ ଗୋଟାଏ ସୀମା ଅଛି । ଏମିତି ଅପେକ୍ଷା କରି କରି ମୋ ସୁନା ଦିହକୁ ରୁନା କରିଦେଇଛି—ଯୌବନକୁ ଜାଳିପୋଡ଼ି ଦେଇଛି । ଆଉ ପୁଣି କିଏ ଆସି ମତେ ଗଦି ଉପରେ ବସେଇବ ମ ? ସେଇ ମାରଧର ହବ ।

କରମୋ : ତୋର ରଙ୍ଗଡ଼ଙ୍ଗ ତ ପ୍ରଥମରୁ ଖରାପ ଜଣାପଡ଼ୁଥିଲା...ଆଜି ତ ନୂଆ କିଛି ନୁହଁ ।

ଅମ୍ଳୋ : ସେଇଘା ହୋଇଥିଲେ ମୁଁ ଏ ଅପନ୍ତରାଟାରେ ଚଉଦ ବର୍ଷ ବସି ନ ଥାନ୍ତି ମ । କେବେଠାରୁ ମୋ ବାଟ ମୁଁ ଧରିସାରନ୍ତିଣି ।

କରମୋ : (କିଛି ବାଟ ନ ପାଇ, ପିଟିକରି) ଅମ୍ଳୋ, ତୁ ଦୁଆରବନ୍ଧରେ ଝୁଲି ମଲୁନି ? କେମିତି ତୁ ଏଠି ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ବସିରହି ଆମ ମୁହଁରେ କାଳି ବୋଳୁରୁ ? ମୁଁ ସେ ଲଙ୍ଘନୀ ପଞ୍ଚାୟତ ସାମ୍ନାରେ ଯାଇ ତତେ ପିଟିବି । ଦେଖିବି, କିଏ ପିଠିରେ ପଡ଼ିବ । (ଗୁଲି ଯିବାକୁ ବସିଲା)

ନମ୍ବରଦାର : (ରାଗରେ) ମୁନ୍ନୀ ! ଏଠି ତୁ କ'ଣ କରୁଛୁ ? ସାରା ଗାଆଁ ତେଣେ ଅପେକ୍ଷା କରିଛନ୍ତି ପର ।

ଅମ୍ଳୋ : ଦଦେଇ, ଇଏ ମତେ ଯିବାକୁ ଦଉନାହାନ୍ତି । ମୁଁ କ'ଣ କରିବି କୁହ ?

କରମୋ : (ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ପାଟିକରି) ଅମ୍ଳୋ ' ତୁ ଯେମିତି ଆମ ନାକ କାଟିଗୁଲିରୁ —ତତେ ଜଳ ପାତାଳରେ ଠାବ ମିଳିବନେଇଁ ।

ନମ୍ବରଦାର : ହିଅ ଲୋ ! ପାଗଳ ହେଇଗଲୁ କି ? ତା' ଘାଗର ଛୁଡ଼ । ପାଟିରୁଣ୍ଡ କରିନା ।

କରମୋ : ଦଦେଇ ! ଇଏ ତ ବଦମାସ୍ ପୋଡ଼ାମୁନ୍ନୀଟାଏ ! ଆପଣମାନେ ବି କିଛି ଚନ୍ତା କଲେ ନାହିଁ ?

ନମ୍ବରଦାର : ହରେ ରାମ ! ଯା ଭଲ ପୁଣିଲ ତ ସାରା ଦୁନିଆରେ ମିଳିବେ ନାହିଁ । ଇଏ ଯେତେ କଷ୍ଟରେ ଦିନ କାଟିବ, କିଏ କାଟି ପାରିବ ? ଦି' ବରା ଜମି ଅଛି; ସେଥିରୁ କେତେ ଅବା ମିଳିବ ! ସେ ବଦମାସ୍ ତ ଯାକୁ ଟିକେ ମନେପକେଇଲାନି—ଇଏ ମଲ କି

ଗଲା । କିଏ ଏଠି ମରୁଛି ।

କରମୋ : ସେ ଯିବାର କେତେ ଦିନ ହେଇଗଲାଣି । ଯୋଉଦିନ ଲେଉଟିବ ନା,
ଘରଦ୍ୱାର ସବୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିଦବ ମୋ ଭାଇ । ଆପଣ ତାକୁ କ'ଣ ଭାବୁଛନ୍ତି ମ ?

ନମ୍ବରଦାର : ମୁଁ ତା'ର ରୋଜଗାର କଥା ଭଲ ଭାବରେ ଜାଣେ ।

ଶେରୁ : (ଆସି) ଅମ୍ମୋ ! ତମେ କ'ଣ କରୁଛ ବସି ? କେତେ ଥର ଭଣ୍ଡାରିକୁ
ପଠେଇଲିଣି । (ନମ୍ବରଦାରଙ୍କୁ ଦେଖି) ଦେଉଛନ୍ତି ବି କଷ୍ଟ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା ।

ନମ୍ବରଦାର : କିଏ କ'ଣ କରିବ ? କରମୋ ତ ତାକୁ ଯିବାକୁ ଦଉନି ।

ଶେରୁ : ତାକୁ ଅଟକେଇବାକୁ କରମୋ କିଏ ?

ନମ୍ବରଦାର : ତୁ ରୁପ୍ତରୁ ପୁଅ ! ମୁଁ ନିଜେ ଚାହିଁବି ଏକଥା ।

କରମୋ : ଯା ବେ ଯା, ନିଜ ମା' ଭଉଣୀ ପାଖରେ ଯାଇ ବହୁପ କାଢ଼ିବୁ । ଖବରଦାର,
ମତେ ନିଦ କିଏ କିଛି କୁହେ !

ନମ୍ବରଦାର : ତୁ ରୁପ୍ତକର । ତତେ କେହି କିଛି କହିନାହାନ୍ତି ।

ଶେରୁ : ତା'ହେଲେ ଚାଲୁନ କାହିଁକି ? ଡେରି କୋଉଥି ପାଇଁ ?

ନମ୍ବରଦାର : ତରତର କରନା, ଯାଉଛି । ଚୁଝେଇ ଚୁଝେଇ ମତେ ନେବାକୁ ଦେ ।
କରମୋ ! ବାଟ ଗୁଡ଼ି । ବୋହୂକୁ ଯିବାକୁ ଦେ ।

(ଦୁଆରପଟେ କିଏ କାଶିଲା । ସମସ୍ତେ ସେ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲେ । ଗୋଟାଏ ଗୋଟିଣା ବ୍ୟକ୍ତି
ପ୍ରବେଶ କଲା ।)

କରମ ସିଂହ : (ସମସ୍ତଙ୍କୁ) ବାଃ ରେ ଠାକୁରଙ୍କ ଦୟା ! ନମ୍ବରଦାର ମହାଶୟ, ସବୁ
ଭଲ ତ ?

ନମ୍ବରଦାର : ଆରେ କରମ !

କରମ : ନମ୍ବରଦାରଜୀ ! ମୁଁ ଆଜି ତ ଆସୁଛି । କରମୀ, ସବୁ କୁଶଳ ତ ଭଉଣୀ ?
ଆରେ ରୁପ୍ତ ହ, କନ୍ଦାକଟା କରିନି ନାହିଁ ପାଗଳୀ !

କରମୋ : (କୁଣ୍ଠେଇପକେଇ) ଖୁବ୍ ଭଲ ହେଲା ଭାଇ, ତୁ ଆସିଗଲୁ । କିନ୍ତୁ ତୁ ତ
ଖବରଅନ୍ତର ଟିକେ ଦେଲୁନି । ଅପେକ୍ଷା କରି କରି ଏମିତିଆ ଦିନ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା ।

କରମ : ମୁଁ ଏବେ ତ ଆସିବାକୁ ସ୍ଥିର କରି ନଥିଲି । କିନ୍ତୁ ଦିନ ହେଲା ବେମାଲ
ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ଧରିପକେଇଲା ।

ନମ୍ବରଦାର : ଆଜି ଏକଥା କହୁ ଭଦ୍ରଲୋକ ! ତୁ କିଛି ଖବରଅନ୍ତର କାହିଁକି ଦଉ
ନଥିଲୁ ଆଜିଯାଏ ? ତୋର ଏଠୁ ଯିବାର କେତେ ବର୍ଷ ହେଇଗଲାଣି ?

କରମ : ନମ୍ବରଦାରଜୀ ! ତମେ ତ ମତେ ଜାଣ । ମୁଁ କିଛି ବଦଳିଯାଇନି ।
(କାଶିବା)

କରମୋ : କ'ଣ ହେଲା ଭାଇ ?

ନମ୍ବରଦାର : ଦମା କାଣି । ନିଶା ଖାଇବାର ଅଭ୍ୟାସଟା ଏଯାଏ ଯାଇନି ?

କରମ : ମୁଁ ଯାଏ ଦୁନିଆ ବୁଲିଆସିଲେ ବି ମୋର ଅବସ୍ଥା ଏଇଯା ହିଁ ରହୁବ ।

କରମୋ : ଭାଇ ! ଜିନିଷପତ୍ର ପଛରେ ଘୋଡ଼ାଗାଡ଼ିରେ ଅଛି ନା କ'ଣ ?

କରମ : (ହସି) ମୋ ଯାଙ୍ଗରେ ଜିନିଷ କୁଆଡ଼ୁ ଆସିବ ? ଏଇ ପିନ୍ଧିଥିବା ଲୁଗା ଦି'ଟା ।

ନମ୍ବରଦାର : ଯେମିତି ଯାଇଥିଲା, ସେମିତି ଫେରିଆସିଲା ।

କରମୋ : (ଫର୍ଦ୍ଦଶ୍ୱାସ କାନ୍ଦି) ଗୁଡ଼ି ହେ, ଭାଇ ଆସିଗଲା—ସବୁ କିଛି ମିଳିଗଲା ।

(ହସ୍ୟ ହୋଇ ଶେରୁ ଓ ଅମ୍ମୋ ଜଣେ ଅନ୍ୟ ଜଣକ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ଥିଲା । ଅମ୍ମୋ ଭିତରକୁ ଚାଲିଗଲା । ଶେରୁ ବାହାରକୁ ଚାଲିଯାଇଥିଲା ।)

କରମ : ଆଉ ନମ୍ବରଦାରଙ୍କ ! ଗାର ଖବରଅନ୍ତର କୁହନ୍ତୁ । କିଛି ନୁଆ ଖବର ?

ନମ୍ବରଦାର : ସବୁ ଠିକ୍ ଅଛି । (ଅବସ୍ଥାକୁ ଛପେଇ ଦେଇ) କରମୋ ! ପାଣି-ଫାଣି ଟିକେ ଭାଇକୁ ପିଇବାକୁ ଦେ । ପରେ ଅନ୍ୟ କଥାବାକ୍ତି ।

କରମ : ତୁ କେବେ ଆସିବୁ କରମୋ ?

କରମୋ : ଭାଇ, ମୁଁ ତ ଏବେ ଆସି ଠିଆ ହେଇଛି । ଜୋତା ପରା ଏଯାଏ ଖୋଲିନି ।

କରମ : ତୁ ଆସିଯାଇବୁ, ଖୁବ୍ ଭଲ ହେଲା ।

କରମୋ : ଭାଇ, ପିତା ଉପରେ ବସିଯା । ଭଉଜ, ଅମର କଉର, ଆରେ ବାହାରକୁ ଆ । ଖୁସିରେ ଟିକେ ପାଣି-ଫାଣି ପିଇବାକୁ ଦେ ।

କରମ : ଅମର କଉର ! ସେ ବଞ୍ଚିଛି ? ନାହିଁ, ମୁଁ ଭାବୁଥିଲି ସେ ମରି ପୋଡ଼ି ପାଉଁଶ ହୋଇଯିବଣି ।

କରମୋ : (ଦୁଆର ଭିତରକୁ ମୁହଁ ନୁଆଁଇ) ଭାଇ, ଦଉଡ଼ିଆସ !

କରମ : (ଦେଖି) ମୋ ଅପେକ୍ଷାରେ ସେ ଏଡ଼େ ସୁନ୍ଦର ପୋଷାକ ପିନ୍ଧିଥିଲା ?

କରମୋ : ନା ଭାଇ, ଆଗ ଧର । ମୁଁ ତା' ମୁହଁରେ ପାଣି ଦିଏ !

କରମ : ସେ ହତଭାଗୀ ମୋର ଅପେକ୍ଷାରେ ଥିଲା ।

(କରମ ସିଂହ ତାକୁ ଦେଖି କମିଉଠିଲା । ଅଗତ ଜୀବନ କାହାଣୀ ତା' ଆଖି ସାମନାରେ ନାଚିଗଲା । ଦୋଷୀ ଭଳି ତା' ମୁହଁକୁ ଦେଖି ସେ ଭୟଭୀତ ହୋଇଗଲା । କରମୋ ତା' ମୁହଁରେ ପାଣି ଗୁଡ଼ିଥିଲା ।)

ଘାଟଭଙ୍ଗା

—ବଲ୍ଲବନ୍ତ ଚାଟ୍ଟୀ

ପାତ୍ର

ସୁରକ୍ଷିତ୍ : ନାବକ

ଦାପା : ପତ୍ନୀ

ଲଜ୍ଜା : ଭଉଣୀ

ସୁନ୍ଦର : ବନ୍ଧୁ

ପିତୃସୀ

[ନରକକୁଳର ଗୋଟିଏ କୁଡ଼ିଆ । ଆହୁଲ, ଦଉଡ଼ି ଏବଂ ଜାଲ ଦୃଷ୍ଟିରେ ପଡ଼େ । ମଂଚ ଉପରର ପଛପଟକୁ ଛୋଟ ଖଟିଆ ଉପରେ ପିଉସୀ ବେମାରରେ ପଡ଼ିରହିଛି । ଦାପା ଓ ଲଜୋ ବସି କଥାବାର୍ତ୍ତା କରୁଛନ୍ତି । ଦାପା ଚୁଲି ଫୁଙ୍କୁଛନ୍ତି ।]

ଲଜୋ : ଦାପା !

ଦାପା : ଓଁ ।

ଲଜୋ : ପିଉସୀ କାଶରେ ଛଟପଟ ହେଇ ମରୁଛି । ବୋଧେ ତା'ର ନିଃଶ୍ୱାସ ବନ୍ଦ ହେଇ ଯାଉଛି । କେବେ କେବେ ଶ୍ୱାସରୁଇ ହେଇଗଲେ ନିଃଶ୍ୱାସ ଫେରିବା ବଡ଼ କଷ୍ଟ ହେଇପଡ଼େ, ପାଚନ ଫୁଟିଲଣି କି ?

ଦାପା : ଏତେ ଫୁଟିଲଣି ; କିନ୍ତୁ ଆଜି ଯେମିତି ଚୁଲି ଜଳିବାକୁ ନାଗୁନ । ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପାଚନ ସିହିନ ।

ଲଜୋ : ପାଚନ ପିଆଇବା ଆଜିକୁ ଦି' ଦିନ ହେଇଗଲାଣି; କିଛି ଫଳ ମିଳି ନାହିଁ । ବରଂ ନିଃଶ୍ୱାସ ବୁଜିହେଇଯାଉଛି । କାଣି ବଇଦଠାରୁ ଯାଇ ଓଷଦ ଆଣ, ଯାହା ସେ ପଛ ଥରକ ଦେଇଥିଲା ।

ଦାପା : ରାତି ତ ଅନେକ ହେଲାଣି । ସେଥିରେ ପୁଣି ନଈ ବଢ଼ିଛି । କେମିତି ଯିବ ?

ଲଜୋ : ଆଉ କାହାକୁ ପଠେଇ ହବ ? ଘରେ ତ କେହି ନାହିଁ ।

ଦାପା : କିନ୍ତୁ ମୁଁ କେମିତି ଯିବି ?

ଲଜୋ : ଏଇ ପାଚନ ପେଇଦେଇ ତା' ଗୁଡ଼ରେ ମାଲିୟ୍ କରିଦେ । ବୋଧହୁଏ ସେଥିରେ କିଛି ଅରାମ ମିଳିପାରେ । ମୁଁ କାହାକୁ ଗୋଟେ ଦେଖେ । (ବାହାରକୁ ଚାହିଁ) ଆହା ! ନଈପାଣି କେତେ ବଢ଼ିଗଲାଣି ! ଲହଡ଼ି ଆମ କୁଡ଼ିଆ ପାଖରେ ଆସି ପହଂଚି-ଗଲାଣି । ତୁ ଡଙ୍ଗାକୁ ଭିଡ଼ି କରି ଗଛରେ ବାନ୍ଧିଥିଲୁ ନା ?

ଦାପା : ତାହା ଠିକ୍ ରୂପେ ବନ୍ଧାହେଇଛି । ତା'ର କିଛି ହେବନି ।

(ଗୀତ ଶୁଣାଗଲା)

ଭେଲା ପାରି କରି ଦେ ମୋର, ରେ

ପାଦ ମୋର ଗଲାଣି ଥକ, ଆଶା ଧରି ଖୋଜେ ଏ ଆଖି

ଜାଣେ ନାହିଁ ମୁହିଁ କେଉଁଠି ତର ।

ଭେଲା ପାରି କରି ଦେ ମୋର

ଲଜୋ : ଏ ବେଳରେ କିଏ ଗୀତ ଗାଉଛି ?

ଦାପା : କେଜାଣି କିଏ ?

ଲଜୋ : ଆହୁଲର ଚବଟବ ଶବ୍ଦ ତ ଶୁଣୁଛି ?

ଘାସା : ହଁ ।

ଲଜୋ : ଗାଆଁର ସବୁ କେଉଟ ନିଜ ନିଜ ଡଙ୍ଗାକୁ ଏକବାରେ କୁଲକୁ ନେଇଯାଇଛନ୍ତି ।
କିଏ କିଏ ହେଇପାରେ ?

ଘାସା : ଜଣାପଡ଼ୁନି । ନଈର ଗୁଡ଼ି ବହୁତ ଫୁଲିଛି ।

ଲଜୋ : ହଁ । ପବନର ସାଇଁ ସାଇଁ ଶବ୍ଦ କେଡ଼େ ପ୍ରଚଣ୍ଡ । ଯେମିତି କି ସବୁକିଛି
ଉଡ଼େଇ ନେଇ ଯିବ ।

ଘାସା : ଲଜୋ ! ମୋର ଡୋଙ୍ଗାକୁ ଭାରି ଡର ।

ଲଜୋ : ଡୋଙ୍ଗା ନାହିଁ ମୋର ସେଦିନର ଘଟଣା ମନେପଡ଼ିଯାଉଛି, ଯୋଉ-
ଦିନ ମୋ ଭାଇ ତତେ ଗୁଡ଼ି ବାହାରିଯାଇଥିଲା ।

ଘାସା : ସେଦିନ କଥା ମନେପକାନା, ଲଜୋ !

ଲଜୋ : ମୁଁ ତ ସେଦିନକୁ ଭୁଲିଯାଉନି । ମୁଁ କେତେ ଥର କହିସାରିଲିଣି, ଏ କୁଡ଼ିଆ
ଘର ଗୋଟାଏ ଭୂତଖାନା । ଅମକୁ ଏଇଟା ଗୁଡ଼ିବାକୁ ହେବ । ହେଲେ ତୁ ତ
ମାନୁନୁ ।

ଘାସା : ଏ କୁଡ଼ିଆ ଘରକୁ କେମିତି ଗୁଡ଼ିବି ଲେ ? ପୁରା ଛ' ବରଷ ମୁଁ ଏଠି କଟେଇଛି ।
ଡୋ'ର ଭାଇ ମତେ ଏଇଠିକି ସବାରିରେ ବସାଇ ଆଣିଥିଲା । ଆଉ ଏଇ ଲଣ୍ଡନ ଆଲୁଅରେ
ତୁ ମୋର ଓଡ଼ିଶା ଟେକି ମୁହଁ ଦେଖିଥିଲୁ । ଏଇ କୁଡ଼ିଆ ଘର ଭିତରକୁ ତୁ'କ ମତେ
ଆଣିଥିଲୁ । ମୁଁ ଏଇ କୁଡ଼ିଆ ଘରର ପ୍ରେମରେ ପଡ଼ିଯାଇଛି । ଏଇଠି ମୋର ଅନେକ ସ୍ମୃତି
ବଢ଼େଇ ହେଇ ପଡ଼ିଛି ।

ଲଜୋ : ଏଇ ଭୂତଖାନାରେ ତ ତୋର ସୁଅ ମରିଗଲା ।

ଘାସା : ହଁ ; ମୋର ଏକୋଇସ ବଲା ବୀକେସନ ଏଇଠି ଜନ୍ମିଥିଲା ; ଆଉ ଏଇଠି
ଆଖି ଚୁକିଦେଲା । ସୂର୍ଯ୍ୟ ମାଆକୋଳକୁ ଯାଇସାରିଥିଲେ ; ଘାସ ଜଳିସାରିଥିଲା । ମୁଁ ତାକୁ
ଏଇ ହାତରେ ଉଠେଇ ନେଇ ଦଶ ଖୋଜ ଦୂରର ମଶାଣି ପଦାକୁ ଯାଇଥିଲି । ମୁଁ ଏଠୁ
କେମିତି ଚାଲିଯିବି ?

ଲଜୋ : ମୋ ମନକୁ ତ ପାପ କୁଟିଛି । ନିଜ ଗୁଲି ଭୁଲ ଭଲ ଗୋଡ଼ୋଉଛି ।

ଘାସା : ସ୍ବଜ ସକାଳେ ତା'ର ଟିକି କବରକୁ ଦେଖିବାକୁ ଯାଉଛି । ମୋ ଗର୍ଭର ସ୍ବଦନ
ତ ସେଇଠି କବର ନେଇଛି । ମୋ ମନଟା ବି ଗୋଟାଏ ବିରାଟ କବର—ଯୋଉଠି ଅସଂଖ୍ୟ
ଆଶା ଓ ସ୍ମୃତି ପୋତି ହେଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି ।

ଲଜୋ : ଗୁଡ଼ି ସେ କଥାସବୁକୁ । ଯା, ଲଣ୍ଡନ ନେଇ କାଣି ବଇଦଠାରୁ ଓସଦ
ନେଇଥା । ମୁଁ ଟିକିସୀ ପାଖରେ ବସିଛି ।

ଘାସା : ଲଣ୍ଡନ ଆଲୁଅ ଠାକିବ ନାହିଁ । ଦେଖୁନୁ, ପବନ କେମିତି ସାଇଁ-ସାଇଁ ଗର୍ଜୁଛି ।

ଜନସମୁଦାୟର ଗୁରୁ କାନ୍ଧରେ ଥରୁଛି । ଏଇ କୁଡ଼ିଆରେ କେତେ ଜନସମର ଗୁରୁ ଅଛି । ସବୁ ସମୟରେ ମୁଁ ସୁନ୍ଦର ଗୁରୁ ତଳେ ପୋତି ହୋଇ ପଡ଼ୁଛି ।...ଏଇ ଜାଲ, ଏଇ ଦଉଡ଼ି, ଏଇ ଦରଭଙ୍ଗା ଆଦି । ଏଇ ଆଦୁଲ ସାହାଯ୍ୟରେ ତୋର ଭାଇ କେତେଥର ଆରପାରିକୁ ଯାଇଥିଲେ ।

ଲଜୋ : ସେ ତୋ'ର ଗୁଲ୍ ପାଖରେ ହାରିଯାଇ ଚାଲିଗଲା ।

ଘାସା : ମୋ ଗୁଲ୍ ?

ଲଜୋ : ଆଉ କ'ଣ ? ତୁ ତ ଜାଣିଥିଲୁ ସୁରଜିତ୍ ଭାଇ ତତେ ବହୁତ ଭଲପାଏ । ଏକଥା ଜାଣି ତୁ କେମିତି ସୁନ୍ଦରର ପ୍ରେମରେ ପଡ଼ିଗଲୁ ? ଗାଆଁ ସାରା କେଉଟ ଗୋଟାଏ ପଟେ, ଆଉ ସୁରଜିତ୍ ଭାଇ ଗୋଟାଏ ପଟେ । ସମସ୍ତଙ୍କର କୁହାବୋଲା ପରେ ବି ସେ ତତେ ଆଣିଥିଲା ।

ଘାସା : ମୁଁ ବି ତ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଗୁଡ଼ି, ସାରା ଗାଆଁର ସୁନ୍ଦର ଯୁବକଙ୍କୁ ତ୍ୟାଗ କରି ତାଙ୍କରି ପଛେ ପଛେ ଟାଣିହେଇ ଆସିଲି ।

ଲଜୋ : ସେତେବେଳେ ସେ ତ ତୋ'ର ପାଇଁ ଜୀବନ ଦେଇଦେଇଥିଲା । ସେ ତୋର ସବୁ କଥାକୁ ଧ୍ୟାନ କରିଦେଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ତୁ ତା'ର ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ପ୍ରେମ କରିବାରେ ଲାଗି-ପଡ଼ିଲୁ... ! ତା'ଆଣୀ ବି ଗୋଟାଏ ଘର ଗୁଡ଼ି ଦିଏ ।

ଘାସା : ଲଜୋ ! ଭଗବାନ ଦୁହାଁଇ, ତୁ ରୁପ୍ ହଅ !

ଲଜୋ : ତୋର ଏଇ କୁକର୍ମ ମୋ ଭାଇକୁ ସବୁଦିନ ପାଇଁ ମୋ'ଠୁ ଅଲଗା କରି ଦେଲା ।

ଘାସା : ଲଜୋ ! ମତେ ନଉକା ରାଣ, ଘାଟ ରାଣ—ସୁନ୍ଦର ପ୍ରତି ମୋର ଏମିତିଆ କିଛି ପ୍ରେମ ନ ଥିଲା ।

ଲଜୋ : ପାଗଳୀ ! ପ୍ରେମ କଣ କେତେ ପ୍ରକାରର ଅଛି କି ? ଲୁଗା ବା ଫୁଲ ଭଳି ପ୍ରେମ ଅଲଗା ଅଲଗା ପ୍ରକାରର ଅଛି ? ପାଗଳୀ ! ପ୍ରେମ ହିଁ ପ୍ରେମ—ଯେମିତିକି ସତଲୁକ(ଶତଦ୍ରୁ)ର ପାଣି ହେଉଛି ପାଣି । ତୋର ସୁନ୍ଦର ପ୍ରତି ପ୍ରେମ ଥିଲା ।

ଘାସା : ନା—ନା ।

ଲଜୋ : ମୁଁ ଜାଣେ ।

ଘାସା : ତୁ ମତେ ବେକିତି କରନା ଲଜୋ ! ତୁ ତ ନିଜେ ପ୍ରେମରେ ପଡ଼ି ମଲୁଣି; ତୋ ପ୍ରେମିକ ବେମାରରେ ପଡ଼ି ମଲା । ସେଥିପାଇଁ ତୁ ଆକିଯାଏ ବାହା ହେଉନୁ । ତତେ ତୋ ପ୍ରେମ ରାଣ, ତୁ ଏମିତି କହନା ।

ଲଜୋ : ଏବେ ବି, ଯେତେବେଳେ ସୁନ୍ଦର ଆଖି ଆଗକୁ ଆସୁଛି, ତୁ କଂପିଉଠୁ । ଦୂରରୁ ତା' ପାଟି ଶୁଣିଲେ ତୋର ଆଙ୍ଗୁଳିରୁ ଅଟାରେ ଦବି ରହୁଛି । ଆଉ ତୋର କାନ ଭୟସ୍ୱର ଘୋଡ଼ା ଭଳି ଶୁଣା ହେଇ ରହୁଛି ।

ଦୀପା : ଲଜୋ !... ଲଜୋ !

ଲଜୋ : ନାରୀ ଯେକୌଣସି ଜଣକର ହେଇ ରହିବା ଦରକାର ।

ଦୀପା : (ଲୁହସ୍ନର ଦୀର୍ଘ ନିଃଶ୍ୱାସ ସହ) ମତେ ଜଣାଅଛି ।

ଲଜୋ : ମୁଁ ତୋ'ଠି ଏଇ ଲୁହ କେତେ ଥର ଦେଖିଲିଣି । ମତେ ମଧ୍ୟ ଭଲକରି ଜଣା-
ଅଛି, ତୁ ଏ ଲୁହ କାହା ପାଇଁ ବୁଢ଼ାଉଛ ।

ଦୀପା : ଲଜୋ !

ଲଜୋ : ମୁଁ ଯାହା କହୁଛି, ସତ ।

ଦୀପା : ଲଜୋ ! କୌଣସି ପରମଣିଷ ପାଇଁ ମନରେ ଟିକିଏ ଦୟା-ଜନ୍ମେଇବା କ'ଣ
ପାପ ? କେଡ଼େ ଛୋଟିଆ ମନ, ଆପଣାଛାଏଁ ଉଛୁଳି ପଡ଼ୁଥିବା ଭାବ...

ଲଜୋ : ହଁ ।

ଦୀପା : କିନ୍ତୁ ହାୟ ! ମୁଁ ଏ ମନର କ'ଣ କରିପାରିବି ? ମୁଁ ତ ତାକୁ ବାନ୍ଧି ରଖିଛି—
ଟାଣିକରି, ତୋଫାନ କବଳରୁ ବଢେଇ କରି, ଲହରୀଠାରୁ ଦୂରେଇ କରି । ଘାଟକୁଲର
ଗୋଟାଏ ଜାଗା, ସେଇ ଡଙ୍ଗା ଭଳି—ଯାହାକୁ ନଈର ଲହଡ଼ି ଛୁଇଁବ; କିନ୍ତୁ ଠେଲି ନେଇ
ପାରୁନି । ତା'ପରି ପ୍ରତି ସୁରକ୍ଷିତର ଈର୍ଷା କାହିଁକି ? ସେ ତ ଜାଣିଥିଲେ ମୁଁ କେବଳ ତାଙ୍କରି ।

ଲଜୋ : ପ୍ରେମରେ କୌଣସି ସୁରୁଷର ମନ ଧୋକା ଖାଏନି । ତୁ ସୁନ୍ଦରକୁ ପ୍ରେମ
କରୁଥିଲୁ । ତୋ ଆଖିରେ ପ୍ରେମର ସେଇ ଉଦ୍‌ବେଗ ଅଛି, ଯାହା ଯେକୌଣସି
ମରଦକୁ ସାରା ଜୀବନ ପାଇଁ ପାଗଳ କରିବାକୁ ଯଥେଷ୍ଟ । ତୁ ସୁନ୍ଦରକୁ ପ୍ରେମ କରୁଥିଲୁ ।

ଦୀପା : ମୋର ସେଥିରେ ଦୋଷ କ'ଣ ? ମୋ ମନ ତ ସେମିତିଆ । ଭଗବାନ
ତାକୁ ସେମିତି ଗଢ଼ିଛନ୍ତି । ତୁ ଭଲ କହ, ଏଥିରେ ମୋର ଦୋଷ କ'ଣ—ଯଦିବା ମୋ
କାନ ଶାମୁକା ଭଳି ହେଲ, ନାକ ଛୋଟିଆ ହେଲା ବା ବେକ ଲମ୍ବା ହେଲା ? ମୋ ମନଟା
ତ ସେମିତି—ଆବେଗରେ ଡରିଯାଇଛି । ଯଦି ମୋ ନାକ ଲମ୍ବା ହେଇଥାଆନ୍ତା, ମୋ
ମୁହଁରେ ବସନ୍ତର ଦାଗ ଥାଆନ୍ତା ଏବଂ ମଥାରେ ଯଦି କିଛି କଳାଚିହ୍ନ ଥାଆନ୍ତା, କେବେ
ତ ମତେ କେହି ପ୍ରେମ କରି ନ ଥାନ୍ତେ । ଏପରିକି ସୁନ୍ଦର ବା ନୁହେଁ ।

ଲଜୋ : ଏଭଳି କାଳକଥା ତୁଣ୍ଡରେ ଧରନ୍ତିନି ।

ଦୀପା : ମତେ ଜଣା ନାହିଁ ସୁନ୍ଦରର ପ୍ରେମରେ କ'ଣ ଅଛି । ସେ ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ ଅଲଗା ।
ସେ କମ୍‌ କଥା କହେ; ବାସ୍, ଠିଆ ହେଇ ରହେ । ହେ ଭଗବାନ ! ମତେ କ୍ଷମା କର !
ମୁଁ କେମିତିଆ କଥା ସବୁ କହୁବସିଲିଣି ।

ଲଜୋ : ସୁନ୍ଦର ସହ ତୋର କେବେ ମିଳନ ହେଇନି ?

ଦୀପା : କେବେ ନୁହେଁ । ସେ ପାଖଦେଇ ଚାଲିଯାଏ । ମୁଁ ଘାଟର ଡଙ୍ଗା ଠେଲି
ତା' ପାଖରୁ ଚାଲିଥାଏ । ବାସ୍, ତାକୁ ଦେଖିଦେଲା ପରେ ମୋର ସାରା ଶରୀରରେ ରୋମାଞ୍ଚ

ଖେଳିଯାଏ । କିନ୍ତୁ ଯାଇ ତାକୁରେ ଲାଗେ । ଆଉ ମୁଁ ତାକୁ କେବେ ଡାକିବିନି । ମତେ ଭରମାଡ଼ୁଛି ।

ଲଜୋ : ତୁ ତାକୁ ଡରୁଛ ?

ଘାସା : ନା, ନିଜେ ନିଜକୁ । ନିଜ ଆବେଗକୁ । ନିଜ ଭାବକୁ ମୁଁ ଡରୁଛି ।

ଲଜୋ : କାହିଁକି ?

ଘାସା : ସେ ରାତି କଥା ତୋର ମନେଅଛି—ଯେଉଁଦିନ ସୁରକ୍ଷିତ ତାମସା ଦେଖିବାକୁ ଯାଇଥିଲ ? ଆଖିଜାରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ମଣାଲ ଧରି ମଣାଲଧାରୀ ତାମସା ଦେଖାଉଥିଲା । ମୁଁ ସେତେବେଳେ ଘରେ ଥିଲି । ସେତକିବେଳେ ସୁନ୍ଦର ଆସିଲା । ସେଦିନ ନଈ ବଢ଼ିଥିଲା । ସେ ଜାଲ ଆଉ ଆହୁଳ ଏଇଠି ରଖିଲା । ସେ ଆସି ମୋ ପାଖରେ ଠିଆହୋଇଗଲା । ଘାସ ଆଲୁଅରେ ତା’ ହାତର ମାଛଗୁରୁ ଚକ୍‌ଚକ୍ ଦିଶୁଥିଲେ । ମୁଁ ତା’ର ହାତ ଛୁଇଁ ଦେଖିଥିଲି ।

ଲଜୋ : ପାଗଳୀ !

ଘାସା : ସେତକି, ମୁଁ ତା’ଠି ଟିକେ ହାତ ଦେଇ ଦେଖିଥିଲି । ପଥର ଭଳି କଠିନ ବାହା । ମନ ହଉଥିଲା ତାକୁ ଖାଇଯାଆନ୍ତୁ ।

ଲଜୋ : ପାଗଳୀ ! ଏହା ହିଁ ତ ପ୍ରେମ ।

ଘାସା : ସେମିତି ମୁଁ ଟିକେ ତାକୁ ଛୁଇଁଛି । ସେ ମୋର ଗାଲ ତଳକୁ—ଏଇ ବେଳ ପାଖରେ, ଯେଉଁଠି କିଛି ବାଲ ଅଲଗା ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା—ନିଜ ଅଙ୍ଗୁଳି ଦ୍ଵାରା ଛୁଇଁଥିଲା ! ସେଦିନ ରାତିରେ ଝଡ଼-ତୋଫାନ ଏଇଭଳି ହେଉଥିଲା, ଆଉ ନଈପାଣି ଏମିତି ବଢ଼ିଥିଲା । ତା’ ପରଶରେ ମୋର ଶିର-ପ୍ରୀର କଂସି ଉଠିଥିଲା...ତା’ର ପହଲି ପରଶ...ଆଉ ମୁଁ ଆଖି ବୁଜି ତା’ର ଗୁଡ଼ ଉପରେ ମଥା ରଖିଦେଇଥିଲି । ସେତକିବେଳେ ପଛ ଅଡ଼ୁ ତୋ ଭାବ ଆସି ଠିଆହୋଇଗଲା । ତାଙ୍କ ଆଖିରେ ନିଆଁ ଜଳୁଥିଲା । ତାଙ୍କ ହାତରେ ଅହୁଳ ଥିଲା । ମତେ ଦେଖି ସେ ଉପରକୁ ଆହୁଳ ଉଠାଇଲେ—ତାଙ୍କ ଦେହ ଝାଲେଇଯାଇଥିଲା, ବିରୂପ ହୋଇଯାଇଥିଲା—ପାଗଳୀଙ୍କ ଭଳି ଚିତ୍କାର କଲେ—ତା’ପରେ ସେ ଆହୁଳକୁ କାନ୍ଧରେ ପିଟିଦେଲେ । ଆହୁଳ ଦି’ଖଣ୍ଡ ହୋଇ ସେଇଠି ଖସିପଡ଼ିଲା...

ଲଜୋ : ଆଉ ତା’ପରେ ସେ ଚାଲିଗଲା ।

ଘାସା : ମୁଁ ତାଙ୍କ ପଛରେ ଦଉଡ଼ିଗଲି । ତାଙ୍କ କାମିଳ ଧରିଲି । ତାଙ୍କୁ ମିନତି ହେଲି । ବିନୟ ହୋଇ କହିଲି, ସୁନ୍ଦର ଆଉ ମୋ ଭିତରେ କୌଣସି କଥା ହୋଇନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ସେ ମୋ କଥା ମାନିଲେ ନାହିଁ ।

ଲଜୋ : ଯେଉଁଠି ପ୍ରେମ ଅଧିକ, ସେଠି ସନ୍ଦେହ ବି ଅଧିକ ।

ଘାସା : ସେ ଡଙ୍ଗା ଖୋଲି ତୋଫାନରେ ଠେଲିଦେଲେ । ସେଇ ରାତିରେ ମା’ ତାଙ୍କୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଲେ । ପାଣି ପଥର ଦେହରେ ପିଟି ହୋଇ ଗର୍ଜନ କରୁଥିଲା, ଗଦା ଗଦା

ଫେଣ ଗୁଡ଼ୁଥିଲା; କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର କୌଣସି ଠିକଣା ମିଳିଲା ନାହିଁ । ନଇପାଣି କମିଲା ପରେ ତାଙ୍କର ଜୋତା, ଲୁଙ୍ଗି ଆଉ ପଗଡ଼ି କୁଲରେ ଭସୁଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ ମିଳିଲା । କାଦୁଅରେ ତାହା ଲଟ୍‌ପଟ ହୋଇଥିଲା । ମୁଁ ତାଙ୍କର ସେଇ ଦିନୋଟି ଜିନିଷକୁ ଆଣି ଶୁଖେଇ କରି ଟ୍ରଙ୍କରେ ରଖିଦେଲି । ସେଇଥିପାଇଁ ମୁଁ ଏହି କୁଡ଼ିଆକୁ ଗୁଡ଼ି କୁଆଡ଼େ ଯାଉନାହିଁ । ମୁଁ କେବେ ବି ସୁନ୍ଦରକୁ କୁଡ଼ିଆକୁ ଆସିବାକୁ ଦେଇନାହିଁ । ମନେ ମନେ ଶୁଭ ମନାସୁଚି, ଯଦି କେବେ ସୁରକିତ୍ ଫେରିଆସି ଦେଖିବେ ଆଉ ବୁଝିବେ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ କେତେ ମନେ-ପକାଉଛି ।

ଲଜୋ : ଏବେ ତ ତା'ର ସ୍ମୃତି ତୋଠି ପୁରୁରହୁଛି । ହେଲେ ସେ ଆଉ କେବେ ଲେଉଟିବ ନାହିଁ । (ପିଉସୀ ଜୋରରେ କାଶିଲେ) କାଶୀ ବଇଦ ପାଖକୁ ଯାଇ ଟିକେ 'ଓଷଦ' ନେଇଆ । ଏ ରାତିରେ ତା' ନିଃଶ୍ଵାସ ବନ୍ଦ ହେଇ ନ ଯାଉ । ପିଉସୀକୁ କାଶୀ ବଇଦର ଓଷଦ କାଟୁ କରେ ।

ଦୀପା : ନଇପାଣି ବହୁତ ଉପରକୁ ଉଠିଆସିଲଣି । କାଶୀ ବଇଦର ଘର ଗଢ଼ାଣି ପାରି ହେଲେ ପଡ଼େ—ଆଉ ଗଢ଼ାଣିଟା ତ ପାଣିରେ ବୁଡ଼ିଗଲଣି ।

(ଗୀତ ଭାସିଆସିଲା ଦୂରରୁ)

“...ଭେଲା ପାରିକରି ଦେ ମୋର”...

ଦୀପା : ଇଏ ତ ସୁନ୍ଦରର ସ୍ଵର । ନିଜ ଡଙ୍ଗା ଟାଣିକରି ଗଛରେ ବାନ୍ଧୁଛି ।

ଲଜୋ : ତାକୁ କହ, କାଶୀ ବଇଦକୁ ଡାକିଆଣ ।

ଦୀପା : ତୁ କହ ଦେ ।

ଲଜୋ : (ଉଇ ସ୍ଵରରେ) ସୁନ୍ଦର !

ଦୀପା : ମୋ ମନ ଅଥୟ ହେଉଛି । ମୋ ପାଦ ତଳେ ଭୂମିକାଂସ ହେଲା ଭଲ ଲଗୁଛି ।

ଲଜୋ : ତୁ ଯାଇ ପିଉସୀ ମୁଣ୍ଡରେ ପଟି ବାନ୍ଧ । ମୁଁ ସୁନ୍ଦରକୁ କହୁଛି, ସେ କାଶୀ ବଇଦକୁ ଡାକିଆଣ । ସେ ମୋ କଥା ଭାଙ୍ଗିବନି । ଏଇନା ବିଜୁଳି ଚମକିଥିଲା । ଘାଟ ପାଖରୁ ସେ ଇଆଡ଼େ ଆସୁଛି । ସେ ତ ସୁନ୍ଦର ।

ଦୀପା : ବୋଧେ ବର୍ଷା ହେଉଛି ?

ଲଜୋ : ଏମିତି ଟିକେ ଟିକେ । ବୋଧେ ନଇର ଲହଡ଼ିର ଜଳକଣା । ଲଟକଣ ଦେଖା ତ; ମୁଁ ତାଟି ଖୋଲିଦିଏ ।

ଦୀପା : ଲଣ୍ଠନଟା ଜୋରରେ ଜଳିବା ଯୋଗୁଁ ଚମନଟା କଲା ପଡ଼ିଯାଇଛି । ଆଣ, ଟିକେ ସଫା କରିଦିଏ ।

ଲଜୋ : ନାହିଁ, ବାହାରେ ଖୁବ୍ ଅନ୍ଧାର । ଏତିକି ଆଲୁଅ ଯଥେଷ୍ଟ ହେବ ।

ଦାପା : ହଉ । ତା'ହେଲେ ମୁଁ ପିତୃଶୀକୁ ଦେଖିବାକୁ ଯାଉଛି ।

(ଲଜୋ ତାଟି ଖୋଲିଲ । ସୁନ୍ଦରର ପ୍ରବେଶ ।)

ସୁନ୍ଦର : ଓହୋ...ହୋ...ହୋ... ! ନଈରେ ଭାରି ତୋଫାନ ପିଟୁଛି । ପାଣି ଆସି ପୁରା ଗାଆଁକୁ ବୁଡ଼େଇବାକୁ ବସିଲାଣି ।

ଲଜୋ : ହେ ଭଗବାନ !

ସୁନ୍ଦର : ହଁ, ଗାଆଁ ଲୋକେ ଗାଈଗୋରୁ ଧରି ଆଗେ ଆଗେ ଗଲେଣି । ସେମାନେ ଉଚ୍ଚ ଜାଗାରେ ଥିବା ପଡ଼ୋଶୀ ଗାଆଁରେ ଯାଇ ରହିବେ ।

ଲଜୋ : ବୁଟେବାଲ ?

ସୁନ୍ଦର : ହଁ, ବୁଟେବାଲ ।

ଲଜୋ : ସେଠି ଦାପାର ବାପଘର ।

ସୁନ୍ଦର : ମଗର ନଈ ବାହାରକୁ ଚାଲିଆସିଛି ଏବଂ କୁଳରେ ଆସି ଘୁରୁଛି ।

ଲଜୋ : ତମ ଡଙ୍ଗା ?

ସୁନ୍ଦର : ରକ୍ଷାକରି ଦେଇଛି । ଦେବା ଗଛରେ ବାନ୍ଧି ଦେଇ ଆସିଛି ।

ଲଜୋ : ପିତୃଶୀ ବହୁତ ବେମାର । ତା' କାଶ ଆରମ୍ଭ ହେଇଗଲେ ବହୁତ କଷ୍ଟରେ ବନ୍ଦ ହୁଏ । ତମେ ଟିକେ ଯାଇ କାଶୀ ବଇଦଠୁଁ ଔଷଧ ଆଣିଦିଅ ।

ସୁନ୍ଦର : ହଉ, ଯାଉଛି । କିନ୍ତୁ କାଶୀ ବୋଧହୁଏ ପଲେଇଯିବଣି ।

ଲଜୋ : ତା' ଘର ତ ଉଚ୍ଚ ଜାଗାରେ । ସେ କୁଆଡ଼କୁ କାହିଁକି ଯିବ ? ସେ ତୋଫାନକୁ ଭରି କରି କେବେ କୁଆଡ଼େ ଯାଏ ନାହିଁ । ବାର ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ଯେତେବେଳେ ବଢ଼ି ଆସିଥିଲା, ସେତେବେଳେ ଯାହା ଗାଁ ଉଠିଯାଇଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ସେ କୁଆଡ଼େ ଯାଇ ନଥିଲା । ହୁଣ୍ଡା-ରମଟା । ଭାଙ୍ଗି ଘୋଟିବାର ସଉକ ଟିକେ ଅଛି ତ 'ଏବେ ମଧ୍ୟ ଭାଙ୍ଗି ଟେକାଏ ପକେଇ ଘରେ ଗଡ଼ୁଥିବ । ତମେ ଯାଇ ତା'ଠୁଁ ଔଷଧ ଆଣିଦିଅ । ତା'ର ସୁଖିଆ ଭଲ କାମ ହୁଏ । ସେ ରୋଗର ମଞ୍ଚକୁ ଛୁଏ । ପିତୃଶୀକୁ ତା' ଔଷଧ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କାହାର ଔଷଧ କାଟୁ କରେ ନାହିଁ ।

ସୁନ୍ଦର : ଆଜ୍ଞା ! ମୁଁ ଡଙ୍ଗା ଖୋଲିଆଣେ । ପାଣିର ସୁଅ ଛୁଟିବ । ମୁଁ ଯାଉଛି । ଶୀଘ୍ର ଫେରିଆସିବ । ଡଙ୍ଗା ଖୋଲି ନେଇ ଯାଉଛି । କାଶୀକୁ ଡଙ୍ଗାରେ ବସେଇ ନେଇ-ଆସିବ ।

ଲଜୋ : ଯଦି ସେ ନିଜେ ନ ଆସିବ, ତେବେ ଔଷଧ ଧରି ଆସିବ । ଔଷଧ ସେ କାଣେ । ସେ ଗତ କୋଡ଼ଏ ବର୍ଷ ହେଲା ଏ ପରିବାର ସହ ଚିହ୍ନା-ଜଣା । ସେ ସୁଖିଆ ଦିଆରି କରି ରଖିଛି; କିନ୍ତୁ ତିନିଦିନ ହେଲାଣି ତ ନଈରେ ପାଣି ବହୁଛି । ଆମ ଭିତରୁ କେହି ହେଲେ ଯାଇପାରୁନୁ । ଆଗରୁ ପିତୃଶୀ ଯେବେ ତା' ଔଷଧ ଖାଇଛି, ସେ ଆରାମ ପାଇଛି ।

ସୁନ୍ଦର : ହଉ, ମୁଁ ଯାଉଛି ।

(ସୁନ୍ଦର ଚାଲିଗଲା । ଲଜୋ ତାଟି ବନ୍ଦ କଲା । ଖଟ ଉପରେ ଶୋଇଥିବା ପିଉସୀ ଜୋରରେ କାଣିବାକୁ ଲାଗିଲା ।)

ଲଜୋ : (ପାଟିକରି) ଦାପା ! ନିଆଁରୁ ପଥର ଦାହାର କରି ଆଣ । ପିଉସୀକୁ ସେକ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଶୁଣ, ପିଉସୀକି କହିବୁନି ଯେ, ସୁନ୍ଦରକୁ ଓଷଦ ଆଣିବାକୁ ପଠାଯାଇଛି । ଯଦି ସେ ଏକଥା ଜାଣିଯାଏ ନା, ଆଉ ମୋତେ ଓଷଦ ଖାଇବନି । ସୁନ୍ଦର ଉପରେ ସେ ଚିଡ଼ିଛି ।

(ଖଟ ଉପରେ ଥାଇ ପିଉସୀ କାଣିଲା ।)

ପିଉସୀ : କାଣି ପାଖକୁ ଓଷଦ ଆଣିବାକୁ କିଏ ଗଲା ?

ଲଜୋ : ପଡ଼ିଶା ଘରର ନତୁଆକୁ ମୁଁ କହିଛି ।

ପିଉସୀ : ନତୁଆ ତ ରାସ୍ତାରେ ଓଷଦ ପୁଡ଼ିଆକୁ ଫିଙ୍ଗିଦେଇ ଆସିବ । ସେଘନ ତାକୁ କହିଥିଲି, ତଙ୍ଗାକୁ ଠେଲି ଆଣି ଗଛରେ ବାନ୍ଧି ଆସିବୁ । ସେ ଆନ୍ଧୁଳକୁ ଭାଙ୍ଗି କରି ଆସିଥିଲା ।

ଲଜୋ : ତୁ ବ୍ୟସ୍ତ ହଅନା । ସେ ପୁଡ଼ିଆ ଧରି ଆସିବ ।

ପିଉସୀ : ଜୀବନକୁ କହିଲୁନି, ସେ ନେଇଆସିଥାନ୍ତା ।

ଲଜୋ : ଜୀବନ ତ ଗାଡ଼ି ଆଉ ବଳଦ ସହୁତ କାଲି ସଞ୍ଜରୁ ଗାଆଁ ଛାଡ଼ି ଗଲଣି । ତା'ର ପିଲା, ସ୍ତ୍ରୀ ଆଉ ସରଘର ଅନ୍ୟ ଗାଁକୁ ଚାଲିଗଲେଣି । ପଛ ଘରେ ଲେଙ୍କାଡ଼ା ବଳଦଟା ରହିଯାଇଛି—ସେଇ ଏକୁଟିଆ ଚାଲିଆରେ ଠିଆ ହୋଇ ବିରାଟ ଚାନ୍ଦିକାର କରୁଛି ।

ପିଉସୀ : ଭଗବାନଙ୍କୁ ଜଣା, ସେ ଏ ଗାଆଁ ଉପରେ କି ପ୍ରକାର ପ୍ରତିଶୋଧ ନଉଛନ୍ତି । ପ୍ରତି ଗୁଣ ବରଷରେ ଏଇଭଳି ବଢ଼ିଆସୁଛି । ପାଣି ଯାମନାରେ କାହାର କୋଉ କଥା ଚଳିଲଣି ଭଲ ? ଓହୋ...! ହେ ଭଗବାନ, ତୁ ବୁଝ !

ଲଜୋ : (ଦାପାକୁ) ତୁ ଚାଲିରେ ଆଜ୍ଞା ପକେଇବୁ ?

ଦାପା : ହଁ ।

ଲଜୋ : କେଇଟା ?

ଦାପା : ଦିନଟା । ମତେ ଭୋକ ହଉନି ।

ଲଜୋ : ମୋର ତ ଭୋକରେ କରଡ଼ି ଜଳିଲଣି ।

ଦାପା : ପିଉସୀ ଶୋଇଗଲଣି କି ?

ଲଜୋ : ବିରାଟକୁ ନିଦ ଆସିଗଲା, ଭଲହେଲା । ଟିକେ ହେଲେ ଆରାମ କରିବ ।

ଦାପା : ନିଶ୍ଚୟ ତ ଏବେ ବି ଜୋରରେ ଛାଡ଼ୁଛି ।

ଲଜୋ : ବିରୁଦ୍ଧ ! ସାରା ଜୀବନ ବିପଦରେ ବୁଡ଼ିରହିଲୁ । ମୁଁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅଟିଏ ହୋଇଥିଲି, ମା' ମରଗଲା । ପିତୃଶ୍ରୀ ଆମ ଦୁର୍ଦ୍ଦିନ ପାଳିପୋଷି ମଣିଷ କରିବ । ମୋର ମନେଅଛି, ରାତିରେ ଯେତେବେଳେ ଲୁଚୁଲୁଚୁଆ ପୋକ ଘାସ ଉପରେ ଚମକୁଥିଲେ, ପିତୃଶ୍ରୀ ସେତେବେଳକୁ ଆମକୁ ରଜା-ରାଣୀ କାହାଣୀ ଶୁଣାଉଥିଲା । କେବେ କେବେ ଯାଦୁକର ଓ ଦେବଙ୍କ କାହାଣୀ କହୁଥିଲା । କେବେ କେବେ ସମୁଦ୍ର ଆଉ ମାଛଙ୍କର । ସୁରଜିତ୍ ନଈ ଆରପଟକୁ ମାଛ ଧରିବାକୁ ଗଲେ, ଖାଲେଇ ବୋଲେଇ କରି ମାଛ ଆଣୁଥିଲା । ପିତୃଶ୍ରୀ ମାଛ ଭଜୁଥିଲା । ତୁ ମାଛ ଭଜିଲୁଣି ?

ଘାସ : ନା, ଘଡ଼ରେ ସେମିତି ପଡ଼ିଛି ।

ଲଜୋ : ମୁଁ ପିତୃଶ୍ରୀ ମାଛ ଭଜି ଶିଖିଥିଲି । କେତେଥର ସୁରଜିତ୍ ନଈରେ ପହଞ୍ଚିବାକୁ ଯାଇ ଆଖି ଆଦୁଆଳକୁ ଚାଲିଗଲେ, ପିତୃଶ୍ରୀ ଡଙ୍ଗା ଠେଲି ନେଇ ତା' ପିତ୍ତ ଧରେ । ଶେଷରେ ବିରୁଦ୍ଧ ତାକୁ ସାଙ୍ଗରେ ଧରି ଫେରେ । ଏବେ ତ ଟିକେ ହଲଚଲ ହେଇ ପାରୁନି ।

ଘାସ : କିଛି ତ ଖାଇପାରୁନି । କାଲି ମୁଁ ଡାଲି ଦିଆର କରି ଦେଲି ଯେ; ସେ ତାଟିଆକୁ ହାତରେ ଘୁଣ୍ଟେଇ ଦେଲା ପଛକୁ ।

(କବାଟରେ ଆଘାତ ଶୁଣାଗଲା । ଲଜୋ ଯାଇ ତାଟି ଖୋଲିଲା । କାଦୁଅ-ସରପଟ ହୋଇ ସୁନ୍ଦର ଆସିବାର ଦେଖାଗଲା ।)

ଘାସ : ଓସଦ ଆଣିଲ ?

ସୁନ୍ଦର : ହଁ; ଏଇ ତିନିଟା ପୁଡ଼ିଆ ଦେଇଛି । ତିନି ତିନି ଘଣ୍ଟା ଅନ୍ତରରେ ଦବ ।

ଲଜୋ : କୋଉଥିରେ ?

ସୁନ୍ଦର : ଗରମ ପାଣି ବା ପାଚନ ସାଙ୍ଗରେ ।

ଲଜୋ : ଦିଅ । ଭଗବାନ ତମର ମଙ୍ଗଳ କରନ୍ତୁ ।

(ସୁନ୍ଦର ଚାଲିଗଲା । ଲଜୋ ପୁଡ଼ିଆ ଧରି ପିତୃଶ୍ରୀ ପାଖକୁ ଗଲା ।)

ଲଜୋ : ଘାସ ! ପାଚନ ସ୍ତବ୍ଧ ଗଲଣି ?

ଘାସ : ହଁ, ଅନେକ ବେଳହେଲା ଫୁଟୁଛି ।

ପିତୃଶ୍ରୀ : (ଦୁଃଖରେ ଭାଙ୍ଗିପଡ଼ି) ମତେ ନେଇଯାଅ ହେ ଭଗବାନ !

ଘାସ : କାହିଁକି ମ ଅପା—କଷ୍ଟ ହେଉଛି ବୋଧ ?

ପିତୃଶ୍ରୀ : (କାଶିଉଠି) ମୁଁ ଅସହାୟ ଏ ଘରେ ପଡ଼ିରହିଛି । କାଶ ଆଉ ପୀଡ଼ାରେ ରାତି ଦିନ କଟୁଛି । ନଈର ଲହଡ଼ି ଭଲ ଆସୁଛି ଏବଂ ଚାଲିଯାଉଛି ।

ଘାସ : ଅପା ! ଚାଲିଲ ଟିକେ । ତମ ପିଠିରେ ସେକ ଦେଇଦିଅ ।

ଲଜୋ : ପଥର ବେଶି ଗରମ ହେଇନି ତ ଘାସ ?

ଘାସ : ନାହିଁ, ପାଣି ଛୁଆଡ଼ି କରି ଆଣିବ । ଆଉ କନା ଗୁଡ଼େଇ ଆଣିବ ।

ଲଜୋ : ଅପା ! ଦରଜ ଟିକେ କମିନି ?

ପିଉସୀ : ଏବେ ତ ସେମିତି ଅଛି ।

ଲଜୋ : ନେ, କାଣି ବଇଦ ପୁଡ଼ିଆ ପଠେଇଦେଇଚି ।

ପିଉସୀ : ବୋଧେ ଏଇ ଓଷଦରେ କିଛିଟା କମିଯିବ ।

ଲଜୋ : ଇଏ ଭିନଟା ପୁଡ଼ିଆ, ଭିନି ଘଣ୍ଟା ଅନ୍ତରେ ଖାଇବୁ ।

ଦାପା : କୋଉଥିରେ ?

ଲଜୋ : ଗରମ ପାଣି ବା ପାଚନ ସାଙ୍ଗରେ ।

ଦାପା : ଅପାଙ୍କ ଗୁଡ଼ରେ ଏ ଗରମ ପଥର ଏମିତି ଲାଗିରହିଥାଉ । ଆରାମ ଦେବ ।

ବାସ୍, ତାଙ୍କୁ ଗୋଟାଏ ପୁଡ଼ିଆ ଏଇନା ଦେଇ ଦେ; ବାକି ପରେ ଦବୁ ।

ଲଜୋ : ମୁଁ ଅପାକୁ ଓଷଦ ଦଉଚି ।

ଦାପା : ରୁ ବୋଧେ ତାଟି ବନ୍ଦ କରିନୁ । ନଈରୁ ଉଡ଼ିଆପୁଅବା ଜଳକଣା ଘର ଭିତରକୁ ଚାଲିଆସୁଛି ।

ଲଜୋ : ଯା, ତାଟି ବନ୍ଦ କରିଦେଇ ଆ ।

(ଲଜୋ ପଛ ଘରକୁ ଓଷଦ ଢାଆର କରିବାକୁ ଚାଲିଗଲା । ଦାପା ତାଟି ବନ୍ଦ କରିବାକୁ ଆସିଲା । ସେ ବାହାରକୁ ଟିକିଏ ନିଶ୍ଚୟ କଲା ।)

ଦାପା : (ଧୀର ଗମ୍ଭୀର ସ୍ଵରରେ) ସୁନ୍ଦର ! ତମେ ଏଠି ଏଯାଏ ଠିଆହେଇଚ ?

ସୁନ୍ଦର : ହଁ । ମୁଁ ଯାଉଥିଲି ।

ଦାପା : ତମ ଡଙ୍ଗା କେଉଁଠି ?

ସୁନ୍ଦର : ବାହାରେ । ଏମିତି ତମକୁ ଟିକେ ଦେଖିବାକୁ ଅଟକିଗଲା ।

ଦାପା : ହଉ, ଏବେ ଯାଅ ।

ସୁନ୍ଦର : ଯାଉଛି ।

ଦାପା : (ଚମକି ପଡ଼ି) ଆରେ ! ତମ ମୁଣ୍ଡରେ ଏ ଖଣ୍ଡିଆ କେମିତି ହେଲା ?

ସୁନ୍ଦର : ରାସ୍ତା ବହୁତ ଅନ୍ଧାର ହେଇଥିଲା । ଗୋଟାଏ ଜାଗାରେ ଗୋଡ଼ ଖସିଯିବାରୁ ପଡ଼ିଗଲା । ଗୋଟାଏ ମୋଟା କାଠଗଡ଼ ରାସ୍ତାରେ ପଡ଼ିଥିଲା । ମୁଣ୍ଡଟା ସେଇଥିରେ ଟିକି ହୋଇଗଲା ।

ଦାପା : ଓଃ ! ତା'ହେଲେ ତମେ ଶୀଘ୍ର ଯାଅ ।

ସୁନ୍ଦର : ସେଇଦିନ ରାତିରୁ ମୁଁ ତମ ଘରକୁ କେବେ ଆସି ନ ଥିଲି । ରାସ୍ତାରେ ଯିବା ଆସିବା କଲବେଳେ ତମକୁ ଦେଖି ।

ଦାପା : ଏତେବଡ଼ ତୋଡ଼ାନରେ ତମେ କୁଆଡ଼େ ଯାଇଥିଲ ?

ସୁନ୍ଦର : ଡେଇଁ ସରଦାରର ଘୋଡ଼ା ଖସିପଡ଼ିଥିଲା । କୁଆଡ଼େ ଗଲା ଜଣାପଡ଼ିନା, ପାଣି

ସୁଅରେ କୁଆଡ଼େ ଯାଇ ହଜିଗଲା । କିନ୍ତୁ ଠିକଣା ମିଳିଲାନି । ମୁଁ ତାକୁ ଖୋଜିବାକୁ ଯାଇଥିଲି ।

ଦାପା : ପୁଣି କ'ଣ ମିଳିଲା ?

ସୁନ୍ଦର : ନା ।

ଦାପା : ତମେ କାହିଁକି ଘୋଡ଼ା ଖୋଜିବାକୁ ଯାଉଥିଲ ? ଯଦି କୌଣସି ଅଘଟଣ ଘଟି-
ଥାଆନ୍ତା ! ଗାଆଁର ଅଧିକାଂଶ ଲୋକ ତ ଚାଲିଗଲେଣି । ତମେ କାହିଁକି ଯାଆନ ? ତମର
କୋଉ ଗାଈଗୋରୁ ଅଛନ୍ତି ଯେ, ସେମାନଙ୍କୁ ଉଦ୍ଧାର କରିବାକୁ ବସିରହୁଛ ?

ସୁନ୍ଦର : ମୁଁ ତୋଫାନକୁ ଡରୁନି । ମୁଁ ଏମିତି ମନେ ମନେ ଭାବୁଥିଲି, କାଲେ ତମ
ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖା ହୋଇ ପାରିବନି । କିଏ ଜାଣେ, ତୋଫାନ ଆସିଲେ ମତେ କେହି ଯଦି
ଏଇ କୁଡ଼ିଆ ଘରୁ ଆବାନ ଶୁଣାଇ ଡାକିବ ।

ଦାପା : (ବିସ୍ତ୍ରତ ହୋଇ) ପଛ ଥରକ...ନା-ନା,...ତମେ,...ତମେ ଯାଅ ।

ସୁନ୍ଦର : ପଛ ଥରକ,...ହଁ—ସେଇ ରାତି—ସେଇ ତୋଫାନ । ତମର ସେଇ ପରଶ
ମୋର ସାରା ଶରୀରକୁ ଝିମିଝିମି କରି ଦେଇଥିଲା । ସବୁଦିନପାଇଁ ତମର ସେଇ ଚିନ୍ତା ମୋ
ମନରେ ଆଜି ହେଇ ରହିଯାଇଛି ।

ଦାପା : ମୁଁ ସୁରକ୍ଷାକୁ ଭୟ କରୁଛି । ସେଇ ଦିନଠାରୁ ତାଙ୍କ ଡର ମୋ ମନରେ ଆନ୍ତରିକ
ବଢ଼ିଯାଇଛି ।

ସୁନ୍ଦର : ତମର ଭ୍ରମ ଜନ୍ମିଛି ।

ଦାପା : କେତେ ଥର ତମକୁ ଡାକିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଇଛି; କିନ୍ତୁ ସେ ଡାକରା ମୋ'ର କଣ୍ଠ
ଭିତରେ ସୀମିତ ହେଇ ଯାଇଛି । ମୋର ମନେ ହେଇଛି, ମୁଁ ତମକୁ ଡାକିଦେଲି ମାତ୍ରେ
ନଈ ଆରପାରାରୁ ସୁରକ୍ଷା ପାଟିକରି ଉଠିବ ।

ସୁନ୍ଦର : ତମେ ପାଗଳୀ ! କେତେ ବର୍ଷ ବିଦଗ୍ଧଲଣି ସେଇ ରାତିଟି ପରେ ?

ଦାପା : ଶୁଣିବର୍ଷ ।

ସୁନ୍ଦର : ଏମିତି ମନେ ହେଉଛି, ସତେକ କାଲିର କଥା । ଯେମିତି ସେ ମୁହୂର୍ତ୍ତଟା
ଏବେ ବିଦଗ୍ଧଯାଇଛି । ସେ ରାତି ଆଉ ଏଇ ରାତି ଭିତରେ ସତେ ଯେମିତି ମୋଟେ ଫରକ
ନାହିଁ । ଦାପା, ତମେ ଆଉ ସେମିତି କହିବ ନାହିଁ । କେତେ ଥର ରାତିରେ ମୁଁ ଏଇ କୁଡ଼ିଆ
ଆଖ-ପାଖରେ ତମକୁ ଦେଖିବା ପାଇଁ ଘୁରିବୁଲିଛି । ଶୀତଦିନର ଥଣ୍ଡା ରାତିରେ ମୁଁ ଦୂର
ଓଢ଼ା ବାଲିଲେ ଘଣ୍ଟା ଘଣ୍ଟା ଧରି ଠିଆହେଇଛି । ଶୀତ ମୋର ତଳିପାରୁ ତାଳୁକୁ ଫୁଟେଇ
ପକାଏ । ମୋର ସପନଗୁଡ଼ା ସେଇ ବାଲିରେ ଟିକି ଟିକି ହେଇ ଦିଗୁଡ଼ି ହୋଇ ପଡ଼େ ।

ଦାପା : ସୁନ୍ଦର, ତମେ ରାତିର ଅନ୍ଧାରକୁ ଭୟ କରନା ? —ଆଉ ଏ ବଢ଼ୁଥିବା ନଈ
ପାଣିକୁ ବି ଡରନା ?

ସୁନ୍ଦର : ପାଣି ସବୁ ଜାଗାକୁ ଏକ କରିଦେଇଛି ।

ଦାପା : (ଅରିଉଠି) ଜାଣେ ନା, ପାଣି ତଳେ କ'ଣ ଲୁଚିରହିଛି ? କିଛି ତ ଆଖିରେ ପଡ଼େ ନାହିଁ ।

ସୁନ୍ଦର : ଅନ୍ଧାରରେ ମତେ ତମର ଆଖି ଚକ୍ରମକ୍ ହେଇ ଦିଶେ—ଓଦା ଓଦା ଆଖି...

ଦାପା : ମତେ କୁଅଁ ନା । ମୁଁ ସେ ରାତିକୁ ଭୁଲିପାରିନାହିଁ ।

ସୁନ୍ଦର : ସୁରଜିତ୍ ତ ଏବେ ଫେରିବ ନାହିଁ । ତମେ ତ ଗୋଟାଏ ଖିଆଳକୁ ନିଜର କରି ବସିଛ । ତମେ ଦିନରାତି ସେଇ ସଂଗୀତରେ ବୁଡ଼ିରହି, ସେଇ ଭାବରେ ଗୁମ୍ଫା ତଳେ ନିଜ ସୁନା ଦେହକୁ ଚୁନାକରିବାରେ ଲାଗିଛ । ତା'ର ଯିବା ଚାରିବର୍ଷ ହେଇଗଲାଣି । ତା'ର ପଗଡ଼ି, ଜୋତା ଓ ଲୁଙ୍ଗା ମିଳିଥିଲା—ପାଣିରେ ଓଦା ହୋଇଥିଲା; କାଦୁଅ-ସରପଟ ହେଇଥିଲା । ନିଶ୍ଚୟ ତାକୁ ମଗର ଖାଇଯାଇଥିବେ । ତମ ହାତ କାହିଁକି ଅରୁଛି ?

ଦାପା : ତର ଯୋଗୁଁ ।

ସୁନ୍ଦର : ତମର କାହାକୁ ତର ?

ଦାପା : ଏଁ ! କିଏ କାହାର ସ୍ବର ?

ସୁନ୍ଦର : (ହସିଉଠି) କିଏ ଘାଟରେ ବନ୍ଦାହୋଇଥିବା ନାଆର ଜଞ୍ଜିରର ଧ୍ବନି; ଆଉ ପାଣିର ଛପାକ୍-ଛପ ସ୍ବର—ଯାହା ତାକୁ ଅତିକ୍ରମ କରି ଯାଉଛି ।

ଦାପା : ମୋର ଯେମିତି ମନେହୁଏ, କିଏ ଜଣେ ପାଣିରୁ ଉଠିଆସୁଛି । ଯେମିତି କି କାଦୁଅ ଜୁଡ଼ୁବୁଡ଼ୁ ହୋଇଥିବା କୌଣସି ଜନିତ—କିଏ ତାକୁ ଉପରକୁ ଟାଣିଆଣୁଛି—ଏ ମନରେ ଅଜବ ଚିନ୍ତାସବୁ ଜନ୍ମ ହେଉଛି ।

ସୁନ୍ଦର : ଏସବୁ ମିଛ—ଭ୍ରମ ।

ଦାପା : ସେ କିଏ ?

ସୁନ୍ଦର : କେହି ନୁହେଁ, କେବଳ ତମର ଚିନ୍ତା, ଯାହା କୁଦା ମାରି ଉପରକୁ ଚାଲି ଆସିଥିଲା ।

ଦାପା : ତମର ହାତପରଶ କେତେ ଆନନ୍ଦ ଦଉଛି ସତେ !

ସୁନ୍ଦର : ତମ ଦୃଢ଼ସ୍ବର ସ୍ବପ୍ନ ମତେ ଏଠିକି ଶୁଭୁଛି ।

ଦାପା : କେତେଥର ମୋର ମନେହୁଏ, ଥରେ ମୋ ଗୁଡ଼ି ଜୋରରେ ଚମକି ଉଠିବ, ଏବଂ ତା'ପରେ ବନ୍ଦ ହୋଇଯିବ । ତମ ପରଶ ମୋ ଅଙ୍ଗ-ପ୍ରାଙ୍ଗରେ ଭରଜା ଖେଳାଇ ଦେଇଛି । ଚଳଚଞ୍ଚଳ ଭରଜା, ...ଯାହାର କୌଣସି ଅନ୍ଧ ଅନ୍ତ ନାହିଁ । (ଅତିମାତ୍ରାରେ ଭବବିହ୍ବଳ ହୋଇ) ସୁନ୍ଦର !

ସୁନ୍ଦର : ହଁ ।

ଦାପା : ସୁନ୍ଦର ! ମୋ ମୁଣ୍ଡ ଭରି ହେଇ ଉଠୁଛି । ଆଖି ଆଗରେ ଅସଂଖ୍ୟ ଜୁଳୁଜୁଳିଆ

ପୋକ ନାଚ କରୁଛନ୍ତି । ତମର ଗୁଡ଼ରେ ମୁଣ୍ଡ ରଖି ମୋ ଗୁଡ଼ି ଅଧିକ ଦୁଲୁକୁଛି ।

ସୁନ୍ଦର : ଘାପା !

ଘାପା : (ଭାରିସ୍ବରରେ) ମୋ ରକ୍ତରେ କିଏ ଜଣେ ନାଆ ଠେଲିନେଉଛି । ମୋର ଶିର-ପ୍ରସିରରେ କିଏ ଚକ୍କର ମାରୁଛି, ବୁଲୁଛି । କାଣୀ ବଇଦର ପୁଡ଼ିଆରେ ପିଇସୀର କଷ୍ଟ ଦୂର ହେଇଗଲା । ଏମିତି କିଛି ଓଷଦ ନାହିଁ, ଯାହା ଦ୍ଵାରା ନଈର ପ୍ରବାହ ବନ୍ଦ ହେଇଯାଆନ୍ତା; ଆଉ ତୋଫାନ ବିଦା ହେଇ ଯାଆନ୍ତା ! ଏମିତି କିଛି ଓଷଦ ନାହିଁ, ଯା ଦ୍ଵାରା ମୋ ମନରେ ଦେଖାଦେଇଥିବା ତୋଫାନ୍ ଦବିଯାଆନ୍ତା ।

ସୁନ୍ଦର : ସେଇ ତୋଫାନର ପ୍ରତୀକ୍ଷାରେ ତ ମୁଁ ଖରା-ବର୍ଷାକୁ ଏକ୍ କରିଦେଇଛି ।

ଘାପା : ଏଇ ତୋଫାନ ମୋର ଗୁରବଧର ଜୀବନ-ଭୂମିକୁ ପାଣିରେ ଡୁବେଇ ଦେଇଛି ।

ସୁନ୍ଦର : ସେଇ ରାତି ଆଉ ଏ ରାତି ଭିତରେ କୌଣସି ତଫାତ୍ ନାହିଁ । ସମୟ ଗୋଟାଏ ଶ୍ରେଷ୍ଠିଆ ବୃଦ୍ଧରେ ମିଶିଯାଇଛି । ଯେମିତି ସେ ରାତିଟା ଲମ୍ବା ହେଇ ଏ ରାତିର ମଧ୍ୟା ଉପରେ ଆସି ବସିଯାଇଛି । ...ତମର ଅଗ୍ନିର ଭାଷା ମୋର ନିବୁର ସ୍ଵପ୍ନକୁ ଦ୍ରବୀଭୂତ କରି ଦେଇଛି । ତମର ଉଷ୍ମ ସ୍ପର୍ଶରେ, ତମର ସ୍ଵୟନଭରା ଗୁଡ଼ିରେ...

(ନେପଥ୍ୟରେ ନଈ ଲହଡ଼ିର ପ୍ରତିଧ୍ଵନି ଭଳି ହସ ଭାସିଆସିଲା । ହମଣଃ ସ୍ଵର ଶୁଣାଗଲା । ଘାପା ଚମକି ପଡ଼ିଲା ।)

ସୁନ୍ଦର : କିଏ ? ଘାପୁ, ତମେ ଭୟଭୀତ କାହିଁକି ହେଉଛ ? କିଏ ସେ ?

ଘାପା : ସୁରଜିତ୍ ! ଅନ୍ଧାରରେ ବିଜୁଳି ଯେତେବେଳେ ଚମକି ଉଠିଲା, ମୁଁ ଦେଖିଲି ଘାଟ ପାଖରୁ ସେ ଗୁଲି ଗୁଲି ଆମର ଆଡ଼କୁ ମାଡ଼ିଆସୁଛି ।

ସୁନ୍ଦର : ସେମିତି ତମର ଏଇଟା ଭ୍ରମ ହୋଇପାରେ ।

(ହସ ପୁଣି ଶୁଣାଗଲା ।)

ଘାପା : ନା, ଇଏ ନିଶ୍ଚୟ ସୁରଜିତ୍ । ତମର ପିଠିପଟେ ସୁରଜିତ୍ ଠିଆ ହେଇଛି । ସୁରଜିତ୍ !

(କାଦୁଅ-ସରପଟ ହୋଇ ସୁରଜିତ୍ ଭିତରକୁ ଆସିଲା ।)

ସୁରଜିତ୍ : ହଁ, ମୁଁ — ସୁରଜିତ୍ । କ'ଣ ହେଲା ? ମତେ ଦେଖି ବିକ୍ରତ ହେଇଗଲା କାହିଁକି ?

ଘାପା : ସୁରଜିତ୍ !

ସୁରଜିତ୍ : ମତେ ଜଣାଥିଲା, ମୁଁ ଯାହା ଦେଖିଯାଇଥିଲି ତାହା ଠିକ୍ ।

ଘାପା : ନା ସୁରଜିତ୍, ନା । (ମିନତି ହେଇ) ନା ।

ସୁରଜିତ୍ : ମୁଁ ଏଠୁ ଗୁଲିଗଲି ନଈର ଆରପଟକୁ । ମୋର ପଗଡ଼ି, ଜୋତା, ଲୁଗା

ଆଉ ଅନ୍ୟ ଲୁଗାକୁ ନଈ ରୂପିନେଲ—ଲହରୀ ଟାଟିନେଲ । ମୁଁ ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଖି ଅନୁରାଳରେ ଆରପାରିକୁ ଚାଲିଗଲ । ସମସ୍ତ ଔକତ୍ୟ, ଖିଆଲକୁ ଗୁଡ଼ି...କିନ୍ତୁ ମୁଁ କ'ଣ କରନ୍ତି ? ଚାରି ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତମର ଶେଷ ଚିତ୍କାର ତମର ଲୁହଭର ସ୍ବର ମୋ କାନ ପାଖରେ ପ୍ରତିଧ୍ବନି ଡୋଳିଲା...

ଘାପା : (କାନ୍ଦ ଉଛୁଳୁ ହୋଇଉଠି) ମୁଁ...

ସୁରଜିତ୍ : ତମର ଆକୁଳତା ମୋ ମନରେ ଶାମୁକା ଭଳି ପହଞ୍ଚିବାକୁ ଲାଗିଲା । ମୁଁ ଭାବିଲି, ବୋଧହୁଏ ତମେ ଠିକ୍ କହୁଥିଲ—ମୁଁ ଭୁଲି ଭାବିଥିଲି । ତମେ ସତ, ମୁଁ ମିଛ । ହଁ-ହଁ-ହଁ, ମୁଁ ଚାରି ବରଷ ଧରି ଫେରିଲି ନାହିଁ । ମୁଁ ମୋ ଭାଗ୍ୟର ନିଷ୍ଠିତ୍ତିକୁ ଭୟକରୁଥିଲି । ମୁଁ ମନରେ ଆଶା ପୋଷଣ କରିଥିଲି, ଗୋଟାଏ ଗ୍ରେଟ ସ୍କୁଲିଙ୍ଗକୁ ଉତ୍ତର ରଖିବି । ମୁଁ ଆଗରୁ ଆସିଥିଲେ ଏ ଆଶା ମରିଯାଇସାରନ୍ତାଣି । ତମର ଶେଷ ନିବେଦନ ମୋ ମନରୁ ପୋଛୁ ହେଉ ନ ଥିଲା । ମୁଁ ଯେତେ ଦୂରକୁ ଯାଉଥିଲି, ସେତିକି ବହାରିତ ହେଇଯାଉଥାଏ ତମର ଅନୁନୟନର ଚିତ୍କାର । ଚାରି ବରଷ କାଳ ଯେଉଁ ମୁଁ କାମ କରିଛି, ସେଠି ତମର ସ୍ବର, ତମର ହସ, ତମର ପରଶ କାମ ମଝିରେ ଆସି ଠିଆହେଉଥିଲା । କ୍ଷେତର ପାଣିରେ ତମର ପ୍ରତିଛବି ମତେ ଦେଖାଯାଉଥିଲା । ବାଳଦ ଅଡ଼େଇବା ବେଳର ଘଣ୍ଟି ଶବ୍ଦ ସହ ତମ ହସର ଧ୍ବନି ଶୁଭିଯାଉଥିଲା...କିନ୍ତୁ ହେ ଭଗବାନ ! ମୁଁ ଫେରିଲି କାହିଁକି ?

ଘାପା : (ସେଇଭଳି ବିକଳଭାବ ସ୍ବରରେ) ମୋ କଥା ଟିକେ ଶୁଣ ! ମୋ କଥା ଶୁଣ—ମୋ କଥା । ତମେ ଯାହା ଦେଖୁଛ, ମିଛ । ଡାହା ମିଛ ! ତମେ ମୋ ଉପରେ ଭରସା କର ।

ସୁରଜିତ୍ : ତମ ଉପରେ ଭରସା କରିବି ? —ଆଉ ନିଜ ଆଖିକୁ ନୁହେଁ ? ନିଜ ମନରେ ପ୍ରସାରିତ ଓ ସଂକୁଚିତ ହେଉଥିବା ଭାବନା ଉପରେ ନୁହେଁ ? ଆଉ ସୁନ୍ଦର ଉପରେ ନୁହେଁ ?

ଘାପା : ସୁନ୍ଦର ତ ପିଇସୀଙ୍କ ପାଇଁ ଓଷଦ ଧରି ଆସିଥିଲା । ଓଷଦ ଦେଇ ଏବେ ଯାଉଥିଲା । ମୁଁ ତାଟି ବନ୍ଦ କରିବାକୁ ଆସି ତା ସାଙ୍ଗରେ କଥାବାର୍ତ୍ତାରେ ଲାଗିପଡ଼ିଲି । ଚାରି ବରଷ ପରେ ଏଇ ପ୍ରଥମ ଥର...

ସୁରଜିତ୍ : ହାଃ ହାଃ...ହାଃ... !!

ଘାପା : ଏଥରେ ସୁନ୍ଦରର କିଛି ଦୋଷ ନାହିଁ । ଲଜୋ ତାକୁ ଡାକିଥିଲା । ବାସ୍, ସେ ଓଷଦ ଆଣିବାକୁ ଯାଇଥିଲା, ଆଉ...

ସୁରଜିତ୍ : ହାଃ-ହାଃ-ହାଃ ! ସୁନ୍ଦର !—ଯିଏ ମୋର ପିଲାଦିନର ସାଙ୍ଗ ଥିଲା, ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ଯିଏ ଡଙ୍ଗା ଠେଲୁଥିଲା, ଯିଏ ମୋ ଡଙ୍ଗାର ଚରୁଆଳ ଥିଲା, ଯିଏ ମୋ ଡଙ୍ଗାକୁ ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ଝଡ଼ିବୁ ରକ୍ଷା କରୁଥିଲା; ଯିଏ ମୋର ବନ୍ଧୁ ଥିଲା—ସେ ମୋ ବାଦ...

ସୁନ୍ଦର : କନ୍ତୁ ମୁଁ...

ସୁରଜିତ୍ : (ବାଧାଦେଇ) ତୁ କିଛି କହନା ସୁନ୍ଦର ! ତୋର କିଛି କହିବା ଦରକାର ନାହିଁ । ତୁ ମୋ ଆଗରେ କେବେ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ନ ଥିଲୁ; ଆଉ ଆଜି ମଧ୍ୟ ଉଠାନା ।

ଦୀପା : (ଆଖିରେ ଲୁହଭରି) ମୁଁ ଏଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତକୁ ଭୟ କରୁଥିଲି—ଯେପରି ଏଇ ଅନାଗତ ବଡ଼ ଆଉ ସ୍ରୋତ ପଛରେ, ମତେ ଧରିବା ପାଇଁ ଏକ ଅଜଣା ଭକ୍ତ ଆସି ଠିଆ ହୋଇଥିଲା ।

ସୁରଜିତ୍ : ମୁଁ ଶୁଣିବର୍ତ୍ତକାଳ ତମର ମଥାର ସ୍ବୟଂକୁ ଗୁଡ଼ରେ ଲଗାଇ ଦେଖୁଥିଲି । ଶେଷଥର ତମର ଲଜେଇଯାଇଥିବା ମୁହଁରେ ସୁନ୍ଦରର ପ୍ରେମ-ଚନ୍ଦ୍ର ବାଲୁକାଥିଲା; ଲକ୍ଷେ ଥର ଲିଭେଇଲେ ବି ଲିଭୁ ନ ଥିଲା । ତାକୁ ଲିଭେଇବା ପାଇଁ ମୁଁ ଫେରିଆସିଛି ।

ଦୀପା : (ଅନୁନୟ କରି) ରୁହ, ଟିକେ ଅଟକି ଯା । ମୋ କଥା ଶୁଣ । ତମକୁ ମୋ କଥା ଶୁଣିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତମେ ଯାହା କହିଯାଉଛ, ସବୁ ମିଛ, ଖାଣ୍ଟି ମିଛ । —ତମକୁ ମୋ'ର ପ୍ରତୀକ୍ଷାର ରାଶି—ତମର ସ୍ବପ୍ନର ରାଶି ।

(ସୁରଜିତ୍ ଯିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଦୀପା ତା'ର ହାତ ଧରିପକାଇଲା ।)

ଦୀପା : (ଅବଶ ସ୍ବରରେ) ପୁଣି ତମେ କୁଆଡ଼େ ଚାଲିଲ ? ହେ ଭଗବାନ !

ସୁରଜିତ୍ : ମୋ ହାତ ଗୁଡ଼ିଦିଅ । ଯା—ଫେରି ଯା ତମେ ।

ଦୀପା : (ଅଶ୍ରୁ ଭରା କଣ୍ଠରେ) ଜୀବନର ଅନ୍ଧକାର ରାତିରେ ମୁଁ ତମକୁ ପ୍ରତୀକ୍ଷା କରିଛି । ଆଖିର ପିଛଡ଼ା ନ ପକେଇ ତମର ରାସ୍ତାକୁ ଚାହିଁ ରହିଛି । ଏ ସାରା ଘାଟକୂଳକୁ ମୁଁ ନିଜ ପାଦରେ ମାଟି ସାରିଛି । ଯେତେବେଳେ ମୋ ଆଖିପତା ଲାଗିଯାଏ, ତମେ ସେତିକିବେଳେ ଆସିଯାଅ—

ସୁରଜିତ୍ : ମତେ ଯିବାକୁ ଦିଅ ।

ଦୀପା : କୁଆଡ଼େ ଯାଉଛ ? କେଉଁଠି ?

ସୁରଜିତ୍ : ଯେଉଁଠି ମୋର ସ୍ବପ୍ନ ଆତ୍ମହତ୍ୟା କରିଛି । ସାରା ଘାଟକୂଳ ନଈର ଫେଣରେ ଏକାକାର ହେଇଯାଇଛି । ମୁଁ ଆଉ କେବେ ଆସିବି ନାହିଁ ।

ଦୀପା : ମୁଁ ଏଇ କୁଡ଼ିଆରେ ତମର ଗ୍ରେଟ ପିଲାକୁ ଜଗି ରହିଛି—ତମ ସ୍ବପ୍ନକୁ ମଧ୍ୟ ସାଜିବ ରଖିଛି । ତମେ ଯାଅନା ।

(ସୁରଜିତ୍ ହାତ ଛଡ଼େଇ ଦେଇ ଚାଲିଗଲା । ଲହଡ଼ିର ଚତୁକାର ଆଉ ପବନର ସାଇଁ ସାଇଁ ଶବ୍ଦ ଶୁଣାଗଲା ।)

ସୁନ୍ଦର : ସେ ଫେରି ଚାଲିଗଲା ! ସେ ଚାଲିଗଲା ପୁଣି !

ଦୀପା : (କୋଧରେ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି) ହଁ । ତମେ ମଧ୍ୟ ଯାଅ ! ଚାଲିଯାଅ !!

ସୁନ୍ଦର : ଦୀପା ! ମୋ କଥା ଶୁଣ ଦୀପା !

ଦାସୀ : ଗୁଲିଯାଅ ।

ସୁନ୍ଦର : ଦାସୀ ! ତମେ ମୁହଁ କାହିଁକି ବୁଲେଇ ନେଲ ଦାସୀ ?

ଦାସୀ : ଯା, ଗୁଲିଯା । ଏବେ, ଏଇ ମୁହଁ ଡିରେ ! ମତେ ତାଟି ବନ୍ଦ କରିବାକୁ ହେବ ।

(ଚିତ୍କାର କରି) ଯା...ଗୁଲି ଯା !

(ସୁନ୍ଦରର ପ୍ରସ୍ଥାନ । ଦାସୀ ଝରକା ବନ୍ଦ କଲ ଏବଂ ଝରକାକୁ ପିଠି ଲଗାଇ କୋହ ଗୁପ୍ତି କାନ୍ଦୁଥିଲା ।)

□ □ □

ଉପର ମହଲ।

—କର୍ତ୍ତାର ସିଂହ ଦୁର୍ଗଳ

ଫାନ୍

କଣେ ଲେକ

ସ୍ଥାନ

ଗୋଟିଏ ଉପର ମହଲ କୋଠରର ଝରକା

[କୌଣସି ଶିଳ୍ପନଗରର ସିଭିଲ ଲାଇନ୍‌ରେ ଥିବା କୋଠାର ଉପର ଭାଗର କୋଠରୀ ।
କୋଠରୀଟିର ଖୋଲା ଝରକା ପାଖରେ ଜଣେ ପ୍ରୌଢ଼ ଠିଆହୋଇଛନ୍ତି । ଝରକା ଦେଇ ରାସ୍ତା
ଦେଖାଯାଉଛି; କୋଠା ଆଗର ଗେଟ୍ ଦେଖାଯାଉଛି; ପାଖ କୋଠାର ଅଗଣା ଓ ବାରଣ୍ଡା
କିଛି ଦେଖାଯାଉଛି । ଦୂରରୁ ସହର ରେଲଷ୍ଟେସନରୁ ଟ୍ରେନ ଯିବା-ଆସିବାର ଶବ୍ଦ
ଶୁଣାଯାଏ ।

ଝରକା ପାଖରେ ଠିଆହୋଇଥିବା ପ୍ରୌଢ଼ ଜଣକ ମନଖୋଲା ହସୁଛନ୍ତି । କିଛି କଥା
ଅଛି; ଯୋଉଥି ପାଇଁ ସେ ହୁଏତ ସେମିତି ହସୁଛନ୍ତି—ତାହାହିଁ ହୁଏତ ଠିକ୍ ଏଇମାନ୍ତ ଗୁରୁ
କହିଯାଇଛି ।

ପରଦା ଉଠିଲାବେଳେ କେବଳ ମାତ୍ର ଗୁରୁର ପିଠି ଦେଖାଗଲା । ପର୍ଦା ପୂର୍ବ ଉଠିଲା
ବେଳକୁ ସେ ଲୁଚିଗଲା ।

ପ୍ରୌଢ଼ ଜଣକ ସେମିତି ହସୁଥାଏ, ଏପରି ଏକ ହସ ଯାହା ଧୀରେ ଧୀରେ ବିଦ୍ରୁପରୂପ
ଦୃଶ୍ୟରେ ରୂପାନ୍ତରିତ ହୋଇ ଶେଷରେ ସେମିତି ନିରାଶ ବିଷ ଭଳି ରହିଯାଇଛି ।]

ଲେକଟି—

(ସେହୁପରି ବିଷମୟ ହସ ହସୁଁ ହସୁଁ)

ସାହେବାଣୀ ଷ୍ଟେସନକୁ ଯାଇଛନ୍ତି,

ତାଙ୍କର ପ୍ରଣୟୀକୁ ବିଦାୟ ଦେବାକୁ (ଏବେ ବି ହସୁଛନ୍ତି)

ଆପଣାର ଆବେଗର ଆହୁତି ଦେବାକୁ ! (ହଠାତ୍ ହସ ରୋକି)

ସାହେବାଣୀ ଷ୍ଟେସନକୁ ଯାଇଛନ୍ତି

ଆପଣା ହାତର ଉଷ୍ମତାରେ ଶେଷଥର ଲାଗି

ଏକ ପରପୁରୁଷର ଆଙ୍ଗୁଠିରୁଡ଼ିକକୁ ଆଉଁସି ଦେବାକୁ !

ସାହେବାଣୀ ଷ୍ଟେସନ ଯାଇଛନ୍ତି

ଅନ୍ତମ ବାର ଆପଣାର

ମଦୋନ୍ମତ୍ତ ଆଖିରେ

କେଉଁ ପରପୁରୁଷର ପକ୍ଷତଳେ

ସ୍ବପ୍ନ ଜାଗ୍ରତ କରିବାକୁ !

ସାହେବାଣୀ ଷ୍ଟେସନ ଯାଇଛନ୍ତି,

ଶେଷଥର ଲାଗି ଏକ ପତ୍ନୀର ଓଠକୁ

କେଉଁ ପରପୁରୁଷର ସ୍ପର୍ଶରେ ଅପବିତ୍ର କରିବା ଲାଗି ।

ଯେମିତି କେହି ଶାଖାରେ ନାଡ଼ ନିର୍ମାଣ କରେ,
 ଆଉ ମୂଳରୁ ଛୁଡ଼ିଯାଏ ତାଳ;
 ଯେପରି ଅନ୍ଧକାର ଆପେ ଆପଣାରୁ ଏ ଦୃଢ଼ସ୍ୱର କାଳିମାରେ
 ଗଣ୍ଡର ହୋଇଯାଏ,
 ଫୁଟି ଉଠେ;
 ଯେପରି କେହି ପଥଭ୍ରାମ୍ୟ,
 ଅକସ୍ମାତ୍ କୌଣସି ବନ୍ଦ ଗଳର ପ୍ରାନ୍ତରେ ପହଞ୍ଚି ଅଟକିଯାଏ ।

ଲେକଟି—

(ସେହିପରି କୋଧରେ ଦାନ, ଶ୍ୱେବେଇ)
 ସାହେବାଣୀ ଶ୍ୱେସନ ଯାଇଛନ୍ତି—
 କାହିଁକି ନା ଆଜି ତାଙ୍କର ‘ପାଇକା ମିଶିପ’
 ଦୂର—ଅନେକ ଦୂର, ଯେଉଁଠି ଅବରତ ଗୁଳି ବସାନ୍ତୁଏ;
 ଯେଉଁଠି ବାଦଲ ବମ୍ବରେ କାଟିହୋଇ ଘିଣେ
 ଆଉ ରକ୍ତର ସୁଅ ଛୁଟେ,
 ଯେଉଁଠାରେ ମୃତ୍ୟୁର ଫୁଲର
 ଅଫିସର ଆଉ ସାଧାରଣ ସିପାହୀ ଭିତରେ
 ଫରକ୍ ଦେଖେ ନାହିଁ
 ଯେଉଁଠି ପ୍ରଳୟ ଲେଟିଯାଏ
 ସେଇମାନଙ୍କ ଲାଗି, ଯେଉଁମାନଙ୍କ ପାଇଁ
 କେହି ନାହିଁ କାନ୍ଦିବାକୁ ।
 ଆଉ ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ
 ଯେଉଁମାନଙ୍କ ଲାଗି ପଡ଼ୋଶୀମାନଙ୍କର ପତ୍ନୀମାନେ
 ନିଜର ସ୍ୱାମୀ ଓ ପିଲାପିଲଙ୍କୁ ଗୁଡ଼ି
 ଏଇମାନଙ୍କର ବାଟ ଚାହିଁ ବସି ରହିଥାନ୍ତି ...

ଲେକଟି—

(ହଠାତ୍ ରୁଦ୍ଧ କଣ୍ଠରେ)
 କେବେ ହେଲଣି ଏମିତି ?
 କାଳାବଧୁ ହୋଇଅଛି କେବେ ...
 ଯେ, କେହି ପଢ଼ିଦଶିଣ ବର୍ଷର ପତ୍ନୀ
 ଆଉ ଥରେ ପ୍ରେମ କରି ବସିବ ?

କେବେ ହେଲଣି ଏମିତି ?

କେହି ଚିନ୍ତିତନୋଟି ସନ୍ତାନର ମାତା

କେହି ପରପୁରୁଷ ଲାଗି ପାଗଳ ହୋଇ ଯାଇଛି—

କେହି ଶୁଣିଛି କେବେ...

ଯେ ପନ୍ଦର ବର୍ଷର ଗୋଟିଏ ଗୁଳି ତଳେ ରହି

ଜଣେ ଖୁଣ୍ଟ ଓପାଡ଼ି ପଳେଇଯିବା ।

ଲୋକଟି—

(ଆଖିରେ ଲୁହ ଭରି)

ରାଜା !

ତମେ ମୋତେ ସେତେବେଳେ ଗୁଡ଼ିଲନି

ଯେତେବେଳେ ଆମ ପାଖରେ ଖାଲି ବେଳକର ରହୁଥିଲ ଖାଇବାକୁ

ଆଉ ଗପରେ-ଗପରେ ଆଉ ବେଳଟି ତମେ ବିତାଇ ଦେଉଥିଲ...

ଯେତେବେଳେ ତମର ଭୋକ-ଉପାସୀ ଗୁଡ଼ରେ ଦୁଧ ଭରୁନଥିଲା

ଆଉ ଖାଲି ନାନାବାୟା ଗୀତ ଗାଇ

ପିଲାକୁ ଭୁଲୁଥିଲ ତମେ !

ନାନାବାୟା ଗୀତରେ, ତମେ ପିଲାର ବାପ ରଜାଟିର

ଗୁଣ ଗାଇ ଗାଇ ଥିଲୁ ନଥିଲ ବି ।

ଆଉ ତମ ଆଖିରୁ ରହି ରହି ବହୁଆସୁଥିବା ଲୁହଧାରକୁ

ହସି-ହସି ଲୁଗାଇ ନେଉଥିଲ...

ଏବଂ ବାରମ୍ବାର ଆପଣା ଓଠରେ

ସ୍ଥିତ ରେଖା ଖୋଳାଇ ନେଉଥିଲ ।

ମୋ କପାଳରେ ଚିନ୍ତାହେତୁ କି କୁହୁତ ରେଖା ଦେଖି

ତମେ ସହ ପାରୁନଥିଲ ।

ରାଜା !

ତମେ ସେତେବେଳେ ବି ଗୁଡ଼ିଯାଇନ ମୋତେ

ଯେତେବେଳେ ମୁଁ ବିଛଣାରେ ଗଡ଼ିପଡ଼ି

କାଠ ପାଲଟି ଯାଇଥିଲି,

ଡାକ୍ତର ତମକୁ କିଛି କହନ୍ତି,

ମୋତେ କିଛି କହନ୍ତି,

ସେତେବେଳେ କେହି ମୋ ପାଖକୁ ବି ଆସୁନଥିଲେ...

ମୁଁ ମଇଳା କରିଥିବା ଗୁଦର
 ଯେତେବେଳେ ବି ତମେ ଥକୁ ନଥିଲ
 ମୋର ଓଢ଼ା କପଡ଼ା
 ବଦଳାଇ ଦେଲେବେଳେ ଟିକିଏ ବି ଗ୍ଳାନି ଆସୁନଥିଲା ତମର,
 ମୋର ଶୁଖିଲା ଓଠକୁ ତମେ ଆଦରରେ ଚୁମିନେଲେବେଳେ,
 ମୋର ଅସ୍ଥି-ପଞ୍ଜର-ସାରା ଦେହକୁ ଆଉଁସି ଦେଲେବେଳେ,
 କାଠି ପରି ମୋର ଶୁଖିଲା ବାହୁକୁ
 ବାରମ୍ବାର ଉଠେଇ ଆଖିରେ ଛୁଇଁନେଲେବେଳେ ।
 ରାତି ରାତି ଉଜାଗର ରହୁ ବି ତମେ ମୋର ସେବା କରନ୍ତି ।
 ଇଶ୍ବରଙ୍କ ପାଖରେ ପ୍ରାର୍ଥନା କରି କରି ମୋର ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ ମାଗିଛ ।
 ରାଜା !

ତମେ ସେତେବେଳେ ବି ମୋତେ ଗ୍ରହଣନ
 ଯେତେବେଳେ ମୁଁ ରାତିଅଧରେ ଘରକୁ ଫେରୁଥିଲି—
 ଯେତେବେଳେ ମୋର ସଂସାରରୁ ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ଉଠୁଥିଲା—
 ସେଇ ଗନ୍ଧ ଯାହା ଏକ ମଣିଷ ଦେହରୁ ଉଠେ,
 ଯେତେବେଳେ ସେ ଆପଣା ପତ୍ନୀର
 ଅଧିକାରକୁ ହତ୍ୟାକରି ଘରକୁ ଫେରେ ।
 ସେତେବେଳେ ମୋ ଓଠରୁ ଲିଭି ବି ନଥାଏ
 କେଉଁ ପରସ୍ପୀର ଚୁମାଦାଗ ।
 ଯେତେବେଳେ ମୋ ଆଖିରେ

ଉଛଳତା ଥାଏ, ପ୍ରତାରଣା ଆଉ
 ମାୟା ଥାଏ...ମିଛ ଥାଏ,
 ଆଉ ତମେ ଝରକା ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇ ରହୁ
 ମୋର ବାଟ ଚାହିଁଥାଅ, ଫେରିବା ବାଟ ଚାହିଁ ବସିଥାଅ
 ମଦନିଶାରେ ଟଳମଳ ମୋର ପାଦ
 ମୋତେ ସାହା ଦେଇ ଉଟାରି ଆଣୁଥିଲ ଟ୍ୟାକ୍ସିରୁ ।
 (ଆଖିରୁ ବୁନ୍ଦା ବୁନ୍ଦା ଲୁହ ଝରିବା)

ଲୋକଟି—

ଆଉ ବର୍ତ୍ତମାନ, ଯେତେବେଳେ ମୁଁ ବହୁ କୋଠାର ମାଲିକ
 ତନି-ତନୋଟି ସନ୍ତାନର ପିତା

ଆଉ ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ପିଆଜ ଘେଷା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଛୁଉନି—
 ତମେ ମୋତେ ଗୁଡ଼ିଗଲ !
 ମୁଁ ଏଇନେ ମଦ ଖାଉନି,
 ଯେମିତି ତା'ର ନିଶାରେ
 ଦୁଃଖ ଭୁଲିଯିବି ।
 ଯେତେବେଳେ ମୁଁ କୌଣସି ପରସ୍ତୀ ମୁହଁକୁ
 ଆଖିଟେକି ଚାହିଁ ନାହିଁ ବି...
 ଯେ ଭାବିବ ତମର ଡଙ୍ଗାରେ
 ତମର ପ୍ରତିଶୋଧ ନେଉଛି ।
 ଏଇନେ, ଯେତେବେଳେ ତମେ ଘରେ ରହୁନ,
 ଆଉ ଫୁଲ-କୋମଳ ପିଲଏ
 ମୋ ପାଦର ବ୍ୟସ୍ତତାକୁ
 ଅକଳ ଅକଳ ଆଖିରେ ଚାହିଁ ରହନ୍ତି ।
 ତମେ ସେତେବେଳେ ଯାଇଛ
 ଯେତେବେଳେ ଯାନ୍ତ୍ରୀ ପାଖରେ ଚାଲିବାର ଶକ୍ତି ବି ରହେନି ।
 ଯେତେବେଳେ ଅକାମାରି ବାଟୋଇ ବସିଯାଏ ।
 ଯେତେବେଳେ ମନଦୁଃଖ କା'ର ଗୀତଟିଏ ଶୁଣିବାକୁ
 ଆଉ ପତା ଉପରେ ପତା ପଡ଼ି ଆପେ ମଉଳିଯାଏ ।
 ତମେ ସେତେବେଳେ ଗଲ
 ଯେତେବେଳେ ଅନେକ ସମୟରେ
 ଲକ୍ଷ୍ୟସ୍ଥଳ ଆପେ ଚାଲି ନିଜେ ପହଞ୍ଚିଯାଏ
 ବାଟୋଇ ପାଖରେ ।
 ତମେ ଏଇନେ ଗଲ...
 ଯେତେବେଳେ ଝିଅ ଆମର
 ଠିକ୍ ତମର ପରି ଫୁଟିଉଠୁଛି
 ପୁରୁଷର ତମର ପରି
 ଠିକ୍ ତମପରି ହସୁଛି
 ତମର ପରି ଚାଲୁଛି ।
 ତମେ ଏବେ ଗଲ,
 ଯେତେବେଳେ କାର ଲୋଡ଼ା ମାର୍ଗଦର୍ଶନ,

ରାସ୍ତାର, ଯା' ଉପରେ ସେ ଚାଲିବ ।
 ଏବେ ତମେ ଗଲ
 ଯେତେବେଳେ ରାତିସାରା
 ଚାହିଁ ଚାହିଁ ଆଖି ମୋର ଖୋଲିଯାଏ ।
 ଯେତେବେଳେ ଏଇ ଘରର କାନ୍ଥ ବି
 ତମର ବାଟ ଚାହିଁ ବସିଛି ।
 ଯେତେବେଳେ ପ୍ରତି ଦିଅରରେ ଥରେ
 ଟେଲିଫୋନ୍‌ରେ ତମର ନାଆଁରେ ଡାକରା ଶୁଭୁଛି,
 ଯେତେବେଳେ କିଛି ଫୁଟୁଛି
 କୌଣସି କୋମଳ ସ୍ଵର ଲାଗି ।
 ତୁମେ ଏବେ ଚାଲିଗଲ
 ଯେତେବେଳେ ଫୁଲ ଫୁଟିଲଣି ସେ ଗଛରେ
 ଯାହା ତମେ ଆପଣା ହାତରେ ଲଗାଇଥିଲ ।

ଲେକଟି—

(ନିଜକୁ ସଂଭଳି)

ଆଜି ଦେହବର୍ଷହେଲା
 ଏଇ କୋଠରର ଝରକା ସେମିତି ବନ୍ଦ ଅଛି ।
 ଏଇଠି ଏବେ ହସ ଶୁଭୁନାହିଁ ।
 ସତ୍ୟ, ଧର୍ମ, ନ୍ୟାୟର
 ଚର୍ଚ୍ଚା ନାହିଁ ଏଇଠି ।
 ଆଜି ଦେହ ବର୍ଷହେଲା—
 ମୋତେ ଏମିତି ଲାଗୁଛି ଯେମିତି ମୁଁ
 କୌଣସି ପଠାରେ ଘୁରୁଛି ।
 ବୃକ୍ଷ ଅଛି ଶୁଖିଲା
 ରୌଦ୍ର ଅଛି ତାପହୀନ
 ଶୀତଳ, ଶୀତଳ, ଶୀତଳତା ।
 ଅଣ୍ଟାରେ ଜମିଯାଇଥିବା ଅଳ୍ପ ରାସ୍ତାର ବରଫ
 ଗୋରୁଖୁରାରେ ଦଳି ହୋଇଥିବା
 ପୋଖରୀ ଡୁଙ୍ଗାର କାଦୁଅର ଶୀତଳତା
 ଭଙ୍ଗା ଚାଲିଯିବ ଆଉ ତାଜା ବରଫ ।
 ଫୁଲ ଯେମିତି ଗନ୍ଧହୀନ

ସ୍ପର୍ଶ ଯେପରି ପ୍ରାଣହୀନ, ଶକ୍ତିହୀନ
ସ୍ମୃତି...ମଳିନ, ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ, ରସହୀନ ।

ଲେକଟି—

(ଯେପରି ସ୍ମୃତି-ଲୀନ)

ବସନ୍ତ ଆସିଥିଲା—

ଯେତେବେଳେ ଗତ ବର୍ଷ
ସେଇ ମିଲିଟାରୀ କେମ୍ପଟେନ୍
ଆମ ପଡ଼ୋଶୀ ହୋଇ ଆସି
ରହିଥିଲା ।

ଏଇ ଝରକା ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇ

ମୁଁ ଆଉ ମୋର ପିଲାଙ୍କର ମାଆ

ଅନେକ ବେଳ ଧରି ଦେଖିଥିଲୁ ।

ଝିପିଝିପି ବର୍ଷା ହେଉଥିଲା ।

କାଦୁଅ, କାଦୁଅ ଭରିଥିଲା ସବୁଠେଇଁ ।

ଜାହାଜ ଭଳି ଏକ ବଡ଼ ବସ୍

ପୁରାପୁରା ଲଦି ହୋଇ ଆସିଥିଲା ।

ଆଉ ମୋଟା ବଡ଼ ଜୋତାବାଲା ମିଲିଟାରୀ ଅର୍ଦଳ

ତା' ଭିତରୁ ବଡ଼ ବଡ଼ ସିନ୍ଦୁକ ଓ ଟ୍ରଙ୍କ

ଚଞ୍ଚଳ ଚଞ୍ଚଳ ଉଠେଇ ବସିଲେ—

ଏମିତି, ଯେମିତି କେହି ଉଲ କମ୍ପା ରେଶମର

ଶେଯ ଧରି ନେଇଯାଉଛି ଭିତରକୁ ।

କଥା-କଥାକେ ଅର୍ଦଳ

କେମ୍ପଟେନ୍‌ଙ୍କୁ ସଲମ କରୁଥିଲେ

ଆଉ ନିହାତି ସହଜ ଭଙ୍ଗୀରେ

ମୁହଁରେ ସିଗାର୍ ଧରି ସେ ବାରଣ୍ଡାରେ ଟହଲ ମାରୁଥିଲେ ।

ପବନ ବଢ଼ିଗଲା, ଶୀତଳତର ହେଲା ।

ବାରଂବାର ମୋର ପତ୍ନୀଙ୍କର ବାହୁ...

ଧରିଉଠୁଥିଲା—

ଆପଣାର ଝୀନ ଉତ୍ତରାସୁ

ନାରଂବାର ସେ ଟାଣିନେଉଥିଲେ

ଆଉ ତାହା ଶସିଯାଉଥିଲା ମୁଣ୍ଡରୁ ।
 ମୁଁ ତାପରେ ଝରକା ବନ୍ଦ କରିଦେଲି ।
 ମୁଁ ଝରକା ବନ୍ଦ କରିନେଲି
 ଆଉ ମୋତେ ମୋର ବେଡ଼ରୁମ୍
 ଏମିତି ମନେହେଲା—

ଯେମିତି ସିଗାରୁର ହାଲୁକା ଗନ୍ଧ ଭରିଯାଇଛି...ଆଜ୍ଞାନ କରିଛି ।
 ସେଦିନ ସୁଧାରେ ଡ୍ରେସିଂ ଟେବୁଲ୍ ସାମନାରେ ଠିଆହୋଇଥିବା
 ତାକୁ, ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ପଛରୁ ଆସି
 ଧୀରେ ଧୀରେ ଚୁମିନେଲି,
 ଅନୁଭବ କଲି
 ସିଗାରୁର ଗନ୍ଧ
 ଯେମିତି ତା ଉପରେ ଜମିଯାଇଛି ।
 ମୋର ମୁହଁ ସିଗାରୁର ସ୍ବାଦରେ
 ଭରିଗଲା, ଭରିଗଲା ।
 ସେଇଦିନ, ତା'ପର ଦିନ, ତା'ପରଦିନ ବି...
 ତା'ପର ପ୍ରତିଟି ଦିନ
 ମୁଁ ସିଗାରୁର ଭୁରୁଗନ୍ଧ ପାଉଥିଲି...
 ଗୁଦରେ, ଡକିଆରେ, ବହିରେ...
 ପାଣିରେ...ପ୍ଲେଟ୍‌ରେ
 ତା'ର କେଶ, ତା'ର ସ୍ନିଗ୍ଧହସରେ
 ତା'ର ଚପଳ ଭାବଗୁଡ଼ିକରେ
 ମୁଁ ପାଇଲି ସିଗାରୁର ଭୁରୁଭୁରୁ ଗନ୍ଧ...
 ଆପଣାର ଫୁଲଦାନରେ ଲଗିଥିବା ଫୁଲରୁବି ।
 ମୁଁ ଝରକା ବନ୍ଦକରି,
 କବାଟ ଆଉକି ଦେଇ ବସେ
 ହେଲେ ସିଗାରୁର ସେଇ ପାତଳ ଗନ୍ଧ
 ଜବରଦସ୍ତି ଯେମିତି ପଶିଆସୁଥିଲା ମୋର କୋଠରୀକୁ,
 ମୋ ଘରକୁ
 ଯେତେ ଧୂପକାଠି ଆଣି
 ଜଳାଇଲେ ବି ମନେହେଉଥିଲା—

ଉପର ମହଲ

ନିଶ୍ଚଳ ବୃଥା, ନିରର୍ଥକ ।

ଆଉ, ଆଉଦିନେ ମୁଁ କା'ର ମୁହଁକୁ
ଅନେଇ ରହିଗଲି—

ସେ କହିଲା—

ସିଗାରେଟେ ଖାଇବା କି କଥା—

କିଏ ଖାଇବ ଯଦି ସିଗାରୁ ଖାଉ ।

ଆଉ ମୁଁ ଧରିଥିବା ସିଗାରେଟ୍
କେଜାଣି କେତେବେଳେ

ହାତରୁ ଖସି ତଳେ ପଡ଼ିଗଲା ।

ଆମକୁ ସେତେବେଳେ ଜଣାଗଲା

ଯେତେବେଳେ ତଳେ ଗାଲିରୁ ଜଳି ବସିଲା ।

ମୋର ତନୁ ମନରେ ନିଆଁ ଲାଗିଗଲା—

ସେ କହିଲା ବେଳେ, ବାରଂବାର

ମୁଁ ଯଉଁତୁକ ଆଣିଥିବା ଗାଲିରୁ

ପୋଡ଼ି ପାଉଁଶ ହୋଇଗଲା ।

ତାପରେ ତାକୁ, ପଡ଼ୋଶୀ ଘରେ

ଅଧରାତ ଯାଏ

ମଦଖାଇ ଲୋକଙ୍କ ହସିବାଟା

ଭଲ ଲାଗି ବସିଲା ।

ମଦୋନ୍ମତ୍ତ, ଟଳମଳ

ପ୍ରଗଳ୍ଭ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ସେ ବି ଅଧରାତ ଯାଏ

ଝରକା ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇ ଅନେଇ ରହିଲା ।

ଆଉ ତା'ପରେ ସେ ଅଳସେଇ ଯାଉଥିଲା ଭଳି ରହିଲା—

ହଜିଲା ହଜେଇଲା ଭଳି ମନେ ହେଲା...

ମନେ ହେଲା ଯେମିତି କିଛି ଅତ୍ୟୁତ ହୋଇ ଯାଇଛି...

ବିରକ୍ତ, ବେଖାପ !

ତା ଆଖିରେ ଏକ ଆତଙ୍କ,

ଏକ ଶଂକା, କପରି ଏକ ଭୟ ଥିଲା

ଯେମିତି ଏକ ଗଣ୍ଡର ଖାଇ ଡେଇଁ

ପାରିକରିଗଲା ବେଳେ ଥାଏ ।

ସେ ଝରକା ପାଖରେ ଠିଆ ହୁଏ ତ ଠିଆ ହୋଇ ରହୁଥାଏ ।
 ଶାଢ଼ି ବାହାର କରେ...ପିନ୍ଧେ
 ଦୁଣି ଖୋଲି ରଖି ଦିଏ ।
 ଅନେକ ବେଳ ଯାଏଁ ଦର୍ପଣ ସାମନାରେ ବସି
 ଅପଲକ ଚାହିଁରହେ ।
 ଆଉ ଦିନେ ରାତିରେ
 ମୁଁ ଯେତେବେଳେ କ୍ଳାନ୍ତ, ଅବଶ ହୋଇ ଫେରିଲି
 ଆମର ଶୋଇବା ଘରେ
 ସେ ମଳିନ, ମୌନ, ସନ୍ତ୍ରସ୍ତ
 ଚୋରପରି ଏକୁଟିଆ ଠିଆ ହୋଇଥିଲା
 ଯେମିତି ପର ସ୍ତେଶରେ ଗାଈଟିଏ ଚରୁଥାଏ,
 ଖେତ ମାଲିକକୁ ଅନୁରୁଥାଏ—
 ସେ ମୋତେ ଦେଖିଲା, ଆଉ ପଲଙ୍କ ଉପରେ ଡଳିଗଲା ।
 ତା'ର ଲୁହ ଅବରତ ବହୁବାକୁ ଲାଗିଲା ।
 କାନ୍ଦୁଥାଏ । କେବଳ କାନ୍ଦୁଥାଏ ସେ ।
 ସେ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ରୁଦ୍ଧଶ୍ୱାସ ହୋଇ ଉଠୁଥାଏ—
 ମୁଁ ତାକୁ କଣ ପଚାରିଥାନ୍ତି ?
 ସେ ମୋତେ କଣ କହନ୍ତା ବି...?
 ବିବଶ, ଭ୍ରଷ୍ଟାସ୍ତ୍ରୀ,
 ମୁଁ ତା ପାଖରେ ବସିଗଲି ।
 ମୁଁ କିଛି ଅଭିଯୋଗ କଲି ନାହିଁ
 ମୁଁ କିଛି ଭଲମନ୍ଦ ଶୁଣେଇଲିନି ତାକୁ ।
 ଆଖି ତା'ର ଯେମିତି ବାରଂବାର କହୁଥିଲେ—
 ‘ତମେ ମୋତେ ଦିରଘାର କାହିଁକି କରୁନ,
 ଗାଲି ଦେଉନ କାହିଁକି; କାହିଁକି ବିରକ୍ତ ହେଉନ ମୋ ଉପରେ ।’
 ଆଉ ମୁଁ ଦେଖୁଥିଲି ନରବରେ...
 ଚୁପ୍‌ଚାପ୍, ସ୍ଥିର
 ସେ ମାଛପରି ଛଟକୁଥିଲା...
 ସାରାସାରା ଚକ୍ରାର କରୁଥିଲା, ପ୍ରଳାପ କରୁଥିଲା—
 ସାରାସାରା

ମୁଁ ଅସହାୟ ପରି ତାକୁ ଦେଖି ରହିଥିଲି ।
 ସେଇସ୍ବତ୍ତ୍ୱ ଓ ଆକର ଦିନ—
 ମୁଁ ତା'ପରେ ଆଉ କେବେ ବି
 ମୋ ଆଖିରେ ଆଖି ମିଳେଇ ତାକୁ ଦେଖିନାହିଁ—
 ଗୋଟିଏ ଘରେ ରହୁ,
 ଗୋଟିଏ ଗୁଡ଼ ତଳେ ବସବାସ କରି
 ଆମେ ଯେପରି ପରସ୍ପରୁ କୋଣ-କୋଣ ଦୂରରେ ଥିଲୁ ।
 ଆଉ, ମୁଁ ତା'ପରେ କଣ କଣ ଦେଖିନାହିଁ ?
 ମୋ ଭିତରେ ଥିବା ପତି
 କଣ ସହ ନାହିଁ ?
 ମୋ ଭିତରର ମଣିଷଟି
 କେମିତି ନିଜେ ନିଜର ହୃଦ୍ୟାକଳ ନାହିଁ
 ତା' ନଖ ପାଲଟିର
 ରଙ୍ଗ ବଦଳିଗଲା ।
 ତା' ଓଠର ନାଲିମାର ଆଭା...
 ବଦଳିଗଲା ।
 ସାମାଜିକ ଯତନରେ ସଜେଇ ବଢ଼େଇଥିବା
 ବାଳ ସେ କଟେଇନେଲା ।
 ସେଦିନ ଯେତେବେଳେ ମୁଁ
 ପ୍ରଥମ କରି ତା'ର କଟାବାଳା ଦେଖିଲି
 ସାରାସ୍ବତ୍ତ୍ୱ ମୁଁ ଶୋଇ ପାରିଲି ନାହିଁ ।
 ଜଣେ ଜଣକର ବଗିଚା ଉଜାଡ଼ି ନେବ
 ନେଇ ଯିବ, ଆଉ ସେ ଅଭିଯୋଗ ବି କରିବ ନାହିଁ ।
 ଆଉ କୌଣସି ଲତାକୁ ମନେ ପକେଇ
 କାନ୍ଦବସିବ ।
 ଶେଷରେ ମୁଁ ନିଜେ ନିଜକୁ ବୁଝେଇ ନେଲି ।
 ଆଉ ଯେତେବେଳେ ବୁଝେଇଲି—
 ସେତେବେଳେ କେତେ ଲୋକଙ୍କ ଲାଗି
 ମୁଁ ମୋ ମନକୁ ବୁଝେଇନାହିଁ ?
 କେତେବେଳେ ଭକ୍ତପୋଷ ଉପରେ ବସି

ଯଦି କୁହୁଟିଏ ମୋ ହାତରେ ଆଏ
 ତା'ହେଲେ ମୋର ଆଙ୍ଗୁଠି ଗୁଡ଼ିକ
 ଶିହର ଉଠୁଥିଲେ ।
 ଆଉ ମୋର ଶିର ପ୍ରଣିତ ଉଷ୍ମ ହୋଇ ଉଠୁଥିଲେ ;
 କେତେବେଳେ ତ କେତେବେଳେ ଥଣ୍ଡା ।
 ଓଠ ମୋର ଶୋଣିତାକୁ ହୋଇ ରହିଯାଉଥିଲେ—
 କେବେକେବେ ଅଧକାର ରାତିରେ—
 ମୁଁ ଏଣେତେଣେ ମୋର କୋଠରରେ
 ଏକାକୀ ପଦଗୁରଣ କଲବେଳେ—
 ମୋର ହାତ ପ୍ୟାକେଟରେ ଥିବା
 ସାତୋଟି ଗୁଲିବାଲ ରିଭଲ୍ଭରକୁ
 ଆଉଁସୁଥିଲ ।
 ସ୍ବପ୍ନରେ ଅନେକ ଥର
 ମୁଁ ମୋର ହାତକୁ ରକ୍ତ ରଂଜିତ ଦେଖିଛି ।
 ଅନେକ ଥର ମୁଁ ସ୍ତ୍ରୀର ଦୁଃଖିତା ସଂସାରରେ ବସ୍ତାନ ଦେଇଛି ।
 ଅନେକବାର ମୁଁ ଫାଶୀକାଠରେ ଝୁଲିଯାଇଛି, ବାରଂବାର ।
 ବନ୍ଦ କୋଠରୀ କାନ୍ଥରେ ମୁଣ୍ଡପିଟି
 ଅନେକବାର ମୁଁ କାନ୍ଦୁଛି ।
 ଆଖି ବୁଲେଇ...
 ମୁଁ ନିଷ୍ଠୁର
 ଖୋଜିବୁଲିଛି ଆକାଶର ଶୂନ୍ୟରେ ନ୍ୟାୟକୁ ।
 ଉଦ ଶିଖରକୁ ଚଢ଼ି ମୁଁ ଅନେକବାର
 ଭାବିଛି—ପାଦ ମୋର ଖସି ଯାଆନ୍ତା କି ?
 ଅନେକଥର ମୁଁ କୁଅକୁ ଦେଖିଛି...
 ମୋର ମୁଣ୍ଡ ବୁଲେଇ ଦିଅନ୍ତା କି ;
 ସାଗରର ତରଙ୍ଗ ମୋତେ ବହୁବାର ଆଣି
 ଫିଙ୍ଗିଦେଇଛି ତଟରେ ।
 ହସି ହସି ମୋତେ କୁଲରେ ଫିଙ୍ଗି ସେ ତରଙ୍ଗ
 ଫେରି ଯାଆନ୍ତୁ ।
 ମୋର ପିଲାଏ

ଅନେକବାର ଆସି ମୋ ଗୁଡ଼ରେ ଜଡ଼େଇଯାଇ
 କେବଳମାତ୍ର ପିତାର ଉଷ୍ମତା ପାଇ
 ବାର*ବାର*ତାଙ୍କର ମାଆକୁ
 ମୋର ଆଖିରେ ଖୋଜନ୍ତି ।
 ମୋର ଗୁରୁମାନେ ଧା ଦଉଡ଼ କରି ମୋ କାମ କରନ୍ତି
 ଆଉ ମୋତେ ତାଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଘଟଣା
 ମନେ ହୁଏ ଗୁଲି ପରି, ଯାହା ମୋ ଦେହରେ ବାଜେ ।
 ପଡ଼ୋଶୀମାନେ କଥା ଛଳରେ
 ମୋ ସ୍ତ୍ରୀ କଥା ପକେଇଲେ
 ସେତେବେଳେ ବି ମୋତେ ଖରାପ ଲାଗୁଥିଲା—
 କୁବ୍ରେ, ରସ୍ତାରେ, ଅନ୍ଧାରରେ—
 ଲୋକେ କେଜାଣି କେତେ କଥା ହୁଅନ୍ତି !
 ମୋତେ ତାଙ୍କର ପ୍ରତିଟି ଅଶୁଣା କଥା,
 ଲକ୍ଷ ବାର ଶୁଣିଥିଲା ପରି ଲାଗେ ।

ଅନେକଥର ଲୋକଙ୍କୁ ଠକେ
 ମୁଁ ନିଜେ ନିଜକୁ
 ଠକି ବସେ ।

ମୋର ନିଜ ଭାବନା ପ୍ରତି ସନ୍ଦେହଜାଗେ—
 ମନେହୁଏ ଯେମିତି ମୁଁ ଯାହା ଶୁଣୁଛି ତାହା ଭୁଲ
 ହୁଏତ ତାହା ଠିକ୍
 ମୁଁ ଯାହା ଶୁଣିବାକୁ ଚାହୁଁଛି ।

(ଦୂର ଷ୍ଟେସନରୁ ଇଂଲିନ୍ ହୁଇସିଲର ସ୍ଵର । ଗୋଟିଏ ପରେ ଆଉ ସ୍ଵର)

ଲୋକଟି

ଷ୍ଟେସନରେ ଇଂଲିନ୍
 ହୁଇସିଲ ମାରୁଛି
 ଯିବି ଯିବି ହେଉଛି ।
 କୌଣସି ପ୍ରାର୍ଥନା ତାକୁ ଅଟକାଇ ପାରିବ ନାହିଁ—
 କୌଣସି ଅନୁନୟ ତାକୁ ରୋକି ନେଇ ପାରିବ ନାହିଁ ।
 ସଙ୍ଗ ହଜିଯାଉଛି, କୁସଙ୍ଗ ବି ଚୁଟି ଯାଉଛି...
 ଲଏ ଟାଣି ନେବ

ଭୁଟେଇ ଦେବ

ଆଉ କେତେ ଆଜି ଅଲଗା ହୋଇଯିବେ ।

(ଗାଡ଼ି ଚାଲିବାର ଶବ୍ଦ—ଲୋକଟି ହଠାତ୍ ହସି ଉଠେ । ହସୁଥାଏ ।)

ଲୋକଟି

ଗୁଲିଗଲ,

ଗାଡ଼ି ଗୁଲିଗଲ ।

କହୁ କହୁ, ଚକ୍ରାର କର

କା'ର ଆବେଗକୁ ଇଚ୍ଛାକୁ ଧୁଳିସାତ୍ କର ।

ଗାଡ଼ି ଗୁଲିଗଲ ।

ଦୂର, ଅନେକ ଦୂର...

ଯୋଉଠୁ ବାଉଁଶ ଆସେ ଅସଂପୂର୍ଣ୍ଣ

ଚିଠି ଆମେ ମିଛ ଭରା ।

ଯୋଉଠି ଗୁଡ଼ି ଯାଏଁ ଖୋଲ

ମଣିଷ ତଳସି ନିଏ ।

ହୃଦୟର ପ୍ରତିଟି କୋଣର ରହସ୍ୟକୁ

ବାରଂବାର ପଢ଼େ ... ଗୁଣି ଦିଏ ।

ତା'ପରେ ଯାଇଁ 'ପାସ' କରେ ।

ଯେଉଁଠି ପ୍ରତିଟି ମଣିଷର ମୂଳ

ମାରି ପାରିବାର ନିକଟରେ ଡାକ୍ତର ଯାଏ —

ଏକତ...

ନହେଲେ ମରିବାର ନିକଟରେ ।

ଆଉ ଯେତେବେଳେ ଯିଏ,

ଯୋଉଥିପାଇଁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଗୁଡ଼ିଲ

ଗୁଲିଗଲ, ଅନେକ ଦୂର ।

ଏବେ ସିଏ କାନ୍ଦିବ ସାରାସାର

ତାର ଗଣିଗଣି

ଏବେ ସେ କୋହରେ ଫାଟି ପଡ଼ିବ

ଦରଫୁଟା କଳକୁ ଦେଖି

ଯାହା ଛୁଣ୍ଡେଇ ଆସି କେହି ଜଣେ ତାକୁ

ଉପହାର ଦେଉଥିଲା, ବଢ଼େଇ ଦେଉଥିଲା ।

ଏବେ ତାକୁ ଖାଁ-ଖାଁ ଲାଗିବ ତା'ର
 ଶୂନ୍ୟ ପଡ଼ୋଶୀଘର — ଆଖପାଖ ।
 ପଡ଼ୋଶୀଘର ଯାଇ ଅଗଣାରେ
 ଚରା କନା ବୁଣିହୋଇ ପଡ଼ୁଛି —
 ଚରା କାଗଜ ଟୁକୁରା ଉଡ଼ୁଛି
 କେତେବେଳେ ପବନ
 ଝରକା ବନ୍ଦ କରିଦେଉଛି ତ
 କେତେବେଳେ ଖୋଲି ଦେଉଛି ।
 (ମୋଟର ଆସିଲା ପୁଣି, ବାହାରେ ଅଟକିଲା)
 ଲୋକଟି—

ଆଜିତ କାରୁକୁ
 ସେ ନିଜେ ଗେରେଜରେ ରଖିବାକୁ ଯାଉଛି ।
 ଗାଡ଼ି ଗେରେଜ ବାହାରେ ରଖି
 ସେ ତାଲା ଖୋଲୁଛି ..
 ପୁଣି ବସିଲା ଗାଡ଼ିରେ ।
 ଗେରେଜ ଭିତରକୁ ନେଇଗଲା ଗାଡ଼ିଟିକୁ ।
 ଏଇନେ ଗେରେଜର ଭାସ ଦରଜା
 ଆପଣାର ପୁରା ଶକ୍ତି ଲାଗେଇ ବନ୍ଦ କରୁଛି ।
 ଏଇନେ ଏ ପଟକୁ ଆସୁଛି ସେ
 ଯେମିତି ଶୁଖି କାଠଟି ପରି ହୋଇଗଲାଣି—
 ଯେମିତି ରକ୍ତର ବିନ୍ଦୁଏ ବି
 ନାହିଁ ଦେହରେ ।
 ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ ବାଲି,
 କ୍ଷୁଦ୍ର ଆଖି ।
 ଶୂନ୍ୟ କପାଳ
 ହଳଦୀପରି ଗାଲ
 ଶୁଖା ଓଠ...
 ଗଣିଗଣି ପାଦ ବଢ଼ଉଛି ଆଗକୁ
 ଚନ୍ଦ୍ରାଗ୍ରସ୍ତ
 ଶୋକାତୁର

ଥରିଲା ବାହୁ...

ଇଏତ ଆଉ ବଞ୍ଚିବ ନାହିଁ ।

(ନିହାତ ବିକ୍ରତ ହୋଇ)

ଓଃ...ପଡ଼ିଗଲା ?

ବଞ୍ଚିଗଲା ।

ପଥର ଝୁଣ୍ଟି

କେମିତି ପୁର ଶଙ୍ଖି ଯାଇଥିଲା—

ବଞ୍ଚିବା ମୁହଁଲି ତା'ର

ବଞ୍ଚିବ ନାହିଁ ବ ।

ମୋର ପିଲାଙ୍କର ମା' ମରିଯିବ ।

ମରିଯିବ ?

ରାଜା ମରିଯିବ ?

ସେ ସତେ ବିରହର ଆତ୍ମାତରେ ମରିଯିବ !

ରାଜା, ତୁ ଭଲ ପାଇଛୁ—

ତାହେଲେ ସବୁ ସମର୍ପିଦେଲୁ କାହିଁ କି ?

ପ୍ରଣୟୀ ତୋ'ର ଗୁଲିଗଲା ।

ଏତେ ଭଲ ପାଉଥିଲୁ ତୁ ତାକୁ ?

ଆଉ ତୁ ବଞ୍ଚିବୁ ନାହିଁ ?

ତୁ ମରିଯିବୁ ରାଜା !

ହାକୁଚିତ ହୋଇ, କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି, ଛଟପଟ ହୋଇ ?

ନା ! ନା !! ନା !!!

ତୁ ସାଥ ଗୁଡ଼ି...

ତୋ'ର ସମଦୁଃଖୀ ଲେଡ଼ା...

ତୋ'ର ସହଚର ଲେଡ଼ା ।

ମୁଁ ତୋତେ ମରିବାକୁ ଦେବିନି—

ଏ ଘର ତୋ ଲାଗି ଉନ୍ମୁକ୍ତ—

ଏ ବାହୁ ତୋ' ଲାଗି ପ୍ରସାରିତ...

ଏ ଫୁଲ ତୋ' ଲାଗି ପ୍ରସ୍ତୁତିତ...

(ଫୁଲ ଦାନରୁ ଫୁଲ ଉଠେଇ)

ତୁ ଫେରିଆ ପ୍ରାଣ ମୋର !

ଫେରିଆ !

ପହର ବର୍ଷ ତୋ' ସାଙ୍ଗରେ

ମୁଁ ଗୋଟିଏ ଗୁଡ଼ିଆରେ ରହିଛି—

ପହର ବର୍ଷର ଏଇ ସାହରା !

ମୋଠୁ ବଳି କିଏ ଅଛି ତୋ'ର ସାଥୀ,

ଆଉ କିଏ ?

ମୋଠୁ ବଳି ସମତୁଷ୍ଟୀ

କିଏ ହେବ ତୋ'ର, ତୋ ଦୁଃଖରେ ।

ମୋଠୁ ବଳି ତୋ'ର ମନକଥା,

କିଏ ବୁଝିବ ଆଉ !

(ସିଢ଼ିରେ ସ୍ତ୍ରୀଟିର ପାଦଶବ୍ଦ)

ତୁ ଆସୁଛୁ,

ଆ,

ଉପରକୁ ଆ

ଆ, -

ଚଢ଼ିଆ ।

(ସିଢ଼ିରେ ପାଦଶବ୍ଦ ଶୁଭ୍ର—ଅନବରତ)

ରାଜା, ତୁ ଯେପରି ତୋ ଦେହର

ସବୁ ବାତାୟନ ବନ୍ଦ କରି ଦେଇଛୁ ।

ଠିକ୍ ଅଛି ।

ମୁଁ ତ ଭଗ୍ନାବଶେଷରେ ବି ଜ୍ୟୋତି ଜଳାଇ ପାରିବି—

ପଦ୍ମପତ୍ର ଉପରେ ପଡ଼ିଥିବା

ବନ୍ଧୁ ଏ କାହୁଁ !

ମୁଁ ତୋତେ ଅନେକ ପାଣିରେ ଧୋଇ ଦେବି...

ତୁ ଆ...ଆ...

ଚଢ଼ିଆ...

(ସିଢ଼ିରେ ନିରନ୍ତର ପାଦଶବ୍ଦ)

(ପଟାକ୍ଷେପ)

ଆଖିର କୁଟା

—ଅମରକ ସିଂହ

ପାଞ୍ଚ

ଏସ୍. ଏଲ୍. ଦ୍ଵିଜା : ଜିଲ୍ଲା ଡେପୁଟି କମିଶନର
ରାମ ପ୍ରସାଦ : ତାଙ୍କ ଅଫିସର ସୁପରନ୍ଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟ
ସୁଷମା ଦ୍ଵିଜା : ଏସ୍. ଏଲ୍. ଦ୍ଵିଜାଙ୍କ ପତ୍ନୀ
ଅମରନାଥ ପୁରୀ : ଅଫିସର ହେଡ଼ କ୍ଲର୍କ
ଚପରାଣି : ଏସ୍. ଏଲ୍. ଦ୍ଵିଜାଙ୍କ ଚପରାଣି

[ଗୋଟିଏ ଅଫିସର ସୁସଜ୍ଜିତ କୋଠରୀ । ପରଦା ଉଠିଲା ବେଳକୁ ଦେଖାଗଲା ଜିଲ୍ଲା ଡେପୁଟି କମିଶନର ଏସ୍. ଏଲ୍. ଝୁଜା ଏବଂ ତାଙ୍କ ଅଫିସର ସୁପରିନ୍ଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟ ବାବୁ ରାମ-ପ୍ରସାଦ ନିଜ ନିଜ ଭିତରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରୁଛନ୍ତି । ଝୁଜା 30-35 ବର୍ଷର, ଅନ୍ୟତ୍ରପରେ ବିଶ୍ୱାସ ରଖିବାବାଲା ଲୋକ ଏବଂ ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁସାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ଲୋକ । ରାମ ପ୍ରସାଦଙ୍କୁ 50 ବର୍ଷ ପାଖାପାଖି । ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡର ଅଧିକାଂଶ ବାଳ ଧଳା; କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ଗୁଲି-ଚଳଣରେ ଦୃଢ଼ତା ଓ ବିଶ୍ୱାସ ରହୁଛି । ଦେଖିଲେ ମନେ ହେବ ଯେ, ଅଫିସର ଫାଇଲଗୁଡ଼ା ତାଙ୍କ ପାଇଁ ମୁଣ୍ଡ ବ୍ୟଥା କରିବା ଜନିତ ନୁହେଁ; ବରଂ ଅନ୍ୟକୁ ଶାସନ କରିବାର ବାହାନ । ଯଦି ତାଙ୍କର ପ୍ରଶଂସା କରିବାର ଅଛି, ତେବେ କୁହାଯାଇ ପାରିବ ଯେ ସେ ବଡ଼ ହୃଦ୍ୱ୍ୟାଧିକାରୀ ଲୋକ । ଆଉ ଯଦି ସମାଲୋଚନା କରିବାର ଅଛି, ତେବେ କୁହାଯାଇ ପାରିବ ଯେ ସେ ଗୁଲିକ ଓ ସୁବିଧାବାଦୀ ।]

ଝୁଜା : (ଟେବୁଲ ଉପରେ ଥିବା ହୋଇଥିବା କାଗଜକୁ ପଛକୁ ଠେଲି ଦେଇ ଏବଂ ଚଉକକୁ ପିଠିରୁ ଅଲଗା କରି) ନା, ବାବୁ ରାମପ୍ରସାଦ, ମୁଁ ଏ ଅଫିସର ଉପରେ ଦୟାକ୍ଷତ କରି ପାରିବି ନାହିଁ ।

ରାମପ୍ରସାଦ : ସାର୍, ଆପଣଙ୍କୁ ଏଥିରେ ଏମିତି ସନ୍ଦେହ ହୋଇ ଯାଉଛି । କଥାଟା ସେମିତି କିଛି ନୁହେଁ ।

ଝୁଜା : (ଟେବୁଲ ଉପରକୁ ପୁଣି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇ) କଥା କିଛି ନୁହେଁ କେମିତି ? ପ୍ରମୋଶନର ଅଧିକାର ମନଚାଲିର ଅଛି । ଆଉ ତମେ ରାମ ସ୍ୱରୂପର ନାମ ପ୍ରସ୍ତାବିତ କରୁଛ ।

ରାମପ୍ରସାଦ : ମୋ ବିଚାରରେ ରାମ ସ୍ୱରୂପ ଏହି ପ୍ରମୋଶନ ପାଇବା ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି । ସେଇଥିପାଇଁ ମୁଁ ତାଙ୍କର ନାମ ପେଶ୍ କରିଛି ।

ଝୁଜା : କିନ୍ତୁ ମନଚାଲିର ଦୋଷ କ'ଣ ? ତମେ ତା' ନାଁ କାହିଁକି ତାଲିକାଭୁକ୍ତ କରିନାହିଁ ?

ରାମପ୍ରସାଦ : ଦୁଇ ବର୍ଷ ପରେ ତାଙ୍କୁ ପେନ୍ସନ ମିଳିଯିବ । ସେଇଥିପାଇଁ...

ଝୁଜା : (ଟିକେ ବିରକ୍ତ ହେଇ) ଅଜବ କଥା ! ଦୁଇ ବର୍ଷ ପରେ ଯଦି ରାମସ୍ୱରୂପର ପାଲି ପଡ଼ିବ, ତେବେ ମନଚାଲିକୁ ଭଲ କାହିଁକି ଏ ପ୍ରମୋଶନ ଦିଆ ନ ଯିବ ।

ରାମପ୍ରସାଦ : ମୋ ମତାନୁସାରେ, ଯେଉଁ ଜାଗା ଦୁଇ ବର୍ଷ ପରେ ରାମସ୍ୱରୂପକୁ ଦିଆଯିବ, ତାହା ତାକୁ ଏବେ ମିଳିବା ଉଚିତ ।

ଝୁଜା : ଏହା ଭୁଲ୍ କାମ । ଏଭଳି ଭାବେ ମନଚାଲିର ଅଧିକାରକୁ ଛୁନ କରିବାପାଇଁ ମୁଁ ଆଦୌ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହେଁ ।

ରାମପ୍ରସାଦ : ଆଜ୍ଞା, ଆମର ଏ ଅର୍ଥସ୍ୱର ପ୍ରଚଳିତ ଅଛି ଯେ, ଯେଉଁ ଲୋକର କିଛି ବର୍ଷ ଅଧିକ ଶୁକ୍ତିର ଥାଏ ତାକୁ ପ୍ରମୋଦନ ଦିଆଯାଏ । କାରଣ ନୂଆ କାମଗିଣି ସେ ଅର୍ଥସ୍ୱ କାମ ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ହେଉପାରିବ ।

ହୁଜା : ଇଏ ଏକ ଭୁଲ ପରଂପରା । ଏଇଟା ମୋଟା ଚଳଣି କ'ଣ ?—ଆମେ ଏହାକୁ ବଦଳାଇ ଦେଇ ପାରିବା । ଏଇଟା କ'ଣ ଫଣ୍ଡାମେଣ୍ଟାଲ ରୁଲ ?

ରାମପ୍ରସାଦ : ଆପଣ ହେଲେ ମାଲିକ । ଯାହା ଇଚ୍ଛା ତାହା କରିପାରିବେ । ଚଳଣିଟା ଆପଣଙ୍କୁ କହିଦେଲି ।

ହୁଜା : (ବାବୁ ରାମପ୍ରସାଦଙ୍କୁ କାଗଜପତ୍ର ଫେରାଇ) ମୋ ବିଚାରରେ ତମେ ମନଚନ୍ଦ୍ରାର ନାମ ପ୍ରସ୍ତାବିତ କର ।

ରାମପ୍ରସାଦ : (ଅନୁଚ୍ଛାରେ କାଗଜପତ୍ର ଉଠାଇ) ସାହେବ ! ଏଇ ପ୍ରଥମ ଥର ଆପଣ ମୋ ପ୍ରସ୍ତାବକୁ କାଟି ଦେଉଛନ୍ତି—ରଦକରି ଦେଉଛନ୍ତି ।

ହୁଜା : ହଁ, ମୁଁ ଜାଣେ ।

(ରାମପ୍ରସାଦ ବାହାରକୁ ଚାହିଁ ରହିଲେ ।)

ହୁଜା : (ଚଉକି ଓ ଟେବୁଲ୍‌କୁ ଟପି ଆଗକୁ ଆସି) ମୁଁ ସାରା ରାତି ଏଇ କଥା ଚିନ୍ତା କରୁଛି । କାଲି ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ତମେ ଯେତେବେଳେ ଏଇ ପେପର ପୁଞ୍ଜ-ଅପ୍ କଲ, ମୁଁ କହିଥିଲି କାଲି ଦସ୍ତଖତ କରିବି । ଏଇ କଥା ମତେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଚିନ୍ତିତ କରିପକାଇଛି ।

ରାମପ୍ରସାଦ : (ଅସନ୍ନୁଷ୍ଠ ହୋଇ) ଆଜ୍ଞା ! ମତେ ଏଇଟା ଆଜି ଭାରି ଖରାପ ଲାଗୁଛି । ଦେଉ ବର୍ଷ ହେଲେ ମୁଁ ଯେଉଁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଆପଣଙ୍କ ଆଗରେ ଥୋଇଛି, ତାହାକୁ ଆପଣ ସ୍ୱୀକାର କରି ଦେଇଛନ୍ତି । ଏହା ହେଉଛି ପ୍ରଥମ ଘଟଣା, ଯେଉଁଥିରେ ଆପଣ ଏଭଳି...

ହୁଜା : (ଚୁଟିକି ମାରି) ପୁଣି ଏଥରେ ଫୁରୁକ ପଡ଼ିଲା କ'ଣ ? କେବେ କେବେ ଏମିତି ବି ହୁଏ । ଦୁଇଜଣଙ୍କ ରାୟ କେତେବେଳେ ମୁଁରାମୁଁର ଏକ ବି ହୋଇ ନପାରେ !

ରାମପ୍ରସାଦ : ଯେମିତି ଆପଣଙ୍କର ଇଚ୍ଛା । (ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଁଇ ଶୁଲିଯାଉଥିଲା ।)

ହୁଜା : (ପଛରୁ ଡକା) ଏତେ ଦୁଃଖିତ ହେବାର କଥା ନୁହେଁ ।

ରାମପ୍ରସାଦ : (ଟିକିଏ ଗମ୍ଭୀରତା ସହ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ କରି) ସାର୍ ! ଏହାର ଅର୍ଥ ଏକସ୍ୱା ହେଲା ଯେ ଆପଣ ଚୁହୁଥିବେ ମୁଁ ରାମସ୍ୱରୂପର ସମକ୍ଷରେ ଆଜି ମନଚନ୍ଦ୍ରାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯାଉଛି ।

ହୁଜା : ନା-ନା । ସେ କଥା ନୁହେଁ । ଏ କଥାକୁ ଗ୍ରହଣକଲେ ବି ମୋ ଧାରଣା ଗୋଟାଏ ଏବଂ ତମ ଧାରଣା ଆଉ ଗୋଟାଏ ହୋଇପାରେ ।

ରାମପ୍ରସାଦ : ସାର୍, କ୍ଷମା କରିବେ । ଆପଣ କହିବା ପରେ ମଧ୍ୟ ମୋ ମନରେ ଏ ଧାରଣା ବଦଳିବାକୁ ରହିବ ଯେ, ମୁଁ ଆପଣଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ହରେଇବିନି ।

ହୁଜା : କଥାଟା ତା'ହେଲେ ଏକପ୍ରା ? (ସଂକେତ କରି) ତେବେ ଶୁଣ !

ରାମପ୍ରସାଦ ହୁଜାଙ୍କ ନିକଟକୁ ଆସିଲେ । ଦୁହେଁ ଦୁହେଁଙ୍କର ଚଉକି ଉପରେ ବସି-ପଡ଼ିଲେ ।)

ହୁଜା : ଠିକ୍ ଅଛି । ମତେ ପ୍ରତ୍ୟେକ କଥାର ଉତ୍ତର ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଦିଅ । ପ୍ରଥମ କଥା ହେଲା—ତମେ ନିଜେ ମାନ୍ଦୁଛ ମନଚନ୍ଦ୍ରାର କାମରେ ଅର୍ଦ୍ଧସ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ?

ରାମପ୍ରସାଦ : ହଁ ଆଜ୍ଞା !

ହୁଜା : ତା'ର ଯେତେ ନୋଟିଙ୍ଗ୍ ମୋ ପାଖକୁ ଆସିବ, ସବୁ ଯଥାଯଥ ଭାବରେ ଲେଖା ହୋଇଥାଏ । ସେଥିରେ କୌଣସି ବାଜେ କଥା ଲେଖା ହୋଇନଥାଏ ।

ରାମପ୍ରସାଦ : ଠିକ୍ କଥା ଆଜ୍ଞା !

ହୁଜା : ଦ୍ଵିତୀୟ କଥାଟି ହେଲା—ତା'ର ରେକର୍ଡ଼ ପୁରାପୁରା ଭଲ । କେବେ କେହି ତା' ବିରୁଦ୍ଧରେ କିଛି ଅଭିଯୋଗ କରିନାହିଁ । କେହି କେବେ ମନ୍ଦ ମନ୍ତ୍ରଣା ଦେଇନାହିଁ । ବେଇମାନ୍ କହୁନାହିଁ ।

ରାମପ୍ରସାଦ : ଆଜ୍ଞା, ଇଏ ସତକଥା ।

ହୁଜା : ତୃତୀୟକଥା ହେଲା, ସେ ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ ସିନିଅର । ତା'ର ଦୁଇ ବର୍ଷ ମାତ୍ର ସର୍ଭିସ୍ ବାକି ଅଛି । ତା'ହେଲେ କ'ଣ କ୍ଷତି ଘଟନ୍ତା, ଯଦି ସିବାର ଶେଷ ବେଳରେ ତାକୁ ଟିକିଏ ଲିଫ୍ଟ ଦିଆଯାଆନ୍ତା !

ରାମପ୍ରସାଦ : କୌଣସି କ୍ଷତି ଘଟନ୍ତା ନାହିଁ ସାହେବ ! ମୁଁ ତ କେବଳ ଅର୍ଦ୍ଧସର ନିତି କଥା କହୁଛି । ତା'ପରି କଥା ଆପଣ ରୁଚିବେ । ଆପଣ ତ ମାଲିକ ।

ହୁଜା : (ଟିକିଏ ରାଗିଯାଇ) ମାଲିକର କଥା ନୁହେଁ । ମୁଁ ତମକୁ କେତେଥର କହିଲିଣି, ମୋ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏଭଳି ଶବ୍ଦମାନ ପ୍ରୟୋଗ କରିବ ନାହିଁ ବୋଲି !

ରାମପ୍ରସାଦ : ଭଲ୍ ହେଇଗଲା ସାର୍ ! (ଲଜ୍ଜିତ ହେବାଭଳି) ଏମିତି କେତେଟା ଅଭ୍ୟାସ ହେଇଗଲାଣି । କ୍ଷମା ମାଗିନେଉଛି ।

ହୁଜା : (ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ) କ୍ଷମାର ଅର୍ଥ କ'ଣ ? ଗ୍ରେଟ୍ କଥାରେ କ୍ଷମା ମାଗି ନେଉଛ । ଆଉ ବଡ଼ ବଡ଼ କଥାକୁ ହଜମ କରି ଦେଉଛ । ମୁଁ ପଚାରୁଛି, ଯଦି ଏ ଭିନ୍ନତାଯାକ କଥା ମନଚନ୍ଦ୍ରାର ସପକ୍ଷରେ ଯାଉଛି, ତେବେ ଆମେ ତା' ପ୍ରତି ଅନ୍ୟାୟ କେମିତି କରିବା ? ତମେ ଭବନ ଯେ, ତା'ର କେହି ମୋ ପାଖକୁ ସୁପାରିଶ କରିବାକୁ ଆସିଥିଲେ କିମ୍ବା କେହି ଆସି ତା' ବିଷୟରେ କିଛି କହିବା ପରେ ମୁଁ ଏକଥା କହୁଛି ।

ରାମପ୍ରସାଦ : ମତେ ଜଣାଅଛି ସାର୍ !

ହୁଜା : ଏପରିକି ମୁଁ ତ ତାକୁ ଦେଖି ନାହିଁ କହିଲେ ଚଲେ । ମାତ୍ର ମତେ ତା'ର କାମ ବହୁତ ପସନ୍ଦ ହୁଏ । ଫାଇଲ୍ ଉପରେ ସେ ଯାହା କିଛି ଲେଖେ, ସେଥିରୁ ସେ ଦୂରଦର୍ଶୀ ଓ

ବିଜି ଲୋକ ବୋଲି ଜଣାପଡ଼େ ।

ରାମପ୍ରସାଦ : (ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦବି ରହିବା ପରେ ଅନେକ ବିଶ୍ୱାସକୁ ଠୁଲକରି) ଏସବୁ ଠିକ୍ କଥା ସାର୍ ! ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଆପଣଙ୍କ ଆଗରେ ମୋ ସ୍ଥିତି ସ୍ପଷ୍ଟକରି ଦେଉଛି । ମୁଁ ଏବଂ ମନଚନ୍ଦ୍ରା ଆଜି ନୁହେଁ, ରତ ପତିଣି ବର୍ଷ ହେଲା ପଡ଼ୋଶୀ ! ବୟସରେ ସେ ମୋ ଠାରୁ ୬ ବର୍ଷ ବଡ଼ । ପୁଣି ଏହି ଅର୍ଡ଼ସରେ ଆମେ ଏକ ସମୟରେ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇଥିଲୁ । ମାତ୍ର ସେ ମାଟ୍ରିକ୍ୟୁଲେଟ୍ ଥିଲା ଏବଂ ମୁଁ ଥିଲି ଗ୍ରାଜୁଏଟ୍ । ସେଥିପାଇଁ ସେ ପ୍ରମୋଶନ ପାଇ ପାରିଲା ନାହିଁ; ଆଉ ମୁଁ ଆସି ସୁପରିନ୍ଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟ ହେଲିଣି ।

ହୁଜା : ବର୍ତ୍ତମାନ ତାକୁ ଯେତେବେଳେ ପ୍ରମୋଶନ ମିଳୁଛି, ତମେ ସେତକବେଳେ ତା' ରାସ୍ତାରେ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ନ ହେବା ଉଚିତ ।

ରାମପ୍ରସାଦ : ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ବୈ ଶୁଣି ହେବା । ମାତ୍ର ଏ କଥାଟା ଯଦି ହେଉଯାଏ ତେବେ...

ହୁଜା : କଥାଟା କାହିଁକି ହେଇ ପାରିବନି ? ତମେ ତା' ନାଁକୁ ପ୍ରସ୍ତାବ କରି ଲେଖିଥାଅ; ମୁଁ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଦସ୍ତଖତ କରିଦେବି ।

ରାମପ୍ରସାଦ : ଅର୍ଡ଼ସବାଲା ସମସ୍ତେ କହିବେ, ରାମପ୍ରସାଦ ମନଚନ୍ଦ୍ରାର ପଡ଼ୋଶୀ ଏବଂ ବରୁ । ସେଇଥିପାଇଁ ରାମସ୍ୱରୂପର ଅଧିକାରକୁ ମାରିନେଇ ମନଚନ୍ଦ୍ରାକୁ ଦେଇଦେଲା ।

ହୁଜା : (ଟିକିଏ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ କଣ୍ଠରେ) ଅଧିକାରକୁ କେମିତି ମାରିନେଇ ଦେଲେ ? ଅଧିକାରଟା ମନଚନ୍ଦ୍ରାର ନା ରାମସ୍ୱରୂପର ?

ରାମପ୍ରସାଦ : ସାର୍ ! ଏ ଅର୍ଡ଼ସରେ ସେମିତିଆ ଗୋଟାଏ ଲେଖି ରହିଛି ତ ।

ହୁଜା : ଏଇ ଅର୍ଡ଼ସରେ ରକ୍ତକ୍ଷବ; ଆଉ ଅନ୍ୟ କେଉଁଠି ତ ନାହିଁ । ମୁଁ କେତେ ଜିଲରେ ରହି ଆସିଲିଣି—ଗୁଡ଼ଗାଓ, ଗୁରଦାସପୁର । କେଉଁଠି ତ ଏମିତି ଶବ୍ଦ ଦେଖିନି ।

ରାମପ୍ରସାଦ : ପ୍ରଥମେ ଏଠି ବି ନଥିଲା । ଏଇଟା ଆପଣଙ୍କର ଶରୀର ସାହେବ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ । ରାୟବାହାଦୁର ସାହେବ ଯେଉଁଠି ଯେଉଁଠି ରହିଛନ୍ତି, ସେଠି ସେ ଏ ଶବ୍ଦ ଆରମ୍ଭ କରି ଦେଇଛନ୍ତି । ମୋ ପ୍ରମୋଶନ ତ ଏଇ ହସାବରେ ହୋଇଛି ।

ହୁଜା : (ହସି ଦେଇ) ରୁମକୁ ସୁପରିନ୍ଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟ କରିବାକୁ ଯାଇଁ ରାୟବାହାଦୁର ସାହେବ ଏ ପରମ୍ପରା ଆରମ୍ଭ କରିନାହାନ୍ତି ତ ?

ରାମପ୍ରସାଦ : (ଟିକିଏ ଲଜିତ ହୋଇ) ନା-ନା, ଆଜ୍ଞା ! ମୋ ଆଗରୁ ବର୍ମାକୁ ଲାଭ ମିଳିଥିଲା । ତା'ପରେ ମୋ ନମ୍ବର ଆସିଥିଲା ।

ହୁଜା : (ରାମପ୍ରସାଦଙ୍କ ବିକ୍ରମ ଶବ୍ଦରୁ ମଜା ଉଠାଇ) ମୋ ବିଗୁରରେ, ବୋଧେ ତମକୁ ଆଖି ଆଗରେ ରଖି ରାୟବାହାଦୁର ଏ ଶବ୍ଦ ଗୁଲୁ କରି ଦେଇଛନ୍ତି ।

ରାମପ୍ରସାଦ : ବଲ୍‌କୁଲ ନୁହେଁ ଆଜ୍ଞା ! ସେତେବେଳେ ତ ମୁଁ ବହୁତ ଜୁନୁଅର ଥିଲି । ଆପଣ ବର୍ମାକୁ ଏକଥା ପଢ଼ି ବୁଝିନେଇ ପାରନ୍ତି ।

ହଜା : (ମୁହଁରେ ହସ ଉକୁଟାଇ) ପଚାରିବାକୁ ହୁଁ ପଡ଼ିବ ।

ରାମପ୍ରସାଦ : ଭଲ ହେବ, ଆପଣ ପଚାରି ନିଅନ୍ତୁ ସାର୍ !

ହଜା : (ହଠାତ୍ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ) ଯଦି ଆମେ ଏ ପ୍ରଣାଳୀ ବଦଳାଇ ଦେବା, ତେବେ କ'ଣ ହେବ ?

ରାମପ୍ରସାଦ : (ବିକ୍ରତ ହୋଇ) ବହୁତ କ୍ଷତି ହେବ ସାର୍ !

ହଜା : କ୍ଷତି ? କେଉଁ ଭଳିଆ ?

ରାମପ୍ରସାଦ : ଯଦି ଏବେ ମନଚନ୍ଦ୍ରାକୁ ପ୍ରମୋଗନ ମିଳିଯାଏ, ତେବେ ଦୁଇବର୍ଷ ପରେ ରାମସ୍ବରୂପର ନମ୍ବର ଆସିବ ନାହିଁ । ସେତେବେଳକୁ ତା'ର ଚିଟାପ୍ଲାଡ଼ ହେବାରୁ ଦୁଇବର୍ଷ ଶେଷ ହୋଇ ସାରିଥିବ ।

ହଜା : (ରାମପ୍ରସାଦକୁ ଉତ୍ତର ଦେଖି) ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁଁ ବୁଝି ପାରୁଛି । ମୋଟ-ଉପରେ ତମେ ଗୁଡ଼ୁଚ, ରାମସ୍ବରୂପର ପ୍ରମୋଗନ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ସ୍ଥିତି ନ ହେଉ । ମନଚନ୍ଦ୍ରାର ପଛେ କ୍ଷତି ହେଉ । (କୋଧରେ ଚଉକିରୁ ଉଠି) ମୁଁ ଏ ଅନ୍ଧାଦୁନ୍ଦିଆ ଗତିକୁ ଚଳାଇ ଦେବି ନାହିଁ । ପ୍ରାପ୍ୟ ହେଲ ମନଚନ୍ଦ୍ରାର, ଆଉ ମିଳୁଚ ରାମସ୍ବରୂପକୁ । ମୁଁ ଦେଖି ପାରୁଛି, ମନଚନ୍ଦ୍ରା ସାଙ୍ଗରେ ତମର କେମିତିଆ ବନ୍ଧୁତା । କହୁଚ କ'ଣ ନା, ଗତ ପଚାଶ ବର୍ଷର ପଡ଼ୋଶୀ ।

ରାମପ୍ରସାଦ : ସାହେବ, ଆପଣ ଭୁଲ୍ ବୁଝୁଛନ୍ତି । ମୁଁ କଦାପି କାହାର ପକ୍ଷପାତ କରୁନାହିଁ । ମୁଁ କେବଳ ପୁରୁଣା ଗତି ଅନୁସାରେ ଚଳିବା ପାଇଁ ଗୁଡ଼ୁଚ ।

ହଜା : (ପୁଷ୍ପଭଳି କୋଧରେ) ତମର ସଫେଇ ଦେବା ରଖ । କାଲି ସନ୍ଧ୍ୟାରୁ ମୁଁ ଏଇ କଥା ଶୁଣିଆସୁଛି—ଆମ ଅଫିସ୍ରେ ଏଇ ଗତି । ଅମୁକ ସିନିଅର, ଅମୁକ ଜୁନିଅର । ତା'ର ଦି' ବର୍ଷ, ସ୍ବାର ଗୁରବର୍ଷ ବାକି ଅଛି । କି ବିଭ୍ରାଟ ଗୁଲିଚ ଏ ଅଫିସ୍ରେ ? ଅନ୍ଧା-ଦୁନ୍ଦିଆ ନା ନାହିଁସାହା ?

ରାମପ୍ରସାଦ : (ଡରମାଇ) ସାର୍, ଆପଣ ଭୁଲ୍ ବୁଝୁଛନ୍ତି । ମୋର କହୁବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଏଇସ୍ଥା ନଥିଲା ।

ହଜା : ବଲ୍‌କୁଲ ନୁହେଁ; ଏଇଟା କାହିଁକି ନୁହେଁ । କାଲି ସନ୍ଧ୍ୟାରୁ ମୁଁ ଏଇ ସମସ୍ୟାରେ ବିକ୍ରତ । ତମେ ଏଇନା ଶହେ ଯୁକ୍ତି ବାଡ଼ି ପଛେ; ମୁଁ ଜାଣିଗଲି କଥାଟା କ'ଣ ।

ରାମପ୍ରସାଦ : (ପୁଷ୍ପଠାରୁ ଅଧିକ ବିଶ୍ବାସ ସହଜ) ସାର୍, ଆପଣ ଭୁଲୁଛନ୍ତି ରାମସ୍ବରୂପ ମୋ ବନ୍ଧୁ । ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ ତାକୁ ଫେଉଟିବ କରୁଛି ।

ହଜା : (ଗର୍ଜି କରି) ଠିକ୍ ସେଇ କଥା । ବାକି ସବୁ ବାହାନା । ସେଇ କଥାକୁ ପ୍ରମାଣିତ କରିବା ଲାଗି ସେସବୁ ଖାଲି ଯୁକ୍ତି ।

ରାମପ୍ରସାଦ : (ପୁର ବିଶ୍ବାସ ସହ) ସାର୍ ! ଆପଣଙ୍କର ଏ କଥା ଠିକ୍ ପ୍ରମାଣିତ ହୁଅନ୍ତା,

ହୁଏ ମୁଁ ଏ ପ୍ରସାଦ ସହୃଦ ଅର୍ପିତର ଶବ୍ଦକୁ ଭଙ୍ଗ କରୁଥାଆନ୍ତି । ମୁଁ ତ...

ହୁଳା : ଆଉ ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ଅର୍ପିତର ଶବ୍ଦକୁ ଭଙ୍ଗିବାକୁ ଚାହୁଁଛି ତମେ ସେତିକି-ବେଳେ ଶୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଠିଆ କରାଉଛ । ଏହା ମଧ୍ୟ ତମର ମିତ୍ର ରାମସ୍ବରୂପର କ୍ଷତି ଦୃଷ୍ଟିକାରୁ ତମେ କରୁଛ ।

ରାମପ୍ରସାଦ : ମାଲିକ ହେଲେ ଆପଣ ! ଯେମିତି ବୁଝିଲେ ବି ମୁଁ କିଛି କରିପାରିବି ନାହିଁ । ମାତ୍ର ଏକଥା ମୁଁ ନିଶ୍ଚୟ କହୁଛି ଯେ, ଆପଣଙ୍କର ଏ ସଂହାନୁରେ ଭ୍ରମ ଉତ୍ପନ୍ନ ।

ହୁଳା : ମୋର କୌଣସି ଭ୍ରମ ନାହିଁ; ବରଂ ମୋର ଭ୍ରମ ଦୂର ହୋଇ ଯାଇଛି ।

ରାମପ୍ରସାଦ : (ଧୀର ସ୍ବରରେ) ଭ୍ରମ ଦୂର ହୋଇ ଯାଇଛି ?

ହୁଳା : (ମନେ କରିନେଇଥିଲେ ରାମପ୍ରସାଦ ଏବେ ତାଙ୍କର ଦୟାର ପାତ୍ର) ପ୍ରଥମେ ତମେ ଯାହା ଲେଖି ଆଣୁଥିଲ, ମୁଁ ଚୁରନ୍ତ ସେଥିରେ ସ୍ବାକ୍ଷର କରିଦେଉଥିଲି । ଏଇୟା ଭାବ ଦୟାକତ କରୁଥିଲି—ଯେ, ତମେ ଯାହା ଲେଖିଛ ତାହା ଠିକ୍ । ମାତ୍ର ଏବେ ମୁଁ ଜାଣି ପାରିଲି ଯେ, ମୋର ତାହା କରିବା ଉଚିତ ନ ଥିଲା ।

[ହୁଳାଙ୍କର ପତ୍ନୀ ସୁପମାଙ୍କ ପ୍ରବେଶ । 25-26 ବର୍ଷୀୟା, ସୁସଜ୍ଜିତା; ଶାଢ଼ି ପିନ୍ଧି ଖୁବ୍ ସୁନ୍ଦର ଦିଶୁଥିଲେ । ତାଙ୍କ ମୁହଁରେ ପିଲାମଣି ଅର୍ଥାତ୍ ଅଲିଅଳ ଭାବ ତାଙ୍କୁ ଉଦ୍ବିଗ୍ନ କରିଥିବା ସୂଚନା ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ତାଙ୍କର ପ୍ରଥମ ବାକ୍ୟ ହିଁ ତାଙ୍କର ଏହି ଭାବକୁ ପୁଷ୍ଟିକରେ ।]

ସୁପମା : ହ୍ୟାଲେ ତାଲିଙ୍ଗ ! ଭଲ ହେଲା, ତମେ ଆଗରୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଇ ପଡ଼ିଛ । (ଟିକିଏ ଗେହ୍ଲେଇ ହେଇ) ଏଇ ଅଧଘଣ୍ଟା ପାଇଁ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ କୁବ୍ ଯାଏ ରୁଲି ନା ! କେବଳ ଅଧଘଣ୍ଟା ପାଇଁ (ହୁଳାଙ୍କ ଆଖିରୁ ଶରର ସୂଚନା ପାଇ) ପ୍ରମିଳ୍, ତା'ଠୁ ଅଧିକ ସମୟ ଲାଗିବ ନାହିଁ ।

ହୁଳା : ନା, ତିଅର୍—ମୁଁ ଏଠୁ ଅଧଘଣ୍ଟା ପାଇଁ ବି ଯାଇ ପାରିବି ନାହିଁ । ମୋତେ ଗୋଟା ଦୁଇଟା ଜରୁରୀ କାମ କରିବାକୁ ହେବ ।

ରାମପ୍ରସାଦ : (ସୁପମାଙ୍କ ଧ୍ୟାନ ନିଜ ଆଡ଼କୁ ଟାଣିନେଇ) ନମସ୍କାର ବିଚ୍ଛା !

ସୁପମା : (ପତିଙ୍କ ଆଡ଼ୁ ଦୃଷ୍ଟି ଫେରାଇ ନେଇ) ନମସ୍କାର ! ଓହ୍ଲୋ—ବାବୁଲା ! କୁହନ୍ତୁ, ଆପଣଙ୍କର ଖବର କ'ଣ ?

ରାମପ୍ରସାଦ : (ବିନମ୍ରତା ସହ) ଆପଣଙ୍କ କୃପାରୁ...

ସୁପମା : (ସୁଖ ସ୍ବରରେ) ତମକୁ ସବୁ ସମୟରେ କାମ ଜାଗୁଡ଼ି ଧରିଛି । ଅଧଘଣ୍ଟା ସମୟ ଦେଇ ପାରୁନ ?

ହୁଳା : କଥାଟା ଅଧଘଣ୍ଟାର ନୁହେଁ—କଥା ହେଉଛି ଆବିରୁଦ୍ଧତା । ତମର କାମ ନାହିଁ,

ଆଉ ମୋର ଏତେ କାମ ଯେ, ସବୁନି । କିନ୍ତୁ ତମେ ମତେ କୁହତ, କୁକୁ ଯିବାପାଇଁ ଇଏ କେମିତିଆ ସମୟ । ସନ୍ଧ୍ୟାକୁ ଏକାକୀରେ ଯିବା ।

ସୁଷମା : ସେଠିକି ମିସେସ୍ ନଗେସକ୍ ମୁଁ ଡାକିଛି । ଭଲ ହୁଅନ୍ତା, ତମେ ଯଦି ସାଙ୍ଗରେ ଥାଆନ୍ତି ! ଗୋଟା ଦିଅଟା କଥାର ସମ୍ମତ ନେବାର ଥିଲା ।

ହୁଜା : (ରାମପ୍ରସାଦକୁ) ଠିକ୍ ଅଛି, ମୁଁ ଟିକିଏ ପରେ ଡାକୁଛି । ତମେ ତା'ର ଭିତରେ ନିଜ ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ନୁଆ କରି ଲେଖ ।

ରାମପ୍ରସାଦ : (ଟିକିଏ ସଜ୍ଜିତ ହୋଇ) ଯଦି ଆପଣ ମନଚାହାକୁ ହେଉନୁହେଁ କରିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି, ତେବେ ସବୁଠାରୁ ଭଲହେବ ଆପଣ ନିଜେ ନିଜ ହାତରେ ଆଦେଶ ରେକର୍ଡ୍ କରନ୍ତୁ ।

ହୁଜା : (ତା'ର ଯୁକ୍ତିକୁ ପସନ୍ଦ ନକରି) ନା, ଏ ପ୍ରସ୍ତାବ ତମରିଆଡ଼ୁ ଆସିବା ଉଚିତ ।

ରାମପ୍ରସାଦ : (ଡରିକରି; କିନ୍ତୁ କହିବାର ଉପଦ୍ରବ କରି) ଯଦି କ୍ଷମା କରନ୍ତେ, ଆପଣ ତ.....

ହୁଜା : (ରାଗ ସମ୍ଭାଳି ନେଇ ଏବଂ ଟେବୁଲ୍ ଉପରେ ଥିବା ହୋଇଥିବା କାଗଜକୁ ଧରି) ଏ ପ୍ରସ୍ତାବଟା ତମରିଆଡ଼ୁ ଆସିବା ଠିକ୍ ହେବ । ରେକର୍ଡ୍ ରେ ତୁମ ପ୍ରସ୍ତାବଟା ରଦ୍ଦକରି ଦିଆହୋଇଥିବା କଥା ନରହିବା ଉଚିତ ।

ରାମପ୍ରସାଦ : (କାଗଜପତ୍ର ଉଠାଇ) ନମସ୍କାର ବିଦାନୀ !

ସୁଷମା : ନମସ୍କାର ବାବୁଜୀ ! ସରୋଜିନୀ ଭଲ ଅଛି ତ ? ତା'ଠାରୁ କୌଣସି ଚିଠିପତ୍ର ଆସିଥିଲା ?

ରାମପ୍ରସାଦ : (ଦିହୁ ସାହସ ସଂଚୟ କରି) ଏଇ ପଥରଦିନ ତ ଚିଠି ଆସିଲା । କ୍ଷମା କରିବେ, ମୁଁ ଭୁଲିଯାଇଥିଲି । ସେ ଆପଣଙ୍କ ପାଇଁ ନମସ୍କାର ପଠାଇଥିଲା ।

ସୁଷମା : ମୋ ଭରପଞ୍ଚୁ ତାକୁ ଆପଣ ନମସ୍କାର ଜଣାଇଦେବେ ।

ରାମପ୍ରସାଦ : (ବାହାରକୁ ଯାଉ ଯାଉ) କୋଟି ମୁଗ ବଞ୍ଚୁ ଆ' ମା' ।

(ଏକଥା କହିଦେଇ ବାହାରକୁ ଚାଲିଗଲା ସେ ।)

ହୁଜା : ବଡ଼ ଚାଲି ଲୋକ ଇଏ । ପେଟରେ କ'ଣ ଅଛି କେହି ଜାଣି ପାରିବେ ନାହିଁ ।

ସୁଷମା : ମୁଁ ତ ପ୍ରଥମରୁ ଏକଥା କହିଥିଲି; ହେଲେ ତମେ ତ କେବେ ମାନିଲ ନାହିଁ ।

ହୁଜା : ମତେ ଜଣା ନଥିଲା, ଇଏ ଏତେ ସଜ୍ଜିତା କରାପାରେ; ଏତେ ବନେଇ-ବୁନେଇ କହିପାରେ ।

ସୁଷମା : (ଆକସ୍ମିକ ଶୁଣି) ବର୍ତ୍ତମାନ କ'ଣ ହେଲା କି ?

ହୁଜା : କାଲିଠାରୁ ଇଏ ମୋତେ ଅତିଷ୍ଠ କରୁଥିଲେ । ସାରାସାରା ମୁଁ ଏଇ ସମୟରେ

ବୁଡ଼ି ରହିଛି ଏବଂ ଭାବୁଛି କି ନିଶ୍ଚିତ କରାଯାଇପାରିବ ।

ସୁଷମା : (ଟିକିଏ ଚିନ୍ତା ହୋଇ) କିନ୍ତୁ ହେଉଛି କ'ଣ ?

ଦ୍ଵିଜା : ଆମ ହେଡ଼କୁ ଆସନ୍ତା ମାସରେ ପେନ୍ସନ ପାଇଯିବ । ତା' ଜାଗାରେ ଯାହାର ପ୍ରମୋଶନ ପ୍ରାପ୍ୟ, ତା' ନାଁକୁ ଇଏ ପ୍ରତ୍ୟାବିତ ନକରି ଅନ୍ୟ ଏକ ଲୋକ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତବ ପକାଇବ ।

ସୁଷମା : କ'ଣ ହେଲା ସେଉଁଠୁ ? ତମେ ତାଙ୍କ କଥା ମାନ ନାହିଁ । ମାତ୍ର ଏତିକି ବକଟେ ଘଟଣା; ଆଉ ତମେ ଏକବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ-ବିବ୍ରତ ହେଇପଡ଼ୁଛ ! ଗୁଡ଼ିକ ସେ କଥା, କାରୁରେ ବସି ଏ ବସ୍ତୁରେ ଚନ୍ଦ୍ରା କରିନେବ । କୋଉ ଏବେ ଫାଣୀ ହେଇଯାଉଛି ଏଥିରେ ?

ଦ୍ଵିଜା : (ସମସ୍ୟାକୁ ହାଲୁକା କରିବାର ପ୍ରଚେଷ୍ଟାକୁ ପସନ୍ଦ ନକରି ସୁଷମାକୁ) ତମେ ତ ସବୁ ସମୟରେ ପିଲାଙ୍କ ଭଳି କଥାବାଣୀ କରୁଛ । ଏ ସମୟରେ କୁବ୍ ଯାଇ ମତେ ଭଲ କ'ଣ ମିଳିବ ?

ସୁଷମା : ମୁଁ ଯାହା କହୁଛି—ଇଏ କୌଣସି ଯୁକ୍ତି ନୁହେଁ କି ?

ଦ୍ଵିଜା : କିନ୍ତୁ ସେଠିକି ଯାଇ କରିବି କ'ଣ ? ଏଇ ଦେଶ, ଏଠି ଫାଇଲ କେମିତି ଗଢ଼ା ହେଉଛି । କେତେ କାମ ଏବେ ବାକି ପଡ଼ିଛି । ପୁଣି ସାକ୍ଷାତକାରଙ୍କ ସମୟ ମଧ୍ୟ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଯିବ ।

ସୁଷମା : (ପ୍ରେମଭାବ ବ୍ୟକ୍ତକରି) ନା ପ୍ରିୟ, ତମେ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ନିଶ୍ଚୟ ଯିବ । ପ୍ରିୟ !

ଦ୍ଵିଜା : କିନ୍ତୁ ମୁଁ କରିବି କ'ଣ ? ତମେ ତ ମିସେସ୍ ନିଗେସଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ କଥାହେବ; ହେଲେ ମୁଁ କ'ଣ କରିବି ?

ସୁଷମା : ସେଠି ତମର ଦରକାର ଅଛି । ତମ ବ୍ୟସ୍ତତା କଥାଟା ହେଇ ପାରିବନା ।

ଦ୍ଵିଜା : (ସୁଷମାଙ୍କ ପିଲାମି ପ୍ରତି ବିରକ୍ତ ହୋଇ; ମାତ୍ର ମୁହଁରେ ସେ ଭାବ ବ୍ୟକ୍ତ ନକରି) ମୁଁ ବୁଝିପାରୁନି ମୋର ସେଠି କି ଦରକାର ?

ସୁଷମା : କଥା କଣ କି—ମୁଁ ଆଉ ମିସେସ୍ ନିଗେସ୍ ମିଶି କୁବ୍ ରେ ଲେଡ଼ିଜ୍ ଫୋର୍ସ୍ କରବାକୁ ଚାହୁଁଛୁ । ସେ ଦିଗରେ ଆମର ରୂମ ସାହାଯ୍ୟ ଦରକାର ।

ଦ୍ଵିଜା : (ଯିବା କଥାକୁ ନାକଚ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ) ତମେ ଯେଉଁ ସହାୟତା ଚାହୁଁବ, ମିଳିଯିବ । ଏଇଟା ଗୋଟା କ'ଣ ପଚାରିବାର କଥା ?

ସୁଷମା : ପଚାରିବାର କଥା ବୋଲି ତ ମୁଁ ତୁମକୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେବାକୁ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରୁଛି । ତୁଛାଟାରେ ଭଲ ତୁମକୁ କିଏ ବିବ୍ରତ କରନ୍ତା ! (ଟିକିଏ ବିଗଡ଼ିକରି) ତମେ ମତେ କ'ଣ ଭାବିଲ କି ?

ଦ୍ଵିଜା : (ଦୁଷ୍ଟାମି କରି) ପୁରା ମଜା କରିବାକୁ ଚାହୁଁଛ ନା ?

ସୁଷମା : (ଅଧିକ ବିଗଡ଼ିଯାଇ) ପୁଣି ସେଇକଥା ? ମୁଁ ତେବେ ଯାଉଛି । ମୋର ଏଠିକି ଆସବାଟା ତମକୁ ଚାହିଁ ଖାସ୍ତା ଲାଗୁଛି ନିଶ୍ଚୟ ।

ହୁଜା : (ସ୍ବର ବଦଳାଇ) ବାଃ, ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ରାଗିଯାଉଚ ? ପିଲଙ୍କଭଳି ? ଆଜ୍ଞା କୁହତ, କ'ଣ ଅସୁବିଧା ଦେଖାଦେଇଚ ?

ସୁଷମା : (ରାଗିବା ଗଳାରେ) କିଛି ଅସୁବିଧା ହେଇନି । ଠିକ୍ ଭାବରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବ ତ ରହୁବ । ନଚେତ୍ ମୁଁ ଚାଲିଲି ।

ହୁଜା : (ସୁଷମାର ହାତଧରିପକାଇ) ଆସ, ଚଉକିରେ ବସ । ଆଉ କୁହ, ମତେ କ'ଣ କରିବାକୁ ହେବ ?

ସୁଷମା : (ବସିବାକୁ ନାପ୍ରିକରି) ତମେ ମତେ ଆଗ କୁହ—କୁବ୍ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ତମେ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ଯାଇ ପାରିବ କି ନାହିଁ ?

ହୁଜା : (ଦୃଢ଼ ସ୍ବରରେ) ନା ।

ସୁଷମା : (କିଛି ସମୟ ଚୁପ୍‌ରହୁ ମନେ ମନେ ପରଶିଲା ଭଳି)—କଥା କଣ କି, ମିସେସ୍ ପୌରାଣିକ ବି ଏମିତି ଏକ ଫେୟାରର ଚେଷ୍ଟାରେ ଅଛନ୍ତି । ହେଲେ ମୋର ଆଉ ମିସେସ୍ ଶ୍ରୀଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ଯେ ତାଙ୍କଠୁ ଆମେ ଆଗେ କରିନେବୁ ।

ହୁଜା : (ଆନ ନଦେଇ) କରୁନା, କଣ ଯଦି ହେଉଛି ।

ସୁଷମା : କିନ୍ତୁ ଏକଥା ନ ହେଇଯାଉ ଯେ, ସେ ବ୍ରିଗେଡ଼ ହୋଡ଼କ୍ୟୁଟର ସହାୟତାରେ ଫେୟାର କରିଦେଉ—ଆଉ ଆମେ ମୁହଁକୁ ଚୁପ୍ ରହୁଯାଉ ।

ହୁଜା : (ପୁରା ଘଟଣାରେ ବିରକ୍ତ ହୋଇ) କେମିତି ବୋକାଙ୍କ ଭଳି ତମେ କଥା କହୁଚ ମ ! ମୁଁ କୁବ୍‌ର ଏକ୍ସକ୍ୟୁଟିଭରେ ପାଗ କରିଦେବି ଯେ, ମିସେସ୍ ହୁଜାଙ୍କ ପ୍ରସ୍ତାବ ପ୍ରଥମେ ଆସିଥିଲା; ତେଣୁ ଫେୟାର ତାଙ୍କର ଦ୍ବାରା ହେଉ । ଅତି ସହଜ କଥା ଇଏ । ଆଜି ସନ୍ଧ୍ୟାକୁ ଦରଖାସ୍ତ ଦେଇଦେବ । ହେଲା ?

ସୁଷମା : ପରେ ପୁଣି ତମେ କହୁବ—ସ୍ବୀଲେକମାନେ ପରସ୍ପର ଭିତରେ କଲି କରି ଆମ ସମ୍ବନ୍ଧକୁ ଖରାପ କରୁଛନ୍ତି ।

ହୁଜା : (ବିଶ୍ବାସ ଦେଇ) କେବେ କହୁବନି ମାଉଁ ଉଅର୍ !

ସୁଷମା : ତା' ସାଙ୍ଗରେ ପୁଣି ଏଇସା କହୁବ ଯେ—ଏଇଭଳି କଥାରେ ସିଭଲ ଆଉ ମିଲିଟାରୀର ସମ୍ବନ୍ଧ ଖରାପ ହେଉଚି ।

ହୁଜା : (ସମସ୍ତ ସମସ୍ୟାକୁ ଲଘବ କରିବା ଦୃଷ୍ଟିରୁ) କିଛି ହେବନି; ତମେ ଯାହା ଚାହୁଁ ତ କର । ମୁଁ ସବୁଥର ଭଳି ସମ୍ଭାଳିନେବି ।

ସୁଷମା : ତେବେ ଠିକ୍ ଅଛି । ମୁଁ ଏକୃଷ୍ଟିଆ କୁବ୍‌କୁ ଚାଲିଯାଉଚି । ସବୁକଥା ମୁଁ ଏବେ ମିସେସ୍ ନିଗେସ ପକକା କରିନେବୁ ।

ହୁଜା : କିନ୍ତୁ ଏବେ ଯାଅନି । ପ୍ରଥମେ ମୋ ସମସ୍ୟାକୁ ଥଣ୍ଡା କରି ଯାଅ ।

ସୁଷମା : କ'ଣ ?

ହୁଜା : କ'ଣ ? ମୁଁ ଏଡ଼େ ବଡ଼ ବିପଦରେ ପଡ଼ିଛି; ଆଉ ତମେ ପଚାରୁଛ କ'ଣ ?

ସୁଷମା : ଆଉଥରେ କୁହନା ।

ହୁଜା : ତମକୁ ପରା କହିଲି, ବାବୁ ରାମପ୍ରସାଦ ତରୁରତାର ସହୃଦ ନିଜର ଜଣେ ମିତ୍ରକୁ ହେଡ଼କୁଳ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଛି ।

ସୁଷମା : (ନିରାଶ୍ୱରୀ ସହୃଦ) ତମେ କହିଦଉନା ।

ହୁଜା : କ'ଣ ? ଏତେ ସହଜ ନୁହେଁ । କୋଉ କ'ଣ ଏବେ ମୁଁ କରିବି ?

ସୁଷମା : ମୁଁ ତ ଆରମ୍ଭରୁ ତମୁକୁ କହି ଆସୁଛି ରାମପ୍ରସାଦର ସବୁକଥାକୁ ତମେ ମାନ ନଥନାହିଁ । ସେ ତ ସେଇଭଳିଆ ଲୋକଟାଏ । ତା'ର ମଧ୍ୟ ତା' ଉପରେ ଏମିତି ବିଶ୍ୱାସକରି ପଶ୍ଚାତ୍ତାପ କରିଥିଲେ ।

ହୁଜା : ତାଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ କିଏ ହଇରାଣ କରିଦେଇଛି !

ସୁଷମା : ପୁରା ହଇରାଣଟେ କରିଛି । ତା' ଉଦ୍ଦ ମାସ ପରେ ହିଁ ଆମର ବଦଳି ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ।

ହୁଜା : ଆଜିଯାଏ ମୁଁ ତା'ର ସବୁକଥାକୁ ସ୍ୱୀକାର କରି ନେଉଥିଲି; କିନ୍ତୁ ଏଥର ସ୍ୱୀକାର ନ କରିବା ପାଇଁ ମନ ହେଉଛି ।

ସୁଷମା : ତା'ହେଲେ ନ କର । ଭୟ କୋଉ କଥାକୁ ? ମକ୍କାର ଅଟା ଆଣି ଦେଇଥିଲା; ବାସୁମତୀ ଚାଉଳ କେଉଁଠୁ ଅମଳକରି ଦେଇଥିଲା । ଏଇ କଥାରେ କିଏ କ'ଣ କାହାର ବଣ ହେଇଯାଏ ?

ହୁଜା : ତମ ପାଖରେ ଆସି ନେହେରୁ-ନିମତ ହୋଇ କଥାହେବ ।

ସୁଷମା : କରୁଛି ଯଦି କରୁ । ମତେ ତ ସିଏ କେବେହେଲେ ଭଲ ଲାଗେନି । ତା'ର ସମୟରେ ଚାଉଳରେ ମୁକରର ହେଇଥିବା ଲୋକ । ପୁଣି ତା'ର ସିଅ ସରୋଜିନୀ ମୋର ଦମ୍ଭ ବାନ୍ଧିବା ଥିଲା । ମାତ୍ର ତା'ର ମାନେ ନୁହେଁ ଯେ...

ହୁଜା : ସିଏ ତ ସମସ୍ତଙ୍କୁ କହୁଛନ୍ତି, ସାହେବଙ୍କ ପତ୍ନୀ ମୋ ସିଅର ଫ୍ରେଣ୍ଡ । ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ ଯାହା ଚାହୁଁଛି, ସାହାବଙ୍କୁ ତାହା କରେଇନେବି ।

ସୁଷମା : ମୁଁ ତମକୁ ପଚାରିବି ଥର କହିଥିବି, ରାମପ୍ରସାଦର ସବୁକଥାକୁ ମାନିନେବ ନାହିଁ । ପିଲାଦିନୁ ମତେ ଏ ଲୋକଟା ଗୁଲକ ଓ ସୁବିଧାବାଦୀ ଭଳି ଲାଗେ । ପ୍ରଥମେ ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ସରୋଜିନୀ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖା କରିବାକୁ ଯାଉଥିଲି, ସେତେବେଳେ କିଏ ମୋ ଗୁରୁପଟେ ଦୂରକୁଥିଲା । ଥରେ ମତେ ସେ କହିଲା, ରାୟ ବାହାଦୂର ସାହେବଙ୍କୁ କହୁଛୁ—‘ମୋ ପ୍ରତି ଟିକିଏ ଦୃଷ୍ଟି ରଖିଥିବେ’ । ବାସ୍, ସେଥିପାଇଁ ମତେ କିଏ ଭଲ ଲାଗେନାହିଁ । (କିଛି ସମୟ ପାଇଁ ନୀରବରହ) କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଜାଣି ପାରୁନି, ତମେ କେମିତି ତା'ର ସବୁକଥାକୁ ମାନିନେଉଛ ?

ହୁଳା : ସୁସମା ! ଦି'ପଟେ ମୋର ଅଡୁଆ—ବିପଦ । ମାନିନେଲେ ଅଡୁଆ ହେବ, ନ ମାନିଲେ ଅସୁବିଧା ।

ସୁସମା : ନ ମାନିଲେ କ'ଣ ଅସୁବିଧା ଶୁଣେ ? ସେ ତମର କ'ଣ ବିଗାଡ଼ି ଦେବ ?

ହୁଳା : ତମର ସେଠାରେ ରାମଦୟାଲ ଘଟଣା ମନେଅଛି ?

ସୁସମା : (ଚମକିପଡ଼ି) ହଁ ।

ହୁଳା : ମୁଁ ପରେ ଜାଣିବାକୁ ପାଇଲି, ସେ ରାମପ୍ରସାଦର ସ୍ୱପକୀୟ ।

ସୁସମା : ତା' ମାନେ ?

ହୁଳା : ତା'ର ଅର୍ଥ ହେଉଛି, ରାମପ୍ରସାଦ ଜାଣିସାରିବଣି ତା' କାମକୁ ମୁଁ କରି ଦେବିଣି—
—ସେଇଥିପାଇଁ... ।

ସୁସମା : ତା'ହେଲେ ତ ନିଶ୍ଚୟ ଜାଣିସାରିବଣି ।

ହୁଳା : (ରହସ୍ୟ ଖୋଲି) ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ ରାମପ୍ରସାଦର ସବୁକଥାକୁ ମାନିନେଉଛି ।
ଯେମିତି ସେ ଆମ ବରୁଦରେ କୌଣସି କଥା କହିବାକୁ ଯୁକ୍ତ ପାଇବ ନାହିଁ ।

ସୁସମା : (ସାରା କଥାକୁ ନୂଆ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖି) କିନ୍ତୁ ଏସବୁ ଏମିତି କେତେଦିନ ଚାଲୁ-
ରହିବ ?

ହୁଳା : (କଥାକୁ ଦୋହରାଇ) ଆଜିଯାଏ ଚଳିଆସିଲଣି ।

ସୁସମା : (ହୁଳାଙ୍କର କଥାରୁ କଥା ବାହାର କରି) ପୁଣି ଭବିଷ୍ୟତରେ ବି ଚାଲୁ ରହିବ ।

ହୁଳା : କିନ୍ତୁ ଏ ଘଟଣାରେ ମୋ ମନ ମାଲୁ ନାହିଁ ।

ସୁସମା : କାହିଁକି ?

ହୁଳା : ମନଚନ୍ଦ୍ରା ସବୁଠାରୁ ସିନିଅର; ପୁଣି ତା' କାମ ମଧ୍ୟ ସନ୍ତୋଷଜନକ । ଦୁଇବର୍ଷ
ପରେ ସେ ପେନ୍‌ସନ୍ ପାଇ ଯିବ । କଣ କ୍ଷତି ହେବ, ଯଦି ସେ ଦୁଇବର୍ଷ ପାଇଁ ହେଉଁ କ୍ଲର୍କ
ହେଇଯାଏ । ବେଶି କିଛି ନ ହେଲେ ତ, ତା' ପେନ୍‌ସନ୍‌ରେ ପନ୍ଦର କୋଡ଼ିଏ ଟଙ୍କା ପ୍ରତି
ମାସରେ ଅଧିକ ମିଳିଯିବ ।

ସୁସମା : କଥାଟା ତ ଠିକ୍ ।

ହୁଳା : କିନ୍ତୁ ରାମପ୍ରସାଦ ନିଜର ବଧୂ ରାମସ୍ୱରୂପକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଛି ।

ସୁସମା : (ଭାବ) ତମେ ଯଦି ତା' କଥା ନ ମାନ, ତେବେ କ'ଣ ହେବ ?

ହୁଳା : ହବ ଆଉ କ'ଣ ? ବୋଧେ ରାମପ୍ରସାଦ ମୋ ନାଁରେ କିଛି କଥା
ଉଠେଇବ ।

ସୁସମା : ତୁମେ କ'ଣ ଆଉଁସରେ ନଉତି ଯେ, ସେ କହିବା ଦ୍ୱାରା କିଛି ଅନ୍ତରାୟ ସୃଷ୍ଟି
ହେବ ?

ହୁଳା : ସେଥିପାଇଁ ତ ମୁଁ କହୁଛି, ଆଗରୁ ଆମର ଇଚ୍ଛା ଓ ରେପୁଟେସନ୍ ରହୁଛି ।

ତାହା ସେମିତି ରହୁ: କଲଙ୍କିତ ନ ହେବା ଦରକାର ।

ସୁଷମା : ତା'ହେଲେ ଚନ୍ଦ୍ରା କର ।

ଦ୍ଵଜା : କାଲିଠାରୁ ମୁଁ ଏଇ ବିଷୟରେ ଚନ୍ଦ୍ରା କରୁଛି । ଆଉ କ'ଣ କରୁଛି କି ?

ସୁଷମା : ବିରକ୍ତ ହେବାର କିଛି କଥା ନାହିଁ । ଚନ୍ଦ୍ରା କରି ଆଗେଇଲେ କିଛି ନା କିଛି ସାଧା ମିଳିଯିବ ।

ଦ୍ଵଜା : ରୁହ ହେ ଟିକେ । ଏଇନା ମତେ ଉପଦେଶ ଦେବା ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲଣି ।

ସୁଷମା : ଆଛା ତମେ ଆଗ କୁହ ତ, ତମେ କେବେ ଜାଣିଲି ଯେଠି ରାମଦୟାଳ ରାମପ୍ରସାଦର ସ୍ଵପକୀୟ ବୋଲି ?

ଦ୍ଵଜା : କେତେ ମାସ ଆଗରୁ ତ ମୁଁ ଜାଣିଲିଣି । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ତମକୁ କହିନଥିଲି ।

ସୁଷମା : କାହିଁକି, ମତେ କହିବାରେ କ'ଣ ଅସୁବିଧା ଥିଲା ?

ଦ୍ଵଜା : ମୁଁ ଭାବିଲି, ତମେ କାହିଁକି ମିଛଟାରେ ଚନ୍ଦ୍ରାରେ ପଡ଼ିବ ! ଛାଡ଼, କ'ଣ ଅବା ହେଇଯିବ ?

ସୁଷମା : ଏତେ ଜରୁରୀ କଥା — ଅତି କମ୍ରେ ମତେ ତ କହିବାର ଥିଲା । ଆଛା, ତମେ ଏ ବିଷୟରେ ଜାଣିଲି କେମିତି ?

ଦ୍ଵଜା : ହେଉଁ କୁର୍ବ ପୁରୁଷଠାରୁ ।

ସୁଷମା : କେମିତି ?

ଦ୍ଵଜା : ସେଠି ରାମଦୟାଳଙ୍କ କାଗଜପତ୍ର ମୋ ପାଖକୁ ଆସିସାରିଥିଲା । ପୁରୁ ମୋ ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇଥିଲା । କହିଲା, ସାର୍ ! ଏ ସେଠି ଆମ ସୁପରିନ୍ଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟଙ୍କ ମାମୁ ହୁଅନ୍ତି ।

ସୁଷମା : ଆଛା, ତା'ହେଲେ ଏତେ ନିକଟସ୍ଵପକ ?

ଦ୍ଵଜା : (ସୁଷମାଙ୍କ ବ୍ୟସ୍ତତା ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ନ ଦେଇ) ମୁଁ କଥାଟାକୁ ଇନ୍ତୋର କର ଦେଲି । ସେ ପୁଣି ସେଇକଥାକୁ ଆଉଥରେ କହିଲା । ମୁଁ କହି ଉଠିଲି, 'ସେଥିରୁ ହେଲ କ'ଣ ?' ସେ କହିଲା, 'ଆଉ ତ କିଛି ନୁହେଁ — ଯେମିତି ସୁପରିନ୍ଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟ ସାହେବ ନିଜ ମାମୁଙ୍କ ବିଷୟରେ ଆପଣଙ୍କୁ କିଛି କହି ନ ପାରେ । ତେଣୁ ଭାବିଲି, ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ କଥାଟା ମନେ ପକେଇ ଦେଇଥାଏ ।'

ସୁଷମା : ସେଇଠୁ ତମେ କ'ଣ କହିଲ ?

ଦ୍ଵଜା : ମୁଁ କହିଲି, 'ଆମକୁ ଏଥିରେ ଅନ୍ତର ପଡ଼ୁଛି ବା କ'ଣ ? ଯାହା ଠିକ୍, ତାହା ବଳେ ହେଇଯିବ ।

ସୁଷମା : ଏହାର ମାନେ କ'ଣ ? ତାକୁ କ'ଣ ଜଣା ଯେ ତୁମେ ରାମଦୟାଳଠାରୁ କିଛି...

ହୁଜା : କିମ୍ବା ଏଇୟା ବି ହୋଇପାରେ—ରାମପ୍ରସାଦ ତାକୁ ଶିଖେଇ ଦେଇଥିବ ଯେ ମତେ ପରୀକ୍ଷା କରି ଦେଖୁ, କିପରି ମୁଁ...

ସୁସମା : ରାମପ୍ରସାଦ ବଡ଼ ସଜ୍ଜନ । ହୋଇପାରେ, ସେ ତମକୁ ସୁଚେଇ ଦେବାକୁ ଚାହୁଁଥିବ ଯେ ତାକୁ ତମର ଆଉ ସେଠାରେ ରାମଦୟାଲଙ୍କ ଭିତରକଥାଟି ଜଣା ।

ହୁଜା : ଯାହା ବି ହେଉ । ସେଠାର ସହାୟତାରେ ଯେଉଁ ଗାଡ଼ି ମିଳିବାର ଥିଲା, ମିଳିଗଲା । ଏବେ ଆମର ଆଉ କୌଣସି ଜିନିଷ ଦରକାର ନାହିଁ । ବୁଦ୍ଧ ।...ମୋ ମୁଣ୍ଡକୁ ଗୋଟାଏ ଚୁଢ଼ି କୁଟିଲା । ମୁଁ ଗୋଟାଏ କାମ କରୁଛି ।—(ଘଣ୍ଟି ବଜାଇଲେ । ଚପରାଣୀର ପ୍ରବେଶ ।) ଟିକେ ହେଉ କୁଳ୍କର୍କ ଏଠିକି ଡାକ । (ଚପରାଣୀ ଚାଲିଗଲା ।)

ସୁସମା : କ'ଣ କରିବାକୁ ଯାଉଛ ?

ହୁଜା : ମୁଁ ହେଉ କୁଳ୍କର୍କ ପରୁରବାକୁ ଚାହୁଁଛି, କ'ଣ କରାଯିବା ଉଚିତ ?

ସୁସମା : ସେ କ'ଣ କିଛି ନୁଆ ମନ୍ଦିର ଦେବା ନା କ'ଣ ମ ? (ଦୁଃଖପୂର୍ଣ୍ଣ ପାଖରେ ଧରା ଦେଇ) ମୋ ବଗିଚାରେ ରାମପ୍ରସାଦ ଯାହା କହୁଛି, ସେଇୟା କରିଦିଅ ।

[ହେଉକୁଳ୍କ ପୁରା ବାହାରୁ ପ୍ରବେଶ କଲେ । 5 : ବର୍ଷାୟ, ଅର୍ଦ୍ଧସ କାମରେ କୁଳ୍କ ହୋଇଥିବା ବାବୁ । ଯାହାର ପିଠି ନିମାଗତ ଚଉକ ଉପରେ ବସିରହିଥିବା ଯୋଗୁଁ ନଇଁ ପଡ଼ିଥିଲା । ଯେପରିକି, ସେ ସାହେବଙ୍କ ଆଗରେ ଠିଆ ହୋଇ ରହିଥିଲା, ସେଯାଏ ନିଜ ଅଙ୍ଗରେ ହାତ ଭରା ଦେଉଥିଲା । ଯେମିତିକି ପଡ଼ିଯିବା ଆଗରୁ ନିଜେ ରକ୍ଷା କରି ନେଉଛି ।]

ହୁଜା : ଆସନ୍ତୁ ।

ପୁରା : ନମସ୍କାର ଆଜ୍ଞା !

ସୁସମା : ନମସ୍କାର !

ହୁଜା : ପୁରା ସାହେବ ! କୁହନ୍ତୁ ତ, ପ୍ରମୋଗନ ଲାଗି ଏ ଅର୍ଦ୍ଧସର ଗୁଡ଼ି କ'ଣ ?

ପୁରା : କ'ଣ କହଲେ ସାର୍ ? କଥାଟା ମତେ ସ୍ପଷ୍ଟ ଶୁଭିଳ ନାହିଁ ।

ହୁଜା : ମୋର ପରୁରବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଉଛି ଆସନ୍ତା ମାସରେ ଆପଣ ତ ଶିଟାୟାର କରିବେ । ତା'ହେଲେ ଆପଣଙ୍କ ଜାଗାକୁ କାହାର ପାଲି ପଡ଼ିବ ?

ପୁରା : ସାର୍, ଆମ ଅର୍ଦ୍ଧସର ଚଳଣି ହେଉଛି, ଯଦି ପରବର୍ତ୍ତୀ ଲୋକର ଗୁଳିଗିଳାଳ ଦୁଇବର୍ଷରୁ କମ୍ ଥାଏ, ତେବେ ତାକୁ ପ୍ରମୋଗନ୍ ଦିଆଯିବନାହିଁ । ତା' ପରବର୍ତ୍ତୀ ଲୋକକୁ ଦିଆଯିବ ।

(ହୁଜା ସୁସମାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲେ । ମାତ୍ର ସେ ନିଶ୍ଚଳ ଭାବେ ବସିଥିଲେ ।)

ହୁଜା : (କଥାର ସ୍ପଷ୍ଟତା ପାଇଁ) ଏବେ ପାଲି ମନଚନ୍ଦାର ନା ରାମସ୍ବରୂପର ?

ପୁରା : ମନଚନ୍ଦାର ଗୁଳିର ଆଉ ଦୁଇବର୍ଷ ଦିନମାସ ବାକି ଅଛି ସାର୍ ! କିନ୍ତୁ ମୋ ବଗିଚାରେ ଗୁନ୍ଥଟା ରାମସ୍ବରୂପକୁ ହିଁ ମିଳିବା ଉଚିତ ।

ଦୁଜା : କେଉଁଥିପାଇଁ ? ସେତେବେଳେ ମନଚନ୍ଦାର ସର୍ବସ୍ବ ଦୁଇବର୍ଷ ତନମାସ ଆହୁରି ବାକି ଅଛି, ସେତେବେଳେ ରାମସ୍ବରୂପକୁ ଶୂନ୍ୟ କାହିଁକି ମିଳିବ ?

ପୁଷ୍ପ : ମୋ ମତରେ ଯାହା, ରାମସ୍ବରୂପ ହିଁ ଠିକ୍ ହେବ । ମନଚନ୍ଦାର ଶୂନ୍ୟ ଦୁଇବର୍ଷ ଜାଗାରେ ଦୁଇବର୍ଷ ତନମାସ ଆହୁରି ଅଛି । ତଥାପି ତନମାସର ବ୍ୟବଧାନ ତ ବ୍ୟବଧାନ ନୁହେଁ ।

ଦୁଜା : କାହିଁକି ? ତନମାସ ବ୍ୟବଧାନ କ'ଣ କିଛି ନୁହେଁ ? ଯଦି ଆପଣଙ୍କୁ ତନମାସ ଆଗରୁ ଚିନ୍ତାୟାର କରିଦିଆଯାଏ, ତେବେ କ'ଣ ଆପଣଙ୍କୁ ଭଲଲଗିବ ?

ପୁଷ୍ପ : ସେ ତ ଅଲଗା କଥା ଯାହା !

ଦୁଜା : (ଟିକିଏ ରାଗରେ) ନିଜ ପାଇଁ କଥାଟା ଅଲଗା ହେଇଯାଉଛି । ତମେ ସମସ୍ତେ ନିଜ ନିଜ ଭିତରେ ମେଲି ହେଇଛ । ରାମପ୍ରସାଦ ଆଉ ତୁମେ ମଧ୍ୟ । ଏ ରାମସ୍ବରୂପ କିଏ, ଯିଏ ତମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ କାରୁ କରି ରଖିବ ?

ପୁଷ୍ପ : (ନମ୍ରତା ସହ) ନାହିଁ ଯାହା, ସେମିତି କିଛି ନୁହେଁ ।

ଦୁଜା : (ଅଧିକ ବିରକ୍ତ ହେଇ) ନୁହେଁ, କେମିତି ନୁହେଁ ? ତମେ ସମସ୍ତେ ଏକ । ଜାଣେନା, ମନଚନ୍ଦା ବିରୁଦ୍ଧରେ କ'ଣ କ'ଣ ଅଭିଯନ୍ତ କରି ବସିବ ? ତାକୁ ତମେ ସବୁ ତା'ର ଅଧିକାରରୁ ବଢ଼ିତ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଛ । ତା'ର ଦୋଷ କ'ଣ ? ସେ ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ ଭଲକାମ କରେ । ତା'ଠି କି ଅବିଶ୍ୱାସ ଅଛି ?

ପୁଷ୍ପ : (ଭୟଭୀତ ହୋଇପଡ଼ି) ମୁଁ କିଛି କହିନାହିଁ ଯାହା ! ମୁଁ କେବଳ ଏ ଅର୍ଥସ୍ବର ଚଳଣି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆପଣଙ୍କୁ କହିବି । ଆପଣ ତା'ପରେ ଯାହା କରିବା କଥା କରନ୍ତୁ । ଆପଣ ତ ମାଲିକ ।

ଦୁଜା : ମୁଁ କୌଣସି ବାଜେ କଥା ଶୁଣିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହେଁ । (ବୋଧରେ) ମୁଁ ନିଜ ଇଚ୍ଛା ଅନୁସାରେ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେବି । ତମର ଚଳଣିକୁ ମୁଁ ତଳେ ହେଲେ ଖାତର କରିବି ନାହିଁ । ଏଇ କଥା କାଲିଠୁଁ ମୋ ମୁଣ୍ଡରେ ଭୂତ ହେଇ ସବାର ହେଇଛି । ଏ ଅର୍ଥସ୍ବର ଚଳଣି ଏଇୟା । ଯାହା ଦି'ବର୍ଷ, ତା'ର ଦୁଇ ବର୍ଷ ତନମାସ ରହିଗଲା ।

ପୁଷ୍ପ : କ୍ଷମା କରିବେ ଯାହା ! ଆପଣଙ୍କର ନିଷ୍ପତ୍ତି କିଛି ଭଲ ବୁଝାମଣା ହେଉଛି । ମୁଁ ସେଇ ନିବେଦନ...

ଦୁଜା : (ତା' କଥାକୁ କାଟି ଦେଇ) ମତେ ଦୁଃଖ ଲାଗୁଛି ମିଷ୍ଟର ପୁଷ୍ପ—ଆପଣ ଚିନ୍ତାୟାର ହେବା ସମୟରେ ମଧ୍ୟ ଅଧିକାରର କଥା ଠିକ୍ କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଅତି କମ୍ରେ ଯିବା ସମୟରେ ନିଜ ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ଗୁଣିଯିବା ଉଚିତ ।

ପୁଷ୍ପ : ଯାହା ! ଯଦି ମତେ ସ୍ପଷ୍ଟ କହିବାକୁ ଦିଅନ୍ତି, ତେବେ ମୁଁ...

ଦୁଜା : ସେସବୁ ଆଉ କୋଉ ସମୟରେ କହିବ । ମୁଁ ନିଷ୍ପତ୍ତି କରିନେଲିଣି । ଆପଣ

ଯାଇ ମିଷ୍ଟର ମନଚନ୍ଦ୍ରା ଏବଂ ମିଷ୍ଟର ରାମପ୍ରସାଦ—ଦୁହଁକୁ ମୋ ପାଖକୁ ପଠାଇ ଦିଅନ୍ତୁ । ମୁଁ ସେମାନଙ୍କ ସହୃଦ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରି ନିଜେ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିନେବି ଯେ ଦୁହଁଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କିଏ ଉପଯୁକ୍ତ ।

[ଏହା କହି ସେ ପୁଷ୍ପମାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲେ । ଯେପରିକି ସେ ପରାବର୍ତ୍ତନକୁ ଚାହିଁଥିଲେ ସେ, ସେ ଠିକ୍ କହିଛନ୍ତି କି ନା ! କିନ୍ତୁ ପୁଷ୍ପମା ତଳକୁ ଚାହିଁଥିଲେ । ସେଥିପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ସେ ଦେଖି ପାରିଲେ ନାହିଁ ।]

ପୁଷ୍ପ : (ବିବ୍ରତ ହୋଇ) କିନ୍ତୁ ମନଚନ୍ଦ୍ରା ତ...ଆଜି କୁଟିରେ ଅଛି, ସାର୍ !

ହୁଜା : କୁଟିରେ ଅଛି ! କିନ୍ତୁ ମୋ ପାଖକୁ ତ ତା'ର ଦରଖାସ୍ତ ଆସି ନାହିଁ ?

ପୁଷ୍ପ : (ଆତ୍ମବିବ୍ରତ ହୋଇ) ଦିନଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୁଟି ଦେବାର ଅଧିକାର ତ ଆପଣ ପୁପରିନ୍‌ଟେଣ୍ଟେଣ୍ଟକୁ ଦେଇଯାରିଛନ୍ତି, ସାର୍ !

ହୁଜା : (ମନେ ପକାଇ) ଓହୋ—ଠିକ୍ କଥା । ଏ ବଦ୍‌ମାସ୍ ରାମପ୍ରସାଦ... (ପୁଣି କ'ଣ ଭାବି)...ତା'ହେଲେ ରାମପ୍ରସାଦକୁ ମୋ ପାଖକୁ ପଠାଇ ଦିଅନ୍ତୁ ।

ପୁଷ୍ପ : (ଉଠିପଡ଼ି) ନମସ୍କାର !

ପୁଷ୍ପମା : ନମସ୍କାର । (ସେ ଯିବା ପରେ) ତମେ କ'ଣ କରିବାକୁ ଯାଉଛ ?

ହୁଜା : ମୁଁ ରାମପ୍ରସାଦର ପ୍ରସ୍ତାବ ନ ମାନିବା ପାଇଁ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଉଛି । ତାକୁ ଆଗରୁ କହି-ଯାଉଛି—ନୂଆ ପ୍ରସ୍ତାବ ଲେଖିକରି ଆଣ ।

ପୁଷ୍ପମା : (ଚିନ୍ତାଭର ସ୍ଵରରେ) ଭାବନା ଅଟେ—ଏଇନା ତ ତମେ କହୁଥିଲ କେତେ ପ୍ରକାରର କଥା ଉଠେଇବ । ଯଦି ସେ...

ହୁଜା : (ଶୀଘ୍ର କହି ଉଠିଲେ) ଯାହା ଇଚ୍ଛା ତାହା କରିଯିବ । କେତେ ଦିନ ଯାଏ ମୁଁ ତା'କଥାରେ ଦବି ରହିଥିବି ?

ପୁଷ୍ପମା : (ଚିନ୍ତିତ ସ୍ଵରରେ) ଏବେ ତ ତମେ ଆଉ ଗୋଟାଏ କ'ଣ କହୁଥିଲ । ପୁଣି ଏଇନା ଆଉଟି ଗୋଟାଏ କ'ଣ କହିଲଣି ।

ହୁଜା : (ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ସ୍ଵରରେ) ଏମିତି ସବୁ ହୁଏ । ଯଦି ମୁଁ ଏଇ କଥାରେ ସ୍ଥାୟୀ ନ ନେବି ନା ରାମପ୍ରସାଦ ଦିନକୁଦିନ ମୋ ଉପରେ ଚଢ଼ିବସିବ । ସେଥିପାଇଁ ଦରକାର...

(ରାମପ୍ରସାଦର ପ୍ରବେଶ)

ହୁଜା : (ରାମପ୍ରସାଦ ଆସିବା ମାତ୍ରେ) ସେ ନୂଆ ପ୍ରସ୍ତାବ ଆପଣ ଲେଖି ଆଣିଲେ ?

ରାମପ୍ରସାଦ : ନା ସାର୍ !

ହୁଜା : କାହିଁକି ?

ରାମପ୍ରସାଦ : ମୋ ମତରେ ଆମେ ଏ ବିଷୟରେ ଟିକିଏ ବିଳମ୍ବ ଏବଂ ବିଚାର ଆଲୋଚନା କରି ନେବା । (ହୁଜାଙ୍କୁ ସ୍ଥିରଭାବେ ଠିଆ ହୋଇଥିବା ଦେଖି) ଏଥିରେ କ୍ଷତି କ'ଣ

ହେଉଯିବ ?

ହୁଜା : ଆଉ ବେଶି ଭାବବା ଚିନ୍ତା ଦରକାର ନାହିଁ । ମୁଁ ସବୁ ଭାବ-ଚିନ୍ତା ସାରିଛୁ ।

ରାମପ୍ରସାଦ : ମୋ ବରୁରରେ ଆମେ ଏବେ ଭରତର ନ ହେବା ଭଲ ।

ସୁଷମା : (ମଝିରେ କହୁପକାଇଲେ) ଠିକ୍ ଅଛି । ଆଉ ଟିକିଏ ଚିନ୍ତା କରିନଅ ।

ହୁଜା : ଏକଥା କାଲିଠୁ ମୋ ମୁଣ୍ଡରେ ସବାର ହେଇଛି । ଯେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହାର ନିର୍ଣ୍ଣୟ ନ ହେଇଛି, ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋ ମନରେ ଶାନ୍ତି ନାହିଁ ।

ସୁଷମା : ଭାଲିଙ୍ଗ ! ନିଶ୍ଚିତ କାଲି କରିନେବ । ବିଶେଷକରି ଆଜି ଆଉ କାଲି ଭିତରେ ତତ୍ପର ଅବା କ'ଣ ଅଛି ?

ହୁଜା : (ଅଦୃଷ୍ଟ ହୋଇ) ଗୋଟାଏ ଦିନର ତତ୍ପର । ମୋ ପାଇଁ ଏବେ ଗୋଟାଏ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ବି ଅସହ୍ୟ । (ରାମପ୍ରସାଦକୁ) ଆଶନ୍ତୁ, ମୁଁ ଫାଇଲ୍ ଉପରେ ଏବେ ଲେଖି ଦଉଛି ଯେ — ପୁରୀଙ୍କ ବାଦ୍ ମନଚନ୍ଦ୍ରାକୁ ହେଉଛୁ କରାଯାଉ ।

ରାମପ୍ରସାଦ : ସାର୍ ! ମୋ କଥା ଉପରେ ଅପଣ ଧ୍ୟାନ ଦେଲେନାହିଁ । ଏହା କଲେ ଅର୍ଦ୍ଧସ୍ତରେ ବିଭ୍ରାଟ ପ୍ରସରିଯିବ ।

ହୁଜା : କିଛି ଶୁଣାଯିବ ନାହିଁ । ମୁଁ ଏ ଅନ୍ୟାୟ ଦେଖି-ପାରିବି ନାହିଁ । ଅଧିକାର ମନଚନ୍ଦ୍ରା ଆଉ ଦାସ ମିଳିବ ରାମସ୍ବରୂପକୁ !

ରାମପ୍ରସାଦ : ସାର୍ ! ଅର୍ଦ୍ଧସ୍ତର ଯାହା ଚଲିଛି, ତା'ର ଅନୁସାରେ ଚାଲିବା ଠିକ୍ ହେବ । ନଚେତ୍ ଆଉ ଯେଉଁ ଲୋକ ଆଶାଧରି ବସିଛନ୍ତି, ତାଙ୍କ ମନରେ ଅସନ୍ତୋଷ ଖେଳିଯିବ ।

ହୁଜା : (ଅପେକ୍ଷା କଲେ ନାହିଁ) ଯେପରିକି କଥାକୁ ଆଉ ନ ଲମ୍ବାଇ ରୁରନ୍ତ ନିଶ୍ଚିତ ନେବାକୁ ଚାହୁଁଛନ୍ତି) ମୁଁ ସବୁ କିଛି ଚିନ୍ତା କରିସାରିଛୁ । ନୋଟିଙ୍ଗ୍ ଏଠି ଆଶନ୍ତୁ ।

[ରାମପ୍ରସାଦ ଫାଇଲ୍ ତାଙ୍କ ଆଗକୁ ଦେଲେ । ହୁଜା ତା' ଉପରେ କିଛି ରେକର୍ଡ୍ କଲେ । ରାମପ୍ରସାଦ ସୁସମାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଥିଲେ । ଫାଇଲ୍ ଉପରେ କିଛି ଲେଖିଯାଉବା ପରେ ତାହାକୁ ରାମପ୍ରସାଦ ଆଡ଼କୁ ବଢ଼ାଇଦେଲେ । ତା'ପରେ ସୁଖରେ ନିଶ୍ଚାସ ମାରିଲେ ।]

ରାମପ୍ରସାଦ : ସରକାର ! ଯେଉଁ କଥାରେ ଆପଣ ଖୁସି, ସେଥିରେ ଆମେ ବି ଖୁସି ।

ହୁଜା : (କିନ୍ତୁ କଣ୍ଠରେ) ଏବେ ଆପଣ ଯାହା ଇଚ୍ଛା କରୁଛନ୍ତି କୁହନ୍ତୁ । ମୁଁ ଶୁଣିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଛି ।

ରାମପ୍ରସାଦ : ତା'ହେଲେ ଶୁଣନ୍ତୁ ସାର୍ ! ମନଚନ୍ଦ୍ରା ବିଗତ ଦିନବର୍ଷ ହେଲା ଅଛନ୍ତି । ଥରେ ତା' ସାଇକେଲ ମଟରରେ ଧକ୍କା ଲାଗି ଯାଇଥିଲା । ଜୀବନଟା ତ ବଢ଼ଗଲା; କିନ୍ତୁ ତା'ର ଆଖି ଦିଇଟାର ଜ୍ୟୋତି ହଜିଗଲା । ପିଲାକୁଆ ଥିଲାବାଲି ଲୋକଟା; ପୁଣି ଚାଲି ତା'ର ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ ଥିଲା । ତେଣୁ ଆମେ ସମସ୍ତେ ମିଶି ନିର୍ଣ୍ଣୟକରି ନେଇଥିଲୁ ଯେ ତା' କାମକରି ତା'ର ହସ୍ତାକ୍ଷର କରିନେବୁ ।

ହୁଜା : (ମୁହଁର ଭାବ ହଠାତ୍ ବଦଳାଇ) କ'ଣ କହୁଛନ୍ତି ଆପଣ ? ଯେଉଁ ଫାଇଲ୍ ତା' ସ୍ଥାନରେ ମୋ ପାଖକୁ ଆସେ, ତହିଁରେ କେବଳ ତା'ର ସ୍ଥାନର ଥାଏ ?

ରାମପ୍ରସାଦ : ବଲ୍‌କୁଲ୍ ଠିକ୍ କହୁଛନ୍ତି ସାର୍ ! ସେ ଅଫିସ୍‌ର ଗୋଟାଏ କୋଣରେ ଲୁଚିକରି ବସିରହୁଥାଏ । ଆଉ ତା'ର କାମ ଆମେ ସବୁ ମିଶି କରିଦେଉ ।

ହୁଜା : ପୁଷ୍ପା ! ଶୁଣିଲ ତମେ ?

ପୁଷ୍ପା : ମୁଁ ତ ଶୁଣି ଶୁଣି ହଜିରାଣ ହେଇଗଲିଣି ।

ରାମପ୍ରସାଦ : (ତା' କଥାରେ ଯେପରି କୌଣସି ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ନ ଥିଲା) କଥାଟା କେବଳ ଏଇତା ନୁହେଁ । ଇ'ବର୍ଷ ପରେ ତାର ପୁଅ ମାଟ୍ରିକ୍ ପାଶ୍ କରିଯିବ । ଆଉ ମନଚନ୍ଦ୍ରା ଯେତେବେଳେ ରିଟାୟାର୍ କରିବ, ଆମେ ସବୁ ଚେଷ୍ଟାକରି ତାକୁ ଷ୍ଟାକିରିରେ ଭର୍ତ୍ତି କରିଦେବୁ — ଯେପରିକି ତା' ପରିବାରର ଗୁଜରାଣ ମେଣ୍ଟିଯିବ ।

ହୁଜା : ଆପଣ ଆଗରୁ ଏସବୁ ମତେ କହିଲେନି କାହିଁକି ? ଏତେ ବଡ଼ କଥା ।

ରାମପ୍ରସାଦ : ସାର୍, କେମିତି କହନ୍ତି ? ଜାଣେନା ଆପଣ କ'ଣ ନାହିଁ କଣ କରନ୍ତେ । ଯଦି ଆମେ ଆପଣଙ୍କୁ ଏସବୁ ଆଗରୁ କହିଦେଇ ଆଥାନୁ — ହେଇପାରେ, ଆପଣ କହି ଦେଇ ପାରିଥାଆନ୍ତେ, ଏମିତିଆ ଲୋକ ଷ୍ଟାକିରିରେ ରହିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ ।

ହୁଜା : (ନରମ ହୋଇ) ସମ୍ଭବତଃ ।

ରାମପ୍ରସାଦ : (କଥାର ସୁତାଣିଅକୁ ପୁଣି ଧରି) ମନଚନ୍ଦ୍ରାକୁ ଯଦି ହେଉଜୁକି କରିଦିଆଯିବ, ତେବେ କାମ କେମିତି ଚଳିବ ?

ହୁଜା : ଅଜବ୍ କଥା !

ରାମପ୍ରସାଦ : (କାଗଜ ସମ୍ଭାଳି ଧରି) ଆଜ୍ଞା, ଆପଣ ଭାବୁଥିବେ ଯେ ରାମପ୍ରସାଦ କେତେ ବେଇମାନ ଲୋକ ! କିନ୍ତୁ କିଛି ଭାବିବାର ନାହିଁ ସାର୍ ! ଭୁଲ ମଧ୍ୟ ହେଇଯାଏ; ଭୁଲ ବୁଝାମଣା ବି ହୁଏ । କୁହାଯାଏ ନା, ଆଖି ଆଗକୁ କୁଟା ଆସିଗଲେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ବି ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ । ସେଠି ଏ ଅଧମର ଅବା କି ମହତ୍ତ୍ବ ?

(ହୁଜା ପୁଷ୍ପାଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ଥିଲେ । ଆଉ ରାମପ୍ରସାଦ କାଗଜପତ୍ର ଧରି ବାହାରକୁ ଚାଲିଗଲେ ।)

ଗୋମୁଖୀ ଶେରମୁଖୀ

—ଗୁରୁଚରଣ ସିଂହ ଜୟଜା।

ପାତ୍ର

କିଶନ ଦେବୀ

ଶରନ ସିଂହ

ଗୌପଡ଼ା ସାହାବ

ଝୁଝୁନ

ପ୍ରଥମ ଦୃଶ୍ୟ

ବଜାରର ଦୃଶ୍ୟ

[ଗୌପଡ଼ା ସାହେବ ଓ ଶରନ ସିଂହ ବଜାରରେ କଥା ହେଇ ହେଇ ଚାଲିଆସୁଛନ୍ତି । କିଛି ବାଟ ଆଗେଇ ଆସି ଗୋଟାଏ ପଟକୁ ଠିଆ ହୋଇ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଗୌପଡ଼ା ଜଣେ ପ୍ରୋଡ଼ ବୟସର ବ୍ୟକ୍ତି । ପ୍ୟାଣ୍ଟ ପିନ୍ଧିଛନ୍ତି ; ହାତରେ ହ୍ୟାଟ୍ । ଶରନ ସିଂହ ହେଉଛି ଶିଶୁ, ସାହାର ଦାଡ଼ି ପାଚିଯାଇଛି । ଲୁଗାପଟା ସାଧାରଣ ଏବଂ ପଗଡ଼ ମଇଳା । ସେ ଖୋଲ କାମିଜ ପାଇଁକାମା ପିନ୍ଧିଛନ୍ତି ।]

ଗୌପଡ଼ା : ଆପଣ ବହୁତ ଜୋରଦାର ଲୋକ ସରଦାର ସାହେବ ! ଦେଖନ୍ତୁ, ଏ ଯାଏ ଜବରଦସ୍ତ ମତେ ଟାଣିଆଣିଲେ ।

ଶରନ : ବାସ୍, ଗୌପଡ଼ା ସାହେବ ! ଆପଣ ଏଇ ପହଞ୍ଚିଗଲେ ଜାଣ । ଏଇ ବଜାରରେ ତ ସେ ଘର । (ଅଟକିଯାଇ ଆଙ୍ଗୁଳି ସଞ୍ଚେଇ କରି) ଓ...ସେଇ ଘୋଡ଼ ଗଲି ଦିଶୁଛିନା, ତା'ର କୋଣରେ ଥିବା ଘରଟା ଛୁଡ଼ି ଆଉ ଘରଟା ।

ଗୌପଡ଼ା : ଆଜ୍ଞା, ଘର ତ ହେଲେ ; ଠିକ୍ କଥା । କିନ୍ତୁ ମୋର ପ୍ରାର୍ଥନା...

ଶରନ : (ନ ଶୁଣିଲା ଭଳି) ହେଇ ଦେଖନ୍ତୁ ଆଜ୍ଞା, ଘୋଡ଼ଟାର ଛୁତର ବାହାର ଅଂଶଟା ସାବଜା ରଙ୍ଗିନ ଦିଶୁଛି, ଆଉ ଦୁଇଟା ଝରକା ଗଲି ଆଡ଼କୁ ଅଛି—ସେଇଟା । ଛୁତଉପରେ ଠିଆହେଲେ ମୁକ୍ତ ପବନ ମିଳିବ ।

ଗୌପଡ଼ା : ଆପଣ ବଡ଼ ‘ଇଏ’ ଲୋକ । ମୋର ହାତେ ହାତେ ସଉଦା କରିନେବା ବିଚାର ନାହିଁ । ଆପଣ ବାଧ୍ୟ କରିବାରୁ ସାଙ୍ଗରେ ଚାଲିଆସିଲି ।

ଶରନ : ଗୌପଡ଼ା ସାହେବ ! ସତ କହିବାକୁ ଗଲେ, ମତେ ମୋ କମିଶନ୍ ବିଷୟରେ କୌଣସି ଲେଭ ନାହିଁ । ମୋର ଅପଣଙ୍କ ପ୍ରତି ବିଶେଷ ଗ୍ରହଣ ଅଛି । ନହେଲେ ମୋର ମଧ୍ୟ ଆନ୍ତରିକ ଅନେକ ଗ୍ରାହକ ଅଛନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ଆପଣ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତୁ, ଭଲ ବ୍ୟବସାୟ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ଥିଲେ ବି ଆଉ କାହାକୁ କହିବା ପାଇଁ ମନ ମାନିଲା ନାହିଁ ।

ଗୌପଡ଼ା : ଧନ୍ୟବାଦ, ଧନ୍ୟବାଦ ସରଦାର ସାହେବ ! କିନ୍ତୁ ଅସଲ କଥା ହେଉଛି ବର୍ତ୍ତମାନ କିଛି କିଣାକିଣି କରିବାକୁ ମୋ ହାତରେ ପଇସା ନାହିଁ ।

ଶରନ : ସେ କଥା ଆପଣ ଗୁଡ଼ନ୍ତୁ ମ ! ମୁଁ ସବୁ ଜାଣେ । ଏମିତିଆ ଜିନିଷ ନେଇ ଦେବି ଯେ ଆପଣ ମନେକରୁଥିବେ । ଆପଣ ଟିକେ ଚାଲନ୍ତୁ ତ—ଘରଟା ଦେଖେଇଦିଅ...

ଗ୍ରେପଡ଼ା : ମାତ୍ର ମୁଁ ଜାଣୁଛି ବ୍ୟର୍ଥରେ ସମୟ ନଷ୍ଟ କରିବାର କଥା ଲଏ ।

ଶରନ : ଓହୋଃ ! ଗ୍ରେପଡ଼ା ସାହେବ କେମିତି ବୋକାଙ୍କ ଭଳି କଥା କହୁଛନ୍ତି ଆପଣ ! ଆପଣ ବେପାରୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ । ବେପାରୀଙ୍କର କାମ କଣ ? ବେପାର କରିବା । ବେପାରୀକୁ ଶୟାରେ ଜିନିଷ ମିଳିଲେ ତୁରନ୍ତ କିଣି ନିଏ । ଭାଉ ମହଙ୍ଗା ହେଉଗଲା ତ ତୁରନ୍ତ ବିକି ଦିଏ । ଲାଲ ଲାଲଚନ୍ଦ୍ର ଜା ଯୋଉ ନାହାନ୍ତି... ? ଆଜ୍ଞା, ସେ ଭେଲବାଲ ମ ! ଦୁଇମାସ ତଳେ ମୋ ହାତରେ ଜମିଷଣ୍ଡେ ଥିଲା—ବିକିବାବାଲର ନିହାତି ଦରକାର ପଡ଼ିଥାଏ । ମୁଁ ଲାଲଚନ୍ଦ୍ରଜୀଙ୍କ ସହ କଥା ହେଲି— ସଉଦା ହେଉଗଲା— ଆଉ ଖୁବ୍ ଶୟାରେ ବି ମିଳିଲା ... ତିନି ସପ୍ତାହ ପରେ ସେଇ ଜମିଷଣ୍ଡକୁ ପରା ତିନି ହଜାର ଟଙ୍କା ଲାଭରେ ପୁଣି ବିକିଲେ ଦେଇଛି । ଯେଉଁ କାମରେ ଦି' ପଇସା ମିଳିବା କଥା ଆଖିରେ ପଡ଼େ, ବେପାରୀ ଲୋକ ଭଲ ତାକୁ କେବେ ଛାଡ଼ିଦେଇପାରେ ?

ଗ୍ରେପଡ଼ା : ନା ସରଦାର ସାହେବ ! ମୁଁ ତ ବେପାରୀ, ଠିକ୍ କଥା—କିନ୍ତୁ ବେଳ କାଳ ନେଇ କଥା ହୁଏ ଫିନା !

ଶରନ : ମୋ କହୁବା କଥା ମାନ, ଏ ସଉଦାକୁ ନିଶ୍ଚୟ ବିଚାର କରନ୍ତୁ । ବିଚାର କରିବାରେ କ'ଣ କିଛି କ୍ଷତି ହେଉଛି ? ଯଦି ଆପଣ ନ ନେବେ, ତେବେ କ'ଣ ଜବରଦସ୍ତି ବେକରେ ବାନ୍ଧି ଦିଆଯାଉଛି ?

ଗ୍ରେପଡ଼ା : ଆଜ୍ଞା, ଆପଣ ଠିକ୍ କହୁଛନ୍ତି ।

ଶରନ : ଲଏ ଗୁମାସତଭଳି ଲାଲକା । ଦିଲ୍ଲୀରେ ଏତେ ଶୟାରେ ସଉଦା ସୁଯୋଗରେ ହୁଁ ମିଳେ ।

ଗ୍ରେପଡ଼ା : ଶୟା କ'ଣ ? ଆପଣ ତ ଆକାଶିଆ ଭାଉ ଶୁଣାଉଛନ୍ତି । ଆରେ ଭାଇ, ଗୋଟା ଉଜନେବୁ କଥା କହ ।

ଶରନ : ମୂଲ କରିବାରେ କ'ଣ ଅଛି ? ଆପଣ ତ ଏଯାଏ କିଛି ଦେଇ ନାହାନ୍ତି । ମାଲିକର ଜିନିଷ; ସେ ଲକ୍ଷେ ମାଗିଦେଇପାରେ । ଆପଣ ହେଲେ ଖରଦ୍ଦାର; ଇଚ୍ଛାକଲେ କଉଡ଼ି ମୂଲ କରିପାରନ୍ତି । ଏଥିରେ ବିରକ୍ତ ହେବାର କ'ଣ ଅଛି ? ସମସ୍ତେ ନିଜ ଶକ୍ତି ମୁକାବକ କାମ କରନ୍ତି । ଥରେ ଆପଣ ଘରଟାକୁ ଦେଖିନିଅନ୍ତୁ ନା । ତା'ପରେ ଯାଇ ମୂଲଗୁଲ୍ କରିବାକୁ ସୁବିଧା ହେବ ।

ଗ୍ରେପଡ଼ା : ଏ କଥାଟା ଆପଣ ଠିକ୍ କହୁଲେ । ଏଣିକି ମୁଁ ମୋ ପୁଅକୁ ଅଲଗା ବିଜନେସ୍ କରାଇବି ବୋଲି ଭାବୁଛି । ସେ ଏଇ ବର୍ଷ ବି. ଏ. ପାଶ୍ କଲା ।

ଶରନ : କାହିଁକି କରେଇବେନି, କରନ୍ତୁ । କାମ କରିବା ଉଚିତ । କିନ୍ତୁ ଅଲଗା କରାଇବାର ଆବଶ୍ୟକତା କ'ଣ ଅଛି ? ସେ ବିଚାର ଏବେ ଅନଭିଜ୍ଞ ଅଛି— ପିଲାଲୋକ । ଆପଣ ମାନନ୍ତୁ ବା ନ ମାନନ୍ତୁ, ହେଲେ ମୁଁ ଏହା ନିଶ୍ଚୟ କହୁଛି ଯେ, ତାଙ୍କର ଏ ସମୟଟା

ବଡ଼ ସୁକୁମାର । ଠିକ୍ ହେବ, ଯଦି ଆପଣ ତାଙ୍କୁ ଆଉ ଆଗକୁ ପଢ଼ାନ୍ତି କିମ୍ବା ଗୁକ୍ତିରେ ମୁକ୍ତିର କରାଉଥିବେ ।

ଗୋପଡ଼ା : ଗୁକ୍ତି-ବାକ୍ତି ମିଳିବା କ'ଣ ଆଜିକାଲି ସହଜ ହେଉଛି ?

ଶରନ : ନାହିଁ, —ଆପଣଙ୍କ ପୁଅଙ୍କ ପାଇଁ ପୁଣି ଗୁକ୍ତି ଅଭାବ ରହିବ ? ଆପଣଙ୍କ ଧାର୍ଯ୍ୟ କୋଉଠାଏ ନାହିଁ ଭଲ ? ଯେଉଁଠି ଇଚ୍ଛା ସୁପାରିଣ କରି ନିଶ୍ଚୟ କରିଦେଇପାରିବେ ଆପଣ ।

ଗୋପଡ଼ା : ଆପଣ ବି ବଡ଼ ବୋକା । ବିଜନେସ୍ ଆଗରେ ଗୁକ୍ତି ଗୋଟା କି ଜିନିଷ ?

ଶରନ : ଏ କଥାଟା ଆପଣ ଠିକ୍ କହଲେ । କିନ୍ତୁ... ଖୁବ୍ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବେ ନାହିଁ —ଆଜି କାଲିକାର ଫିଲ୍ ସେକ୍ସନ୍‌ରେ କି ମା' —ବାପଙ୍କୁ ଖୁବ୍ କମ୍ ଭରଣ-ପୋଷଣ କରୁଛନ୍ତି । ଆପଣ ମୋର ବନ୍ଧୁ; ସେଥିପାଇଁ ଏସବୁ କହୁଛନ୍ତି...

ଗୋପଡ଼ା : ବାଃ ସରଦାର ଜୀ ! ମୋ ପୁଅ ମୋ ସାମନାରେ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ଗୁଲିବାକୁ ସାହସ କରେ ନାହିଁ ।

ଶରନ : ତେବେ ଠିକ୍ ଅଛି । ମୁଁ ଗୋଟାଏ କାମ କହିବି —ନିଜ ବନ୍ଧୁର କଥା ରଖିବେ ନା ? କାମଟା ବି ଖୁବ୍ ଆହ୍‌ବାହ୍‌ର —ରାଜକୀୟ ।

ଗୋପଡ଼ା : ହଁ-ହଁ, କୁହନ୍ତୁ ।

ଶରନ : ତା'ହେଲେ ଶୁଣନ୍ତୁ । ଏ ଘରଟା ରଖିକି ନାଁରେ କିଣିଥିବେ । ଲୋକମାନେ କ'ଣ ଘର ବ୍ୟବସାୟ କରୁନାହାନ୍ତି ?...ଆଉ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଭଲ ବେଉସା ଜୁଟେଇ ଦଉଥିବି ।

ଗୋପଡ଼ା : (ଭାବିଚନ୍ତି) ହଁ, ଆପଣ ଠିକ୍ କଥା କହୁଛନ୍ତି । ଏକଥାଟା ବି ମୋ ମନକୁ ପାଉଛି ।

ଶରନ : ତେବେ ସଉଦା କରନ୍ତୁ । ଆପଣ ଏଠି ଆସନ୍ତୁ...ଟିକିଏ ଏଇ ସାମ୍ନା ହୋଟେଲ୍‌ରେ ଅପେକ୍ଷା କରନ୍ତୁ । ଘରମାଲିକ ସାଙ୍ଗରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରି ମୁଁ ଏବେ ଆପଣଙ୍କ ସାମ୍ନା-ସାମ୍ନି କରେଇଦେଉଛି ।

ଗୋପଡ଼ା : ହେଲେ ଆପଣ ତ ବହୁତ ଦାମ୍ କହୁଛନ୍ତି ।

ଶରନ : ଆପଣ ଘର ଭିତରୁ ଦେଖିଲେ ଜାଣିବେ ଯେ ଜିନିଷଟା କେମିତିଆ । ଦଡ଼ ମନରେ ଏ ଘର ତ ଆଉ ହେଉଛି । ଆପଣ ତ ଜାଣିଥିବେ —ମୁହଁରେ ମାଗିଦେଲେ ମରଣ ହେଇଯାଏ ନାହିଁ । ଆପଣ ନିଶ୍ଚିତ ରୁହନ୍ତୁ, ଦରଦାମ କଥା ମୁଁ ନିଜେ ସ୍ଥିର କରିଦେବି । ଏ ଘରର ମାଲିକଆଣୀ ଜଣେ ଖୁବ୍ ସଫେଦ୍ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ । ତାକୁ ମଧ୍ୟ ରୁଝାଶୁଝା କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତାର ତ ଏ ଘରଟା ଜୀବନଠାରୁ ଅଧିକ ପ୍ରିୟ ।

ଗୋପଡ଼ା : ସେ କଥା ଏଣିକି ଆପଣ ଜାଣନ୍ତି ।

ଶରନ : ନିଶ୍ଚୟ, ନିଶ୍ଚୟ । ଏଇଟା ତ ମୋ କାମ । କୋଉ କଥାପାଇଁ ମୁଁ ଦଲଲ ନେବି ମ ? (ଗୋଟାଏ ପଟେ ଦାହାରିଗଲ) ।

ଦ୍ଵିତୀୟ ଦୃଶ୍ୟ

କିଶନ ଦେଶଙ୍କ ଘରର ବୈଠକ ରୂପ

[କୋଠରୀର ସାଜସଜ୍ଜାରୁ ନିମ୍ନ-ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ପରିବାରର ଘରଭଳି ଲାଗେ । ମାମୁଲି ଆସବାବ-ପତ୍ର; ମାତ୍ର ସେସବୁ ସଫାସୁରୁର । ସାମନା ସେଲ୍‌ଫ୍‌ରେ କିଛି ବହୁପତ୍ର । ଗୋଟାଏ ପଟେ ଖଟଟିଏ ପଡ଼ିଛି, ଯାହାର ଆଗକୁ ଦୁଇଟି ଚଉକ ଅଛି । ପରଦା ଉଠିଲବେଳକୁ ଦେଖାଗଲା କିଶନ ଦେଶ କୋଠରୀର ଜନସମୟ ଓ ଫର୍ନିଚର ଆଦିକୁ ସଫା କରୁଛନ୍ତି । ସେ ସାଧାରଣ ପୋଷାକପରିହୃତା ଅଧାବୟସର ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ । ବୋଧହୁଏ ଘରକାମରେ ଲାଗିଥିବା ଯୋଗୁ ପରିଧାନ ସାଧାରଣ ଧରଣର ହୋଇଛି ।]

କିଶନ ଦେଶ : (ସେଲ୍‌ଫ୍‌ରେ ଥିବା ବହୁଗୁଡ଼ିକୁ ପୋଛୁ ପୋଛୁ) ହଁ, କେତେ ମଇଲା ଜମିଗଲାଣି ଏ ବହୁଗୁଡ଼ା ଉପରେ ।...ସୁଦର୍ଶନ—ଏ ସୁଦର୍ଶନ !

ସୁଦର୍ଶନ : (ସତର-ଅଠର ବର୍ଷର ଯୁବକ । ପ୍ରବେଶ କରି) ମତେ ଜାକିଲ ମାଆ ?

କିଶନ ଦେଶ : ସୁଅ, ତୁ ନିଜ କୋଠରୀ ସଫା କରୁନୁ । ଦେଖୁନୁ, କେମିତି ତୋ ବହୁ-ଗୁଡ଼ାକ ଧୂଳିରେ ଆଣିଏ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି ।

ସୁଦର୍ଶନ : ମାଆ, ମୁଁ ତ ଏବେ ବଜାରରୁ ଫେରୁଛି ।

କିଶନ ଦେଶ : ହଁ, ଏଇନା ତ ମୁଁ ପାସୋରଯାଉଥିଲି । ଘର ସଫା କରୁ କରୁ ମୁଁ ଯେମିତି ପାଗଲ ହୋଇ ଯାଉଛି । ଟିକିଏ ଧ୍ୟାନ ନ ଦେଲେ ଧୂଳିମଳିରେ ଘରର ଚେହେରା ବଦଳିଯାଉଛି ପରା !

ସୁଦର୍ଶନ : ତମେ ତ ସାରା ଦିନ ଏମିତି ଲାଗିଛ ।

କିଶନ ଦେଶ : ଖାଲି ଏମିତି ଲାଗିରହିଛି ? ଟିକେ ଯାଇକରି ଦେଖ ତ, ଉପର ବୈଠକ ଘରର ଚଟାଖଟା କେମିତି ଚମକୁଛି । ଦେଖିଲେ ମନ ଖୁସି ହୋଇଯାଉଛି । ତା' ଛଡ଼ା ମୁଁ ତ କାହାରି ପ୍ରତି କୃପା କରୁନାହିଁ । ନିଜ କାମ ହିଁ କରୁଛି । (ଦରଜାରେ ଆସାତ ଶୁଣାଗଲା) ଟିକିଏ ଦେଖ ତ ସୁଦର୍ଶନ, କିଏ ଜାକୁଛି ?

[ସୁଦର୍ଶନ ବାହାରକୁ ଗଲା । କିଶନଦେଶ ବହୁପତ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ସଜେଇ ଠିକ୍ ଜାଗାରେ ରଖୁଥିଲେ ଏବଂ ଖଟ ଉପରେ ବିଛୁହୋଇଥିବା ଗୁଦରକୁ ଠିକ୍ କରୁଥିଲେ । ସୁଦର୍ଶନ ଭିତରକୁ ଆସିଲା ।]

ସୁଦର୍ଶନ : ମାଆ, ଦୁଲଲ ଶରନ ସିଂହ ଆସିଛନ୍ତି ।

କିଶନ ଦେଶ : (ମୁହଁରେ ହୋଧର ସଙ୍କେତ ଭରିଦେଇ) ପୁଣି ଆସିଗଲା ବିପଦ । ଏ ଦଲଲଗୁଡ଼ାକ କିଛି କମ୍ ବିଡ଼ୋଇଛନ୍ତି ! କେହି ନା କେହି ମନ ବିରକ୍ତ କରିବାକୁ ଆସି ପହଞ୍ଚି-ଯାଉଛନ୍ତି ।

(ଶରନ ସିଂହର ପ୍ରବେଶ ।)

ଶରନ : ନମସ୍କାର ଭଉଣୀ ।

କଶନ ଦେବୀ : (ହୋଧରେ) ତମେ ପୁଣି ଆସିଗଲ ? ମୁଁ ତମକୁ କେତେଥର କହି-
ସାରିଲିଣି, ମୁଁ ଘର ବାହାର ନାହିଁ—ବିକବି ନାହିଁ, ବିକବି ନାହିଁ । ମତେ କ'ଣ ବାଧା କରିବ ?
ଜବରଦସ୍ତି କରିବ ?

ଶରନ : ଭଉଣୀ ! ଆପଣ ତ ଗୁଳ୍ଲାଟାରେ ନାରାଜ ହେଇ ଯାଉଛନ୍ତି । ମୁଁ କିଛି କହିଲିଣି ?

କଶନ ଦେବୀ : ତମେ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ବିକ୍ରୟଟା ପାଇଁ କଥା ହେଇଯାଇଥିଲ ନା
ଆଗରୁ ! ଦି ମାସ ଯାଏ ମୁହଁ ଦେଖେଇଲ ନାହିଁ । ମୁଁ କେତେଥର ତମକୁ କହିସାରିଲିଣି,
ଏବେ ମୋର ଘର ବିକବାର ପ୍ରଶ୍ନ ନାହିଁ ! ମାତ୍ର ତମ ଭଳି ଦଲଲମାନେ,
କେଉଁଥିରେ ଗଢ଼ା କେଜାଣି—ବେକାରରେ ମୋ ମୁଣ୍ଡ ଗରମ କରୁଛ କେଉଁଥିପାଇଁ
ଆସି ?

ଶରନ : ଆପଣ ଟିକେ ବସିଲେ ଆସ । ମୋ କଥା ଟିକେ ଶୁଣନ୍ତୁ ।

କଶନ ଦେବୀ : କ'ଣ ଶୁଣିବି ମୁଁ ? କେହି ଶୁଣିବାବାଲା ଥିଲେ ସିନା ! ବୁଲି ବୁଲି ତମ-
ମାନଙ୍କର ଗୋଡ଼ କେମିତି ଅଳ୍ପ ନ ପଡ଼ୁଛି କେଜାଣି ! ପାଞ୍ଚ-ପାଞ୍ଚ ଦିନ ପରେ ପୁଣି ଆସି
ପହଞ୍ଚି ଯାଉଛ ।

ଶରନ : ଆପଣ ତ ମୋ କଥା ମୋଟେ ଶୁଣିନାହାନ୍ତି । ଆପଣ ଘର ବାହାରୁ, ମୁଁ
ଏକଥା କହିବାକୁ ଆସି ନାହିଁ, ଆପଣ ବାହାରୁ ବା ନବକନ୍ତୁ—କିଏ ଆପଣଙ୍କର ସ୍ୱପ୍ନ
ମାତ୍ର ମୁଁ ଆପଣଙ୍କର ଯଦି କିଛି କାମରେ ଆସିପାରେ, ଯଦି ମୁଁ ଆପଣଙ୍କର କୌଣସି
ସେବାରେ ଲାଗିପାରେ, ତେବେ ମୁଁ ହାଜିର ଅଛି ।

କଶନ ଦେବୀ : (ଟିକିଏ ଶାନ୍ତ ହୋଇ) ତା'ହେଲେ ପୁଣି କୋଉ କଥାପାଇଁ ଆସିବ ?

ଶରନ : ଭଉଣୀ ! ସେ କଥା ନୁହେଁ ଯେ... (କଥା ବଦଳାଇ) ବୋଧହୁଏ ଆପଣଙ୍କୁ
ଜଣାଥିବ ଯେ ମୁଁ କଲେଜିଆଟିରେ ରହୁଛି । ଆପଣଙ୍କ ଦୟାରୁ ସେଠି ମୋର ଘର ଅଛି ।
ମୋର ଦିଅଟା କୋଠରୀର ଚଟାଣ ଉଠିଯାଇଛି ଏବଂ ଏବେ ସେଠି ନୂଆ ଚଟାଣ ପକାଉଛି ।
ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ଭଉଣୀକୁ କହିଦେଇସାରିଛି ଯେ, ଆପଣଙ୍କ ଚଟାଣ ବହୁତ ବଡ଼ିଆ ହେଉଛି ।
ଏବେ ସେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦିନ ମୋ ଜୀବନ ଖାଉଛି—ଗୁଲ, ମୋତେ ଦେଖେଇ ଆଣ । କାରଣ
ଆମେ ସେମିତି ଚଟାଣ ଢିଆରି କରିବା ।

କଶନ ଦେବୀ : (ଟିକିଏ ଖୁସି ହେଇ) ତା'ହେଲେ ଆପଣ ସାଙ୍ଗରେ ଆସିନେନ୍ତି ?

ଶରନ : ମୁଁ ଭାବିଲି, ଆମ ଆପଣଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ କଥା ହେଇସାରେ । ବିନା କୁହାପୋଷ୍ଟରେ
କାହା ଘରେ ଅଛି ହେଉଥିବା ମୋଟେ ଭଲ ନୁହେଁ ।

କଶନ ଦେବୀ : କିଛି କଥା ନାହିଁ । କିଏ ଆପଣଙ୍କ ନିଜ ଘର । ବଡ଼ ଖୁସି ହେବ ଆସିଲେ ।

ଯେତେବେଳେ ଇଚ୍ଛା ଆସନ୍ତୁ ।

ଶରନ : ମୁଁ ସବୁସମୟରେ ଭଲ ଘର ସଜ୍ଜା କରାଇଦେଉଛି ; ମାତ୍ର ଏମିତି ସଫାସୁତୁରା ସୁନ୍ଦର ଏବଂ ଡିଜାଇନ୍‌ର ଚଟାଣ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ଘରଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କେଉଁଠି ଦେଖୁନି ।

କିଶନ ଦେବୀ : ଆରେ ଭାଇସାମେବ ! ମୁଁ ଏ ଘରକୁ ନିଜ ଚୁଡ଼ି ଅନୁଯାୟୀ ତିଆରି କରାଇଛି । ନିଜେ ସାମ୍ନାରେ ଠିଆ ହେଇ ମନକୁ ଗଲଭଲି ଚଟାଣ ତିଆରି କରାଇଛି । ସୁଦର୍ଶନର ବାପାଙ୍କର ମଧ୍ୟ ସୁନ୍ଦର ସୌଖିନ ଘର ତିଆରି କରିବାକୁ ଭାରି ସଜ୍ଜକ ଥିଲ ।

ଶରନ : ଆଜ୍ଞା ହଁ, ମୁଁ ଜାଣେ । ତାଙ୍କର ମୋର ନିବିଡ଼ ସଂପର୍କ ଥିଲା । କେତେ ଆନନ୍ଦରେ ସେ ଘର ତିଆରି କରେଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ବିଚାର ତା'ର ସୁଖ ଭୋଗ କରିବାକୁ ସୁଯୋଗ ପାଇଲେ ନାହିଁ । ଗୁଡ଼ୁ, ତାଙ୍କର ପିଲାକୁଆ ଖୁସିରେ ବୁଲୁନ୍ତୁ । ଏବେ ତ ପୁଅ ବଡ଼ ହୋଇ ଗଲଣି । —କ'ଣ ନା ଆପଣଙ୍କ ପୁଅର ?

ସୁଦର୍ଶନ : ଆଜ୍ଞା, ସୁଦର୍ଶନ ।

ଶରନ : କୋଉ ଶ୍ରେଣୀରେ ପଢ଼ୁଛୁ ?

କିଶନ ଦେବୀ : ସୁଦର୍ଶନ ଏବର୍ଷ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀରେ ମାଟ୍ରିକ ପାଶ୍ କରିଛି ।

ଶରନ : ସାବାସ୍, ସାବାସ୍ ! ତା'ହେଲେ ଭଉଣୀ, ମୁଁ ଅଭିନନ୍ଦନ ଜଣାଉଛି, ଦଧେଇ ଜଣାଉଛି । ସତେରେ, ଭାରି ଖୁସି କଥା । ଯେତେହେଲେ ମୋ ସାଙ୍ଗର ପୁଅ ତ ! ମୋ ମନକୁ ପଚାରନ୍ତୁ, ଏତେ ଖୁସି ଆପଣ ହେଉ ନ ଥିବେ— ଯେତେ ମୁଁ ଖୁସି ହେଉଛି ।

କିଶନ ଦେବୀ : ତୁମକୁ ମଧ୍ୟ ବଧେଇ ଜଣାଉଛି । ଯମା କରିବ, ମୁଁ ତୁଜାଟାରେ ତୁମ ଉପରେ ବିରକ୍ତ ହେଉଥିଲି ।

ଶରନ : ଏଥିରେ ଆପଣଙ୍କର କୌଣସି ଦୋଷ ନାହିଁ ଭଉଣୀ ! ଯେତେହେଲେ ମୁଁ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଭିଲ୍‌ର କିନା !

କିଶନ ଦେବୀ : ମୂଲ କଥା ହେଲା, ଆଉ ଦିଇଟା ଦଲଲ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କେବେ କେବେ ଏଠି ଆସି ହାବୁଡ଼ି ଯାଉଛନ୍ତି । ବାରଂବାର ଗୋଟାଏ କଥା ଶୁଣି ଶୁଣି ମଣିଷର ମନ ବିରକ୍ତ ହେଇ ଉଠୁଛି ।

ଶରନ : ଏଇଟା ହେଲା ତାଙ୍କର ଅବୁଝାପଣିଆ । ଯୋଉ କଥା ଥରେ ହେଇଗଲା, ପୁଣି ସେଥିରୁ ରସ ଚପୁଡ଼ିଲେ କ'ଣ ମିଳିବ ? ଆମେ ପରା ସବୁଦିନେ ଡାଲିଭଲି ଗୋଟାଏ ଜନସବୁ ଖାଇପାରୁନେ । ବଦଳା-ବଦଳି କରି ଘରେ ଡାଲି କରୁତେ ।

କିଶନ ଦେବୀ : (ହସି ହସି) ସତ କଥା, ଠିକ୍ କହୁଛ ।

ଶରନ : ସବୁବେଳେ ନୂଆ ବିଚାର, ନୂଆ କଥା, ନୂଆ ଡିଜାଇନ୍, ନୂଆ ଫେସନ, ନୂଆ

ପ୍ରକାରର ମୂଲ୍ୟବୋଧ ଗୁଲିତ । ସାରା ସଂସାର ନବୀନତା ପାଇଁ ପାଗଳ ହେଇ ଘୁରୁଛି । ପୁଣି
କାଏ କୋଉ ଅଦୃଶ୍ୟ କଥା ନୁହେଁ ସେ, ଆପଣ ମୋ ଭଳିଆ ପୁରୁଣା କଥାମର ଦଳ୍ଲିଲର ଶତ୍ରୁ
କାନ୍ଦୁଥିବାରେ ଭୁଲିଯିବେ ।

କିଶନ ଦେବ : ଆରେ, ମୋର ମୋଟେ ଖିଆଲ ନାହିଁ । ଗୁ'-ଫା ଟିକେ କିଛି ହଉ ?
ବାହାରେ ଖରାରେ ବୁଲି ବୁଲି ଆସିବ ?

ଶରନ : ନା-ନା—ମୋତେ ସେମିତି ଶୋଷ-ଫୋଷ ନାହିଁ ।

କିଶନ ଦେବ : ପୁଅ, ଯାଅ ତ । ମାମୁଙ୍କ ପାଇଁ ସରବତ କରି ଆଣିବୁ ।

ସୁଦର୍ଶନ : ହଉ, ମାଆ ! (ପ୍ରସ୍ଥାନ)

(ଗୋଟାଏ ମିନିଟ୍ ନୀରବତା)

ଶରନ : ସୁଦର୍ଶନ କେତେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଥିଲା ସେତେବେଳେ ତା'ର ବାପା ମରିଗଲେ ।

କିଶନ ଦେବ : ସେତେବେଳେ ଆଠ ବର୍ଷର ହେଇଥିଲା ।

ଶରନ : ଏବେ ଜାଣିବା-ଶୁଣିବା ପିଲା ହେଉଗଲାଣି । ମାଟ୍ରିକ ପାଶ କରିଗଲାଣି । ଆଜି
ଯଦି ତା'ର ବାପ ଥାଆନ୍ତେ, ତାକୁ ଦେଖି କେତେ ଖୁସି ହେଉ ନ ଥାନ୍ତେ !

କିଶନ ଦେବ : (ସାର୍ବ ନିଃଶ୍ୱାସ ଗୁଡ଼ି) ସତ କଥାରେ ଭାଇ ! 'କପାଳ ଲିଖନ କେ କରିବ
ଆନ'—ଲୋକେ କଥାରେ କହୁନି : କାଏ ସେଇଯୁ !

ଶରନ : ଦୁଃଖ ଲାଗୁଛି ।

କିଶନ ଦେବ : ଗୁଡ଼ି, ବେଳ ପଡ଼ିଲେ ସବୁ ହେବ । ଧରିନିଅ ସେ ହିଁ ହୃଦୟାନ୍ତ ଥିଲେ
—ଯିଏ ଏଇ ହସ-ଖୁସିର ବଗିଚାକୁ ଗୁଡ଼ି ଗୁଲିଗଲେ ।

ଶରନ : ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ତାଙ୍କର ଖୁବ୍ ଭଲ ସଂପର୍କ ଥିଲା । ସେ ମୋର ସହପାଠୀ ଥିଲେ ।
ଏକାସାଙ୍ଗରେ ଖେଳିବୁ ପଡ଼ିବୁ; ବଡ଼ ମେଲାପାଁ ସ୍ୱରାବର ଲୋକ ।

କିଶନ ଦେବ : ତାଙ୍କ ପ୍ରଶଂସା ତ ସାରା ଦୁନିଆ କରୁଛି ।

ଶରନ : କହୁନି ଭଲ ମଣିଷକୁ ଭଗବାନ ଆଗ ନେଇଯାଆନ୍ତି । ବୋଧହୁଏ
ସିଆଡ଼େ ତାଙ୍କର ଦରକାର ପଡ଼େ !

(ସୁଦର୍ଶନ ସରବତ ଗିଲିସ ନେଇ ପ୍ରବେଶ କଲା ।)

ସୁଦର୍ଶନ : ନିଅନ୍ତୁ ସର୍ଦ୍ଦାରଜୀ, ସରବତ ଗିଲିସ ନିଅନ୍ତୁ !

କିଶନ ଦେବ : ନିଅ, ପିଅ ।

ଶରନ : (ଗିଲିସ ଧରି) ଆପଣ ଗୁଲ୍ଲୀଟାରେ କଷ୍ଟକଲେ ଭଉଣୀ !

କିଶନ ଦେବ : ନିଅ । ପାଣି ଦେବାରେ କୋଉ କଷ୍ଟ କରିବାକୁ ପଡ଼େ !

(ଶରନ ସିଂହ ସରବତ ପିଇ ଖାଲି ଗିଲିସ ଫେରାଇଲେ ।)

ଶରନ : ନେ ପୁଅ, ଗିଲିସ ରଖ, ନେ ।

ସୁଦର୍ଶନ : ଆଉ ଆଣିବ ?

ଶରନ : ନା ପୁଅ ଆଉ... (ଗଲା ସଫାକରି) ତେବେ ଏଇନା ସୁଦର୍ଶନକୁ କୋଉ କଲେଜରେ ଆପଣ ଭର୍ତ୍ତି କରାଉଛନ୍ତି ?

କିଶନ ଦେବୀ : ସେଇ କଥା ତ ଭାବୁଛି, କ'ଣ କରିବ ? ଆଗକୁ ପଢ଼ାଇବା ପାଇଁ ତ ବହୁତ ପଇସାପତ୍ର ଦରକାର । ଗୋଟାଏ ଘରର ଭଡ଼ା କେବଳ ମିଳୁଛି ତ !

ଶରନ : ଆଉ ପୁଣି ୧୨-୧୪ଟା କାସ ପାଶ କଲେବ ଗୁକରି କେଉଁଠି ଅବା ମିଳୁଛି ?

ସୁଦର୍ଶନ : ଆଜ୍ଞା, ଗୁକରି ପାଇଁ ମୁଁ ଚେଷ୍ଟାକରୁଛି । ଆଜି ମଧ୍ୟ ଇଣ୍ଟରଭିଉକୁ ଯାଇଥିଲି ।

ଶରନ : ପୁଅ, ଇଣ୍ଟରଭିଉ ତ କେତେଥର ଚକ୍ରର ଦେବାପାଇଁ ହୁଏ । ଲୋକ-ଦେଖାଣିଆ ବା କେବଳ କାଗଜପତ୍ର କାରବାର ପାଇଁ ହୁଏ । ତା' ବ୍ୟତୀତ ବଡ଼ ବଡ଼ ଲୋକଙ୍କ ସୁପାର୍ଟରେ ଲୋକ ତ ଆଗରୁ ବସ୍ତୁ ହୋଇ ସାରିଆ'ନ୍ତି ।

କିଶନ ଦେବୀ : ତା'ହେଲେ ଇଏ ତ ଶୁଦ୍ଧମତ ଠକାମି ଧନ୍ଦା !

ଶରନ : ନୁହେଁ ତ ଆଉ କ'ଣ ? ଆପଣ ପୁଅକୁ ଉପର ଶ୍ରେଣୀଯାଏ ପଢ଼ାନ୍ତୁ—ଯଦ୍ୱାରା ସେ ସିଧା ବହୁତ ବଡ଼ ଅର୍ଥସର, ଡାକ୍ତର, ବାରିଷ୍ଟର, ଜଜ୍ ବା ଇଂଜିନିଅର ହେଇଯିବ ଏବଂ ନିଜେ ମଣିଷ ଭଳି ମଣିଷଟାଏ ହେଇ ପାରିବ । ନ ହେଲେ ଧକ୍କା ଖାଇବା କଥା ହିଁ ହେବ । ପୁଣି ଆଜିକାଲି ବେକାର ଏତେ ବଢ଼ିଗଲେଣି ଯେ, ବି. ଏ. ପାଶ କରି ଗ୍ରେଜ ଗ୍ରେଜ ଗୁକରି ପାଇଁ ବିକଳ ହେଉଛନ୍ତି ।

କିଶନ ଦେବୀ : ତା'ହେଲେ ସୁଦର୍ଶନ, କହ—କ'ଣ ପଢ଼ିବୁ ?

ଶରନ : ଭଉଣୀ, ମୁରଗଙ୍କର ମୁଣ୍ଡରେ ସିନା ବୋର୍ । ଉପର ଶ୍ରେଣୀରେ ପଢ଼ିବା କୋଉ ଏବେ ସହଜ କଥା । ଖଇଁ କଥା ଭାବିଲେ ମୁଣ୍ଡ ଘୁରିଯାଉଛି । ଆପଣ ମୋ କଥା ଯଦି ମାନିବେ, ତେବେ କହୁବ ପୁଅକୁ କୌଣସି ବେପାରରେ ଭର୍ତ୍ତି କରି ଦିଅନ୍ତୁ ।

ସୁଦର୍ଶନ : ମାଆ, ସେଇୟା କର ।

କିଶନ ଦେବୀ : କାମଦାମର କୌଶଳ ତତେ ଏବେ କ'ଣ ଜଣା ! ତୁ ତ ଏଇନା ଗ୍ରେଜ ପିଲାଟା ।

ଶରନ : ନିଜେ ପଢ଼ିଉଁ ସବାର ହେବା ଶିଖିଯିବ । ଏ ଜଗତରେ ଏମିତି କିଏ ଅଛି ଯେ ସବୁକଥା ଆଗରୁ ଶିଖି ଆସିବୁ । ଆପଣମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଏବେ ଏତେବଡ଼ ଘର ଅଛି; ତାକୁ ବିକି ପଇସା ହାତପେଠି କରି ଏବଂ ପୁଅକୁ କୌଣସି କାମରେ ଲଗେଇଦିଅ । ଲୋକେ କହୁନି, ପୁନା ଭାଙ୍ଗିଲେ ଗଢ଼ିଲେ ସମାନ ।

କିଶନ ଦେବୀ : (ଟିକିଏ ଜୋରରେ) କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଘର ବିକିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହେଁ । ନିଜ କୁଡ଼ିଆରେ ମୁଣ୍ଡ ଗୁଞ୍ଜି ବସିପାରୁଛି । ଭାଇ, ମୁଁ ତ ତୁମକୁ ପ୍ରଥମରୁ କହିସାରିଛି ଯେ ମୋର

ଘର ବିକିବାର ନାହିଁ ।

ଶରନ : ଓହୋ ! ତୁମେ ଭଉଣୀ ବଡ଼ ବୋଲ ! ମୁଁ କେତେବେଳେ କହୁଲି, ତମେ ଘରଟା ବିକିଦିଅ ବୋଲି ? ଏଇଟା ଏମିତି କଥା-କଥାରେ ବାହାରିପଡ଼ିଲା ନା, ମୋର କନ୍ଦୁଲି କରବା ମତଲବ ନୁହେଁ । କିଛି ଭରତର ହେବା ଦରକାର ନାହିଁ । ଟିକିଏ ବିଶୁଦ୍ଧ ବିବେଚନା କରିନିଅ । ଚନ୍ଦ୍ରା କରିବାଟାରେ କ'ଣ କ୍ଷତି ହେଉଛି ?

ସୁଦର୍ଶନ : ହଁ ମାଆ, ଏଥିରେ କ୍ଷତି ଅବା କ'ଣ ହେଉଛି ?

ଶରନ : ଦେଖନ୍ତୁ, ଇଶ୍ଵର ମଣିଷକୁ ବିବେକ ଦେଇଛନ୍ତି । କ'ଣ ପାଇଁ ? ଭାବବା-ଚିନ୍ତା ପାଇଁ ତ ! ତା'ଛଡ଼ା ଆପଣଙ୍କୁ ଆପଣଙ୍କ ପୁଅର ଭବିଷ୍ୟତ ଗଢ଼ିବାକୁ ହେବ । ଆପଣ ତାକୁ ରାସ୍ତା ଦେଖାଇବେ । ଆପଣଙ୍କର ତା ପ୍ରତି ସେବାଯତ୍ନ ରହିବା ଦରକାର । ମୋର ତ ଏଇ ରାସ୍ତା । ଆପଣଙ୍କର ପୁଅ ଶ୍ରବଣକୁମାର ଭଲିଆ; ଆପଣଙ୍କର ମୋଟେ ଚନ୍ଦ୍ରା କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ପୁଅ କାମ ଧରିଗଲେନା, ସବୁ କିଛି ନିଜେ ଶିଖିଯିବ । କଥାରେ କହୁନୁନି, ସାପ ବଢ଼ିଲେ ଚନ୍ଦ୍ର ବଢ଼େ ।

କିଶନ ଦେବୀ : କ'ଣ ସୁଦର୍ଶନ, କିଛି ଗୋଟା କାରବାରରେ ଲାଗିଗଲେ ଭଲ ।

ସୁଦର୍ଶନ : ଯାହା ତମ ଇଚ୍ଛା ।

ଶରନ : ବେପାର ପାଇଁ ତ ପୁଣି ପଇସା-କଉଡ଼ି ଦରକାର ହେବ । ଯଦି ଆପଣଙ୍କର ଘର ବିକି କରିବାର ନିଷ୍ପତ୍ତି ହୁଏ, ତେବେ ତ ଅଠର ହଜାର ଖଣ୍ଡେ ଟଙ୍କା ମିଳିଯିବ ।

କିଶନ ଦେବୀ : (ରାଗରେ) ଅଠର ହଜାର ? ଆରେ ଭାଇ, ତୁମେ ତ ଆଜ୍ଞା କଥା କହୁଛ ! ଏଇ ଦିନିମାସ ଆଗରୁ ଗୋଟାଏ ଦଲଲ ବାଇଣି ହଜାର ଟଙ୍କା ମୂଲ୍ୟେଥିଲା, ଆଉ ସେ ପୁଣି ନେହେରୁ-ନିମତ ହୋଇ କର ।

ଶରନ : ହୋଇପାରିଥାଏ । ମାତ୍ର ସେସବୁ ବେଳକାଳ ନେଇ କଥା ।

କିଶନ ଦେବୀ : ମୁଁ ମଧ୍ୟ ବାଇଣି ହଜାରରୁ ଗୋଟାଏ ପଇସା କମ୍ରେ ଘର ବିକିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହେଁ ।

ଶରନ : ମୁଁ କେତେବେଳେ କହୁଲି କି କମ୍ ନିଅ ବୋଲି ? ମୋର ମଧ୍ୟ ଚେଷ୍ଟା କରିବା ଦରକାର ଯେ, ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଭାଡ଼ ବଢ଼ିଲେ ମୋ ଦଲଲ ପାଉଣାଟା ଅଧିକ ମିଳିବ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଏକଥା ନିଶ୍ଚିତ କହୁବ ଯେ, କୌଣସି କଥାରେ ଗଣ୍ଠିକରି ବସିବା ଭଲ ନୁହେଁ । ସବୁ ସମୟରେ ତ ଆତୁରୁଆ ଗ୍ରାହକ ମିଳିବେ ନାହିଁ -- ସେ ଯାହାହେଉ, ଆପଣ ଭାବନ୍ତୁ । ମୁଁ ଯାଉଛି । ପୁଣି...

କିଶନ ଦେବୀ : ନା-ନା, ମୁଁ ବାଇଣି ହଜାରରୁ ଗୋଟାଏ ପଇସା କମ୍ ନେବି ନାହିଁ ।

ଶରନ : (ଫେରିପଡ଼ି) ହଁ, ଆଉ ଗୋଟାଏ କଥା ମନେପଡ଼ିଗଲା । ଆପଣଙ୍କ ଘର

ଆଗରେ ଗୋଟାଏ କୂଅ ଥିଲା ନା ?

ସୁଦର୍ଶନ : ହଁ, କୂଅଟା ତ ଥିଲା ।

ଶରନ : ତା'ହେଲେ ତ ଲୋକଙ୍କର କହିବା କଥା ଠିକ୍ । କୂଅ ସାମ୍ନାରେ ଥିବା ଘରଟା ଅଶୁଭପ୍ରଦ ।

କଶନ ଦେବୀ : କିନ୍ତୁ ସେ କୂଅ ତ କେବେଠୁଁ ପୋତାହେଇଗଲାଣି ।

ଶରନ : ସେଥିରୁ କ'ଣ ହେଲା ? ତାହାର ପ୍ରଭାବ ତ ରହିବ । କୂଅରେ କେତେ ପ୍ରକାରର ଭୂତ-ପ୍ରେତ ଓ ପିଣ୍ଡାଚ ଆଦି ରହନ୍ତି । ମୁଁ ବୁଝୁଛି, ସେଥିପାଇଁ ଆପଣ ଏ ଘରେ ପୁଣ୍ୟଭୋଗ କରିପାରିଲେନି ।

ସୁଦର୍ଶନ : (ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟରେ) ଭୂତ-ପିଣ୍ଡାଚ ଅଛନ୍ତି ନା କ'ଣ ?

କଶନ ଦେବୀ : ଯଥାର୍ଥରେ ଏଠି ମୁଁ ପୁଣ୍ୟ ଭୋଗି ନାହିଁ । ସୁଦର୍ଶନର ବାପ ମଲବେଲକୁ ଏ ଘର ଘିଆରି ହେବା ବର୍ଷେ ପୁରି ନ ଥିଲା ।

ଶରନ : ଗୁଡ଼, ବର୍ତ୍ତମାନ ମୋ ହାତରେ ଜଣେ ଗ୍ରାହକ ମଧ୍ୟ ଅଛି । ଏଇ ପାଖରେ ଅଛି । ମୁଁ ଅଧ୍ୟକ୍ଷା ଭିତରେ ତାକୁ ଧରି ଆସୁଛି । (ସିବାକୁ ଉଦ୍ୟତ ହେଲେ)

କଶନ ଦେବୀ : କିନ୍ତୁ ଭାଇ, ମୁଁ ତୁମକୁ କହିଦେଉଛି । ମୁଁ କମ୍ ନେବି ନାହିଁ ।

ଶରନ : (ଯାଉ ଯାଉ) ଆପଣ ଚନ୍ଦ୍ରା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ସୁଦର୍ଶନର ପିତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ମୋର ଖୁବ୍ ଭଲ ସମ୍ପର୍କ ଥିଲା । ଇଏ ତ ମୋ ନିଜ କାମ । (ପ୍ରସ୍ଥାନ)

କଶନ ଦେବୀ : କ'ଣ ସୁଦର୍ଶନ—ତା'ହେଲେ ଘର ବିକିଦେବା ?

ସୁଦର୍ଶନ : ଯେମିତି ତୁମ ଇଚ୍ଛା ! ହେଲେ ସେ ତ କହୁଛନ୍ତି ସାମ୍ନାରେ ଭୂତ-ପିଣ୍ଡାଚ ଆଦି ରହନ୍ତି । ମତେ ତ ତର ମାଡ଼ିଲାଣି ।

କଶନ ଦେବୀ : ଯାହ, ପାଗଳ ହେଲୁ କି ତୁ ! ଯୁଆନ୍ ପୁଅ ହେଇକରି ତରୁରୁ ?...ହଁ, ତୋ ଲକ୍ଷ୍ମରଭିତରେ କ'ଣ ହେଲା ?

ସୁଦର୍ଶନ : ଏବେ କେମିତି ଜଣାପଡ଼ିବ ? କିନ୍ତୁ ଗୁଜର ମିଳିବାର ବିଶ୍ୱାସ ବିଲକୁଲ ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ମୋଟେ ଆଠଜଣ ରଖିବାର କଥା । ମାତ୍ର ସେଠି ପରୁଷ ଜଣ ପହଞ୍ଚିଥିଲେ । ସେଥିରୁ କେତେଜଣ ବି. ଏ. ପାଶବାଲା ଥିଲେ ।

କଶନ ଦେବୀ : ତେବେ ଶରନ ସିଂହ ଠିକ୍ କଥା କହୁଥିଲା । ଘର ବିକି ତୁ କିଛି କାମ ଆରମ୍ଭ କରି ଦେ । କିନ୍ତୁ କି କାମ କରିବୁ ?

ସୁଦର୍ଶନ : ତମେ ଯାହା କହିବ ।

କଶନ ଦେବୀ : ତୁ ରୋଜଗାର କରିବସିଲେ କେତେ ଘର ଘିଆରି କରିଦେବା । ତା'ପରେ ତୋର ବାହାଘର ମଧ୍ୟ ମୁଁ କରିଦେବି; ଆଉ ଟିକି ଲାଲ-ଟୁକୁଟୁକୁ ସୁନ୍ଦର ବୋହୂଟିଏ ବି ଘରକୁ ଆସିଯିବ । ମୁଁ ମରବା ଆଗରୁ ନିଜ ମନସ୍ଥାମନା ପୁରୁକରି ଯିବି ।

ସୁଦର୍ଶନ : (ଲଜ୍ଜା ସହୃଦ) ତେବେ ଠିକ୍ ଅଛି ମାଆ ! ନିଜର କିଛି ଗୋଟାଏ ବ୍ୟବସାୟ ଆରମ୍ଭ କରିନେଉଛି ।

କିଶନ ଦେବୀ : ହଉ । ଭୁଗବାନ କେବେହେଲେ ତ ମୋ କଥା ଶୁଣିବେ । ଏମିତି ସୁନ୍ଦର ରାଜକୁମାରୀ ଭଳି ବୋହୂ ମୁଁ ଆଣିବି ଯେ, ସେ ଭିତରେ ବସିଥିଲେ ବାହାର ବି ଉଛୁଳି ଦିଶିବ । ତା'ପରେ ମୋ ଘରକୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ନାଚ ଆସିବ । ଦିନରୁ ତା'ଆରି ସାଙ୍ଗରେ ଖେଳିବ । ମୋ ପାଇଁ ଇଶ୍ବର ସୁଖର ଗଛ ରୋଇବେ ଯେ ।

(ଘରଜାରେ ଆଦାତ କରି ସଂକେତ ହେଲା ।)

ସୁଦର୍ଶନ : ବୋଧହୁଏ, ମୁଁ ଭାରତ ଶରନ ସିଂହ ଆସିଗଲା ।

ଶରନ : (ଭିତରକୁ ଆସି) ହଁ ଆଜ୍ଞା, ଅନୁମାନ ଏକବାର ଠିକ୍ । ମୁଁ ଆସିଛି । (ବଡ଼ ପାଟିରେ) ଭିତରକୁ ଆସିଯାଆନ୍ତୁ ଗୌପଡ଼ା ସାହେବ ।

(ଗୌପଡ଼ାଙ୍କର ପ୍ରବେଶ)

ଗୌପଡ଼ା : ନମସ୍କାର ।

କିଶନ ଦେବୀ : ନମସ୍କାର । ଆସନ୍ତୁ, ବସନ୍ତ ।

ଶରନ : ଗୌପଡ଼ା ସାହେବ ! ଇଏ ମୋ ନିଜ ଭଉଣୀର ଘର । ଏଇଟା ବ୍ରହ୍ମରୂପ, ଆଉ ହେଉ ଦେଖନ୍ତୁ, ତା' ପଛକୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠିଆ ବାଟଘରଟିଏ । ଆଉ ତା'ପଛକୁ ଅଦୃଶ ଗୋଟାଏ କୋଠରୀ । ଘରଟି ଶୋଲଗଳ ଲମ୍ବା ଏବଂ ଛ' ଗଜ ଚଉଡ଼ା ।

ଗୌପଡ଼ା : ୧୭ ଗଜ \times ୭ ଗଜ ।

ଶରନ : ଅତେଇ ମହଲ ଅଛି । ସେ ପୁଣି ଏମିତିଆ ଯେ ଦେଖିଲେ ପେଟ ପୁରଯାଏ ।

କିଶନ ଦେବୀ : ମୁଁ ନିଜେ ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇ ଏ ଘର ନିଷ୍ଠାର ସହ ତିଆରି କରିଥିଲି । ଏ ଘର ନିଆଁରେ ତିନିଗଳ ଗହୀର ଯାଏ ମୁରୁମ ଗୋଡ଼ କୁଟି କୁଟି ଦେଇଛି । ଆଉ ଚଟାଣ ଏମିତି ଚମକଦାର ହେଇଛି ଯେ, ଗୁହଁଲେ ମୁହଁ ଦେଖା ଯିବ । ଉପର କୋଠରୀ ତ ଏକବାର ପକ୍କା କାମ ହେଇଛି ।

(ଗୌପଡ଼ା ଉଠିପଡ଼ି ଇଆଡ଼-ସିଆଡ଼କୁ, କାନ୍ଥକୁ, ଗୁଡ଼କୁ ଏବଂ ବାହାରକୁ ଦେଖିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।)

ଶରନ : ତୁ ପୁଅ ବାବୁଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଯାଇ ଉପର କୋଠରୀଗୁଡ଼ା ଦେଖାଇ ଆଣ ।

ଗୌପଡ଼ା : ଗୁଲ ପୁଅ..., ସିଡ଼ି କୁଆଡ଼େ ?

ସୁଦର୍ଶନ : ଗୁଲନ୍ତୁ ।

ଶରନ : ଇଆଡ଼େ ସିଡ଼ି ଗୌପଡ଼ା ସାହେବ, ଇଆଡ଼େ ।

(ସୁଦର୍ଶନ ଓ ଗୌପଡ଼ା ଭିତରକୁ ଚାଲିଗଲେ ।)

କିଶନ ଦେବୀ : ତାଙ୍କୁ ଦାମ କଥା ଶୁଣେଇଦେଇଚ ତ ଭାଇ ?

ଶରନ : ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ବାଈଣୀ ହଜାର କଥା କହୁଛି । ସେ ତ ସେଇଠି କାନରେ ହାତ ଦେଲେ । ମୁଁ କହୁଛି, ଗୁଲିନ୍ତୁ ତ ଆଗ, ଭଉଣୀଙ୍କୁ ବୁଝେଇବ । କିଛି ନା କିଛି କମେଇ-ଦେବେ ।

କିଶନ ଦେବୀ : ନାହିଁ-ନାହିଁ; ମୁଁ ଗୋଟାଏ ପଇସା ମଧ୍ୟ କମ୍ କରିବି ନାହିଁ ।

ଶରନ : ଏବେ ତାଙ୍କୁ ସାଙ୍ଗରେ ଆଣିବା ଦରକାର ଥିଲା । କାମ କରିବାକୁ ହେବ ତ ! ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ନ ପଚାରି ବାଈଣୀ-ଏକୋଇଶି ହଜାର କହୁଦେଇଛି । ମୁଁ ଭାବିଲି, ମୋ କଥା ଭାଙ୍ଗିବି ନାହିଁ । ସେ ଅବା ଏବେ କୋଉ ମାନଗଲାଣି ଯେ !

କିଶନ ଦେବୀ : ଭଲ ସାହେବ, କିଛି ବାଧ-ବାଧକତା ହେଉନା । ମୁଁ ମୋଟେ କମ୍ ନେବି ନାହିଁ ।

ଶରନ : ଏତେ ଧରିବସିଲେ ଚଳିବନି ଭଉଣୀ ! ଆପଣ ନିଜେ ଦେଖିନେଉନାହାନ୍ତି, ସାରା ବଜାର ଦିନକୁ ଦିନ ମାନ୍ଦା ପଡ଼ିଯାଉଛି । ଏମିତି କୋଉ ଜିନିଷ ଅଛି; ଯାହାର ମୂଲ୍ୟ କମିଯାଇନାହିଁ । ସୁନା, ରୂପା, ଗୁଡ଼, ଚନ୍ଦ୍ର, ଘିଅ, ଗହମ ସବୁ ଜିନିଷର ଦାମ୍ ମାନ୍ଦା ହେଇଛି । ଚନ୍ଦ୍ର ମାସ ପୂର୍ବେ ଗୋଟାଏ ଘରକୁ ମୁଁ ବଢ଼ି ହଜାରକୁ ଲୋକ ଜୁଟେଇ ଦେଇଥିଲି । ସେତେବେଳେ ସେ ମାନିଲା ନାହିଁ । ଏବେ ସେ କହୁଛନ୍ତି ଯେ ଅଠେଇଶି ହଜାରକୁ ଯୋଗାଡ଼ କରିଦିଅ । ମାତ୍ର କୌଣସି ଗୋଟିଏ ହେଲେ ଭରସା ପଡ଼ି ହଜାରରୁ ଅଧିକ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହଁନ୍ତି । କହୁନା, ମୁଁ କ'ଣ କରିବି ?

କିଶନ ଦେବୀ : ତା'ହେଲେ ତୁମକୁ ଧରି ଲାଭ କ'ଣ ? —ଯଦି ପୁରା ଦାମ୍ ଦିଆଇ ନ ପାରିଲ ।

ଶରନ : କିନ୍ତୁ ଆପଣ ମଧ୍ୟ ଭାବନ୍ତୁ, କିଛି ବୁଝି-ବିଚାରି କଥା କରିବା ଦରକାର—ଯେମିତିକି ଗ୍ରାହକ ଘଉଡ଼ି ନ ଯାଆନ୍ତୁ । ଏମିତି ନ ହେଉ, ଯେପରି ଦି'ମାସ ପରେ ଦର ପୁଣି କମି ନ ଯାଉ ।

କିଶନ ଦେବୀ : (ବ୍ୟଙ୍ଗକରି) ହଁ, ଦାମ୍ ତ କମିବି ନିଶ୍ଚୟ ।

ଶରନ : ଯଦି ଆପଣ କହୁବେ, ...କୋଡ଼ିଏ ହଜାର କହୁ ଦେଖିବି ?

କିଶନ ଦେବୀ : ନା-ନା, କୋଡ଼ିଏ ହଜାର ବହୁତ କମ୍ ହେଉଛି ।

ଶରନ : ହଉ, ଚେଷ୍ଟାକରି ଦେଖିବି, ଯେମିତି ସାତେ କୋଡ଼ିଏ, ଏକୋଇଶିରେ ଦେପାରଟା ହେଇଯାଏ । ସେ ଆସିଲେ ଆପଣ ଭିତରକୁ ଗୁଲିଯିବେ । ସେତିକିବେଳେ ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ କଥା ହୋଇ ପାରିବି ।

କିଶନ ଦେବୀ : ଏକୋଇଶି ହଜାରରୁ କମ୍ ବିଲକୁଲି କହୁବନି ।

(ଗୈପଡ଼ା ଓ ସୁଦର୍ଶନଙ୍କର ପ୍ରବେଶ)

ଶରନ : ଆସନ୍ତୁ ଗୈପଡ଼ା ସାହେବ ! ଦେଖିଆସିଲେ ଆପଣ ?

କିଶନ ଦେବୀ : ହଁ, ଭଲ ! ଆପଣ କଥା କୁଅନ୍ତୁ । ମୁଁ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଆସୁଛି । ଆରେ

ସୁଦଶନ, ରୁ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ଆ । (ଦୁହେଁ ଭିତରକୁ ଚାଲିଗଲେ)

ଶରନ : କ'ଣ ଚୋପଡ଼ା ସାହେବ—ଘରଟି । ଫାଷ୍ଟକ୍ଲ୍ୟାସ କି ନାହିଁ ? ଖାଣ୍ଟି ସ୍ବାସ, ସ୍ବାସ-ଖଣ୍ଡେ ।

ଚୋପଡ଼ା : ଗୁଡ଼ି, ଦଶୁଚି ତ ଖୁବ୍ ଭଲ । ଏ ଘରର ମାଲିକ କିଏ ?

ଶରନ : ଏଇ ବିଧବା ସ୍ତ୍ରୀଲୋକର ଘର ଇଏ ।

ଚୋପଡ଼ା : ତାଙ୍କ ସ୍ବାମୀଙ୍କର ନାମ କ'ଣ ?

ଶରନ : ତାଙ୍କ ନାଁ ?...ଆଜ୍ଞା; ତାଙ୍କ ନାଁ ମତେ ଜଣାନାହିଁ । ସେ ମୋର ପରିଚିତ ନ ଥିଲେ । ଗୁଡ଼ିନ୍ତୁ, ଜଣାପଡ଼ିଯିବ । ସେଥିପ୍ରତି ଆପଣ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ରୁହନ୍ତୁ । ଏ ବେଉସାରେ କଳି-ତକରାଳ କରିବାବାଲ କେହି ନାହାନ୍ତି । ଆପଣ ନଗଦ ଦେଇ ଘର କିଣିବେ । ତା'ଛଡ଼ା ଗୋଟିଏ ମାନ୍ଦ୍ର ଅଲବସ୍ତ୍ରସ୍ଥ ପୁଅ । ତା' ମାଆ ତା'ର ମୂରବୀ ।

ଚୋପଡ଼ା : ତା'ହେଲେ ପୁଣି କେତେରେ କଥା ଛୁଡ଼ିବ ? ଅଠର ହଜାର ନବ କି ନାହିଁ ?

ଶରନ : ଆପଣ ତ ଥିବା କରୁଛନ୍ତି ଚୋପଡ଼ା ସାହେବ ! ଜିନିଷ ଦେଖି ଆପଣ ଦାମ୍ କଷ୍ଟନ୍ତୁ । ବାକଣି ହଜାର କୋଉଠି ଆଉ ଅଠର ହଜାର କୋଉଠି ! ସେ ମାନବ ନାହିଁ । ମାନ୍ଦ୍ର ବିଶ୍ବାସ ହଉଛି ଏକୋଇଶି ହଜାରରେ କଥା ଭୁଟିବ । ତାହା ପୁଣି ଖୁବ୍ ଚେଷ୍ଟା କରିବା ପରେ ।

ଚୋପଡ଼ା : ଏକୋଇଶି ହଜାର ବେଣି ହେଇଯାଉଛି । ବହୁତ ବେଣି ହୁଁ, ମୋର ମନେହେଉଛି ଏ ଘର ଆଗରେ ଗୋଟାଏ କୁଅ ବୋଧହୁଏ ଥିଲା । କୁଅ ସାମ୍ନାରେ ଥିବା ଘରକୁ ତ ଗୁଞ୍ଜାକୁ ସନ୍ଦେହଚକ୍ଷୁରେ ଦେଖାଯାଏ ।

ଶରନ : ସେ ତ କେବେ ବନ୍ଦ ହୋଇଯାଇଛି । ଆଉ ଚୋପଡ଼ା ସାହେବ ! ଆପଣ ମଧ୍ୟ ବଡ଼ ଅଜବ୍ ଲୋକ ! ଲେଖାପଡ଼ା ଲୋକ ହେଇକରି ଆପଣଙ୍କର ବହୁ ପୁରୁଣା ବିଗ୍ରହ ରହ-ଯାଇଛି । ଗୁଞ୍ଜାଟାରେ ଆପଣ ଚିନ୍ତୁତ ହେଇ ପଡ଼ୁଛନ୍ତି ।

ଚୋପଡ଼ା : ତଥାପି ମନକୁ ପାପ ଛୁଇଁଲା ଭଳି କଥାଟାଏ ତ !

ଶରନ : କେବେ ଏକଥା ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ କଷ୍ଟ କରିଛନ୍ତି କି, ଏ ଅନ୍ଧବିଶ୍ବାସ କେମିତି ଜନ୍ମ ନେଲା ?

ଚୋପଡ଼ା : କେମିତି ହେଲା ?

ଶରନ : ଥରେ ଜଣେ ରୁଡ଼ା କୁଅ ସାମ୍ନାରେ ଥିବା ଗୋଟାଏ ଘର ନେଲା । କୁଅ ପାଖକୁ କେତେ ରକମର ଲୋକ ଗାଧୁଆ-ଧୁଆ ପାଇଁ ଆସୁଥିଲେ । ଯୁଆନ୍ ଟୋକାମାନେ ତେଲ ଲଗେଇ ଦଣ୍ଡ-ବୈଠକ ମାରୁଥିଲେ । ରୁଡ଼ାର ଯୁବତୀ ସ୍ତ୍ରୀ ଝିଅଙ୍କା ପାଖରେ ବସି ସେସବୁ ଦେଖୁଥିଲା । ଯୌବନରେ ଅନ୍ଧ ହୋଇ ସେ କୌଣସି ଏକ ଯୁବକ ସାଙ୍ଗରେ ପଳାଇଗଲା ।

ନଥ—ତା'ପରେ କ'ଣ କଥା ଶୁଣିବ—ଲୋକେ କଥାର ଟିଅ ଧରିଲେ ଯେ, କୁଅ ସାମ୍ନାର
ଘର ଥିଲା । ସେଥିପାଇଁ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ପଡ଼ିଲା । କୌଣସି ପିଣ୍ଡାଟ ସେ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକକୁ ଉଠେଇ ନେଇ
ଗୁଲିଗଲା ।

ଗୌପଡ଼ା : (ହସ୍ତ ହସ୍ତ) ବଡ଼ ମଜାକଥା ସଙ୍ଗର ସାହେବ, ଶୁର୍ ମଜାକଥା । ଆପଣଙ୍କୁ
ତ ବେଶ୍ କଥା କହିଆସେ ।

ଶରନ : ଲାଲଜୀ ! କଥା କହି ରୋଜଗାର କରି ତ ଆମେ ଚଳୁ । ଗାଆଁରେ କିଏ ଆମର
ଗୁଣବାସ କରୁଛି କି ?

ଗୌପଡ଼ା : ହଉ, କ'ଣ କରିବାକୁ ସ୍ଥିର କଲି ?

ଶରନ : ଯେମିତି ଆପଣ ଚାହୁଁବେ । କିନ୍ତୁ ଭାଉ ଅଧିକ କହିଲେ ଯାଇ କଥାବାଣୀ
କରିବି ।

ଗୌପଡ଼ା : ତା'ହେଲେ ଉଣେଇଶି ହଜାରରେ କଥା ଛୁଣ୍ଟାଅ ।

ଶରନ : ମୋର କ'ଣ ଅଛି । ମୁଁ କଥାବାଣୀ କରି ଦେଖୁଛି । ଆପଣ ପାଞ୍ଚ ମିନିଟ୍ ପାଇଁ
ବାହାରକୁ ଯାଆନ୍ତୁ । ମୁଁ ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ କଥା ଛୁଣ୍ଟାଏ ।

ଗୌପଡ଼ା : ଠିକ୍ ଅଛି । (ବାହାରକୁ ଗୁଲିଗଲେ)

ଶରନ : (ଭିତର ଆଡ଼କୁ ପାଟିକରି) ଭଉଣୀ କୁଆଡ଼େ ଅଛି... ସୁଦର୍ଶନ !

(ଦୁହେଁ ବାହାରକୁ ଆସିଲେ ।)

କଶନ ଦେଶ : ହଁ, କ'ଣ କଥା ଛୁଣ୍ଟିଲି ?

ଶରନ : କାମଟା ହେଲା ଭଲ ଦେଖାଯାଉଛି ଭଉଣୀ ! ସମୟ ବଦଳିଗଲାଣି । ଗରୁକ
ଏବେ ପଇସା ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବାକୁ ଭୟ କରୁଛନ୍ତି । ସାଧନରେ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ଯାଇ ଉଣେଇଶି
ହଜାରରେ କଥା ଛୁଣ୍ଟିପାରିବ ।

କଶନ ଦେଶ : ତେବେ ଗୁଡ଼, ଆମେ ଏ ଘର ବିକିବା ନାହିଁ । ମୁଁ କେବଳ ତମର କଥା
ରଖିବାକୁ ଯାଇ ହଜାରେ କମ୍ କରି କହିଦେଇଥିଲି ।

ସୁଦର୍ଶନ : ଆଉ ଆଜ୍ଞା, ନ ହେଉଛି ଯଦି ନ ହେଉ । ଆମେ ତ ଆଉ ଘରଟାକୁ
ଫୋପାଡ଼ି ଦେଉନୁ ।

ଶରନ : ଭାବନ୍ତୁ । ହାତକୁ ଆସିଥିବା ଗ୍ରାହକକୁ ଗୁଡ଼ିବା ଠିକ୍ ନୁହେଁ । ତା'ଛଡ଼ା ଏ ଘରଟା
ତ 'ଶେରମୁଖୀ' ।

ସୁଦର୍ଶନ : ଶେରମୁଖୀ ? ସେ କଣ ?

ଶରନ : ପୁଅ, ଯୋଉ ଘରର ଆଗପଟଟା ଅଧିକ ଚଉଡ଼ା ଆଉ ପଛ ପଟି କମ୍ ଚଉଡ଼ା
ଥାଏ, ତାକୁ ଶେରମୁଖୀ କହନ୍ତି ।

ସୁଦର୍ଶନ : ଶେରମୁଖୀ ହେଲେ କିଏ କ'ଣ ? ଏଇଟା ଗୋଟାଏ ଦୋଷ ନା କ'ଣ ?

ଶରନ : ଶେରମୁଖୀ ଘରର ମାଲିକକୁ ସଙ୍ଗଦା ବିପଦ । ଯେମିତି ବାଦ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜନ୍ମକୁ ଖାଇଦିଏ, ସେମିତି ଏ ଘର ମାଲିକ ପ୍ରତି ବିପଦ ଲାଗିରହିଥାଏ ।

ସୁଦର୍ଶନ : (ଚିନ୍ତିତ ହୋଇ) ମାଆ ! ବାପାଙ୍କର ସ୍ୱର୍ଗବାସ ଏଇଠି ହୋଇଥିଲା ?

କଶିନ ଦେବୀ : ତୁ ପାଗଳ ହେଲୁ କି ପୁଅ ?... ଭାଇ, ତମେ ବି ଏଇ ଅନ୍ଧବିଶ୍ୱାସରେ ଧନ ହେଉଛି ? ତା'ଛଡ଼ା ଆମ ଘରର ପ୍ରକୃତ ରାସ୍ତା ତ ପଛ ଗଳି ଆଡ଼କୁ ଅଛି । ମୁଁ ତାକୁ ବନ୍ଦ କରି ଦେଇଛି । ପଛ ରାସ୍ତାଟା ଖୋଲିଦେଲେ ଘରଟି କ'ଣ 'ଗୋମୁଖୀ' ହେଉଯିବ ?

ଶରନ : ପଛ ରାସ୍ତାକୁ ହସାବ କଲେ ଘରଟି ତ ଦୋ-ମୁହଁ ହେଇଯାଉଛି ।

କଶିନ ଦେବୀ : ଆଉ ଦୋ-ମୁହଁ ଘର କ'ଣ କ୍ଷତି କରେ ?

ଶରନ : କ୍ଷତି ନାହିଁ କାହିଁକି ? ଅଛି । ଏଇ ଧର ଦୋ-ମୁହଁ ଯାଏ । ସିଏ କ'ଣ ସବୁଠାରୁ ବେଶି ବିପଦଜନକ ନୁହେଁ ?

ସୁଦର୍ଶନ : ତା'ହେଲେ କ'ଣ କରିବା ମାଆ ?

ଶରନ : ଆପଣ ଘର ବିକଳୁ ବା ନବିକଳୁ, ସିଏ ଆପଣଙ୍କ ସମ୍ପତ୍ତି । ମୁଁ ମୋ ଦଲାଲ ଦ୍ୱାରା କେବେ କାହାକୁ ଭୁଲ୍ ରାସ୍ତା ଦେବି ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ମୋର ଯେତେ ବନ୍ଧୁ-ପରିଚିତ ଅଛନ୍ତି, ସମସ୍ତେ ଭୁ-ସମ୍ପତ୍ତିର ସବୁ କାମ ମତେ ପଚାରି ଯାଇ କରନ୍ତି ।

କଶିନ ଦେବୀ : ତା' ହେଲେ ତମେ କ'ଣ କହୁଛ ?

ଶରନ : ମୋ ମତ ପଚାରିଲ ଯଦି ମୁଁ କହୁଛି, ଗ୍ରାହକକୁ ଛାଡ଼ିବୁ ନାହିଁ । ଏକେ ତ ଘର ପ୍ରତି ବିପଦର ଆଶଙ୍କା ହେଇଗଲାଣି । ଲୋକ-ବିଶ୍ୱାସର ମାମଲା । ଦ୍ୱିତୀୟରେ ଆପଣଙ୍କର ଏବେ ପଇସା ଘରକାର ।... ପୁଅକୁ ମଧ୍ୟ ବେଉସା ଆରମ୍ଭ କରିବାକୁ ହେବ । ତୃତୀୟରେ ମାକେଟରେ ଦିନକୁ ଦିନ ଦାମ୍ ମାନ୍ଦା ପଡ଼ିଯାଉଛି । ଯାହା ଦାମ୍ ଅଳ୍ପ ଅଛି, ତାହା କାଲି ରହିବନି ।

କଶିନ ଦେବୀ : ହେଲେ ମୁଁ କୋଡ଼ିଏ ହଜାରରୁ କମ୍ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ନେବି ନାହିଁ । ଇଚ୍ଛା ହେଲେ ଘର କିଣନ୍ତୁ, ନ କିଣନ୍ତୁ ।

ଶରନ : ହଉ, ମୁଁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି । ଆପଣ ଟିକେ ଭିତରକୁ ଯାଆନ୍ତୁ । ଗ୍ରେପଡ଼ା ସାହେବ : ଆସନ୍ତୁ ଭିତରକୁ । ମୁଁ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରି ଦେଖୁଛି ।

କଶିନ ଦେବୀ : ଗୁଲ୍ ସୁଦର୍ଶନ, ଆମର ଭିତରକୁ ଯିବା । (ଦୁହେଁ ଭିତରକୁ ଗଲେ)

ଶରନ : (ଦୁଆର ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇ ଡାକଲେ) ଗ୍ରେପଡ଼ା ସାହେବ, ଗ୍ରେପଡ଼ା ସାହେବ ! ଆପଣ ଭିତରକୁ ଆସିଯାଆନ୍ତୁ । (ଗ୍ରେପଡ଼ାଙ୍କ ପ୍ରବେଶ)

ଗ୍ରେପଡ଼ା : ହଁ ଆଜ୍ଞା, କ'ଣ କହିବେ ପର ?

ଶରନ : ଚୋପଡ଼ା ସାହେବ ! ଆପଣ ମଧ୍ୟ ଭାବୁଥିବେ ଯେ, କେଉଁ ଗୋଟାଏ ଶରନ ସିଂହ ପାଲରେ ପଡ଼ିଯାଇଛି । ଦେଖନ୍ତୁ, ଆଉ ପଛକୁ ହଟିବାକୁ ପଡ଼ିବନି । କୋଡ଼ିଏ ହଜାରରେ କଥା ଭୁଟାଇଦେବି ।

ଚୋପଡ଼ା : ନା-ନା-ନା । ମୁଁ କୌଣସି ପରିସ୍ଥିତିରେ ଉଣେଇଶି ହଜାରରୁ ଅଧିକ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହେଁ । ଇଚ୍ଛା ହଉଛି ଯଦି ବିକଳୁ; ନ ହେଲେ ନାହିଁ ।

ଶରନ : ଦେଖନ୍ତୁ, ବେଣି ଗୋଲମାଲ କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଇଲାକାଟା କ'ଣ ଦେଖୁଛନ୍ତି ତ ? ଗୁଲମାତରକ । ଦିଲ୍ଲୀରେ ଲୋକ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଗଳିକନ୍ୟା ପାଇଁ ବିକଳ ହେଉଛନ୍ତି । ଲୋକ କୋଉଠି କୋଉଠି ଯାଇ ରହୁଲେଣି । କିଏ ଲୋଥୀ କଲେମରେ ରହୁଛନ୍ତି ତ କିଏ ପଟେଲ ନଗରରେ—କିଏ ଜବାହର ନଗରରେ ତ କିଏ କାଂଗ୍ରେସ୍‌ଓ଼; କେତେକ ଜଙ୍ଗଲରେ ତ କେତେକ ଗ୍ରାମ୍ୟରେ ରହୁଲେଣି । ଏପରିକି ଦିଲ୍ଲୀର ସୀମାସରହୁଦ ଅନ୍ଧମ କରି ଲୋକେ ଜୀବିତ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ଇନ୍ଦ୍ରଲୋକ, ଚନ୍ଦ୍ରଲୋକ, ଦେବ ନଗର ଓ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣପୁରକୁ ଯାଇ ଆବାଦ କଲେଣି ।

ଚୋପଡ଼ା : ଅର୍ଥାତ୍ ଜୀବିତ ଲୋକ ମଧ୍ୟ ସ୍ୱର୍ଗବାସୀ କହିବାର ଅଧିକାର ହୋଇଛନ୍ତି । (ଦୁହେଁ ହସିଉଠିଲେ ।)

ଶରନ : ଠିକ୍ କହୁଛନ୍ତି ଆଜ୍ଞା ! ଆପଣ ତ ଜାଣିବା-ଶୁଣିବା ଲୋକ । ଚୋପଡ଼ା ସାହେବ, ଦିଲ୍ଲୀ ଗୁରୁଆଡ଼କୁ ସଂସାରିତ ହେଉଛି । ତା'ଛଡ଼ା ଏଇ ଅଂଚଳଟା ହେଉଛି ଏକ୍‌ବାର ମଝି ଜାଗା ।

ଚୋପଡ଼ା : ହଁ, ଆପଣ ଯାହା କହୁଛନ୍ତି ଠିକ୍ ।

ଶରନ : ଠିକ୍ କ'ଣ ମ ? ଖୋଲ ଅଣା ଠିକ୍ କହୁଛି । ମୋର ଆପଣଙ୍କ ପ୍ରତି ବିଶେଷ ମମତା ଅଛି ନା ! କେବଳ ଆପଣଙ୍କ ଲାଭ ପାଇଁ ମୁଁ ଏ ସଉଦା କରାଇଦେଉଛି । ଏହାର ତ ଦିନକୁ ଦିନ ଦର ବଢ଼ୁଛି ।...ମୋ କଥା ମାନି ଏହାକୁ ହାତଛଡ଼ା କରନ୍ତୁନି ।

ଚୋପଡ଼ା : (ଇଆଡ଼-ସିଆଡ଼ ଦେଖି ପୁଣି ଅଗୁନକ ଉଠିପଡ଼ି ଘରର ଲମ୍ବ-ପ୍ରସ୍ଥ ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ନିକ୍ଷେପ କରି) ଦେଖ ସର୍ଦ୍ଦାରଜୀ, ଏ ଘରର ଆଗ ପଟଟା ବଡ଼ ଏବଂ ପଛ ପଟଟା ଶ୍ରେଷ୍ଠ । କ'ଣ କହୁଛନ୍ତି ଆଜ୍ଞା ? ମୋ ବିଚାରରେ ଏ ଘରଟା ଶେରମୁଖୀ । ଘରମାଲିକର ମୃତ୍ୟୁ ଏଇଠି ହେଇଥିଲା ନା ?

ଶରନ : (ହସ) ବାଃ ଚୋପଡ଼ା ସାହେବ, ବାଃ ! ଆପଣ ମଧ୍ୟ ଅଜି ପିଲାଙ୍କ ଭଳି କଥା କହୁଛନ୍ତି । ଆପଣ ଏମିତି ଗୋଟାଏ ଘର କୁହନ୍ତୁ ତ, ଯେଉଁଠି ଗୋଟାଏ ହେଲେ ଲୋକ ମରି ନ ଥିବେ । ଜନ୍ମ ମୃତ୍ୟୁ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଚାଲିଛି । ସେ କାହାଣୀ ଆପଣ ବି ଶୁଣିଥିବେ । ମହାତ୍ମା ବୁଦ୍ଧ ଜଣେ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକକୁ କହିଥିଲେ—ତମେ ମୁଠାଏ ଶଯ୍ୟା ଏମିତି ଗୋଟିଏ ଘରୁ ଆଣ, ଯେଉଁ ଘରୁ କେବେ କେହି ମରି ନ ଥିବେ । ତା'ହେଲେ ମୁଁ ତୁମ ପୁଅକୁ ବଢ଼େଇଦେବି । ସେ

ବରଷା ଦୁଆର ଦୁଆର ଦୁଃଖ ମନରେ ଘୁରୁରୁଲିଲି; ମାତ୍ର ମୁଁ ଶଯ୍ୟା କେଉଁଠି ପାଇଲି ନାହିଁ । ମିଳିଲା ଅବା କୁଆଡୁ ? ଶେଷରେ ସେ ବୁଝିଲି, କୌଣସି ଘର ମୃତ୍ୟୁଘନ ନୁହେଁ । ବରଷା କାନ୍ଦି-କୋଡ଼ି ହୋଇ ପୁଣି ଶୋକ ସହଗଲ !

ଶ୍ରେଷ୍ଠତା : ମାତ୍ର ଏକଥା ତ ଦୁନିଆ ଜାଣେ ଯେ, ଶେରମୁଖୀ ଘର ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟଶାଳୀ ଅଟେ ।

ଶରନ : କିନ୍ତୁ ଏହାକୁ ଶେରମୁଖୀ ବୋଲି କିଏ କହୁଛି ? ଏ ଘର ତ ଗୋମୁଖୀ ଅଟେ । ଏହାର ପ୍ରକୃତ ସଦର ରାସ୍ତା ତ ପଛ ପଟକୁ ଅଛି । ଯଦି ଆପଣଙ୍କୁ ଏଇଟା ଅଡୁଆ ଲାଗୁଛି, ତେବେ ଏ ରାସ୍ତା ବନ୍ଦ କରିଦେବେ ଏବଂ ସେଇଟାକୁ ଖୋଲିଦେବେ ।

ଶ୍ରେଷ୍ଠତା : ତେବେ ଏ ଘରର ରାସ୍ତା କ'ଣ ଦୁଇ ପଟକୁ ଅଛି ?

ଶରନ : ଦୁଇ ପଟରୁ ପବନ ବା ଖରା ଆସୁଥିବା ଏମିତିଆ ଘରର ସମ୍ଭାନରେ ତ ଏବେକାର ଲୋକମାନେ ଅଛନ୍ତି । ଆପଣ ଯେତେ ନୂଆ ଡଙ୍ଗାରେ ଘିଅର ହୋଇଥିବା ନୂଆ ଘରଗୁଡ଼ା ଦେଖିବେ, ସେସବୁ ନିଶ୍ଚୟ ଦୁଇପଟକୁ ଖୋଲି ହୋଇଥିବ ।

ଶ୍ରେଷ୍ଠତା : କିନ୍ତୁ ଘର ପ୍ରକୃତ ରାସ୍ତା ତାକୁ ହିଁ ଧରିନିଆଯିବ, ଯାହା ବହୁତ ଦିନରୁ ଚାଲୁ ରହିଛି ।

ଶରନ : ଶ୍ରେଷ୍ଠତା ସାହେବ ! ବେକାର ହାଣ୍ଡସୁରେ ପଡ଼ିବାର ଲଭ କ'ଣ ? ଗୋମୁଖୀ ଶେରମୁଖୀ କଥା ତ ଆପଣ ଶୁଣିସାରଲେଣି । ଏହାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କ'ଣ ଜାଣନ୍ତି ?

ଶ୍ରେଷ୍ଠତା : କି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ?

ଶରନ : ଘର ଯଦି ଗୋମୁଖୀ ହୋଇଥାଏ ତେବେ ତା'ର ଦ୍ଵାର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ହୋଇଥାଏ । ଘରର ପରଦା ସେଭଳି ଘିଅର ହୁଏ । ଯା-ଆସ କରୁଥିବା ଲୋକ ଭିତରକୁ ସହଜେ ଦେଖି-ପାରେ ନାହିଁ । ଦୋକାନ ପାଇଁ ଶେରମୁଖୀ ପସନ୍ଦ କରାଯାଏ; କାରଣ ଦ୍ଵାର ଚଉଡ଼ା ହୋଇଥିବା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସାଜସଜ୍ଜା ଭଲଭାବେ କରାହୁଏ । ତା'ଛଡ଼ା ଏ କଥାରୁ ବା କ'ଣ ମିଳିବ ? ଶେରମୁଖୀ ଘର କାହାକୁ ପାଟିରେ ପକାଇ ଦିଏ ନାହିଁ, କିମ୍ବା ଗୋମୁଖୀ ଘର ଦୁଧର ସ୍ରୋତ ବହେ ନାହିଁ ।

ଶ୍ରେଷ୍ଠତା : (ହସି ହସି) ତେବେ ଆପଣ ଏଇନା କହିବାକୁ ଚାହୁଁ ଛନ୍ତି, ଶେରମୁଖୀ ପଟେ ଦୋକାନ କରିନେବି ଏବଂ ଗୋମୁଖୀ ପଟେ ଘର ଘିଅର କରିବ ।

(ହୁହେଁ ହସିଉଠିଲେ ।)

ଶରନ : ମାତ୍ର ମୁଁ ବୁଝିପାରୁନି; ଆପଣ ଏଭଳି ଭ୍ରମରେ ପଡ଼ି କ'ଣ ପାଇଛନ୍ତି ? ଆମ୍ଭ ଖାଇବା ଲୋକ ଗଛ ଗଣି ଲଭ କ'ଣ ? ଆପଣ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ରୁହନ୍ତୁ । ଦୁଇ ଗୁରୁ ହଜାରର ଲାଭ ହେବ ।

ଶ୍ରେଷ୍ଠତା : ଠିକ୍ ଅଛି ସର୍ବାରଜ ! ଯାହା ଆପଣଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ।

ଶରନ : ତେବେ କୋଡ଼ିଏ ହଜାରରେ କଥା ପଚାରି କରିଦେବ ?

ଗ୍ରେପଡ଼ା : ନା, ଉଣେଇଶି ହଜାରରୁ ଅଧିକ ନୁହେଁ ।

ଶରନ : ବାଃ ଭାଇ; ବାଃ ! ପଞ୍ଚପରମେଶ୍ୱରଙ୍କ କଥା ତ ଶିଶୁଧାର୍ଯ୍ୟ; ହେଲେ କଥାଟା ଭଲ ହେବନି । ଆପଣଙ୍କୁ ଟିକେ ଖୋଲା ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏମିତିରେ କାମ ହୁଏ ନାହିଁ । ସାତେ ଉଣେଇଶି କହୁବ କି ? ତା'ପରେ ସେ ଜାଣେ ଆଉ ତା' କାମ ଜାଣେ ।

ଗ୍ରେପଡ଼ା : ସାତେ ଉଣେଇଶିରୁ ଗୋଟିଏ ପଇସା ଅଧିକ ଦେବନି ।

ଶରନ : ଆପଣ ମୋଟେ ଚିନ୍ତା କରନ୍ତୁନି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଟଙ୍କା ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରନ୍ତୁ । (ବଡ଼ ପାଟିରେ) ସୁଦର୍ଶନ...ସୁଦର୍ଶନ...ଭଉଣୀଙ୍କୁ ପଦାକୁ ଟିକେ ପଠା ।

(ଦୁହେଁ ଆସିଲେ ।)

କଶନ ଦେବୀ : କ'ଣ କହୁବ କୁହ ଭାଇ !

ଶରନ : ବସନ୍ତ ଭଉଣୀ ! ଆପଣଙ୍କୁ ଆଡ଼୍‌ଭାନ୍ସ ଦେଇଦିଆହେଉଛି । ଗ୍ରେପଡ଼ା ସାହେବ ! ଶହେଟଙ୍କା ଆ ନୋଟ୍‌ସକୁ ବାହାର କରନ୍ତୁ ।

ଗ୍ରେପଡ଼ା : (ପର୍ସ କାଡ଼ି ନୋଟ୍ ଦେଲେ) ଏଇ ନିଅନ୍ତୁ ସର୍ଦ୍ଦାର ସାହେବ !

ଶରନ : (ଟଙ୍କା ଦେଉ ଦେଉ) ଏଇ ଧରନ୍ତୁ ଭଉଣୀ, ଶହେଟଙ୍କା ଆ ନୋଟ୍-ସାତେ ଉଣେଇଶି ହଜାର !

କଶନ ଦେବୀ : (ନୋଟ୍‌କୁ ଦୂରକୁ ଘୁଞ୍ଚେଇ ଦେଇ) ନା-ନା-ନା, ଭାଇ ! ମୁଁ ତୁମକୁ ଆଗରୁ କହୁସାରିଚି, କୋଡ଼ିଏ ହଜାରରୁ ଗୋଟିଏ ପଇସା କମ୍ ନେବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହେଁ ।

ଶରନ : ଭଉଣୀ; ଆପଣ ଆଗ ପଇସା ଧରନ୍ତୁ ।

କଶନ ଦେବୀ : କେମିତି ଟଙ୍କା ଧରିବ ? ପ୍ରଥମଟା ମୁଁ ଦୁଇହଜାର କମ୍‌ରେ ରାଜି ହେଲି ବୋଲି ମୋ ଘୂଅ ମୋ ଉପରେ ବିରକ୍ତ ହେଉଛି ।

ସୁଦର୍ଶନ : ନା ସର୍ଦ୍ଦାରଜୀ ! କୋଡ଼ିଏ ହଜାରରୁ କମ୍ ନେବୁ ନାହିଁ ।

ଶରନ : ଗ୍ରେପଡ଼ା ସାହେବ, ଗୁଡ଼ିଏ ବେ । କଥାଟା ସୁରଣ ହେଇଯାଉ । ପାଞ୍ଚଶହ ପାଇଁ ଏମିତିଆ ସଉଦା ଗୁଡ଼ିଏ ଉଚିତ ନୁହେଁ ।

ଗ୍ରେପଡ଼ା : ନା ସର୍ଦ୍ଦାରଜୀ, ...ଆପଣ ଏ କ'ଣ କହୁଛନ୍ତି ? ମୁଁ ତ ପ୍ରଥମରୁ ପାଞ୍ଚଶହ ଅଧିକ କହୁଦେଇସାରିଛି ।

ଶରନ : ଗୁଡ଼ିନ୍ତୁ, ମୋ ପାଇଁ ଆଉ ପାଞ୍ଚଶହ ସହଯାଆନ୍ତୁ । ଆପଣଙ୍କୁ ଆଉ କେଉଁ ପାଞ୍ଚଶହ ସୁଧା କରାଇଦେବ ।

ଗ୍ରେପଡ଼ା : ନା ସର୍ଦ୍ଦାର ସାହେବ; ଏମିତି କଥା ହୁଏନି । ମୁଁ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ସାତେ-ଉଣେଇଶିରୁ ଅଧିକ ଦେବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହେଁ ।

ଶରନ : ତେବେ ଠିକ୍ ଅଛି । ମୋ ଉପରେ ନିଷ୍ଠି କରବାକୁ ଗୁଡ଼ିଏଅନ୍ତୁ । ନିଅନ୍ତୁ ଭଉଣୀ, ଶହେ ଟଙ୍କାଗୁଡ଼ା ଧରନ୍ତୁ । ଧରନ୍ତୁ ଟିକେ—ମୁଁ ଏବେ କଥା ହଣ୍ଡେଇ ଦେଉଛି ।

କ୍ଷଣେ ଦେଖ : (ଟଙ୍କା ଧରିଲେ) ହଉ, ଏବେ କୁହ ।

ଶରନ : ଆପଣଙ୍କ କଥା ରହୁ, ତାଙ୍କ କଥା ରହୁ । ଉଣେଇଶୀ ହଜାର ସାତେ ସାତଶହ ଟଙ୍କା ।

(ଗ୍ରେପଡ଼ା ଏବଂ କ୍ଷଣେ ଦେଖ ଏକସାଙ୍ଗରେ କହିଉଠିଲେ ।)

ଗ୍ରେପଡ଼ା : ନା, ସର୍ଦ୍ଦାରଜୀ ନା ।

କ୍ଷଣେ ଦେଖ : ନା ଭାଇ, ମୁଁ ମୋଟେ କମ୍ ନେବି ନାହିଁ ।

ଶରନ : ଗ୍ରେପଡ଼ା ସାହେବ ! ଆପଣ ଟିକେ ରୁପ୍ ହେଲେ । ଭଉଣୀ, ଶୁଣନ୍ତୁ । ଘରକୁ ଆସିଲା ଧନର ମାୟା ରୁଟେଇ ଦିଆଯାଏନାହିଁ । ଇଏ ହେଉଛି ଲକ୍ଷ୍ମୀ...ଲକ୍ଷ୍ମୀ । ଅଡ଼େଇ-ଶହ ଟଙ୍କାର କଥା ଗୋଟା କ'ଣ କଥା ! ଟିକେ ଭାବନ୍ତୁ ।

କ୍ଷଣେ ଦେଖ : କ'ଣ ସୁଦର୍ଶନ—ଭାବୁରୁ କ'ଣ ?

ଶରନ : ସେ ବିଶ୍ୱାସ କ'ଣ କହିବ ? ଆଜି ସନ୍ଧ୍ୟାକୁ 'ଆବାସ ଅଧିକାରୀ' ପାଖକୁ ଯାଆନ୍ତୁ; ଆଉ କାଗଜପତ୍ରରେ ଲେଖାପଡ଼ା କାମ ପୁରୁ କରିଦିଅନ୍ତୁ ।

ଗ୍ରେପଡ଼ା : ହଁ ! ଯେତେବେଳେ ଇଚ୍ଛା ଲେଖାପଡ଼ା କାମ କରିଦିଅ ।

ଶରନ : ଗ୍ରେପଡ଼ା ସାହେବ ! ଆପଣ ମୋ ପ୍ରତି ଆଉ ଟିକିଏ କୃପା କରିବେ । ଦଲଲ ପଇସାରୁ ଅଧେ ମତେ ଏବେ ଦେଇଦିଅନ୍ତୁ । ଘରେ ମତେ ରେସନ୍ ପହଞ୍ଚାଇବାକୁ ହେବ । ଭାବିଥିଲି, ଗ୍ରେପଡ଼ା ସାହେବଙ୍କ କାମ ହେଉଗଲେ ମୁଁ ଏ କାମ କରିବି ।

କ୍ଷଣେ ଦେଖ : ତୁମେ ଗୋଟିଏ ଜବରଦସ୍ତ ଲୋକ । ତୁମର ସେଇ କଥା ରହିଲା—ତମେ ଯୋଉଥିରେ ଲାଗିଥିବ ଜୋକ ଭଳି ଲାଗିଥିବ । ଧାଡ଼ି ଦେଇ ଦେଇ, କଥା କହି-ବୋଲି, ଶେଷରେ ମୋ ଘର ବିକେଇ ନିଃଶ୍ୱାସ ମାରିଲ ।

ଶରନ : ଭଉଣୀ, ଇଏ ଆମର ସବୁଦିନିଆ କାମ । କଥାରେ କହିନ୍ତୁନି—ହାକିମ ଗରମ ହେଇ, ଦୋକାନୀ ନରମ ହେଇ ଆଉ ଦଲଲ ବେସରମ ହେଇ ଚଲେ ।

(ସମସ୍ତେ ହସିଉଠିଲେ ।)

□□□

ରାଧାଲିଆ

—କପୁର ସିଂହ ଦୁନିଶ

ପାଠ
୧୯୫୬

ଶତକ : ଜଣେ ଜାଠ

କରକା : ଶତକର ବନ୍ଧ
କରକାରେ : ଶତକର ପତ୍ରୀ

ଜାତା : ଶତକର ପୁଅ

ସଲମା : ଉଧଲିଆ (ଉଡ଼େଇ ଆଣିଥିବା ହିଅ)

ଥାନା ଅଫିସର :

ଏବଂ

ସିପାହି ।

ସ୍ଥାନ : ଅମୃତସରର ଅଜନାଲ ଚନ୍ଦ୍ରସିଲରେ
ପାଳସ୍ଥାନ ସୀମା ନକଟବର୍ତ୍ତୀ ଗୋଟିଏ
ଗାଆଁ ପଡ଼ୁ ବାଲ ।

ସମୟ : ୧୯୪୯ ଜାନୁଆରୀର ଗୋଟିଏ ସକାଳ ।

[ଖଡ଼କୁ ଜାଠର ଘର । ସାମ୍ନାରେ ଝାଟିମାଟିର ଘିଆଲ୍ । ଏଥିର ଦୁଇଟି ଦୁଆର ଅଛି । ତାହାଣ ଦ୍ଵାଦପଟେ ରୋଷେଇଘରକୁ ଏବଂ ବା' ପଟେ କୋଠରକୁ ଦୁଆର । କୋଠର ପଛକୁ ଆଉ ଏକ ଗ୍ରେଟ କୋଠର ଅଛି । ବାହାରୁ ଆସିବା ପାଇଁ ରୋଷେଇଘର ଦରଜା ସାଙ୍ଗକୁ ଅନ୍ୟ ଏକ ଦରଜା ଅଛି । ଘିଆଲ୍‌ର ଗୋଟିଏ ଦରଜା ଆଗରେ ଜାଠର ଚରଣା, ପିଢ଼ା, ଚୁଲା ବଲଣାର ଟୋକେଇ ତଥା କିଛି ଚୁଲା ରଖାହୋଇଛି । ଆଠ ବର୍ଷର ବାଳକ ଜାତା ଦସି ଆଖୁ ଖାଉଛି । ତା' ପାଖକୁ ଆଖୁଗୁଡ଼ାଏ ଗଦାହୋଇଛି । ଅଗଣାରେ ମଧ୍ୟ ରୋପା ବିଛଣି ହୋଇ ପଡ଼ିଛି । ରୋଷେଇ ଏବଂ ଝାଟିମାଟିର ଘିଆଲ୍ ମଝିରେ ଜାଠ ବଜାରେ ଘଡ଼ି ରଖାହୋଇଛି । ପାଖରେ ଦୁଇଟି ଝିଙ୍କା ଅଛି । ଘିଆଲ୍ ପଟକୁ ଗୋଟିଏ ଚୁଲି ଆଉ ପୀଢ଼ି ଅଛି । କେତେକ ଅଇଁଠା ବାସନ, ଆଳିଆ, ଆଳି ଓ କଟର ଆଦି ବର୍ଷିତ୍ର ଭାବେ ପଡ଼ିଛି । କୋଠରର ଦରଜା ପାଖ ଖଟିଆ ଉପରେ ଗୋଟିଏ ପିଲ ଶୋଇଛି । ନିକଟରେ ଆଉ ଏକ ଖଟିଆ ପଡ଼ିଛି । କରତାରେ ଦୁଧ ବାଲ୍‌ଟି ଧରି ଭିତରକୁ ଆସିଲା ।]

କରତାରେ : ଆସ ଜାତା ଫୀତା ! ଆରେ ଏ ଯାଏ ତୋର ଆଖୁଖିଆ ସରିନି ?

ଜାତା : ସେଇଟା ତ ସରିଗଲାଣି ବୋଉ ' (ହାତରେ ଥିବା ଆଖୁ ଦେଖାଇ) ଏଇଟା ସରିନି ।

କରତାରେ : କେମିତିଆ ଭୋକିଲା ବେଳରେ ତୋର ଜନମ ହେଇଥିଲା କେଜାଣି ! ରଇଜିଲା, ସବୁବେଳେ ତୋ ପାଟି ଚାଲୁଛି ।

ଜାତା : ବାପା କେତେ ଆଖୁ ଖାଇଯାଉଛନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ତ ତୁ କିଛି କହୁନୁ ।

କରତାରେ : ଦଣିଟା ଲୋକର କାମ ସେ ଏକଲା କରୁଛନ୍ତି । ତୋ ଭଳିଆ ସେ କେବଳ ଖାଇବା ପେଟୁ ହେଇ ବସିନାହାନ୍ତି । (ରୋଷେଇ ଘରକୁ ବାଲ୍‌ଟି ରଖିବାକୁ ସେ ଚାଲିଗଲେ ।)

ଜାତା : ବାପାଙ୍କ ଭଳି ବଡ଼ ହେଇଗଲେ ମୁଁ ବି ବହୁତ କାମ କରିବି ।

କରତାରେ : (ବାହାରକୁ ଆସି) ତୁ କାମ କଲେ ଦୁନିଆ ଦେଖିବ ଯେ ! ସ୍କୁଲରେ ସବୁଦିନେ ମାଡ଼ ଖାଉରୁ, ପିଟାପିଟି କରୁରୁ । ଇସ୍କୁଲ ପାଠପଢ଼ା ତ କରୁନୁ, କ୍ଷେତ କାମ ତୁ କରିପକେଇବୁ ?

ଜାତା : ଦେଖିବୁ ରଇଆ ।

କରତାରେ : ଯା, ଉଠ ! କୁଅ ପାଖରେ ନେଇ ବାପାକୁ ଲଝି ଦେଇଆ । ଗଲବେଳେ ସାଙ୍ଗରେ ଉଇଟା ରୁଟି ଆଉ ଆଖୁର ନେଇଯିବୁ ।

ଜାତା : ମୁଁ ଘରେ ଅଛି । ତୁ ନିଜେ ଯାଇ ଦେଇଆ ।

କରତାରେ : ଆରେ, ଉଠୁ ନା ନାହିଁ ? ଆହା, ରଜାଘର ପୁଅ ପାଲଟିଗଲାଣି !
(ଭିତରକୁ ଚାଲିଗଲା ।)

ଜାତା : ତା'ହେଲେ ରୁଟି ଆଉ ଆଗର-ଆଣ । (ଆଖୁ ଖାଇବାକୁ ଲାଗିଲା ।)

କରତାରେ : (ବାହାରକୁ ଆସି ରୁଟି ବନ୍ଧାହୋଇଥିବା ଲୁଗା ଏବଂ ଲସିଭର ନୋଟା ରଖିଲା ।) ଅରେ ଦି'ଅର କହଲେ ବି ତୋର ଖାତର ପଡ଼ୁ ନା । ଉଠୁ ନା ନାହିଁ ! ଦେଖିବୁ ଏଇନେ; କେମିତି ତତେ ଠିଆ କରେଇବି ?

ଜାତା : ମତେ ଭୋକ କରୁଛି ।

କରତାରେ : (ବାହା ଧରି) ଲହୁଣୀ ସାଙ୍ଗରେ ଗଲାବତର ବାସିରୁଟି ପରା ଖାଇଯାଉନୁ ତୁ ! ଆଠ ଦଣ୍ଡା ଆଖୁ ପରା ଗିଳିଯାଉଲୁଣି । ଆଉ କ'ଣ ଚାହୁଁ—ଗୋବର ? ଶୀଘ୍ର ଉଠ ।

(କରତାରେ ଜାତାର ଆଖୁକୁ ଦୂରକୁ ପକେଇଦେଲା । ଜାତା ଓଠ ନେହେଡ଼େଇଲା । ତା'ପରେ ମୁଣ୍ଡରେ ରୁଟିବନ୍ଧା ପୁଟୁଳି ରଖି ହାତରେ ନୋଟା ଧରି ବାହାରକୁ ଚାଲିଗଲା ।)

ଜାତା : (ଦରଜା ପାଖରୁ) ମୁଁ ଫେରିଲାବେଳକୁ ସବୁ ଆଖୁ ସାରି ଦେଇ ନଥିବୁ ।

କରତାରେ : ଏ ଆଖୁଗୁରୁକୁ ଏଇନେ ଫିଙ୍ଗୁଛି ରହ । ଦଉଡ଼ିକରି ଯା; ବାପା ଅପେକ୍ଷା କରି ବସିଥିବେ ।

[ଜାତା ବାହାରକୁ ଚାଲିଗଲା । କରତାରେ ଚୁଲିରେ ଘସି ପକାଇଲା; ଭାଙ୍ଗି ଭାଙ୍ଗି କରି ପକାଇଲା । ତା'ପରେ ଭିତରୁ ଦୁଧ ଆଣିଲା, ଘଡ଼ିରୁ ପାଣି ନେଲେ ଏବଂ ତାକୁ ଧୋଇ ପଲମରେ ଦୁଧ ଅଳାଡ଼ି ଚୁଲିରେ ରଖିଲା । ତା'ପରେ ଚରଖା ପାଖରେ ବସି ସୂତା କାଟିଲା । ବାହାରୁ ଅଣନ୍ନଶାସୀ ହୋଇ ବରଷା ସିଂହ ଆସିଲା ।]

ବରଷା : ଭାଉଜ ! ଭାଉଜ ଘରେ ଅଛ ?

କରତାରେ : ନାହିଁ-ନାହିଁ । ସବୁ ଭଲ ତ ? ଏମିତି ଅବସ୍ଥାରେ ତମେ କୁଆଡ଼େ ?

ବରଷା : ବଡ଼ ଗାଆଁକୁ ପୁଲିସ ଆସିଗଲାଣି ।

କରତାରେ : ସେଠି ଲୋକେ ବହୁତ ମଦ ପିଉଥିଲେ ନା ?

ବରଷା : ପୁଲିସ ମଦ ପାଇଁ ଆସିନାହିଁ ।

କରତାରେ : ତା'ହେଲେ ଆଉ କ'ଣ ପାଇଁ ?

ବରଷା : ଉଡ଼େଇ ଆଣିଥିବା ସ୍ତ୍ରୀଲୋକକୁ ଖୋଜିବା ପାଇଁ ।

କରତାରେ : ଉଡ଼େଇ ଆଣିଥିବା ସ୍ତ୍ରୀଲୋକକୁ ଖୋଜିବା ପାଇଁ ?

ବରଷା : ହଁ, ସାଙ୍ଗରେ ମିଲେଟେରା ଥିବା ଟ୍ରକ୍ ବି ଆସିଛି । ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅଭିଯୋଗ ହୋଇଛି, ତାଙ୍କୁ ଖୋଜି ଖୋଜି ପାକିସ୍ତାନ ପଠାହେଉଛି ।

କରତାରେ : ତେବେ ତମେ ଏତେ ବିବ୍ରତ କାହିଁକି ହଉଛ ?

ବରଷା : ସେ ଯେଉଁ ଶେରୁ ନୁହେଁ ଭଉଜ—ସେ ବଡ଼ ଗାଆଁର ମ ! ତାକୁ ବି ପୁଲିସ୍ ଧରିନେଇଛି ।

କରତାରେ : ତାକୁ କାହିଁକି ନେଲା ?

ବରଷା : ସେ ଫଜଲଦୀନ୍ ମୋତିର ହିଅକୁ କୁଆଡ଼େ କୋଉଠି ନେଇ ବିକି ଦେଇ ଆସିଥିଲା ।

କରତାରେ : ତା'ହେଲେ ତାକୁ ଠିକ୍ ହେଇଛି । ମାଇକିନିଆମାନଙ୍କୁ ଗୋରୁ-ଗାଈ ତଳି ବିକିବା କ'ଣ ନ୍ୟାୟ ?

ବରଷା : ହେଲେ ତା' ସାଙ୍ଗରେ ବି ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ଲୋକର ନାକ ରଗଡ଼େଇ ଦେଉଛନ୍ତି । ଯେଉଁ ହିଅ ପାକିସ୍ତାନ ଫେରିବାକୁ ନ ଚାହୁଁଛି, ତାକୁ ମଧ୍ୟ ବଳପୁଷ୍ଟକ ନେଇଯାଉଛନ୍ତି ।

କରତାରେ : ମାତ୍ର ତମେ କାହିଁକି ଡରିଯାଉଛ ? ତମେ କ'ଣ କାହାକୁ ଉଡ଼େଇ ନେଇ ଆସିଛ କି ?

ବରଷା : ଧର୍ମ ଦୁହାଇ ! ମୁଁ କାହାକୁ ନେଇଆସିନି । ସେସବୁ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଜଣା । କିନ୍ତୁ ଗୋଟାଏ ହିଅର ପ୍ରାଣ ମୁଁ ବଞ୍ଚାଇଛୁ ନିଶ୍ଚୟ । ଯଦି ମରିବା ଲୋକକୁ ବଞ୍ଚାଇବା ଦ୍ଵାରା ପାପ ହୁଏ, ତେବେ ମୁଁ ନିଶ୍ଚୟ ପାପୀ ।

କରତାରେ : ତା'ହେଲେ ତରୁତ କାହିଁକି ? ସତ କଥାକୁ ଡର କଣ ? କୌଣସି ଲୁଟପାଟ ଘଟିନି ଯେ ଯାହାକୁ ଇଚ୍ଛା ତାକୁ ଧରିନେବେ ।

ବରଷା : ଆପଣାଗୁଏ କେହି ଧରେ ନାହିଁ ଭଉଜ ! ଯେତେବେଳେ ଗାଆଁ ରୁ କେହି ଯାଇ ଅଭିଯୋଗ କରିଥାନ୍ତେ, ସେତେବେଳେ ପୁଲିସ୍ ଆସେ ।

କରତାରେ : ବରଷା ! ଶେଷରେ ସତ୍ୟର ହିଁ ଜୟ ହେବ ।

ବରଷା : ତମ କଥା ଠିକ୍ । କିନ୍ତୁ ଚକିରେ ପଡ଼ିଥିବା ଗହମକୁ ଯଦି ପେଟି ଦିଆ ନ ଯାଏ...

କରତାରେ : ତମେ ଠିକ୍-ଠିକ୍ କରି କହ—ଅସଲ କଥା କ'ଣ ?

ବରଷା : ବର୍ତ୍ତମାନ ମୋର ଇଚ୍ଛା; ଆଉ ଗୋଟିଏ ହିଅର ଜୀବନର ପ୍ରଶ୍ନ ଜଡ଼ିତ ଭଉଜ !

କରତାରେ : ମୁଁ ସବୁବେଳେ ତମକୁ ନିଜ ଦିଅର ଭଳି ଭାବେ । ମତେ କିଛି ଲୁଗୁନା ।

ବରଷା : ମୁଁ ବହୁତ ଚେଷ୍ଟା କରି ଏ ଯାଏ ଆସିଛି ।

କରତାରେ : ତମର ମାନ ରୁଟିବ ନାହିଁ; ସୈନ୍ଦବ ଧର ।

ବରଷା : (ଖଟ ଉପରେ ବସିପଡ଼ି) ସଲମା ପାକିସ୍ତାନ ଯିବାକୁ ଚାହେଁନା । ଆଉ ମତେ ଯଦି ପୋଲିସ୍ ଧରି ନେଇଯାଏ, ତେବେ ତା' ପାଇଁ ରହୁବାକୁ ଆଉ ଜାଗା ନାହିଁ ।

କରତାରେ : ସଲମା କିଏ ?

ବରଷା : ସେଇ ବଡ଼ ଗାଆଁର ସତରୁର ହିଅ—ସିଏ ଗଣ୍ଡଗୋଲ ବେଳେ ଟୋକାମାନଙ୍କ ହାତରେ ପଡ଼ିଥିଲା ।

କରତାରେ : (ଆଖି ଛଲଛଲ କରି) ସଲମା ଭଲି ଭଗବାନ ଆଉ କାହାକୁ ସହଣା ନ ଦିଅନ୍ତୁ । ମନେପଡ଼ିଲେ କଲିଜା ଅରିଉଠୁ ।

ବରଷା : ରାଉଲପିଣ୍ଡିରୁ ଆସିଥିବା ଲୋକମାନେ ଏମିତିଆ କଥା କହିଲବେଳେ ମୋର ବଶ୍ୱାସ ହେଉନଥିଲା । ବସ୍ତି ପଡ଼ୋଶୀର ହିଅ-ଭଉଣୀଙ୍କର ପଟୁଆର ବାହାର କରିବା, ସେମାନଙ୍କୁ ଛେଳି-ଗୋରୁଙ୍କ ଭଳି ବକିବା ଆଉ କାଟିବା—ଏସବୁ ମତେ ବହୁତ ଖରାପ ଲାଗୁଥିଲା । ମାତ୍ର ସଲମା ସାଙ୍ଗରେ ସେସବୁ ହିଁ ମୋ ସାମ୍ନାରେ ହେଲା ।

କରତାରେ : ତମର ଆଗରେ ? ଆଉ ତମେ ଚୁପ୍‌ଚୁପ୍ ଦେଖୁଥିଲ ବରଷା ? ତମେ କୌଣସି ବଦମାସ୍‌କୁ ଅଟକେଇଲନ ? କାହାର ହାତଟାଏ ଗୁରୁ ଦେଇପାରିଆଥାନ୍ତୁ !

ବରଷା : ମୋ ଶକ୍ତି କୁଲେଇଥିଲେ ମୁଁ ସବୁ କିଛି କରିଥାଆନ୍ତୁ । ମାତ୍ର ଚକଟି ହେଇଥିବା ସାପ ଭଳି ମୁଁ ବିଷ ଗୁଡ଼ିକା ବ୍ୟାଘତ କିଛି କରିପାରିଲି ନାହିଁ । ଏଇ ଦେଖ (ନିଜ ଦେହକୁ ଖୋଲିକରି ଦେଖାଇ), ସଲମାର ଇଚ୍ଛତ ବଞ୍ଚାଇବା ପାଇଁ ମୁଁ ସେଇ ଉଷ୍ଣ ପାଗଲ ଲୋକଙ୍କ ଉପରକୁ ଲମ୍ପି ଦେଲି । କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ମିଳିମିଶି ମତେ ଖୁବ୍ ପିଟିଲେ । ଜଞ୍ଜିରରେ ବାନ୍ଧି ଅଶ୍ୱତ୍ୱ ଗଛରେ ଭିଡ଼ିଦେଲେ । ସଲମାକୁ ବାପ ଏବଂ ଗୁରୁଙ୍କ ସାମ୍ନାରେ ସେମାନେ ସବୁ କିଛି କଲେ, ଯାହା ମୁଁ କହିପାରିବି ନାହିଁ । କୌଣସି ଗୁରୁ କି କୌଣସି ବାପ ସେ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖି ପାରି ନ ଥାନ୍ତେ । ସେମାନେ ସଲମାର ମା'ସକୁ ଶିନ୍ଦୁଇନ୍ କଲେ—ପାଗଲ କୁକୁରଙ୍କ ଭଳି, ଗୋକିଲା ଶାଗୁଣୀଙ୍କ ଭଳି । ସଲମାର ସ୍ତ୍ରୀକୁ ସବୁଦିନ ପାଇଁ ହତ୍ୟା କରି ଦିଆଗଲା । ଉଡ଼ନ୍ତା ସାପକୁ ଦୁଧ ପିଆଇବା ନାଶକୁ ସେମାନେ ସବୁଦିନ ଲାଗି ହତ୍ୟା କରିଦେଲେ ।

(କରତାରେ ଲୁହ ପୋଛିଲା)

କେତେ ଥର ତାକୁ ବିକା ହେଲା । କେତେ ଥର ତା' ପ୍ରତି ଦୁଷ୍ଟବହାର କରାଗଲା । ଆଉ ପୁଣି ଗୋଟାଏ ପଟକୁ ପକେଇଦେଇ ତାକୁ ଅତେତ କରିଦିଆଗଲା ।

ଗଲା ରବିବାର ଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ, ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ପଶୁମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଘାସ ଧରି ଲୁଲୁବାନ୍ ଗାଆଁ ପାଖ ଦେଇ ଯାଉଥିଲି, କେହି ଜଣେ କଥରେ ପଡ଼ିଯିବାର ଶୁଣାଗଲା । ମୁଣ୍ଡର ବୋର୍ଡକୁ ସେଇଠି ପକେଇ ଯେତେବେଳେ ମୁଁ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ କୁଅକୁ ଚାହିଁଲି—ଦେଖି ଅନୁମାନ କରି କୌଣସି ମଣିଷର ଶରୀର । ମୁଁ ଡେଇଁପଡ଼ିଲି ଆଉ ସେଇ ବୁଡ଼ିଯାଉଥିବା ସ୍ତ୍ରୀଲୋକକୁ ବାହାରକୁ ଆଣି ଯେତେବେଳେ ଦେଖିଲି, ଅବାକ୍ ହେଇଗଲି । ସେ ସଲମା ।

କରତାରେ : ସଲମା !

ବରସା : ସେ ଠିକ୍‌ରୂପେ ହୋସ୍‌ରେ ନଥିଲା । ମାତ୍ର ହୋସ୍ ଆସିଲାମାତ୍ରେ ସେ ଉଠିପଡ଼ି ପୁଣି କ'ଣ ଆଡ଼କୁ ଦଉଡ଼ିଲା । ମୁଁ ତାକୁ ଜୋର୍-ଜବରଦସ୍ତ ଅଟକାଇଲି—‘ତୁ ଏବେ କୁଆଡ଼େ ଯାଇ ପାରିବୁନି ସଲମା ! ମୁଁ ତତେ ରକ୍ଷା କରିବି । ତତେ ତୋର ମାଆ-ବାପାଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଦେବି । ମୁଁ କହୁଥିଲି ଏସବୁ; କିନ୍ତୁ ସେ ବଞ୍ଚିରହିବାକୁ ଚାହୁଁ ନ ଥିଲା । ସେ ନିଜର ସକଳ ଶକ୍ତି ଖଟେଇ ହାତ ଗୋଡ଼ ପିଟିଲା । ମୋ ହାତକୁ ଜୋର୍‌ରେ କାମୁଡ଼ି ଦେଲା; କିନ୍ତୁ ମୁଁ ତାକୁ ଛାଡ଼ିଲି ନାହିଁ ।

କରତାଗ୍ରେ : ତା’ପରେ ?

ବରସା : ମୁଁ କହୁଲି, ଏଇ ଦୁନିଆରେ ଯେଉଁଠି ତୋ ଉପରେ ପ୍ରବଳ ଅତ୍ୟାଚାର ହେଇଛି—ସଲମା ! ସେଇଠି ମୁଁ ତୋତେ ନ୍ୟାୟ ଦେବାକୁ ଚାହେଁ । ତୋ ପ୍ରତି ଦୁଷ୍ଟ୍ୟବହାର କଲବାଲାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ କାଟି ମୁଁ ତୋର ପାଦ ତଳେ ଆଣି ରଖିଦେବି । ତୋ’ର ମା’ସ କାଟିଥିବା ଜାନ୍ତୁଆରଙ୍କ ମୁଣ୍ଡକୁ ତୋ’ର ଜୋତାରେ ପିଟିବି । ମୁଁ ତୋ’ର ହାତ ଧରିବି—ତୋର ଭାଇ ସାଜି, ତୋର ସାମୀ ସାଜି । ଯେଉଁ ରୂପରେ ମତେ ତୁ ଇଚ୍ଛାକରୁ, ସୀକାର କରି ନେଇପାରୁ । ତୋର ପାଇଁ ମୁଁ ସାରା ଜଗତ ସାଙ୍ଗରେ ଟକ୍କର ଦେଇପାରିବି । ତୁ ମତେ ଆପଣାର କରି ଦେଖ, ପରୀକ୍ଷା କରିଦେଖ ।

କରତାଗ୍ରେ : ସେ କ’ଣ ରାଜି ହେଇଥିଲା ?

ବରସା : ରାଜିହେଲା ଯେ...କିନ୍ତୁ ଏକ ନିଷ୍ଠୁର ସୂତା ସହତ ।

କରତାଗ୍ରେ : କି ସୂତା ?

ବରସା : କାହା ପ୍ରତି ପ୍ରତିଶୋଧ ନିଆଯିବ ନାହିଁ, କାହାକୁ ହତ୍ୟା କରାଯିବ ନାହିଁ । ତା’ପ୍ରତି ଅତ୍ୟାଚାର କରୁଥିବା ଲୋକେ ଅଲଗା କେହି ନୁହଁନ୍ତି ।

କରତାଗ୍ରେ : ଅଲଗା ନୁହନ୍ତି ?

ବରସା : ହଁ, ଜାଣେନା, ତା’ ହୃଦୟ କୋଉ ଉପାଦାନରେ ଗଢ଼ା କେଜାଣି ? ଯେଉଁ ଲୋକମାନେ ତା’ ଶରୀରକୁ କାଟି କାଟି ଖାଇଲେ, ତାଙ୍କର ରକ୍ତପାତ ହେଉ—ସେ ଦେଖିବାକୁ ଚାହେଁନାହିଁ । ତାଙ୍କୁ ଦଣ୍ଡ ଦେବାକୁ ସେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହେଁ । କହୁଛି, ‘ତାଙ୍କୁ କେବଳ ଲଜ୍ଜିତ କରିବି । ସାତପୁରୁଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାଙ୍କର କେହି ମୁଣ୍ଡଟେକି ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଚାଲିପାରିବେ ନାହିଁ ! ମୁଁ ସଲମାର ଏ ସପନକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବାକୁ ଚାହେଁ । କିନ୍ତୁ ମୋର ହିନ୍ଦ୍ରା, ହେଉଛି, ପୁଲିସକୁ ଆଉ ଏହାର ସୁତନା ମିଳିଯିବନି ତ ! ଏତେବେଳେ ତମ ବ୍ୟଗତ ଆଉ କେହି ଆଶ୍ରା ଦେଇବାଲା ନାହିଁ, ରାଜିକ !

କରତାଗ୍ରେ : ମୁଁ ସବୁପ୍ରକାର ତମକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବି । ତମେ ଯାହା କହୁବ, ତାହା କରିବି ।

ବରସା : କେହି ଜାଣନ୍ତିନି ସଲମା ମୋ ପାଖରେ ଅଛି । ମାତ୍ର କଥାରେ କହୁନି, ‘କାହାର ବି କାନ ଅଛି’ ।

ଜାତା : ମତେ ସିପେଇଗୁଡ଼ାକୁ ଡର ମାଡ଼େ । ଆଉ ମତେ ବି ଭାରି ଭେଦ କଲଣି ।

କରତାରେ : ନିଆଁ ଲଗୁ ତୋ ଭେଦ ମୁହଁରେ ! ତୋ ଭିତରେ କୋଉ ତାଆଣୀ ପଶିବ କି ?

ଜାତା : ମୁଁ ଆଖୁ ଖାଇବି ମାଆ ?

କରତାରେ : ଖା, ମୁଁ ଆଉ ଗୋଟା କାହାକୁ ଗୁରୁଦ୍ୱାର ପଠାଉଡ଼ି ।

(ଜାତା ବସି ଆଖୁ ଖାଇବାରେ ଲାଗିଲା । କରତାରେ ପିଢ଼ା ଉପରେ ବସିପଡ଼ିଲା । ଜଣେ ସିପାହୀ ଭିତରକୁ ଆସିଲା । ଜାତା ଭୟଶ୍ୱତ ହୋଇଗଲା ।)

ଜାତା : ମାଆ, ସିପେଇ !

(ଆଖୁ ପକାଇ ଦେଇ ଜାତା ଭୟରେ ଘର ଭିତରକୁ ପଶିଗଲା । ସିପାହୀକୁ ଦେଖି କରତାରେର ରଙ୍ଗ ଫିକା ପଡ଼ିଗଲା ।)

ସିପାହୀ : ଖଡ଼କୁ ସିଂହର ଘର ଏକଟା ତ ?

କରତାରେ : ହଁ ।

ସିପାହୀ : ସେ କାହିଁ ?

କରତାରେ : କୁଅ ମୂଳକୁ ଯାଇଛନ୍ତି ।

ସିପାହୀ : ଏ ଘରେ ଆଉ କେହି ତ ରହନ୍ତି ନାହିଁ ?

କରତାରେ : ନା ।

ସିପାହୀ : କୁଅ ମୂଳରୁ ଖଡ଼କୁ ସିଂହକୁ ଯାଇ ଶୀଘ୍ର ଡାକି ଆଣ ।

କରତାରେ : କଥା କ'ଣ ?

ସିପାହୀ : ତା' ସାଙ୍ଗରେ କଥାବାଉଁଟା ଅଛି ।

କରତାରେ : ସେ ତ କେବେ କୌଣସି ଖରାପ କାମ କରିନାହାନ୍ତି । ଲୁଟ୍-ମାର ତ ସେ କେବେ କରିନାହାନ୍ତି । କେବେ ତ ମଦ ଗ୍ରହ ନାହାନ୍ତି । ତାଙ୍କ ସହ କୋଉ କଥାବାଉଁଟା କରବେ ?

ସିପାହୀ : ମୁଁ କହୁଡ଼ି, ଖଡ଼କୁ ସିଂହକୁ ଶୀଘ୍ର ଡାକାଅ । କଥା ପରେ କହବି ।

କରତାରେ : ଜାତୁ ! ଆ ଜାତୁ !!

ସିପାହୀ : (ରାଗରେ) ଆବେ ଜାତୁ, ବାହାରକୁ ଆ ! ଶୀଘ୍ର ।

(ଜାତା ଭୟଶ୍ୱତ ହୋଇ ହାତଯୋଡ଼ି ବାହାରିଆସିଲା ।)

ଜାତା : ମୁଁ କେବେହେଲେ ମଦ ପିଏ ନାହିଁ ସିପାହୀ ମହାଶୟ—ମୁଁ ତ ଆଖୁ ଖାଉଥିଲି ।

ସିପାହୀ : ଶୀଘ୍ର ଯାଇ କୁଅ ଭିତରୁ ତୋ ବୋପାକୁ ବାହାର କରି ଆଣ ।

ଜାତା : ମୋ ବାପା ମଧ୍ୟ ମଦ ପିଅନ୍ତି ନାହିଁ ସିପାହୀ ମହାଶୟ ! ଦୈଶାସି ସବୁ ଭଲ ବ

ସେ ପିଅନ୍ତୁ ନାହିଁ ।

ସିପାହୁ : ଆବେ ଶଲା, ମୁଁ କହୁଚି ତୋ ବୋପାକୁ ଡାକିଆଣ । ଶୀଘ୍ର ଯା ।

ଜାତା : ଯାଉଚି ଆଜ୍ଞା !

ସିପାହୁ : ଦୌଡ଼ି ଦୌଡ଼ି ଯା । ପଲେଇ ଯା ଶୀଘ୍ର । ଯଦି ଡେରି କରିବୁ ପିଟା ହେବ ।

(ଜାତା ସିପାହୁ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲା ।)

ସିପାହୁ : ଆବେ, ଏତେବେଳେଯାଏ ଏକଠି ଠିଆ ହେଇ ବଳେଇ ଭଲ ଚାହିଁବୁ ।

ଜାତା : ଗୁରୁଦ୍ୱାରାରେ ଆହୁରି ଗୁଡ଼ାଏ ସିପେଇ ଅଛନ୍ତି । ସେମାନେ ମତେ ଧରିନେଇ-
ଯିବେ ।

ସିପାହୁ : କେହି ତତେ ଧରିବେ ନାହିଁ । ମୁଁ ଯାହା କହିଲି ସେଇସ୍ୱା କରି । ଶୀଘ୍ର ଦଉଡ଼ି
ଯା । (ଜାତା ଦଉଡ଼ି ଦଉଡ଼ି ଗଲା ।)

କରତାରୋ : ଲସି ପିଇବେ ଜମାଦାର ସାହେବ ?

ସିପାହୁ : ହଁ, ଲସି ପିଇ ହେବ ।

କରତାରୋ : ଖଟ ଉପରେ ବସିଯାଆନ୍ତୁ ।

(କରତାରୋ ରୋଷେଇ କରିବାରେ ଲାଗିଗଲା । ସିପାହୁ ଖଟ ଉପରେ ବସି ଇଆଡ଼େ-
ସିଆଡ଼େ ଚାହିଁଲା । କରତାରୋ ଲସି ପାନ୍ତ ଆଣି ତାକୁ ଦେଲା । ତା' ଭିତରେ ଲହୁଣୀ
ଛପୁଥିଲା ।)

ସିପାହୁ : (ଲହୁଣୀକୁ ପାଟିରେ ପକାଇ) ଖଡ଼କୁ ସିଂହ ତମର କ'ଣ ହୁଅନ୍ତି ?

କରତାରୋ : ଆଜ୍ଞା, ସେ ମୋ ଘରମଣିଷ ।

ସିପାହୁ : ତମ ନାଁ କ'ଣ ?

କରତାରୋ : ଆଜ୍ଞା, କରତାରୋ କାଉର ।

ସିପାହୁ : (ଲସି ପିଇ) ବଡ଼ ଗାଁରେ ଆମେ ଦଇଟା ହିଅନ୍ତୁ ସଞ୍ଚାନ କରିବୁ ।

କରତାରୋ : ଦଇଟା ହିଅ ?

ସିପାହୁ : ହଁ । ଆଉ ଏଠି ଗୋଟିଏ ହିଅ ଥିବାର ଖବର ମିଳିଛି ।

କରତାରୋ : କେମିତି ?

ସିପାହୁ : ଗାଆଁରୁ କେହି ଉପୋଟ ଦେଇଛି । ଆମେ ତ ଆଉ ସପନ ଦେଖୁନୁ ?

କରତାରୋ : ସେ ହିଅଟି କିଏ ?

ସିପାହୁ : ଆନାଦାର ଏବେ କହୁଥିଲା । ମୁଁ କହି ପାରିବି ନାହିଁ । (ବ୍ୟଙ୍ଗକରି) ଏଠି କେହି
ନାହାନ୍ତି ତ ?

(ଦରଜାରେ ଆବାଜ ହେଲା । କରତାରୋ ବିବ୍ରତ ହେଇ ଦରଜା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଧାଇଁଗଲା ।
ଜାତା ଭିତରକୁ ଆସିଲା ।)

କରତାରେ : ଆରେ ତୁ ଗଲୁନି ? ମରି ଯାଉନୁ ତୁ !

ଜାତା : ମତେ ସିପେଇମାନଙ୍କୁ ଦେଖି ଡର ମାଡ଼ୁଛି ।

ସିପାହୀ : ସିପେଇମାନେ ଭୁତ ନୁହନ୍ତି ରେ ଗଧ ! ଗୁଲ, ତତେ ବଳେଇ ଦେଇ ଆସୁଛି ।
କରତାରେ କାଉର ! ଖଡ଼କୁ ସିଂହ ଆସିଲା ମାତେ ବାହାର ଗୁରୁଦ୍ୱାରକୁ ପଠାଇଦବ ।

କରତାରେ : ଠିକ୍ ଅଛି ଆଜ୍ଞା !

(ଜାତା ଓ ସିପାହୀ ବାହାରକୁ ଚାଲିଗଲେ । ସଲମା ଅରଖ ଗଛର ବୋର୍ ମୁଣ୍ଡରେ ଧରି ଭିତରକୁ ଆସିଲା । କରତାରେ ଝଟାପଟ୍ ଭିତରୁ ଶିକୁଳି ଲଗାଇଦେଲା । ସଲମା ବୋର୍ ପକେଇ ଦେଇ ଇଆଡ଼କୁ ସିଆଡ଼କୁ ଦେଖିଲା ।)

କରତାରେ : ଈଶ୍ୱର ପକ୍ଷୀ ପକେଇଦେଲେ ଲୋ ସଲମା ! ତୁ ଟିକିଏ ଆଗରୁ ଆସି ଯାଇଥିଲେ ନା ସାରା ଚନ୍ଦ୍ରାନ୍ତ ପଦାରେ ପଡ଼ିଯାଇଥାଆନ୍ତା ।

ସଲମା : ମୋ ଗୁଡ଼ ତ ଏବେ ବି ଦୁଲୁକୁଛି । ଏହାଠାରୁ ଭଲ ହେଇଥାଆନ୍ତା ମୁଁ ଯଦି କପା କ୍ଷେତରେ ରହୁଯାଇଥାନ୍ତି ।

କରତାରେ : ତୁ ଏବେ ଚନ୍ଦ୍ରା କରନା । ତତେ ଆଉ ଏଠି କେହି ଦେଖିପାରିବେ ନାହିଁ ।

ସଲମା : ଦୁଲ୍ଲିସ ସବୁଘର ତଲସ କରିବ ।

କରତାରେ : ହଁ, ଏଠିକି ବି ଦୁଲ୍ଲିସବାଲା ନିଶ୍ଚୟ ଆସିବେ ।

ସଲମା : ତା'ହେଲେ ମୁଁ କ'ଣ କରିବି ?

କରତାରେ : ଏ କୋଠର ପଛକୁ ଆଉ ଏକ ଟ୍ରେଟିଆ କୋଠର ଅଛି । ସେଠି ଘସି ରହୁଛି । ତୁ ସେଇ ଘସିଗଦା ପଛରେ ଲୁଚିଯାଆ । ମୁଁ ତୋ ଉପରେ ଘସି ବିଛେଇଦେବି ।

ସଲମା : ତେବେ ଆସ ଭଉଣୀ, ଶୀଘ୍ର । ମୋର ପୋଲିସକୁ ବନ୍ଧୁତ ଡର ।

କରତାରେ : ତତେ ଗୋଟାଏ କଥା ପଚାରିବି ?

ସଲମା : ଶୀଘ୍ର ।

କରତାରେ : ପାକିସ୍ତାନରେ ଥିବା ତୁ ତୋର ବାପ-ମାଆଙ୍କ ପାଖକୁ ଚାଲିଯାଉନୁ କାହିଁକି ?

ସଲମା : (ଚମକିପଡ଼ି) ତମେ ଏସବୁ କ'ଣ କହୁଛ ଭଉଣୀ ? ତମର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କ'ଣ ? ତମେ ମତେ ଆଉ...

କରତାରେ : ନା-ନା । ସେମିତି କିଛି ନୁହେଁ ମ ! ମୁଁ ଭରସା ସିଂହକୁ କଥା ଦେଇଛି ତତେ ରକ୍ଷା କରିବି । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ହେଲି ମାଉସିଲେକ । ତୋ ପ୍ରତି ମୋ ମନରେ ଦୟା ଆସିଛି । ମୁଁ ଭାବିଲି, ସାହସ କରେ । ଆଜ୍ଞା, ତୁ ନିଜ ଇଚ୍ଛାରେ ଏଠି ରହବାକୁ ଚାହୁଁଛୁ ତୁ କି ନାହିଁ ?

ସଲମା : ବାପ-ମା'ଙ୍କ ପାଖକୁ କୋଉ ମୁହଁ ନେଇ ଯିବ ? ସେମାନଙ୍କ ଆଖିକୁ ମୁଁ କେମିତି ଚାହିଁପାରିବି ? କିଏ ମତେ ବିବାହ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରିବ ? ମୋ ପେଟରେ ବନ୍ଦ ଉଠିଥିବା ପାପକୁ କିଏ ପଣତରେ ବାନ୍ଧିନେବ ? କୋଉ ଶାଶୁ ମତେ ଆଦର କରିବ ? କୋଉ ନଣନ୍ଦ ମତେ ହାତଜଳା ଉଲୁଗୁଣା ନ ଦେବ ? କୋଉ ଜାତି, ସମାଜ ମୋ ନାକ ନ କାଟି ଗୁଡ଼ିବ ? କୋଉ ପିଲା ମୋ ଭଲ ମାଆ ଲାଗି ଗର୍ବ କରିବ ?

କରତାରେ : ଏଥିରେ ତୋର ଅବା ଦୋଷ କ'ଣ ? ତା'ଛଡ଼ା ତୁ ଏଠି ରହିକରି କ'ଣ ଆଦର ପାଇ ପାରିବୁ ?

ସଲମା : ମୁଁ ବନ୍ଦିବାକୁ ଚାହେଁନି । ମାତ୍ର ନ ଚାହିଁ କରି ମଧ୍ୟ ମତେ କିଛି ଧନ ବନ୍ଦି-ରହିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

କରତାରେ : କୋଉଥିପାଇଁ ?

ସଲମା : ସେଇଥିପାଇଁ—ସେହିମାନଙ୍କ କଲ କର୍ମର ଫଳକୁ ମୁଁ ମୋ ପେଟରେ ପୋଷୁଛି, ଏ କଲଙ୍କ ସେଇମାନଙ୍କ ମଥାରେ ଲଗାଇଦେବି । ତାଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ ଏବଂ ପିଲାମାନେ ସେମାନଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଅଜ୍ଞାନି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରି ତାଙ୍କୁ ବେଜିତ୍ କରନ୍ତୁ । ସେମାନଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷତାର ଚାନ୍ଦର ଦେହରେ ପାପର ଦାଗ ଲଗାଇ ଗୁଡ଼ିବି ।

କରତାରେ : ନାରୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ତୁ ସାରା ଖଣ୍ଡେ ଲୋ ସଲମା ! ତୋ ପାଇଁ ମୁଁ ସବୁକିଛି କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଛି ।

ସଲମା : ତା' ହେଲେ ମତେ ଟିକେ ଜଳିଯି ଲୁଚେଇ ଦିଅ । କଥା ହେବାକୁ ତ ଆଉ ଅନ୍ୟ ବେଳ ଅଛି ।

କରତାରେ : ଭିତରକୁ ଗଲ ।

(କରତାରେ ଓ ସଲମା କୋଠର ଭିତରକୁ ଗଲେ । ବାହାର ଦରଜାରେ ଆବାଜ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । କରତାରେ ଭୟ-ବିବ୍ରତ ହୋଇ ବାହାରକୁ ଚାହିଁଥିଲା । କୋଠରର କବାଟ ବନ୍ଦକରି ବାହାର ଦରଜାର ଶିକୁଳି ଖୋଲିଲା । ଖଡ଼କ ସିଂହର ପ୍ରବେଶ ।)

ଖଡ଼କ : ଦରକୁ ଆମର ସିପେଇ ଆସିଥିଲା କି ?

କରତାରେ : ହଁ । ଜାତା ସାଙ୍ଗରେ ତମର ଭେଟ ହେଲା ?

ଖଡ଼କ : ନା ।

କରତାରେ : ଭଲ ହେଲା । ପୁଲିସ ଆମଠୁଁ କ'ଣ ଗୁଡ଼ୁଡ଼ି କେଜାଣି ?

ଖଡ଼କ : ନମ୍ବରଦାର ପାଖକୁ ଯାବତ୍ତୁ । ତାଙ୍କର ଦେଖା ହେଲା ନାହିଁ । ଚାହିଁପାରୁନି, କଥା କ'ଣ ?

କରତାରେ : କିଏ କ'ଣ ଶିଖୋଟ କରିବ କୁ ?

ଖଡ଼କ : ଆମ ଶିଖୋଟ କିଏ ଶାନ୍ତିକରି ଶିଖୋଟ କଲ ।

କରତାରେ : ମିଥ୍ୟା କଥାକୁ ଲୋକ ଫାନ୍ଦିଫୁନ୍ଦି ଦେଇଥିବେ ।

(ଆନାଦାର ଓ ସିପାହିଙ୍କର ପ୍ରବେଶ)

ଆନାଦାର : ତମ ନାଁ ଖଡ଼କ ସିଂହ ?

ଖଡ଼କ : ହଁ ଆଜ୍ଞା ! ଆସନ୍ତୁ, ବସନ୍ତ ହଜୁର ! ଖଟ ଉପରେ.... ।

ଆନାଦାର : ଆମ ପାଖରେ ବସିବାକୁ ସମୟ ନାହିଁ । ଇଏ କିଏ ?

ଖଡ଼କ : କରତାର କାଉର, ଆଜ୍ଞା ! ମୋର ସ୍ତ୍ରୀ, ମୋ ଘରଲେକ ।

ଆନାଦାର : (ବ୍ୟଙ୍ଗକରି) ସ୍ତ୍ରୀ ? ହଁ ! ତା' ପୁଅରୁ କ'ଣ ଥିଲା ?

ଖଡ଼କ : ବିବାହ ଆଗରୁ ?

ଆନାଦାର : ହଁ । ଇଏ କୋଉ ଗାଆଁର ?

ଖଡ଼କ : ଠିକ୍‌ଗାଲର, ଆଜ୍ଞା !

ଆନାଦାର : (ଖୁସି ହୋଇଉଠି) ବାହାରିପଡ଼ିଲନା କଥା ! ଏହାର ବାପା ନାଁ କ'ଣ ?

ଖଡ଼କ : (ଭୟସ୍ୱତ ହୋଇ) କିନ୍ତୁ ଆପଣ ଏସବୁ କାହିଁକି ପଚାରିଛନ୍ତି ?

ଆନାଦାର : ଯାହା ପଚାରିବୁ, ଜବାବ ଦେ । ଏହାର ବାପା ନାଁ କ'ଣ ?

ଖଡ଼କ : ମତେ ଜଣା ନାହିଁ ଆଜ୍ଞା !

ଆନାଦାର : ଠିକ୍ କର କହ । ନ ହେଲେ ତତେ ବି ସାଙ୍ଗରେ ନେଇଯିବି ।

ଖଡ଼କ : ମତେ, ଆଜ୍ଞା !

ଆନାଦାର : ଆଉ କ'ଣ ? ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ଚାଲି ଦେଖିବୁ ? କହ, ତୋ ସ୍ତ୍ରୀ କରତାରେ ନୁରଗନ୍ କମାରର ହିଅ ବରକତ୍ କି ନୁହେଁ ?

ଖଡ଼କ : କିନ୍ତୁ ଆଜ୍ଞା, ଆମ ବାହାଘର ତ....

ଆନାଦାର : ତୋ ବାହାଘର ଏଇଘାଁ ସେଇଘାଁ.... । ହଁ କି ନାହିଁ ଉତ୍ତର ଦେ । ଇଏ ନୁରଗନ୍ ହିଅ ବରକତ୍ କି ନୁହେଁ ?

ଖଡ଼କ : ତାଙ୍କ ହିଅ ଯେ—। କିନ୍ତୁ ଇଏ ତ ପରେ ଅମୃତଲଗ୍ନା ହେଇଥିଲା ।

ଆନାଦାର : ଅମୃତ ତ ସମସ୍ତଙ୍କଠେଇଁ ଲାଗେ । ମାତ୍ର ଆମକୁ ହୁକୁମ ଆସିବ, ଏହାକୁ ନେଇ ତା' ମା-ବାପଙ୍କ ପାଖରେ ପାକିସ୍ତାନରେ ଗୁଡ଼ିବାକୁ ହେବ ।

ଖଡ଼କ : ହେଲେ ହଜୁର, ଇଏ ତ ଦଶବର୍ଷ ହେଲା ମୋ ଘରେ ଅଛି । ଏହାରିଠାରୁ ତ ମୋ ପୁଅ ଜାତାର ଜନ୍ମ—ଆଠ ବର୍ଷର ହେଲାଣି ।

ଆନାଦାର : ଏ କଥାର ଫଇସଲା ଆନାରେ ହେବ । ତମର ଗାଆଁରୁ ରିପୋର୍ଟ ହେଉଚି କରତାରେ ଗୋଟାଏ ଉଧୁଲିଆ ହିଅ—ଉଡ଼େଇ ଆଣିଥିବା ମାଇକନିଆ ।

ଖଡ଼କ : (କିଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟସମୂହ ହେଇ) ଉଧୁଲିଆ ? ଉଡ଼େଇ ଆଣିଥିବା ମାଇକନିଆ ?

କରତାରେ : (ମିନତି କରି) ମୁଁ ଉଧୁଲିଆ ହିଅ ନୁହେଁ ଆଜ୍ଞା ! ହଜୁର, କୋଉ ବଦମାସ୍

ଭୁଲ କଥାଗୁଡ଼ା ଗପିତ । ମତେ ଉଡ଼େଇ ଅଣାଯାଇନାହିଁ । ମୋ ବାପ-ମା'କୁ ଏସବୁ ଜଣା ଅଛି । ମୁଁ ନିଜ ଇଚ୍ଛାରେ...

ଆନାଦାର : ପୁଣ୍ୟାଳୀ ! ବେଶି ପାଟିଚୁଣ୍ଟା କରନା । ଗୁରୁଟା ଦିନ ଜାଠସରେ ରହୁଯାଇ ଚୌଧୁରୀଆଣୀ ପାଲଟିଯାଇଛି । ଫୌଜା ସିଂହ, ଉଠା ଯୁକ୍ତ ହୁଏ ।

(ଫୌଜା ସିଂହ ସିପାହି ଆନାଦାରକୁ ସାଲୁଟ୍ କରି କରତାରେ ବାହାକୁ ଧରିନେଲା । କରତାରେ ଛଡ଼େଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଲା; କାନ୍ଦିଲା । ଖଟ ଉପରେ ଶୋଇଥିବା ପିଲଟା କାନ୍ଦି ଉଠିଲା । ଆନାଦାର ନିଜର କଳା ବାଡ଼ିକୁ ନିଜର ଡାହାଣ ଗୋଡ଼ରେ ରଖିଥିଲା । ଖଡ଼କ ଅବାକ୍ ହେଇ ଆନାଦାର ମୁହଁକୁ ଦେଖୁଥିଲା ।)

ସିପାହି : ଏ ପିଲଟା ବି ଯୁଦ୍ଧ ଆଜ୍ଞା !

ଆନାଦାର : ତାକୁ ବି ନେଇଗଲୁ; ତା' କୋଲରେ ଦେଇଦିଅ । ନଚେତ୍ ଆଉ ଥରେ ଆସିବାକୁ ପଡ଼ିପାରେ ।

ଖଡ଼କ : (ହାତଯୋଡ଼ି) ମୋ ପ୍ରତି ଦୟାକରନ୍ତୁ ହଜୁର ! ମୋ ଘର ଉଲୁଡ଼ିଯିବ ।

ଆନାଦାର : (ଫୋପରେ ଗର୍ଜିଉଠି) ପିଲଟାକୁ ଉଠେଇ ନେଇ ସେ ମାଇକିନିଆକୁ ଦେ । ଜଳଦି ।

(ଖଡ଼କ ସିଂହ ଲୁହ ପୋଛି ପିଲଟିକୁ ଉଠାଇଲା । କରତାରେ କଇଁକଇଁ ହୋଇ କାନ୍ଦୁଥିଲା ।)

□ □ □

ପାଳ

—ହରଶରନ ସିଂହ

ପାତ୍ର

ମିସ୍ ଗୁରୁଚରଣ : ବୟସ ୨୪ ବର୍ଷ
ମିସ୍ ରାଜନ୍ଦର : ବୟସ ୨୩ ବର୍ଷ
ମିଷ୍ଟର ସନ୍ତୁ : ବୟସ ୨୪ ବର୍ଷ

[ଲମ୍ବା ପାତଳଦେହୀ ମିଷ୍ଟ ଗୁରତରଣ ଆଟାତ କେଶ୍ରେ ଲୁଗା ରଖୁଥାନ୍ତି । କୋଠର ଗୋଟାଏ କଡ଼କୁ ଦୁଇଟା ଟଙ୍କ ଏମିତିଭାବେ ରଖାହୋଇଛି, ଯେମିତି କି ବାହାରକୁ ନେଇ ଯିବାର ଅଛି । ଗୋଟିଏ ଟେବୁଲ୍‌ର ଦୁଇପଟେ ଦୁଇଟି ଚଉକି ପଡ଼ିଛି । ଡାହାଣ ପଟ କାନ୍ଥ ଆଡ଼କୁ ଆଉ ଦୁଇଟା ଚଉକି ରଖାହୋଇଛି । ବୁକ୍‌ସେଲଫ୍ ଉପରେ ରଖାହୋଇଥିବା ଛବିରେ ମିଷ୍ଟ ଗୁରତରଣ ଓ ମିଷ୍ଟ ରାଜିନ୍ଦର ପରସ୍ପର କାନ୍ଧରେ ହାତ ରଖିଛନ୍ତି । ଥଣ୍ଡା ପଡ଼ୁଥିବା ଯୋଗୁ ବାହାରର କବାଟ ଝରକା ବନ୍ଦ ଅଛି ।

କିଛି ସମୟ ପରେ ଦୀର୍ଘ ପାତଳ ଶରୀରର ମିଷ୍ଟ ରାଜିନ୍ଦର ବାହାର ପଟ ଦରଜା ଦେଇ ଦ୍ରୁତ ପଦକ୍ଷେପରେ ଭିତରକୁ ଆସିଲେ । ତାଙ୍କର ପରିଧାନ ବିଲକୁଲ୍ ମିଷ୍ଟ ଗୁରତରଣଙ୍କ ଭଳି । ମିଷ୍ଟ ଗୁରତରଣ କାମ ଗୁଡ଼ି ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଗଲେ ।]

ରାଜିନ୍ଦର : ମୋ ଆସିବାଟା ବେଶି ସମୟ ଲାଗିନି ତ ?

(ହାତରେ ବନ୍ଧାହୋଇଥିବା ଘଡ଼ି ଦେଖିଲେ ।)

ଗୁରତରଣ : (ଟିକିଏ ହସି) ତୋର ଆସିବା ବହୁତ ଡେରି ହେଲା ଲେ ବଉଳ !

ରାଜିନ୍ଦର : ମୋଟେ ଅଧଘଣ୍ଟା ତ ଲାଗିଲା ।

ଗୁରତରଣ : ନା, ଅଧା ଯୁଗ ଲାଗିଗଲା ।

ରାଜିନ୍ଦର : ଚନ୍ଦ୍ରୀ !

(ତାକୁ କୁଣ୍ଡାଇ ଧରିଲା ।)

ଗୁରତରଣ : (ଭଙ୍ଗା କଣ୍ଠରେ) ତୋ ବିନା ମୁଁ କେମିତି ବଞ୍ଚିବି ଲେ ବଉଳ ?

ରାଜିନ୍ଦର : ବ୍ୟସ୍ତ ହୁଅନା ଚନ୍ଦ୍ରୀ ! ମୁଁ ତ ତୋ'ର ସାଙ୍ଗରେ ଯାଉଛି ।

(ଗୁରତରଣ ହଠାତ୍ ତା'ଠାରୁ ଅଲଗା ହୋଇଗଲା ।)

ଗୁରତରଣ : ଭୁ...ମୋ ସାଙ୍ଗରେ...ଯାଉଛୁ...!! (ହଠାତ୍ ଖୁସି ହୋଇପଡ଼ି)...କ'ଣ ପ୍ରିନ୍ସିପାଲ ରାଜି ହୋଇଗଲା ?

ରାଜିନ୍ଦର : ନା, ମୁଁ ଇସ୍ତଫା ଦେଇ ଆସିଲି ।

ଗୁରତରଣ : (ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ) ଇ-ସ୍ତ-ଫା ?

ରାଜିନ୍ଦର : ମୁଁ ପ୍ରିନ୍ସିପାଲଙ୍କୁ ସ୍ପଷ୍ଟ କହିଦେଲି ଯେ—ଗୁରତରଣ ମୋ ବିନା ବଞ୍ଚିରହି ପାରିବନି, କି ମୁଁ ତା' ବିନା ରହିପାରିବିନି ।

ଗୁରତରଣ : କିନ୍ତୁ ଇସ୍ତଫା...!

ରାଜିନ୍ଦର : (ମଝିରେ କହିଉଠିଲା) ସେ କହିଲା, ଏଇଟା କ'ଣ ସ୍ପଷ୍ଟ କଥା ?

ଗୁରତରଣ : ତୋର ଚୁପ୍ ରହିବା ଉଚିତ ଥିଲା ।

ରାଜନ୍ଦର : ମୁଁ କହୁଲି. ମିଛ ବୋଲି ଭାବୁଛନ୍ତି କାହିଁକି ? ଏଇ ନିଅନ୍ତୁ ମୋର ଇନ୍ଦ୍ରପା-ପତ୍ନୀ ।

ଗୁରୁଚରଣ : ବଉଳ ! ତୁ ବହୁତ ତରବର ହେଇପଡ଼ିଲୁ । ଚାକିରିକୁ ନାତ ମାରିବା...

ରାଜନ୍ଦର : (ହଠାତ୍ ମଝିରେ ଭଙ୍ଗା କଣ୍ଠରେ କହୁଛନ୍ତି) କ'ଣ ମୋ ଚନ୍ଦ୍ରୀ ମତେ ରୋଜ ଦି'ଟା ଲେଖା ପୋତ ବି ଦବନ୍ତି ?

ଗୁରୁଚରଣ : ବଉଳ ! (ତାକୁ ଭିଡ଼ିଧରିଲା) ତୁ ମତେ ଗୋଟାଏ ଫୁଲ ମାଗି ବସିଲେ ମୁଁ ସାରା ବଣିଗୁଟା ତଡ଼େ ସମସିଂଦେବି ଲେ !

ରାଜନ୍ଦର : ମୋର ପ୍ରିୟ ଚନ୍ଦ୍ରୀ ! ତୁ କେତେ ଭଲ ଲେ !

ଗୁରୁଚରଣ : ଯଦି ତୁ ରଜାଇନ କରିନଥାନ୍ତୁ ନା, ସମ୍ଭବତଃ ମୁଁ ସେଠିକି ଯାଇ ପ୍ରଥମ କାମ ଏଇସ୍ତା କରିଥାଆନ୍ତି । ତୁ ଗଲାପରେ ମୁଁ ଦିନଧର କାନ୍ଦୁଲିଣି ।

ରାଜନ୍ଦର : (ହସି) ପାଗଳୀ !

ଗୁରୁଚରଣ : ତୋଠୁଁ କେବେ ଅଲଗା ହେଇନି ଲେ ବଉଳ !

(ଦୁହେଁ ଚଉକରେ ବସିଲେ ।)

ରାଜନ୍ଦର : ପ୍ରିୟପାଲ ମତେ ଦେଖିବାମାତ୍ରେ ହସୁଛନ୍ତି,—ଆଉ କହୁଲି (ଅନୁକରଣ କଲା ଡଙ୍ଗାରେ) ବଡ଼ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର କଥା, ଆଜି ମୁଁ ପ୍ରଥମ କରି ଗୋଟିକିଆ ରୁଟି ଦେଖୁଛି । ବେଣୀ କାହିଁ ? ସେ କ'ଣ ଏଠୁ ଗଲଣି ?

ଗୁରୁଚରଣ : (ରାଗରେ) ତୋର ବି ଏମିତି ଶ୍ରେଷ୍ଠଟିଏ ମାରିବା ଉଚିତ ଥିଲା, ଯେମିତିକି ତା'ର ଦେହ ମନରେ...

ରାଜନ୍ଦର : (ବାଧାଦେଇ) ମୁଁ ଟିକିଏ ଅମିଗଲି । କାରଣ ମୁଁ ତ ପ୍ରାର୍ଥନାପତ୍ର ଧରି ଯାଇଥିଲି ।

ଗୁରୁଚରଣ : ମୋର ପୁରା ବିଶ୍ୱାସ ଯେ, ମୋର ବଦଳି ସେଇ କରିତ ଇର୍ଷାରେ ।

ରାଜନ୍ଦର : ମୁଁ ଯେତେବେଳେ କହୁଲି—ଗୁରୁଚରଣ ସାଙ୍ଗରେ ମୋ ବଦଳି କରିଦିଅନ୍ତୁ ସେ ଖିଲିଖିଲି ହୋଇ ହସୁଛନ୍ତି ।

ଗୁରୁଚରଣ : ତା'ପରେ ?

ରାଜନ୍ଦର : କହୁବାକୁ ଲାଗିଲା, ମିଶ୍ର ରାଜ ! ତମର ଆଉ ଗୁରୁଚରଣର ବନ୍ଧୁତା ମଧ୍ୟ ବଡ଼ ଅଜବ ଧରଣର ।

ଗୁରୁଚରଣ : ମୋ ଧାରଣା ଏକ୍‌ବାର ଠିକ୍ । ଏସବୁ ଇର୍ଷା ଯୋଗୁ ହିଁ...

ରାଜନ୍ଦର : (ବାଧାଦେଇ) ପୁଣି ସେ କହୁଲା, ଏହା 'ମୋଷ୍ଟ ଅନ୍‌ନାରୁରାଲ'—ବହୁତ ଅପ୍ରାକୃତିକ ।

ଗୁରୁଚରଣ : ଏ କଥାଗୁଡ଼ା ସାଜକୋଳକି ପ୍ରଫେସରଙ୍କର—ଯାହାକୁ ସେ ଭାଙ୍ଗି ଖୁବେଶ୍ୱସ୍ତ କହନ୍ତି ।

ରାଜିନ୍ଦର : ସେ ମାଆ ମୂର୍ତ୍ତିକ ପୁଣି ରହସ୍ୟକରି କହିଲେ, (ଅନୁକରଣ କରିବା ଭଙ୍ଗୀରେ)
ମୁଁ ଶୁଣିଚି, ତମର ମିସ୍ ଗୁରୁଚରଣଙ୍କ ସହ କୁଆଡ଼େ ପ୍ରକୃତ ବିବାହ ହୋଇଗଲାଣି ।

ଗୁରୁଚରଣ : ତୋର ସେତିକିବେଳେ କହିଦେବାର ଥିଲା, ହଁ ସତ । ଯେତେବେଳେ
ଦୁଇଟା ହୃଦୟ...

ରାଜିନ୍ଦର : (ବାଧାଦେଇ) ମୁଁ ପଚାରିଲି, ‘ଏକ ଆତ୍ମା ଦୁଇ ରୂପ’ ପ୍ରବଚନଟି କଣ କେବଳ
ପତି-ପତ୍ନୀଙ୍କ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ?

ଗୁରୁଚରଣ : ତା’ ପରେ ?

ରାଜିନ୍ଦର : କିନ୍ତୁ ସେ ପୁଣି ଖିଲିଖିଲି ହୋଇ ହସିଉଠିଲା । ତା’ ପରେ ହସ ବନ୍ଦ କରି
ଦୁଷ୍ଟାମିମିଶ୍ରଣ କଣ୍ଠରେ କହିଲା ‘ଏକ ଆତ୍ମା ଦୁଇ ରୂପ’ ? — କହୁ କହୁ ପୁଣି ହସିଲା ।

ଗୁରୁଚରଣ : (ରାଗରେ) ଛେଟଲେକ !

ରାଜିନ୍ଦର : ମତେ ରାଗ ମାଡ଼ିଲା । ମୁଁ ତାକୁ ପଚାରିଲି, “ଆପଣଙ୍କର ଅନ୍ୟ ମୂର୍ତ୍ତିଟି
କୁଆଡ଼େ ଗଲେ ?” ଏ କଥା ଶୁଣୁ ଶୁଣୁ ତା’ ହସ ବନ୍ଦ ହେଇଗଲା । ଅଟକି ଅଟକି କଣ
କହିଲା—(ଅନୁକରଣ କଲା ଭଙ୍ଗୀରେ) “କୋଉ ମୂର୍ତ୍ତି ?” ମୁଁ କହିଲି, “ଯାହା ସାଙ୍ଗରେ
ପୁରୋହିତ ଆପଣଙ୍କ ହାତ ଛୁଇଁ ଦେଇଥିଲେ ?”

ଗୁରୁଚରଣ : (ଅତି ଉତ୍ସାହ ସହ) ସାବାୟ ! (ତାକୁ ପିଠିରେ ଆଉଁଜେଇ ନେଇ) ତୁ
ମତେ ଖୁବ୍ ଖୁସି କରିଦେଲୁ ଲୋ ବଉଳ !

ରାଜିନ୍ଦର : ହଠାତ୍ ସେ ଅଭିନେତ୍ରୀଙ୍କର ମୁହଁ ଫିକା ପଡ଼ିଗଲା । କୌଣସି ଉତ୍ତର
ସ୍ମରଣ ନାହିଁ । ରହୁ ରହୁ କରି କହିଲା, (ଅନୁକରଣ କଲା ଭଙ୍ଗୀରେ) ସେ...ସେ...ମୁଁ...
ଆଉ ସେ ପ୍ରାୟ ଚାରିବର୍ଷ...ଅଲଗା ହୋଇସାରିବ ।

(ଦୁହେଁ ହସି ଉଠିଲେ ।)

ଗୁରୁଚରଣ : (ବ୍ୟଙ୍ଗକରି) ଏକ ଆତ୍ମା ଦୁଇ ରୂପ !

ରାଜିନ୍ଦର : ତା’ପରେ ମୁଁ ଉଠି ଠିଆହେଲି ଏବଂ କହିଲି, ‘ମାଡ଼ାମ୍ ! ମିସ୍ ଗୁରୁଚରଣ
ଏବଂ ରାଜ ସବୁଦିନ ପାଇଁ ଏକ । ସାଙ୍ଗହେଇ ବଢ଼ିବେ, ସାଙ୍ଗ ହେଇ ମରିବେ ।

ଗୁରୁଚରଣ : ସାରା ଦୁନିଆ ଜଳିପୋଡ଼ି ମରୁ । ଗୁଲ ଏବେ ଖାଇନେବା ।

ରାଜିନ୍ଦର : ତୁ ଏହାଏ-ଖାଇନୁ ?

ଗୁରୁଚରଣ : ତତେ ଛାଡ଼ି ମୁଁ କେମିତି ଖାଇଥାଆନ୍ତି ଯେ ! ଆଗରୁ କେବେ କ’ଣ
ଖାଇଥିଲି ?

ରାଜିନ୍ଦର : (ଚିନ୍ତିତ ସ୍ଵରରେ) ତା’ ହେଲେ ଶୀଘ୍ର ବ୍ୟବସ୍ଥା କର । ତତେ ତ ବହୁତ
ଭୋକ ହେଉଥିଲା । ତୋ ପେଟ ତ ଆଉଟି-ପାଉଟି ହେବଣି ।

[ଦୁହେଁ ପଛରେ ଥିବା କୋଠରୀ ଆଡ଼କୁ ଚାଲିଲେ । ସେମାନେ ଗୋଟାଏ ପାଦ ଆଗକୁ

ଆସିବା ବେଳକୁ ବାହାର ଦରଜାରେ ଠକ୍ ଠକ୍ ଶବ୍ଦ ଶୁଣାଗଲା । ଦୁହେଁ ଅଟକିଗଲେ ।
ପ୍ରଥମେ ଦରଜା ଆଡ଼କୁ ଗୁଞ୍ଚି ପରେ ଜଣେ ଆରଜଣକୁ ଗୁଞ୍ଚିରହିଲେ ।]

ରାଜିନ୍ଦର : (ବଡ଼ପାଟିରେ) କିଏ ସେ ?

ବାହାରୁ : (ବଡ଼ପାଟିରେ) ସନ୍ତ ନାକିଙ୍ଗ !

ଦୁହେଁ : (ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟରେ) ସନ୍ତ ?

ରାଜିନ୍ଦର : କୋଉ ସନ୍ତ ?

ଗୁରଚରଣ : ମୁଁ ତ କୋଉ ସନ୍ତକୁ ଜାଣେନି ।

(ଦରଜାରେ ପୁଣି ଠକ୍ ଠକ୍ ଧ୍ବନି ହେଲା ।)

ରାଜିନ୍ଦର : ମୁଁ ଝରକାବାଟେ ଦେଖୁଛି, କିଏ ସେ ? (ସେ ଝରକା ପାଖକୁ ଯାଇ ବାହାରକୁ ଗୁଞ୍ଚିଲା । କିଛି ବିଳମ୍ବରେ—) କିଏ ଜଣେ ଅଜଣା ଯୁବକ—ପ୍ୟାଣ୍ଟ, କୋଟ୍, ଟାଇ ଫେଲଟ !

ଗୁରଚରଣ : ଅନ୍ୟ କିଏ ଦେଖିଲେ କ'ଣ ଭାବିବ ? ଆଗରୁ ତ କୌଣସି ଯୁବକ ଆମ ଘରକୁ ଆସୁ ନ ଥିଲେ; କିନ୍ତୁ...

ବାହାରୁ : ମିସ୍ ସେଣ୍ଟେ । ମୁଁ ବିଶେଷ କରି ଆପଣଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ସାକ୍ଷାତ କରିବାକୁ ଆସିଛି ।

ରାଜିନ୍ଦର : (ବିଚିତ୍ର ଯାଇ) ନନସେନ୍ସ ! ବିଶେଷ ସାକ୍ଷାତ ପାଇଁ...

ଗୁରଚରଣ : ସାକ୍ଷାତ କରି ଦେଖ । ଏମିତି କୋଉ ମୁହଁରେ...

ରାଜିନ୍ଦର : (କଥା ମଝିରେ) ଯା ମ ! ଜାଣେନା କୋଉ ଲେଫ୍ଟର୍...

ବାହାରୁ : ମିସ୍ ରାଜିନ୍ଦର !

ଗୁରଚରଣ : ନେ ସମ୍ବାଳ । ଏବେ ତ ତୋ ନାଁ ଧରି ଡାକିଲଣି ।

ରାଜିନ୍ଦର : କିନ୍ତୁ ମୁଁ ତ ତାକୁ ଜାଣେନାହିଁ । ଆଗରୁ ମୁଁ କେବେ ତା' ଚେହେରା ବି ଦେଖିନାହିଁ ।

ଗୁରଚରଣ : ତୋର କୌଣସି ସ୍ୱପର୍ବୀୟ ନୁହଁନ୍ତି ତ ଆଉ !

ରାଜିନ୍ଦର : ମୋର କୌଣସି ରିଲେଟିଭ ନାହାନ୍ତି । କେବଳ ଜଣେ କକା ଅଛନ୍ତି, ଯିଏ ମତେ ଲାଳନ-ପାଳନ କରିଛନ୍ତି ।

ଗୁରଚରଣ ! ତୋର ଜଣେ ଭାଇ ତ ଅଛି, ଯିଏ ଇଂଲଣ୍ଡ ଯାଇଛି ।

ରାଜିନ୍ଦର : ସେ ତ ଲମ୍ବା ଏବଂ ଡେଙ୍ଗା । ଇଏ ତ...

(ଦରଜାରେ ପୁଣି ଠକ୍ ଠକ୍ ଧ୍ବନି ।)

ଗୁରଚରଣ : ଗୁଲ, ଦୁହେଁ ଯାଇକରି ଦେଖିବା । ସେ ଚିତାବାଘ ହେଉନି ସେ ଆମକୁ ଖାଇଦେଇ ପଲେଇଯିବ ?

[ଦୁହେଁ ବାହାର ଦରଜା ଆଡ଼କୁ ଗଲେ । ତା'ପରେ ଦରଜା ଖୋଲିଲେ । ହାତରେ ଆଟାଚି କେଶ ଧରି ମିଷ୍ଟର ସନ୍ଧୁ ଠିଆହୋଇଥିବା ଦେଖାଗଲା ।]

ସନ୍ଧୁ : ଗୁଡ଼ି କଉନିଙ୍ଗ !

ଗୁରଚରଣ : କ୍ଷମା କରିବେ, ଆମେ ଆପଣଙ୍କୁ ଚିହ୍ନିପାରୁନୁ ।

ସନ୍ଧୁ : ମୁଁ...ସନ୍ଧୁ । ଇଂଲଣ୍ଡରୁ ଆସୁଛି ।

ରାଜିନ୍ଦର : ଇଂଲଣ୍ଡରୁ :

ସନ୍ଧୁ : ହଁ, ଇଂଲଣ୍ଡରୁ । ସେଣ୍ଟୋର ସାକ୍ଷାତ ଏବଂ ଖବର ଧରି ଆସିଛି ।

ରାଜିନ୍ଦର : ଆପଣ ମୋ ଭାଇଙ୍କ ପାଖରୁ ଆସିଛନ୍ତି ?

ସନ୍ଧୁ : ହଁ ଆଜ୍ଞା, ସେଣ୍ଟୋ ମୋର ଘନିଷ୍ଠ ବନ୍ଧୁ ।

ରାଜିନ୍ଦର : ଭାଇଙ୍କର ଖବର କ'ଣ ?

ସନ୍ଧୁ : ଠିକ୍ ଅଛି ସେ । ସବୁ କୁଶଳ । ଆପଣଙ୍କ ପାଇଁ କିଛି ଜିନିଷ...

(ଆଟାଚିକୁ ଚଟାଣ ଉପରେ ରଖିଲା ।)

ରାଜିନ୍ଦର : ଭିତରକୁ ଆସନ୍ତୁ । ଆଗ ଭାଇଙ୍କର ଖବର ସବୁ କୁହନ୍ତୁ ।

ସନ୍ଧୁ : (ଆଟାଚି ଉଠାଇ ଦୁହେଁଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଭିତରକୁ ଆସିଲେ । ତା'ପରେ ସମସ୍ତେ ଚଉକରେ ବସିଲେ ।) ସେଣ୍ଟୋ ମଜାରେ ଅଛି । ନୂଆ ଫ୍ଲାଟଟାଏ କିଣିଛି । ଗୋଟିଏ ମେମ୍ବର ମଧ୍ୟ ବାଛିସାରିଲଣି ।

ରାଜିନ୍ଦର : (ଆନନ୍ଦରେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ) ଭାଇ ବାହା ହେଇ ସାରିଲେଣି ?

ସନ୍ଧୁ : କୋର୍ଟସିପ୍, ଲଭ ମ୍ୟାରେଜ୍ (ହସି ଉଠିଲା) । ସେଣ୍ଟୋ କହୁଥିଲା, ମୋ ଭଉଣୀକୁ କହୁଦବୁ, ଯଦି ସେ ବାହା ନ ହେଇଚି ତେବେ ଶୀଘ୍ର ବାହା ହେଇ ପଡ଼ିବ । କ'ଣ ଆପଣ ମ୍ୟାରେଜ୍ ?

ରାଜିନ୍ଦର : ନା ।

ସନ୍ଧୁ : (ଖୁସିରେ) ଗୁଡ଼ି ।

ଗୁରଚରଣ : ତା'ର ବାହା ହେବାରେ ଇଚ୍ଛା ନାହିଁ ।

ସନ୍ଧୁ : ନଚ୍ ଏ ବ୍ୟାଡ୍ ଆଇଡିଆ ! ଆପଣ ମିସ୍ ସେଣ୍ଟୋଙ୍କର... ?

ରାଜିନ୍ଦର : ସେ ମୋ ଭଉଣୀ ।

ସନ୍ଧୁ : ଭଉଣୀ ! ଅର୍ଥାତ୍, ଏକା ମାଆ ପେଟର ଭଉଣୀ ? କିନ୍ତୁ ସେଣ୍ଟୋ ତ କହୁଥିଲା, ତା'ର ଗୋଟିଏ ମାନ୍ଦ୍ର ଭଉଣୀ ।

ରାଜିନ୍ଦର : ଯଦି କେହି କାହାର ମରିବା-ବଢିବା ସହିତ ଏକାକାର ହେଇଯାଏ, ସେ ନିଜ ମାଆ ପେଟର ଭାଇ-ଭଉଣୀଠାରୁ ଅଧିକ ହେଇଯାଏ ।

ସନ୍ଧୁ : ସତ କଥା । ସମସ୍ତ ବର୍ମିହାମ୍ ମତେ ଆଉ ସେଣ୍ଟୋକୁ ଗୋଟିଏ ବାପର ସୁଅ

ବୋଲି ମନେକରୁଥିଲା । ରହବା ଗୋଟାଏ ଜାଗା, ପିନ୍ଧବା ଏକାପ୍ରକାରର, ସାଙ୍ଗ ହେଇ ଚାଲିବା ଆଉ ଖାଇବା ଜାଗା ବି ଏକା । କିନ୍ତୁ... (ଟିକିଏ ଦୁଃଖମିଶା ଗଳାରେ) ଘନେ ସେ ଚୁପ୍‌ଚାପ୍ ବାହା ହେଇପଡ଼ିଲା ଏବଂ ମୋଠାରୁ ଅଲଗା ହେଇଗଲା ।

ଗୁରୁଚରଣ : ଆପଣଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ରୋମାନ୍ସ ବିଷୟରେ ଆଗରୁ ସୂଚନା ମିଳି ନ ଥିଲା ?

ସନ୍ଧୁ : ବାଲୁକୁଳା ନୁହେଁ । ସେ ତ ‘ଛୁପା ବୁଝୁମ୍’ ସାଜିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ତାକୁ ଶେଷରେ କହିଲି, ସେଣ୍ଟୋ ! ତୁ ଆଗ ବାହା ହେଲୁ । ଏଣିକି ମୁଁ ବାହା ହେଇ ପଡ଼ିବି । ଏକଥା ଶୁଣି ସେ ଆନନ୍ଦରେ ନାଚିଉଠିଲା । ପଚାରିଲା, କୋଉ ମେମ୍ ସାଙ୍ଗରେ ବାହାଘର ହବ ? ମୁଁ କହିଲି, ‘କୌଣସି ମେମ୍ ସାଙ୍ଗରେ ନୁହେଁ । ମୁଁ ଶୀଘ୍ର ପଂଜାବ ଚାଲିଯିବି ଏବଂ ସେଇଠି ବାହା ହେବି ।

ଗୁରୁଚରଣ : ତା’ ହେଲେ ଆପଣ ବାହା ହେବାକୁ ଆସିଛନ୍ତି ।

ସନ୍ଧୁ : ହଁ, ସେଇ ଅଭିପ୍ରାୟ ନେଇ ତ ଆସିଛି ।

ଗୁରୁଚରଣ : ଆପଣ କାହିଁକି ପଛରେ ପଡ଼ିଗଲେ ?

ସନ୍ଧୁ : ସେଣ୍ଟୋ ମୋତେ ବହୁତ ରଗେଇଦେଲା ।

(ସମସ୍ତେ ହସିଉଠିଲେ ।)

ରାଜିନ୍ଦର : ଆରେ, ଆମେ ତ କଥାବାତ୍ତା ଭିତରେ ଭୁଲିଗଲେଣି । କିଛି ଶିଆପିଆ କରନ୍ତୁ ?

ସନ୍ଧୁ : କିଛି ଖାଇବିନି । ଆପଣ ଆପଣଙ୍କର ଜନ୍ମସନ୍ତାନକୁ ଏବଂ ମତେ କୁଟିଦିଅନ୍ତୁ । ଆଉ ଅଧଘଣ୍ଟା ପରେ ମୋ ଗାଡ଼ି...

ଗୁରୁଚରଣ : କିଛି ଶିଆ ପିଆ ନକଲେ ଆମେ ଯିବାକୁ ଦେବୁନି । କର୍ଟି, ଗ୍ଲୁ, ନା ଖାଇବା ଜନ୍ମସ ? ଖାଦ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଛି ।

ସନ୍ଧୁ : କିଛି ଖାଇବିନି ଆଜ୍ଞା ! କେବଳ କୁଟି ।

ଗୁରୁଚରଣ : ତା’ହେଲେ ଫଳ ଚଳିବ । (ଉଠିପଡ଼ିଲା)

ରାଜିନ୍ଦର : ତୁ ବସ୍ ଚନ୍ନୀ ! ମୁଁ ଆସୁଛି ।

ଗୁରୁଚରଣ : ଏକା କଥା ମ !

ସନ୍ଧୁ : ଆପଣ ଦୁହେଁ ବସନ୍ତ । ମତେ ଅଳ୍ପ ସମୟ ଭିତରେ ଷ୍ଟେସନରେ ପହଂଚିବାକୁ ହେବ ।

ଗୁରୁଚରଣ : ମୁଁ ପାଞ୍ଚ ମିନିଟ୍ ଭିତରେ ଆସୁଛି ।

(ରାଜିନ୍ଦରକୁ ଚଉକରେ ବସାଇ ନିଜେ ପଛପଟ କୋଠରୀକୁ ଚାଲିଗଲା ।)

ସନ୍ଧୁ : ମିସ୍ ସେଣ୍ଟୋ ! ତୁମ ଭାଇ ବହୁତ ଭାଗ୍ୟବାନ୍ ।

ରାଜିନ୍ଦର : ମୋ ଭଉଜ କେମିତିଆ ?

ସନ୍ତୁ : ତେମ୍ ବଉଟିଫଲ୍ !

ରାଜନ୍ଦର : ଏକଥା ଶୁଣି ମତେ ଭାରି ଖୁସି ଲାଗୁଛି ।

ସନ୍ତୁ : ସେ କହୁଥିଲା ଯେ, ମୋର ସୁନା ଭଉଣୀକୁ କହିବ...

ରାଜନ୍ଦର : କ'ଣ ?

ସନ୍ତୁ : ସେ ବିବାହ କରି ନବ ।

ରାଜନ୍ଦର : ମୋ ଭଉଣୀ ଏକାନ୍ତେ ତ ଆପଣଙ୍କୁ କହିଯାଉଛି ଯେ, ମୁଁ ବିବାହ କରୁନି ।

ସନ୍ତୁ : କିନ୍ତୁ ସେ ତ ଏହାର କୌଣସି କାରଣ କହିଲେ ନାହିଁ; ଆପଣ କୁହନ୍ତୁ । ସେଣ୍ଟୋକୁ ତ ଯାଇ କିଛି ଗୋଟା କହିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

ରାଜନ୍ଦର : କାରଣ ସେମିତି କିଛି ନାହିଁ । ବାସ୍...

ସନ୍ତୁ : ଆପଣଙ୍କର ଇଚ୍ଛା । କିନ୍ତୁ ବିବାହ ନ କରିବାର ତ କାରଣ କିଛି ଥିବ । ବିଶେଷ କରି ଝିଅ ଜଣେ ଯେତେବେଳେ ବିବାହ ନ କରିବାର ଦୃଢ଼ନିଶ୍ଚୟ କରିନିଏ, ସେତେବେଳେ ତା' ପାଖରେ କିଛି କାରଣ ଥିବା ଦରକାର ।

ରାଜନ୍ଦର : ଆପଣ ଭାବୁଛନ୍ତି କହିବେ, ଯେଉଁ ଝିଅ ସାଙ୍ଗରେ ମୁଁ ରହୁଛି, ତା'ର ମାଆ-ବାପ, ଭାଇ-ଭଉଣୀ କେହି ନାହାନ୍ତି । ତାକୁ ମଧ୍ୟ ତା'ର କୌଣସି ସପର୍ବୀୟ ପାଲଟି ଏବଂ ପାଠ ପଢ଼ାଇଛି । ସେ ମୋ'ର ପାଇଁ ବିବାହ କରୁ ନାହିଁ । ଆଉ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ତା' ପାଇଁ ସାରା ଜୀବନ କୁମାରୀ ରହିବାକୁ ଚାହୁଁଛି ।

ସନ୍ତୁ : (ସ୍ଥିତ ହସି) ବେଗ୍ କଥା ! (ଦୀର୍ଘ ଶ୍ବାସ ଗ୍ରହଣ) ଦିନେ ମୁଁ ଏବଂ ସେଣ୍ଟୋ ମଧ୍ୟ ଏମିତି କଥା ହେଉଥିଲୁ । କିନ୍ତୁ ସେଇ ମେମ୍ ଆସିଗଲା ପରେ... ଗ୍ରହଣ । ସେଣ୍ଟୋ ଖୁସିରେ ଥିଲା, ଆଉ ମୁଁ ମଧ୍ୟ । ତା'ଛଡ଼ା ମୁଁ ତ ବିବାହ କରିବା ପାଇଁ ବର୍ମିଙ୍ଗହାମ୍‌ରୁ ଏଠି ଆସିଛି । (ଯେମିତିକି ହଠାତ୍ କିଛି ଗୋଟାଏ ସ୍ମୃତିପଟକୁ ଆସିଗଲା ।) ଓହୋ, ଆପଣଙ୍କୁ ସାକ୍ଷାତ କରି ଭୁଲିଯାଉଥିଲି । ଏଇ ନିଅନ୍ତୁ ଏ ଘଡ଼ି—(କର୍ତ୍ତା ପକେଟ୍‌ରୁ କାଢ଼ି ଦେଲେ) ଶୀଘ୍ର ହାତରେ ବାନ୍ଧିପକାନ୍ତୁ ।

ରାଜନ୍ଦର : ଗୋଟାଏ ତ ଆଗରୁ ବାନ୍ଧିଛି ।

ସନ୍ତୁ : (ହସିଉଠିଲା) । ଏଇ ନିଅନ୍ତୁ—(ଆଙ୍ଗୁଳିରୁ କାଢ଼ି) ସୁନା ମୁଦ୍ରା । ଯମା କଣ୍ଠରେ—ଯଦି ଏମିତି ଆଙ୍ଗୁଳିରେ ପୁରାଇ ନ ଆଣିଆଆନ୍ତିନା, ତେବେ ମୋଟେ ଆଣି ପାରି ନ ଥାନ୍ତି ।

ରାଜନ୍ଦର : କିଛି କଥା ନାହିଁ ।

ସନ୍ତୁ : ଏ ମୁଦ୍ରାଟା ଆପଣଙ୍କ ମଝି ଆଙ୍ଗୁଳିକୁ ଠିକ୍ ହେବ । ଟିକେ ପିନ୍ଧିକରି ଦେଖନ୍ତୁ ।

ରାଜନ୍ଦର : ଏବେ ନୁହେଁ ।

ସନ୍ତୁ : ଏବେ ପିନ୍ଧିକରି ? (ହସି କରି) ହଉ, ହାହା ଆପଣଙ୍କର ଇଚ୍ଛା । (ଆତ୍ମାତଳ କହୁ)

ଟଙ୍କା ବାହାର କରି) ଇଏ ହେଉଛି ଶହେ ଟଙ୍କା ନୋଟ୍, ଦଶଟା ଗଣିନିଅନ୍ତୁ ।

ରାଜିନ୍ଦର : ଆପଣ ଏସବୁ କ'ଣ କହୁଛନ୍ତି ?

ସନ୍ତୁ : ମିସ୍ ରାଜିନ୍ଦର ! ମନ ମ୍ୟାଟରରେ କାହାର ଲଜ୍ଜା କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ସେଗୋଟିଏ ଅମାନତ ଆପଣଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଛି ଦେଇ ମୁଁ ନିଜେ ଭାରି ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରୁଛି । ହଁ, ଗୋଟାଏ କଥା କହିବି ?—ମୁଁ ମୋର ଭାଗ ପତ୍ନୀ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ବହୁତ ଗୁଡ଼ାଏ ଜିନିଷ ନେଇ ଆସିଛି ।

ରାଜିନ୍ଦର : ସତେ !

ସନ୍ତୁ : ଏ ଦଉଡ଼ା, ଦୁଇଟା ମୁଦି, ପେନ୍, କୁଡ଼ା, ପର୍ସ, ଟୁମାଲ ଏବଂ ରେଡିମେଣ୍ଟ ପୁଟ୍ ।

ରାଜିନ୍ଦର : (ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ) ରେଡିମେଣ୍ଟ ପୁଟ୍ ?

ସନ୍ତୁ : ହଁ, ସେଠି ବହୁତ ମିଳେ ।

ରାଜିନ୍ଦର : ମୋର କହିବାର ମତଲବ ହେଉଛି, ଯଦି ସେଇଟା ଆପଣଙ୍କ ଭାଗ ପତ୍ନୀଙ୍କୁ ଫିଟ୍ ନ କରେ, ତେବେ— ?

ସନ୍ତୁ : ଯଦି ପୁଟ୍ ଲମ୍ବା ହେବ ତେବେ ଗ୍ଲୋଟ୍ କରାଇନେବି । ଆଉ ଯଦି ଗ୍ଲୋଟ୍ ଛୁଏ ...ତେବେ ମୁଁ ତାହାକୁ ଲମ୍ବା କରାଇବି ନାହିଁ । ମୁଁ ନବବଧୂକୁ ତାଳିପକା ଲୁଗା ପିନ୍ଧାଇବି ନାହିଁ ।

ରାଜିନ୍ଦର : (ହସିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।)

ସନ୍ତୁ : ମିସ୍ ରାଜିନ୍ଦର ! କ୍ଷମା କରବେ; ଯଦି ମୁଁ କହେ ଯେ, ମୁଁ ଆଣିଥିବା ପୁଟ୍‌କୁ ପିନ୍ଧିବାବାଲା ହିଅର ଶାଶୁରିକ ଗଠନ ଆପଣଙ୍କଠାରୁ ଅଧିକ ନୁହେଁ, ତେବେ— ?

ରାଜିନ୍ଦର : (ଟିକିଏ ଲଜ୍ଜିତ ହୋଇ) ଆପଣ ଏକଥା କେମିତି କହିପାରୁଛନ୍ତି ?

ସନ୍ତୁ : ଆପଣ ଟଲ୍ ଏଣ୍ଡ୍ ସି ମୁଁ...ମାନେ ଡେଜି ଏବଂ ପାତଳୀ । ମୁଁ ଏ ପୁଟ୍‌କୁ ଠିକ୍ ଏମିତିଆ ଗୋଟିଏ ହିଅପାଇଁ ଆଣିଛି ।

ରାଜିନ୍ଦର : (ଟିକେ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ) ଲମ୍ବା ଏବଂ ପାତଳୀ ହିଅନ୍ତୁ ଆପଣ ପସନ୍ଦ କରନ୍ତି କାହିଁକି ?

ସନ୍ତୁ : ଏଇଥିପାଇଁ ଯେ ଯେତେବେଳେ ଚାଲେ, ମୋର ମନେହୁଏ, ଯେମିତିକି ଆକାଶରେ ଉଡ଼ୁଥିବା କୌଣସି ଘୁଡ଼ିକୁ କିଏ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ଟାଣୁଛି । ସେ ଯେତେବେଳେ ହସେ, ମତେ ତା' ଗାଲର ଗ୍ଲୋଟ୍ ଗ୍ଲୋଟ୍ ଭରି ଗାତ ଖୁବ୍ ଭଲ ଲାଗେ । ମତେ କହୁଥିବୁ ଭଲ ଭଲ ଲାଗେ । ସେ କଥା ସବୁ ଗୁଡ଼ିଆ । ଆପଣ ଏହାଏ ଆପଣଙ୍କ ଆଙ୍ଗୁଳିରେ ମୁଦି ପିନ୍ଧି ନାହାନ୍ତି ?

ରାଜିନ୍ଦର : ମୋର ସଉକ୍ ନାହିଁ ।

ସନ୍ଧୁ : ସତ୍ତ୍ୱ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ... ମୁଁ ଟିକେ ଦେଖନ୍ତି ।

ରାଜିନ୍ଦର : ଦେଖି କର କ'ଣ କରିବେ ?

ସନ୍ଧୁ : ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ଯେତେବେଳେ ବେଶଭୂଷା ହୁଅନ୍ତି, ସେ ଭଲ ଭାବରେ ଜାଣନ୍ତି ତାଙ୍କର ଏ ବେଶଭୂଷା କ'ଣ ପାଇଁ ?

ରାଜିନ୍ଦର : ଇଂଲଣ୍ଡରେ ରହି ଆପଣ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଙ୍କ ସାଇକୋଲଜି ସହିତ ବେଶ୍ ପରିଚିତ ହୋଇଯାଇଛନ୍ତି । ଦେଖନ୍ତୁ ।

ସନ୍ଧୁ : ଇଂଲଣ୍ଡର ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଙ୍କୁ ଚିହ୍ନିବା କଠିନ ବ୍ୟାପାର ନୁହେଁ; ବରଂ ଭାରତୀୟ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ ଜଟିଳ ।

(ଦୁହେଁ ହସିଉଠିଲେ ।)

ରାଜିନ୍ଦର : (ଖୋଲଖୋଲି ଭାବେ) ଆପଣ କେବେ ବିବାହ କରୁଛନ୍ତି ?

ସନ୍ଧୁ : ବହୁତ ଶୀଘ୍ର । ‘ଆଜ୍ଞା ମଙ୍ଗଳ, କାଲି ବାହା’ ଧନ୍ଦା ଲାଏ । ତା’ଛଡ଼ା ଇଂଲଣ୍ଡକୁ ଦୁଇଟା ସିଟ୍ ମଧ୍ୟ ବୁକ୍ ହେଇଛି ।

ରାଜିନ୍ଦର : ଇଂଲଣ୍ଡ ନଗଲେ କ'ଣ ଆପଣଙ୍କ ଗୁରୁରାଣ ମେଣ୍ଟିବନ୍ ?

ସନ୍ଧୁ : ଇଂଲଣ୍ଡକୁ ନିଶ୍ଚୟ ଯିବି । ମୁଁ ସେଣ୍ଟୋକୁ ନିଜର ପଞ୍ଜାବୀ ସ୍ତ୍ରୀ...

ରାଜିନ୍ଦର : (ବାଧା ଦେଇ) ମୋର କହୁବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଉଛି, ଆପଣଙ୍କର ବିବାହ ଏମିତିଆ କୌଣସି ଗୋଟିଏ ଝିଅ ସାଙ୍ଗରେ ଯଦି ହେଇଯାଏ, ଯିଏ ସାତ ସମୁଦ୍ର ପାରି ହୋଇ ନିଜ ମା-ବାପ, ସଖୀ-ସହୋଦରଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ନ ଯାଇ ପାରେ, ତେବେ— ?

ସନ୍ଧୁ : ହଁ । ତେବେ ଏସବୁ ବେଳ ଆସିଲେ ବିଚାର କରାଯାଇ କୁହାଯାଇପାରେ ।

ରାଜିନ୍ଦର : ବିବାହ କେତେ ପ୍ରକାରର ତ୍ୟାଗ ଦାମ୍ନ କରେ ।

ସନ୍ଧୁ : ସେ ତ ଠିକ୍ କଥା । ଜୀବନରେ କିଛି ଦେଇ, କିଛି ପାଆନ୍ତି ।

ରାଜିନ୍ଦର : ମୁଁ କଥା-ନହସରେ ହାତରେ ଦଡ଼ି ବାନ୍ଧିପାରିଲଣି ।

ସନ୍ଧୁ : ଖୁବ୍ ସୁନ୍ଦର ଦିଶୁଛି । ହାତକୁ ସଜାଇବା କଲା ଆମ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନଙ୍କୁ ଜଣା । ବିଦେଶୀ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନଙ୍କର ସମସ୍ତ ଶକ୍ତି... । ଆଜ୍ଞା ଠିକ୍ ମୁହଁଟା ପିନ୍ଧି ନିଅନ୍ତୁ ।

ରାଜିନ୍ଦର : ଏଇଟା ମଝିଆଁ ଆଜ୍ଞା ଠିକ୍ ତ ବଲ୍‌କୁଲ ଫିଟ୍ ହେଉଛି ।

ସନ୍ଧୁ : ମୁଁ ତ କହୁଥିଲି ।

(ଦୁହେଁ ହସିଉଠିଲେ ।)

ରାଜିନ୍ଦର : ତା’ହେଲେ ଆପଣ ଶୀଘ୍ର ବିଦେଶ ଫେରିଯିବେ ?

ସନ୍ଧୁ : ବିବାହ ପରେ କେତେ ନୂଆ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ହେଇପାରେ ।

ରାଜିନ୍ଦର : ମଝି ଆଜ୍ଞା ଠିକ୍ ମୁହଁଟି ବେଶ୍ ମାନ୍ଦୁଛି ।

ସନ୍ଧୁ : ହଁ, ଚମକାର ଦିଶୁଛି ।

(ଭିତର କୋଠରୁ ଗୁରୁଚରଣ ଫଳ ପ୍ରେଷ୍ଟ ଧରି ଆସିଲା ।)

ଗୁରୁଚରଣ : ତୋ ହାତକୁ ଘଡ଼ିଟା ଖୁବ୍ ସୁନ୍ଦର ଦିଶୁଛି ନେ ବଉଳ !

ସନ୍ଧୁ : (ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟରେ) ବଉଳ !

ଗୁରୁଚରଣ : ମୁଁ ତାକୁ 'ବଉଳ' ବୋଲି ଡାକେ । ଇଏ ତ ମୋର ଜୀବନ ।

ସନ୍ଧୁ : (ହସି ଦେଇ) ତା' ତ ମୁଁ ବୁଝିପାରୁଛି ।

ଗୁରୁଚରଣ : ବଉଳ ! ତୋ ହାତକୁ ମୁଦଟା ଭଲ ମାନ୍ଦୁଛି ।

ରାଜିନ୍ଦର : (ବିବ୍ରତ ଡଙ୍ଗାରେ) ମୁଁ ଏମିତି ପିନ୍ଧୁ ପିନ୍ଧୁ ପିନ୍ଧିପକାଇଲି । ଏହାକୁ କାଢ଼ିଲେ...

ଗୁରୁଚରଣ : ପାଗଳୀ ! ପିନ୍ଧିଥା ।

ରାଜିନ୍ଦର : (ଉଠି ପଡ଼ି) ମୁଁ ଟିକେ ଆସୁଛି ।

(ପଛ ପଟ କୋଠରକୁ ଚାଲିଗଲା ।)

ଗୁରୁଚରଣ : କୁଆଡ଼େ ଯାଉଛୁ ?

ରାଜିନ୍ଦର : (ଯାଉ ଯାଉ) ମୁଁ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଆସୁଛି ।

ଗୁରୁଚରଣ : (ହସିଉଠି) ବହୁତ ଲଜକୁଳୀ ହୁଅନ୍ତାଏ ।

ସନ୍ଧୁ : (ହସି ହସି) ଆପଣଙ୍କ ଯୋଡ଼ିଟି ବେଶ୍ ହେଉଛି । ଯେମିତି ଗୋଟାଏ ଦେହ, ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାରର ପୋଷାକପନ୍ଥ, ଏକାପ୍ରକାରର ରୂପ-ରଙ୍ଗ ।

ଗୁରୁଚରଣ : ଆମ ଦୁହଁଙ୍କର ପ୍ରାୟ ସବୁ ଜନ୍ମସ ଏକାଭଳି ।

ସନ୍ଧୁ : ଆପଣମାନେ ଏତେ ଘନଷ୍ଟ କେମିତି ହେଲେ ?

ଗୁରୁଚରଣ : ମନର ମିଳନ । ଯେତେବେଳେ ମନ ମିଳିଲା, ସବୁ ଠିକ୍ ଠାକ୍...

ସନ୍ଧୁ : ବାଲକୁଳ ଠିକ୍ । କିନ୍ତୁ... (ନାଁ ଭୁଲିଯାଇଥିଲା)

ଗୁରୁଚରଣ : ଗୁରୁଚରଣ !

ସନ୍ଧୁ : ଅ୍ୟାଙ୍କ୍ ସୁ । ମୁଁ କହୁଥିଲି କ'ଣ କି, ମିସ୍ ଗୁରୁଚରଣ ! ମୁଁ ଏବଂ ସେଣ୍ଟୋ ଦିନେ ଏମିତି ଘନଷ୍ଟ ଥିଲୁ । କିନ୍ତୁ ସେ (ଉଦାସ ସ୍ଵରରେ) ଦିନେ ଚୁପ୍‌ଚାପ୍ ବାହା ହେଇ ପଡ଼ିଲା ।

ଗୁରୁଚରଣ : (ବ୍ୟଙ୍ଗାତ୍ମକ ହସ ସହ) ବିବାହ !

ସନ୍ଧୁ : ମୋର ଆଗରୁ ଅବିବାହିତ ରହୁବାର ଇଚ୍ଛା ଥିଲା ।

ଗୁରୁଚରଣ : ତା'ପରେ ଆପଣଙ୍କୁ ମାୟା ଆସିକରି ଦେଖିଗଲା ।

ସନ୍ଧୁ : ମାୟା ନୁହେଁ ମିସ୍ ଗୁରୁଚରଣ !

ଗୁରୁଚରଣ : ସମାଜ ଆଗରେ ସକୋଟ କେଶାଳ ହେବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ?

ସନ୍ତୁ : ସେ କଥା ବି ନୁହେଁ ।

ଗୁରୁଚରଣ : ତେବେ ଆଉ କୋଉ କଥା ? ଆପଣ କାହିଁକି ସମୁଦ୍ର ପାରିହେଇ ବିବାହ କରିବାକୁ ଏଠିକି ଆସିଲେ ?

ସନ୍ତୁ : ମିସ୍ ଗୁରୁଚରଣ ! ମୁଁ ଅନୁଭବ କଲି ଯେ, ମଣିଷ ମନରେ ବିବାହ କରିବାର ବିଚାର ସେଇଭଳି ସୃଷ୍ଟିହୁଏ, ଯେଉଁଭଳି ଖାଇବା-ପିଇବା, ଶୋଇବା-ଉଠିବା, ଚଳ-ଚୁଲ କରିବା, ହସିବା-ଗାଇବାର ବିଚାର ମନକୁ ଆସେ ।

ଗୁରୁଚରଣ : (ବ୍ୟଙ୍ଗ କରି) ବିଚାର !

ସନ୍ତୁ : ଆପଣ ଟିକିଏ ଭାବ ଦେଖନ୍ତୁ । ଆପଣଙ୍କୁ...

ଗୁରୁଚରଣ : (କଥା କାଟି) ବିଚାର କେବଳ ମାତ୍ର ଗୋଟାଏ ଭାବନା । କେହି କେହି ତାକୁ ଟାଣି-ଓଟାରି ମୋଟା ବହୁ ସୃଷ୍ଟି କରନ୍ତି, ଆଉ କେତେକ ତାକୁ ସଂକୁଚିତ କରି ଗୋଟାଏ ଶବ୍ଦରେ ପରିଣତ କରିଦିଅନ୍ତି । ମାତ୍ର ତାହା ଶୁଦ୍ଧ ନ ହୋଇଥିବା ହେତୁ ଲିଭେଇ ଦିଆଯାଏ ।

ସନ୍ତୁ : ମୋର ଏବେକି ସେହି ବିଚାର ଅଛି, ମିସ୍ ଗୁରୁଚରଣ !—ବିବାହର ଭାବନାକୁ ଲିଭାଇଲେ ତାହା ଲିଭେ ନାହିଁ । ହଁ, ଅବଶ୍ୟ ତାକୁ ଅବଦମିତ କରାଯାଇପାରେ । କିନ୍ତୁ ଏ କଥା ମଧ୍ୟ ସତ୍ୟ ଯେ, ତାହା ଯେତେବେଳେ ବହୁଃପ୍ରକାଶିତ ହୁଏ, ସେତେବେଳେ ଅବସ୍ଥାଟି ଭେକିଲ ବାଦ ଭଳି ହେଇଯାଏ ।

ଗୁରୁଚରଣ : (ବ୍ୟଙ୍ଗାତ୍ମକ ହସ ହସି) ଭେକିଲ ବାଦଭଳିଆ ?

ସନ୍ତୁ : ଯେମିତିକି ଗୋଟାଏ ବାଦ ଜୁଆନ୍ ଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ସବୁକିଛି କରିବାକୁ ସକ୍ଷମ ହୋଇଥାଏ । ମାତ୍ର ଯେତେବେଳେ ତା'ର ନଷ୍ଟ ଭାଙ୍ଗିଯାଏ ଏବଂ ଦାନ୍ତ ଗଲିପଡ଼େ, ସେତେବେଳେ...

ଗୁରୁଚରଣ : (କଥା ମଝିରେ କହିଉଠିଲେ) ଆପଣ କିଛି ଖାଆନ୍ତୁ ନା !

ସନ୍ତୁ : (ପ୍ଲେଟ୍ ଉଠାଇ) ଆପଣ ବି ନାଆନ୍ତୁ ।

ଗୁରୁଚରଣ : (ପ୍ଲେଟ୍ ଆଡ଼କୁ ହାତ ବଢ଼ାଇଲେ ।)

ସନ୍ତୁ : ଜୀବନର ଲକ୍ଷ୍ୟ ହେଉଛି ସେ ସବୁ ସମୟରେ କାହାର ନା କାହାର ସାଙ୍ଗ ରୁହେଁ ।

ଗୁରୁଚରଣ : ରାଜିନ୍ଦର ସବୁଠି ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ଥାଏ ।

ସନ୍ତୁ : ଆପଣ ଦୁହେଁ ଭାରି ଭାଗ୍ୟବତୀ ।

ଗୁରୁଚରଣ : ଆପଣଙ୍କର ବାହାଘର କେବେ ହେଉଛି ?

ସନ୍ତୁ : ବହୁତ ଜଳନ୍ତି ।

ଗୁରଚରଣ : କେଉଁଠି ?

ସନ୍ଧୁ : ଏ ଯାଏ କୋଉଠି ଦେଖିଲି । ଆପଣ କହନ୍ତୁ ?

ଗୁରଚରଣ : ମୁଁ କହୁଛି ? (ବିବ୍ରତ ହୋଇ) ମୁଁ...ମୁଁ କ'ଣ କହୁଛି ? ମୁଁ ତ କୌଣସି ମ୍ୟାରେଜ୍ ବ୍ୟାରେ ନୁହେଁ ।

(ସନ୍ଧୁ ହସିପକାଇଲା । ଗୁରଚରଣ ମଧ୍ୟ ହସିଲା । ସେତିକିବେଳେ ରାଜିନ୍ଦର ଭିତରକୁ ଆସିଲା ।)

ସନ୍ଧୁ : ଆସନ୍ତୁ ମିସ୍ ରାଜ !

ଗୁରଚରଣ : ଓହ୍ଲେଇ ଦେଇ ଆସିଲୁ କି ବଉଳ ?

ରାଜିନ୍ଦର : (ଲଜିତ ହୋଇ) ଓହ୍ଲେଇ ଦେଇଥିଲି; କିନ୍ତୁ ପୁଣି ପିନ୍ଧିପକେଇଲି ।

(ସନ୍ଧୁ ଓ ଗୁରଚରଣ ହସିଉଠିଲେ ।)

ସନ୍ଧୁ : (ଘଡ଼ି ଦେଖି) ଓଃ, ମୋର ଗାଡ଼ ସ୍ଟେସନକୁ ଆସିଯିବଣି । ହଉ, ମତେ ଏବେ ଯିବାକୁ ଦିଅନ୍ତୁ । (ଆଟାଟ ଧରି ଉଠି ଠିଆହେଲା ।) ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ମୋ ଠିକଣା ଦେଇ ଯାଉଛି । (ପକେଟରୁ କାର୍ଡ କାଢ଼ି ଦୁହଁଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ବଢ଼ାଇଲେ ।) ଏଇଥିପାଇଁ ଯେ ଆପଣ ଦୁହେଁ ମତେ ବହୁତ ଭଲ ଲାଗିଛନ୍ତି । ଯଦି ଦୁହଁଙ୍କ ଭିତରୁ କାହାର ମତେ ବିବାହ କରିବାର ଆଗ୍ରହ ହୁଏ, ତେବେ ମତେ ଏଇ ଠିକଣାରେ ଲେଖିବେ । ପନ୍ଦର ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ ଆପଣ-ମାନଙ୍କ ପସକୁ ଅପେକ୍ଷା କରିବି । ତା' ପରେ ନୁହେଁ । (କାର୍ଡ ଟେବୁଲ ଉପରେ ରଖି ଦେଲା ।) ବାଏ-ବାଏ !!

(ସନ୍ଧୁ ଦ୍ରୁତପଦରେ ବାହାରକୁ ଚାଲିଗଲା । ଦୁଇଟିଯାକ ଝିଅ ତା'ର ଯିବାବାଟକୁ ଚାହିଁ ରହୁଥିଲେ । ତା'ପରେ ଦୁହେଁ କିଛି ସମୟ ପାଇଁ ଗୁମ୍‌ଗୁମ୍ ହୋଇ ବସିରହୁଲେ ।)

ଗୁରଚରଣ : ବଉଳ !

ରାଜିନ୍ଦର : ଉଁ ।

ଗୁରଚରଣ : ଆମ ଉପରେ ଉଦାସତା ଗୁଜ ହୋଇ ଯାଇଛି ।

ରାଜିନ୍ଦର : ହଁ ।

ଗୁରଚରଣ : ତାଙ୍କର ତ ଯିବାର ଥିଲା ।

ରାଜିନ୍ଦର : ସେ ତାଙ୍କ ଆନ୍ତ୍ରେୟ ଗୁଡ଼ିଯାଇଛନ୍ତି ।

ଗୁରଚରଣ : ସେଥିରୁ ଆମେ ପାଇବା କ'ଣ ?

ରାଜିନ୍ଦର : ଗୁଲ, ତାକୁ ଝରକାବାଟେ ବାହାରକୁ ପକେଇଦେବା ।

ଗୁରଚରଣ : ଏଠି ଏବେ ପଡ଼ିରହୁଲେ ଆମର କ'ଣ ହେଇଯିବ କି ?

ରାଜିନ୍ଦର : ସତ କଥା । କାଲି ସକାଳୁ ତ ଆମର ଗୁଲିଯିବାର ଅଛି ।

ଗୁରୁଚରଣ : କୌଣସି ନୂଆ ଉଡ଼ାଟିଆ ଆସିବ । ସେ ଏହାକୁ ବାଜେ ମନେ କରି ତର ବାହାରକୁ ଫିଙ୍ଗି ଦେବ ।

ରାଜନ୍ଦର : ତା'ଠୁଁ ବରଂ ଭଲହେବ, ଆମେ ଏହାକୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇଯିବା ।

ଗୁରୁଚରଣ : ହଁ, ନେଇଯିବା ଗୁଲ । ଆମର କ'ଣ ବା ବିଗିଡ଼ିବ ।

(ଦୁହେଁ ଠିକଣା ନେବାପାଇଁ ହାତ ବଢ଼ାଇଲାବେଳେ ପରଦା ପଡ଼ିଲା ।)

ଲେଖକ ପରିଚୟ

1. ଇଶ୍ଵର ଚନ୍ଦ୍ର ନନ୍ଦା (1892-1966)

ଜନ୍ମ : 30 ସେପ୍ଟେମ୍ବର 1891 । ଗାଁ—ଗାନ୍ଧିସ୍ମାଁ ପୁନ୍ନସାଡ଼ି, ଜିଲ୍ଲା—ଗୁରୁଦାସପୁର ।

ଶିକ୍ଷା : ଇଂରାଜୀ ସାହିତ୍ୟରେ ଏମ୍. ଏ. ; ଦୟାଲ ସିଂହ କଲେଜ, ଲୁହୋର । ଏଫ୍.

ସି. କଲେଜ, ଲୁହୋର, ତଥା ଅକ୍ସଫୋର୍ଡ଼ ସ୍କୁଲରସିଟି ।

ବ୍ୟବସାୟ : ଅଧ୍ୟାପନା, ପଂଜାବ ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗ । 1947ରେ ଅବସରପ୍ରାପ୍ତ ।

ଦେହାନ୍ତ : 2 ସେପ୍ଟେମ୍ବର 1966 ମସିହା ରାତି, ଦିଲ୍ଲୀରେ ।

ପ୍ରଥମ ପଂଜାବୀ ଏକାଙ୍କିକା ନାଟକ ‘ଦୁଲ୍‌ହନ’ 1913ରେ ଲେଖିଥିଲେ ଏବଂ ଦୟାଲସିଂହ କଲେଜ, ଲୁହୋରରେ ମଞ୍ଚସ୍ଥ କରାଇଥିଲେ ।

ନାଟକ : ସୁଭଦ୍ରା (1920), ଶାମ୍ବୁ ଶାହ (1928)—ସେକ୍ସପିଅରଙ୍କ ନାଟକ ‘ମରଚେଷ୍ଟ ଅଫ୍ ଭେନସ୍’ ଉପରେ ଆଧାରିତ), ବରଧର (1928), ସୋଶଲ ସର୍କଲ (1954) ।

ଏକାଙ୍କିକା ସଂଗ୍ରହ : ଝଲକାରେ, ଲିଶିକାରେ, ଚମକାରେ ।

ଇଶ୍ଵର ଚନ୍ଦ୍ର ନନ୍ଦା ଆଧୁନିକ ପଂଜାବୀ ନାଟକ ଓ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚ ପରମ୍ପରାର ପ୍ରବର୍ତ୍ତକ ଅଟନ୍ତି । ନାଟ୍ୟ ଲେଖନ, ଅଭିନୟ ଏବଂ ନାଟ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଦେଶନା—ଏହି ତିନୋଟି କ୍ଷେତ୍ରରେ ନନ୍ଦାଙ୍କର ସହଯୋଗ ଐତିହାସିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମହତ୍ତ୍ଵପୂର୍ଣ୍ଣ ଏବଂ କଳା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମଧ୍ୟ । ଯଦିଓ ନିଜ ସମକାଳୀନଙ୍କ ପ୍ରଭାବରେ ନନ୍ଦା ନିଜ ନାଟ୍ୟ-ରଚନାର ଆଦର୍ଶ ରୂପେ ସମାଜ-ସ୍ଵାଧୀନତା ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି, ତଥାପି ସେସବୁରେ ନୈତିକ ଶିକ୍ଷାକୁ ସାମିଲ କରି ଦେଇଛନ୍ତି । ମାତ୍ର ତାଙ୍କର ମୁଖ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହୋଇ ସର୍ବଦା ସହଜ ତଥା ସୁସ୍ଥ ମନୋରଞ୍ଜନ ହିଁ ରହିଛି ।

ଇଶ୍ଵର ଚନ୍ଦ୍ର ନନ୍ଦାଙ୍କର ପାଞ୍ଚମାନେ ସମକାଳୀନ ପଂଜାବୀ ସମାଜର ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ଵ କରୁଛନ୍ତି । ଏଥିରେ ସୁଧଶୋର ସାହୁ, ଅନ୍ନବିଶ୍ଵାସ ଓ ବ୍ୟର୍ଥ ପରମ୍ପରାର ଶିକାର ହୋଇଥିବା ରାଜକର୍ତ୍ତା, ପାଣ୍ଡବ ସାଧୁ, ସରଳ ଲୋକଙ୍କ ଘର ଲୁଟୁଥିବା ଗୃହସ୍ଥ, ବାଲ୍ୟ-ବିବାହର ବଳି-ବେଶରେ ଶିକାର ହେଉଥିବା ଅବଳା କନ୍ୟା, ବାଲ୍ୟ ବିଧବା, ବିଦେଶୀ ଇଂରେଜପଣିଆର ଉପାସକ ନବ୍ୟ ନବାବ, ସ୍ଵାର୍ଥପର ସାମାଜିକ ବହୁରୂପୀ, ଲାଠିଶୋର ଅଫିସର ଓ ଲେଣ୍ଡା

ବେପାରୀ ଆଦି ଅଛନ୍ତି । ଏ ସମସ୍ତଙ୍କର ଚରିତ୍ରବିଶେଷ ନଦୀ ମହାଶୟ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦକ୍ଷତା ଓ କୌଶଳସହକାରେ କରିଛନ୍ତି ।

ନଦୀ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଚରିତ୍ରକୁ ନୁହେଁ, ପ୍ରତିନିଧି ଚରିତ୍ରକୁ ରେଖାଙ୍କିତ କରିଛନ୍ତି । ନଦୀଙ୍କର ଚରିତ୍ରମାନେ ସାମାଜିକ ସ୍ତରରେ ନିନ୍ଦନୀୟ ହୁଅନ୍ତୁ, ଅଥବା ନୈତିକ ରୂପରେ ପତିତ ହୁଅନ୍ତୁ, ତାଙ୍କର ପ୍ରେରଣା-ସ୍ରୋତ ସର୍ବଦା ପରିହାସ ବା ବ୍ୟଙ୍ଗପୂର୍ଣ୍ଣ—ଦ୍ଵେଷମୂଳକ ନୁହେଁ । ତତ୍ତ୍ଵାତ୍ମକ ଖଳନାୟକର କେବଳ ମାତ୍ର ମାନବିକତା ପରିଷ୍କୃତ ହୁଏ ନାହିଁ, ଓଲଟି ପାଠକ ବା ଦର୍ଶକଙ୍କର ସହାନୁଭୂତି ମଧ୍ୟ ସାମୁହିକ ଭାବରେ ଅର୍ଜନ କରେ । ଛାତ୍ରର ଚନ୍ଦ୍ର ନଦୀଙ୍କର ନାଟକସ୍ଥ ଚରିତ୍ରମାନଙ୍କଠାରେ ଯଥାର୍ଥତାର ଗାନ୍ଧୀ ପ୍ରକଟ ହୁଏ ଏବଂ ତାଙ୍କର ନାଟକୀୟ ସ୍ଵଳାପ ମଧ୍ୟ ବାସ୍ତବିକତାରେ ଓତପ୍ରୋତ ହୋଇ ଉଦ୍‌ବେଗିତ, ଗାନ୍ଧୀ, ମୁଖରିତ ଓ ମନୋରଞ୍ଜକ ହୁଏ ।

2. ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ସେଣା (1908)

ଜନ୍ମ : 30 ମେ 1908, ଚକ୍ର ନମ୍ବର 70, ଜିଲ୍ଲା—ଲୁଧିଆନା (ଏବେ ପଶ୍ଚିମ ପଞ୍ଜାବ ପାକିସ୍ତାନରେ) ପୈତୃକ ଗାଁ—ଦାଖା, ଜିଲ୍ଲା—ଲୁଧିଆନା ।

ଶିକ୍ଷା : ଏମ୍. ଏ. (ଇଂରେଜୀ ସାହିତ୍ୟ ଓ ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ର), ଏଫ୍. ସି. କଲେଜ, ଲହୋର ।

ବ୍ୟବସାୟ : କଲେଜରେ ପ୍ରାଧ୍ୟାପକ । 1931-1951 ଯାଏ ଖାଲସା କଲେଜ, ଅମୃତସରରେ ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ର, ଇଂରେଜୀ ଏବଂ ପଞ୍ଜାବୀର ଅଧ୍ୟାପକ ଥିଲେ । 1951-61 ଯାଏ ଗୁରୁସର ଖାଲସା କଲେଜ, ସୁଧାରରେ ଇଂରାଜୀ ବିଭାଗ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ । 1961-71 ମାତ୍ର ଗୁଜରାଟ କଲେଜ, ଫତେହଗଡ଼ ସାହୁବ ଖାଲସା କଲେଜ, ପାଟଣାଲା ଏବଂ ଗୁରୁ ଗୋବିନ୍ଦ ସିଂହ ଶିବର କଲେଜ, ଜଣ୍ଡିଆଲାରେ ପ୍ରିନ୍ସିପାଲ ରହିଲେ । ମଝି-ମଝିରେ ଇଂରେଜୀ ରିପୋର୍ଟର ମଧ୍ୟ ସାଜିଥିଲେ । ପ୍ରାୟ ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ ଖଣ୍ଡେ ପବ୍ଲିକ୍ ଓର୍ଜାନିସ୍ ଉପାର୍ଟମେଣ୍ଟରେ ଠିକାଦାରୀ ତଥା ରାଜନୀତି କାମ କରିଥିଲେ । ଅଗଷ୍ଟ 1971ରେ ଜଣ୍ଡିଆଲାରେ ଅବସରପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ନିଜ ଗାଆଁ ଦାଖାରେ ଲେଖା-ପଢ଼ା ସାଙ୍ଗରେ କ୍ଷେତର ଦେଖା-ଗୁହାଁ କରୁଛନ୍ତି ।

ପ୍ରକାଶିତ ନାଟକ : କଳାକାର (1946), ନାରୀ (1953), ମୋଇସ୍ତାଂ ସାର ନ କାହି, ବାରିସ, ବେଡ଼ା ବନ୍ଧୁ ନ ମୋଇସ୍ତାଂ, ଭୂମିଦାନ (1954), ସିନ୍ଦ୍ଵାଲୀ ଦା ନଦୀ, ଦମୟନ୍ତୀ (1964), ମିଥର ପ୍ୟାର (1970)—(ଏହି ସୁଦ୍ଧକ ପାଇଁ ସେଣ୍ଟୋଙ୍କୁ 1972ର ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀ ପୁରସ୍କାର ମିଳିଲା ।)

ଏକାଙ୍କିକା ସଂଗ୍ରହ : ଛେ ଘର (1940), ତପିୟା କୈଂ ଖପିୟା, ନାଟ୍ ସୁନେହେ ।

ଅନୁବାଦ : ମେକ୍‌ବେଥ (ସେକ୍‌ସପିଅର) ।

ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ସେଣା ବହୁମୁଖୀ ପ୍ରତିଭାରେ ଧନୀ । ଏକ ସିଦ୍ଧାନ୍ତବାଦୀ ସମୀକ୍ଷକ ରୂପେ ତାଙ୍କୁ

ସୂକ୍ଷ୍ମାଦି ମିଳିଛି । କିନ୍ତୁ ପଂଜାବୀ ଗଦ୍ୟ (ଲଘୁ କାହାଣୀ ତଥା ଉପନ୍ୟାସ), ନାଟକ ତଥା କାବ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ଭୂମିକା ପ୍ରଶଂସନୀୟ । ବିଶେଷ କରି ଗଦ୍ୟ ତଥା ନାଟକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏସବୁ କାର୍ଯ୍ୟ ବ୍ୟତୀତ ସେ ଭ୍ରାତା-ବିଜ୍ଞାନ, ପଂଜାବୀ ସାହିତ୍ୟର ଇତିହାସ ଲେଖନ, ପଂଜାବୀ କୋଷ କାର୍ଯ୍ୟ, ସାଂସ୍କୃତିକ ଐତିହାସିକତା ତଥା ଇଂରେଜୀର ରଚନାତ୍ମକ ଏବଂ ଜ୍ଞାନ ସାହିତ୍ୟକୁ ପଂଜାବୀରେ ଅନୁବାଦ କରିଛନ୍ତି । ଅର୍ଥାତ୍ ପଂଜାବୀ ଭ୍ରାତା ସହିତ ସମ୍ବନ୍ଧ ରଖିଥିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ବୌଦ୍ଧିକ ଯଜ୍ଞରେ ସେଣ୍ଟୋ ଆହୁତି ଦାନ କରିଛନ୍ତି । ତେଣୁ ପଂଜାବୀ ସାହିତ୍ୟରେ ତାଙ୍କ ସ୍ଥାନ ସର୍ବୋତ୍ତମ ।

ପଂଜାବୀ ନାଟକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ସେଣ୍ଟୋଙ୍କର ଦୁଇଟି ବିଶେଷତ୍ୱ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ । ତାଙ୍କର ନାଟ୍ୟରଚନାର କେନ୍ଦ୍ର ଘଟଣାର ସୁଫଳ ଘାତ-ପ୍ରତିଘାତ ପାଖରେ ନଥାଏ, କି ସୁସଂଯୋଜିତ ସଂଳାପ ପାଖରେ ଥାଏ ନାହିଁ । ଏକ ଅନନ୍ତ ବୌଦ୍ଧିକ ଜିଜ୍ଞାସା ତାଙ୍କ ନାଟକକୁ ଗତିମାନ୍ କରିଥାଏ । ମନୁଷ୍ୟର ବାସ୍ତବ ବାହ୍ୟ ସଂଘର୍ଷ ଏବଂ ତହିଁରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ଭାବର ଡାକ୍ତାକୁ ତାଙ୍କ ନାଟକରେ ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନ ମିଳିଥାଏ ।

ଫାର୍ସ ଓ ଯୁକ୍ତିସଂପନ୍ନ ଜ୍ଞାନର ଆଲୋକରେ ନାଟକୀୟ ଚରିତ୍ର ଏବଂ ନିଜକୁ ଗୁଚ୍ଛିତ୍ୱର ପ୍ରକ୍ରିୟା ମାଧ୍ୟମରେ ମାନବୀୟ ସ୍ଥିତିର ଅର୍ଥ ସନ୍ଧାନ କରିବାହିଁ ତାଙ୍କ ରଚନାର ମୂଳ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ । ଜଣେ ସମୀକ୍ଷକ ଭାବରେ ସେବାର ସିଦ୍ଧାନ୍ତଯୁକ୍ତ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଆଧାରହିଁ ତାଙ୍କର ସମାଜବାଦୀ ଦର୍ଶନ । ମାତ୍ର ତାଙ୍କର ସ୍ୱୀୟ ରଚନାତ୍ମକ ସାହିତ୍ୟର ବୌଦ୍ଧିକ ପରିଧି ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଅଧିକ ବିସ୍ତୃତ । ସମାଜବାଦୀ ଦର୍ଶନ ସହିତ ସେଣ୍ଟୋ ନିଜ ସୃଷ୍ଟିରେ ପଶ୍ଚିମୀ ସମାଜଶାସ୍ତ୍ର ଓ ମନୋ-ବିଜ୍ଞାନକୁ ବୌଦ୍ଧିକ ପୃଷ୍ଠଭୂମି ଭାବେ ପ୍ରୟୋଗ କରିଛନ୍ତି ।

ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ସେଣ୍ଟୋଙ୍କ ନାଟ୍ୟକଳାର ଦ୍ୱିତୀୟ ବିଶେଷତ୍ୱ ହେଉଛି, ଭାରତୀୟ ପୌରାଣିକ କଥା ଓ ମଧ୍ୟ-କାଳୀନ ଭାରତ(ବିଶେଷ କରି ପଂଜାବ)ର ରାଜନୈତିକ ଏବଂ ସାଂସ୍କୃତିକ ଇତିହାସର ପୃଷ୍ଠଭୂମିରେ ନିଜ ରଚନାକୁ ସମ୍ବନ୍ଧ କରିବା । ପୌରାଣିକ କଥା ('କଳାକାର'ରେ ଇନ୍ଦ୍ର ଓ ଅହଲ୍ୟାଙ୍କ କଥା ଏବଂ 'ଦମୟନ୍ତୀ'ରେ ନଳ-ଦମୟନ୍ତୀଙ୍କ କଥା), ମଧ୍ୟ-କାଳୀନ ଇତିହାସ ('ବେଡ଼ା ବନ୍ଧୁ ନ ମୋଇୟୋ, ମୋଇୟା ସାର ନ କାଉଁ') ଏବଂ ସାଂସ୍କୃତିକ ଇତିହାସ ('ସିନ୍ଦ୍ୱାଲ ଗା ନଈ' ଏବଂ 'ବାରିସ')ର ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ସମକାଳୀନ ଦୃଷ୍ଟିରେ ମନନ ଏବଂ ପୁନର୍ବିବେଚନା ତାଙ୍କ ନାଟ୍ୟ-ସାଧନାକୁ ନୂତନ ଅଧ୍ୟାୟ ଦିଏ । ଏଥିରୁ ଏହା ହିଁ ଲଭ କରାଯାଏ ଯେ, ସମକାଳୀନ ବ୍ୟକ୍ତିର କୌଣସି ସ୍ଥିତିକୁ ଐତିହାସିକ ଘଟଣାରେ ସ୍ଥାନାନ୍ତରିତ କଲେ କେବଳ ଏକ ମୂଳ ମଥ୍ୟାୟନର ସୁଯୋଗ ମିଳେନାହିଁ; ବରଂ ବୌଦ୍ଧିକ ବ୍ୟାପକତାର ଚିହ୍ନ ମଧ୍ୟ ଅଜ୍ଞାନ କରାଯାଇପାରେ ।

ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ସେଣ୍ଟୋ ନିଜ ନାଟ୍ୟକୃତିରେ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚ ଦିଗ ପ୍ରତି ବିଶେଷ ଦୃଷ୍ଟି ଦେଇ ନାହାନ୍ତି—ଏ କଥା ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବେ କୁହାଯାଇପାରେ । ତାଙ୍କର ଲେଖାଗୁଡ଼ିକୁ ଗଭୀର

ମନୋନିବେଶ କରି ପଢ଼ିଲେ ତହିଁରୁ ଏକପ୍ରକାର ବୌଦ୍ଧିକ ସ୍ୱତୋଷ ଲଭ କରି ହୁଏ ।

3. ଗୁରୁଦୟାଲ ସିଂହ ଖୋସଲା (1912—)

ଜନ୍ମ : 15 ଜାନୁୟାରୀ, 1912, ଲହୋର ।

ଶିକ୍ଷା : ଏମ୍. ଏ. (ଇଂରାଜୀ ସାହିତ୍ୟ), ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ କଲେଜ, ଲହୋର ।

ବ୍ୟବସାୟ : ଖାଲିଆ କଲେଜ । ଅମୃତସରରେ ଗୋଟିଏ ବର୍ଷ ଅଧ୍ୟାପକ ହେବାପରେ ଦକ୍ଷିଣ-ପଶ୍ଚିମ ରେଲୱେରେ ଅଧିକାରୀ ନିଯୁକ୍ତ ପାଇଲେ । 1970ରେ ପଶ୍ଚିମ ରେଲୱେର ଜେନେରାଲ ମ୍ୟାନେଜର ପଦରେ ଥିବା ସମୟରେ ଅବସର ଗ୍ରହଣ—ପରେ ପାଠ୍ୟାଲମ୍ବ ପଂଜାବୀ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଭାଷଣ ଓ ନାଟକ ବିଭାଗରେ ଦୁଇ ବର୍ଷ ପରାମର୍ଶଦାତା ରହିଲେ । ସପ୍ତଦି ଦିଲ୍ଲୀସ୍ଥ ପଂଜାବୀ ଥିଏଟର ସମ୍ମାର ସମ୍ମୋଦନ ଅଛନ୍ତି ।

ପ୍ରକାଶିତ ରଚନା :

ନାଟକ : ବୁହେ ବୈଠି ଧୀଂ (1950), ମର ମିଟଣ ବାଲେ, ପରଲେ ତୋ ପହଲେ ।

ଏକାଙ୍କିକା ସଂଗ୍ରହ : ବେଦରେ ସତାରହୁବୀ ପଡ଼ି ।

ଅନୁବାଦ : ଗୁରୀ ଦା ଡିବ୍‌ବା (ଗଳସବର୍ଦ୍ଦି କୃତ ସିଲଭର ବାକ୍ୟ)

ଗୁରୁଦୟାଲ ସିଂହ ଖୋସଲାଙ୍କ ମୁଖ୍ୟ ରୋଚକ ସାମଗ୍ରୀ ରହିଛି ନାଗରିକ ଜୀବନର ସମସ୍ୟା ଓ ବିଷମତାରେ ଏବଂ ତାଙ୍କ କଳାର ମୂଳ ଗାନ୍ଧୀ ଓ ବ୍ୟଙ୍ଗରେ ଉଜ୍ଜୀବିତ ହୋଇଥାଏ । ମଧ୍ୟମ-ବର୍ଗୀୟ ଗୃହସ୍ଥ ଜୀବନ ଓ ଆଗୁର-ବ୍ୟବହାରର ସଙ୍କୀର୍ଣ୍ଣତା ଏବଂ ତା' ପଛରେ ଲୁଚିରହିଥିବା ବିଶେଷତ୍ୱକୁ ଖୋସଲା ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦକ୍ଷତାରେ ଉପସ୍ଥାପିତ କରିଛନ୍ତି । ସାମାଜିକ ଏବଂ ରାଜନୀତିକ ସମ୍ମାନକୁ ହାସ୍ୟ-ବ୍ୟଙ୍ଗଦ୍ୱାରା ନନ୍ଦ କରିବାରେ ଖୋସଲା ସିଦ୍ଧହସ୍ତ । ସେଇଥିପାଇଁ ତାଙ୍କ ନାଟକରେ ଆରମ୍ଭରୁ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରସଧାରା ପ୍ରବାହିତ ହେଉଥାଏ ।

ନାଟକ ରଚନା ବ୍ୟତୀତ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯୋଗଦାନ କରିବା ଖୋସଲାଙ୍କର ଅନ୍ୟତମ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ କାର୍ଯ୍ୟ । ଅବିଭକ୍ତ ପଞ୍ଜାବସ୍ଥ ଲହୋରରେ ଲଟ୍‌ଲି ଥିଏଟର ଗ୍ରୁପ୍‌ର ସକ୍ରିୟ ସଦସ୍ୟ-ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଖୋସଲା ପ୍ରମୁଖ ଥିଲେ । ସ୍ୱାଧୀନତାର ପରେ ସେ ଦିଲ୍ଲୀରେ ପଞ୍ଜାବୀ ଥିଏଟର ଗ୍ରୁପ୍ ସ୍ଥାପନା କରିଥିଲେ, ଯଦ୍ୱାରା ରାଜଧାନୀର ରଙ୍ଗମଞ୍ଚଗତରେ ପଞ୍ଜାବୀ ନାଟକକୁ ସମ୍ମାନ ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲା । ଗୁଜରୀ ଭାଷଣରେ ଖୋସଲାଙ୍କୁ ଯେଉଁ ଯେଉଁ ଜାଗାକୁ ବଦଳି ହୋଇଛି, ପଞ୍ଜାବୀ ଥିଏଟରକୁ ସେ ନିଜ ସାଙ୍ଗରେ ସେଠିକି ନେଇଯାଇଛନ୍ତି । ସପ୍ତଦି ପଞ୍ଜାବୀ ଥିଏଟର ଗ୍ରୁପ୍ ଦିଲ୍ଲୀକୁ ପୁଣି ଆସିଯିବାପରେ ସେ ନାଟକର ଗତିବିଧି କ୍ଷେତ୍ରରେ ସମନ୍ୱୟ ଆଣିବାପାଇଁ ପ୍ରୟତ୍ନଶୀଳ ।

4. ହରଚରଣ ସିଂହ (1914—)

ଜନ୍ମ : 10 ଡିସେମ୍ବର 1914 । ଚକ୍ର ନଂ 576, ଜିଲ୍ଲା—ଶେଖୁପୁର (ପଶ୍ଚିମ ପଞ୍ଜାବ, ପାକିସ୍ତାନ), ପୈତୃକ ଗାଆଁ—ଚକଦାନା (ଜଳନ୍ଦର) ।

ଶିକ୍ଷା : ଏମ୍. ଏ. (ଇତିହାସ, ପଞ୍ଜାବୀ), ଶାଲିଆ କଲେଜ, ଅମୃତସର, ଏଫ୍. ସି. କଲେଜ ଓ ଦୟାଲ ସିଂହ କଲେଜ, ଲହୋର, ପି. ଏଚ୍. ଡି. ଦିଲ୍ଲୀ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ।

ବ୍ୟବସାୟ : ଅଧ୍ୟାପକ, ସମ୍ପ୍ରତି ପଞ୍ଜାବୀ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ପାଟିଆଲରେ ପଞ୍ଜାବୀ ବିଜ୍ଞାନର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ।

ପ୍ରକାଶିତ ରଚନା :

ନାଟକ : କମଳାକୁମାରୀ (1937), ରାଜା ପୋରସ (1939), ଦୂର ଦୂରରେ ଶହାବେ, ଶେଡ଼ିଶ ଦେ ଦିନ ଚାନ୍ଦ, ଅନଳୋଡ଼, ଦୋଷ, ପୁନିୟା ଦା ଚନ୍ଦ, ରତ୍ନ ସାଲୁ ଶୋଭା ଶକ୍ତି, କଞ୍ଚନ ମାଟି, ଇତିହାସ ଜବାବ ମଙ୍ଗା ହେ, କଳ ଅଳ୍ପ ଅତେ ଭଲକ ।

ଏକାଙ୍କିକା-ସମ୍ବନ୍ଧ : ଜୀବନ ଲୀଳା (1940), ସପ୍ତରଶ୍ମି, ପଂଜ ଗୀତିଶ୍ରୀ, ପଂଜ ପରଧାନ, ମୁଢ଼କେ ଦା ଖୁଣବୋ, ଚମକୌର ଦା ଗଢ଼ୀ ।

ହରଚରଣ ସିଂହ ବାହୁବରେ ଇଶ୍ୱର ଚନ୍ଦ୍ରର ନନ୍ଦାଙ୍କର ପଞ୍ଜାବୀ ନାଟକ ଓ ମଞ୍ଚ-ପରଂପରାର ମୁଖ୍ୟ ଉଦ୍ଧରାଧିକାରୀ । ତାଙ୍କର ନାଟ୍ୟକୃତିମାନଙ୍କରେ ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ପଞ୍ଜାବୀ ନାଟକର ସମାଜବାସୀ ଓ ମାନବୋତ୍ଥାନଭାବ ପ୍ରବୃତ୍ତିଦ୍ୱୟ ଉପସ୍ଥିତ ଅଛି । ସେ ଗତ କେତେ ବର୍ଷ ହେଲେ ଐତିହାସିକ ବିଷୟ ପ୍ରତି ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରିଛନ୍ତି । ସମାଜ-ସଂସ୍କାର ବା ବ୍ୟକ୍ତି କଲ୍ୟାଣ ସମ୍ବନ୍ଧିତ ହରଚରଣ ସିଂହଙ୍କର ପ୍ରାରମ୍ଭିକ କୃତିମାନ ବହୁତ ସରଳ ଓ ସ୍ପଷ୍ଟ । ତାଙ୍କ ନାଟକରେ ଗ୍ରାମ୍ୟ ସଂସ୍କୃତି ପ୍ରତି ଗହନ ମୋହଭାବ ନିହିତ ଅଛି ଏବଂ ନାଗରିକ ଜୀବନ ପ୍ରତି ସନ୍ଦେହ ପ୍ରକାଶ ପାଇଛି ।

ପଞ୍ଜାବୀ ନାଟକରେ ହରଚରଣ ସିଂହଙ୍କର ଭୂମିକା ସର୍ବାଧିକ ସୁରଣୀୟ । ଟେକ୍ନିକ୍ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସେ ଗମ୍ଭୀର ଟ୍ରାଜେଡିମାନ ରଚନା କରିଛନ୍ତି । ମାତ୍ର ତାଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ସାମାଜିକ ବାତାବରଣ ଓ ସମସ୍ୟାମାନ ପ୍ରତି ମଧ୍ୟ କେନ୍ଦ୍ରୀଭୂତ ହୋଇଛି; କେବଳ ଟ୍ରାଜେଡି ଚରିତ୍ରକୁ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ଦିଗରେ ନୁହେଁ । ବୋଧହୁଏ ଏହି ସରଳତା ଓ ସାମାଜିକ ପୃଷ୍ଠଭୂମି ହେତୁ ତାଙ୍କର ରଚନାମାନ ଅତ୍ୟଧିକ ଲୋକପ୍ରିୟ ।

ହରଚରଣ ସିଂହ ଏକ ସଫଳ ନାଟ୍ୟକାର ହେବା ସହିତ ଜଣେ ଉତ୍ସାହୀ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଓ ପ୍ରଘ୍ନାବୋଧାଦକ ଅଭିନେତା ଅଟନ୍ତି । ତାଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟେକ ନାଟକକୁ ମଞ୍ଚରେ ସଫଳତାପୂର୍ବକ ଉପସ୍ଥାପନା କରାଯାଇପାରିଛି । ତା'ଛଡ଼ା ମଞ୍ଚଠାରୁ ପୃଥକ୍ ନାଟକର ଅଧିକୃତ ହରଚରଣ ସିଂହ ସ୍ତ୍ରୀକାର ମଧ୍ୟ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଏହାହିଁ ତାଙ୍କ ନାଟ୍ୟକଳାର ଶକ୍ତି ଏବଂ ଏହାହିଁ ତାଙ୍କର ଦୃଢ଼ତା ।

5. ବଳବନ୍ତ ଗାର୍ଗୀ (1916—)

ଜନ୍ମ : 4 ଡିସେମ୍ବର, ଗାଁ—ସେହଗା, ଜିଲ୍ଲା—ଭଟିଣ୍ଡା ।

ଶିକ୍ଷା : ଏମ୍. ଏ. (ରାଜ-ନୀତିବିଜ୍ଞାନ ଏବଂ ଇଂରାଜୀ ସାହିତ୍ୟ), ଏଫ୍. ସି. କଲେଜ, ଲହୋର ।

ବ୍ୟବସାୟ : ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଲେଖନ । ନାଟ୍ୟକାର, ନାଟ୍ୟ-ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ତଥା ପଞ୍ଚକାର । 1964-66ରେ ଯୁନାଇଟେଡ୍ ଅଫ୍ ଓ୍ବିଜିଟାନ୍, ସିୟାଟଲ (ଆମେରିକା)ରେ ଭାରତୀୟ ନାଟକର ପ୍ରାଧ୍ୟାପକ, 1968ରେ ପଞ୍ଜାବ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଭାରତୀୟ ଥିଏଟର ବିଭାଗର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ।

ପ୍ରକାଶିତ କୃତି :

ନାଟକ : ଲେହାକୁଟ (1944), ବିସବେଦାର, ଶୈଳ ପଥର (1952), ନବାଂମୁଡ଼, ଧୂଗ୍ଗୀ, କଣକ ଦା ବଲ୍ଲୀ (1954), ସୋହଣୀ ମହବାଲ (1958), ଧୂଗ୍ଗୀ ଦା ଅଗ୍ଗ (1968), ଗଗନ ମେଁ ଥାଲ (1969) ।

ଏକାଙ୍କିକା-ସଂଗ୍ରହ : କୁଆଁରୀ ଟୀସୀ (1945), ଦୋ ପାସେ (1946), ପତନା ଦା ବେଡ଼ି, ଦସବନ୍ଧ, ଦୁବ୍ଧ ଦାୟାଂ ଧାବଂ ।

ଆଲୋଚନା ଗ୍ରନ୍ଥ : ରଙ୍ଗମଞ୍ଚ (1961); ଲେକ-ନାଟକ (1966) ।

ବଳବନ୍ତ ଗାର୍ଗୀ ପଞ୍ଜାବର ସର୍ବାଧିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ନାଟକକାର । ସେ କାହାଣୀ, ସାହିତ୍ୟିକ ରେଖାଚିତ୍ର, ପଞ୍ଚକାରିତା, ନାଟ୍ୟସମୀକ୍ଷା ତଥା ଐତିହାସିକ ଲେଖନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣ ମାନ୍ୟତା ପ୍ରାପ୍ତ କରିଛନ୍ତି । ମାତ୍ର ପଞ୍ଜାବୀ ସାହିତ୍ୟ-ଜଗତରେ ତାଙ୍କର ମୁଖ୍ୟ ଭୂମିକା ନାଟ କଳାର ହିସାବରେ ମାନିତ ହୋଇଛି । ନିଃସନ୍ଦେହରେ ସେ ପଞ୍ଜାବରେ ନାଟ୍ୟ-ରଚନାକୁ ଏକ ସ୍ୱାବଳମ୍ବୀ କଳାବିଧି ରୂପେ ପ୍ରମାଣିତ କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ଯଥେଷ୍ଟ ସୁଖ୍ୟାତି ମଧ୍ୟ ଲାଭକରିଛନ୍ତି । ମାତ୍ର ବିସଙ୍ଗତ ଏପରି ଘଟିଲା ଯେ ତାଙ୍କୁ ତାଙ୍କର ଆଲୋଚନା ଗ୍ରନ୍ଥ ‘ରଙ୍ଗମଞ୍ଚ’ ପାଇଁ ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀ ପୁରସ୍କାର ମିଳିଲା—କୌଣସି ନାଟକପାଇଁ ନୁହେଁ ।

ବଳବନ୍ତ ଗାର୍ଗୀ ଏପରି ଜଣେ ନାଟକକାର, ଯିଏ ନାଟ୍ୟ-ରଚନାରେ ଶିଳ୍ପକଳା ପ୍ରତି ଜୋର ଦେଇଛନ୍ତି । ଜଣେ ଜାଗରୁକ କଳାକାର ରୂପେ ସେ ନାଟକୀୟ ଗଠନର ସ୍ୱର୍ଦ୍ଧକୁ ଅଗ୍ରାଧିକାର ଦେଇଛନ୍ତି । ମାନବୀୟ ସ୍ଥିତିକୁ ଜାଗ୍ରତ କରିବାପାଇଁ ବଳବନ୍ତ ଗାର୍ଗୀ ଏହି ସ୍ୱର୍ଦ୍ଧର ମାଧ୍ୟମକୁ ପ୍ରୟୋଗ କରନ୍ତି । ତତ୍ପରା ସେ ମାନବୀୟ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱକୁ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ତରରୁ ଦେଖାଇଛନ୍ତି ଏବଂ ମାନବ ମନର ସନ୍ଦେହ ଦୂର କରିବାକୁ ପ୍ରୟାସ କରିପାରିଛନ୍ତି । ମାନବ ଓ ସମାଜର ସ୍ୱର୍ଦ୍ଧକୁ ସେ ନିଜ ବିଷୟ କରିଛନ୍ତି—ଏପରିକି ପିଢ଼ିର ସ୍ୱର୍ଦ୍ଧକୁ ମଧ୍ୟ । ମାତ୍ର ଏମିତି ଗୋଟାଏ ବିଷୟ ଅଛି, ଯାହା ସର୍ବଦା ରଙ୍ଗ ବଦଳାଇ ତାଙ୍କ ନାଟ୍ୟକଳାର କେନ୍ଦ୍ର ହୋଇ ରହିଛି । ତାହା ହେଉଛି ନର-ନାରୀଙ୍କର ପରସ୍ପର ପ୍ରତି ଆକର୍ଷଣ ଏବଂ ସ୍ୱର୍ଦ୍ଧ । ଏହି ଅନନ୍ତ ରହସ୍ୟମୟ ସମ୍ବନ୍ଧକୁ ବଳବନ୍ତ ଗାର୍ଗୀ ମୁଖ୍ୟ ରୂପରେ ଟ୍ରାଜେଡି ଡ୍ରାମାରେ ଦେଖିଛନ୍ତି ଏବଂ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଛନ୍ତି । ଏହାଛଡ଼ା ବଳବନ୍ତ ଗାର୍ଗୀ ବହୁବାଦୀ ଶୈଳୀରେ ମଧ୍ୟ ନାଟକ ଲେଖିଛନ୍ତି । ରଙ୍ଗମଞ୍ଚରେ ବି ତାହା ଉପସ୍ଥାପିତ ହୋଇଛି । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ନାଟ୍ୟକଳାର ବିକାଶରେ ଏଭଳି ରଚନାମାନଙ୍କର ମହତ୍ତ୍ୱ ଅଧିକ ନୁହେଁ ।

ବଳବନ୍ତ ଗାର୍ଗୀଙ୍କ ନାଟ୍ୟକଳାର ସର୍ବାଧିକ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଂଶ ହେଲା ନାଟକୀୟ ସ୍ଥଳାପ ।

ଫଳାପ ଦ୍ଵାରା ସେ ଏକ ନାଟକୀୟ ଚରିତ୍ରକୁ ଗୋଟିକରୁ ଅନ୍ୟଟିକୁ ଭିନ୍ନ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ଵ ପ୍ରଦାନ କରିବାରେ ସଫଳହୁଏ । ଫଳାପର ଭାଷାରେ ସେ ପ୍ରତୀକାତ୍ମକ ଶୈଳୀକୁ ବଡ଼ ଚମତ୍କାର ପ୍ରଣାଳୀରେ ପ୍ରୟୋଗ କରିଛନ୍ତି । ଫଳସ୍ଵରୂପ ସାଧାରଣ କଥାବାର୍ତ୍ତା ମଧ୍ୟ ସାରଗର୍ଭିତ ହୋଇଯାଏ । ନିଜ ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ରଚନାମାନଙ୍କରେ ଗାର୍ଗୀଙ୍କ ନାଟକର ଲକ୍ଷ୍ୟ ରୋମାଞ୍ଚିକ ଥିଲା । ସେଥିରେ ଟ୍ରାଜେଡ଼ିର ଗୁଣ ମଧ୍ୟ ସ୍ପଷ୍ଟ ଥିଲା । ନିଜର ନୂତନ ରଚନାରେ ବି ସେ ଟ୍ରାଜେଡ଼ି ଭାବକୁ ଅଭ୍ୟୁତ୍ଥ ଓ ଗମ୍ଭୀର ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ଉପସ୍ଥାପନ କରିବାର ସଫଳତା ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଛନ୍ତି ।

୬. କର୍ତ୍ତାର ସିଂହ ଦୁର୍ଗଲ (1917—)

ଜନ୍ମ : 1 ମାର୍ଚ୍ଚ 1917, ଗାଁ—ଧ୍ୟାଲ, ଜିଲ୍ଲା—ରାଉଲପିଣ୍ଡି ।

ଶିକ୍ଷା : ଏମ୍. ଏ. (ଓଓ୍ଵେଜା ସାହୃତ୍ୟ) ଏଫ୍. ସି. କଲେଜ, ଲାହୋର ।

ବ୍ୟବସାୟ : 1940 ରୁ 1966 ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଲ୍ ଇଣ୍ଡିଆ ରେଡ଼ିଓର ନିର୍ଦ୍ଦେଶନ ବିଭାଗରେ, 1966ରୁ ନ୍ୟାସନାଲ ବୁକ୍ ଟ୍ରଷ୍ଟ ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିଆ, ନ୍ୟୁଦିଲ୍ଲୀରେ ସଚିବ ଏବଂ 1971ରେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ।

ପ୍ରକାଶିତ ରଚନା :

ନାଟକ : ପୁରନ୍ଦରୀଂ ବୋଉଲ୍, ମିଟି ପାଣୀ, କୋହକନ ।

ଏକାଙ୍କିକା-ସଂଗ୍ରହ : ଇକ ସିଫର ସିଫର (1941), ଦିନ ନାଟକ (1951), ସତ ନାଟକ ।

ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପଞ୍ଜାବୀ ଲେଖକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କର୍ତ୍ତାର ସିଂହ ଦୁର୍ଗଲ ଅନ୍ୟତମ । ସେ କେବଳ ପଞ୍ଜାବୀ ଭାଷାକୁ ପଶ୍ଚିମୀ ସାହୃତ୍ୟର ପ୍ରତିମାନଙ୍କ ସହଜ ପରିଚିତ କରାଇନାହାନ୍ତି, ବରଂ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସାହୃତ୍ୟର ଶିଳ୍ପବିଧିକୁ ପଞ୍ଜାବୀ ସାହୃତ୍ୟର ପ୍ରବୃତ୍ତିର ଅନୁକୂଳ କରି ଏମିତି ତାଲି-ଦେଇଛନ୍ତି ଯେ ପଞ୍ଜାବୀ ସାହୃତ୍ୟ-ପରମ୍ପରାର ତାହା ସ୍ଵାଭାବିକ ଅଙ୍ଗ ହୋଇଯାଇଛି । ଆଧୁନିକ ପଞ୍ଜାବୀ କାହାଣୀର ଜନ୍ମ ହିଁ କର୍ତ୍ତାର ସିଂହ ଦୁର୍ଗଲଙ୍କ ସୃଷ୍ଟି ସାମ୍ରାଜ୍ୟରେ ହୋଇଛି ।

ପଞ୍ଜାବୀ ଉପନ୍ୟାସକୁ ନାନକ ସିଂହଙ୍କ ‘ରସିକ କିନ୍ତୁ ସମ୍ଭାରବାଦୀ କଥା ପ୍ରଣାଳୀ’ରୁ ଅଲଗା କରି ମାନବୀୟ ଚରିତ୍ରର ପରିଚିତ ମାଧ୍ୟମ କରିବାରେ ଦୁର୍ଗଲଙ୍କ ଭୂମିକା ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ । ତାଙ୍କ ଉପନ୍ୟାସ ‘ହାଲ ମୁରାଦାଂ ଦାଂରେ’ ନିଜର କଳାତ୍ମକତା, ବିସ୍ମୃତ କଥାବସ୍ତୁ ଓ ଶୈଳୀ ବିବିଧତା ବ୍ୟତୀତ ଏକ ବିଶେଷ ରୋଚକ କୃତି ସିଦ୍ଧ ହୋଇଛି । ଏହି କୃତି ଦ୍ଵାରା ପଞ୍ଜାବୀ ଉପନ୍ୟାସ କଳା ଉଚ୍ଚତମ ଶିଖରକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରିଛି ଏବଂ ଏହାକୁ ଏକ ଅମର କୃତି ରୂପେ ପ୍ରମାଣିତ କରିଛି । ଦୁର୍ଗଲଙ୍କୁ ତାଙ୍କର କଥା ସଂଗ୍ରହ ‘ଇକ ଛଟ ଗୁନଣା ଦୋ’ପାଇଁ ସାହୃତ୍ୟ-ଏକାଡେମୀ ପୁରସ୍କାର ମିଳିଛି ।

ନାଟକ କ୍ଷେତ୍ରରେ କର୍ତ୍ତାର ସିଂହ ଦୁର୍ଗଲଙ୍କର ବିଶେଷତ୍ଵ ରେଡ଼ିଓ ରୂପକରୁ ଜଣାପଡ଼େ । ସଂଳାପକୁ ସୁସଂଗଠିତ, ଭାବପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ଚିନ୍ତାତ୍ମକ କରି ରଙ୍ଗମଞ୍ଚର ଅଭାବକୁ ସେ ନିଜ ନାଟକରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ଏଭଳି ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଗୃହସ୍ଥ ଗୁଣରେ ଅଳଂକୃତ କରିବାରେ

ଦୁର୍ଗଲ ଅଦ୍ୱିତୀୟ । ନିଜର ରୂପାୟକ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ହେଉ ଦୁର୍ଗଲ ନିଜ ସହଜ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ଓ ସୁସ୍ଥ ଦୃଷ୍ଟି କାରଣରୁ ଯଥାର୍ଥରେ ବଚ୍ଛିନ୍ନ ଚରଣମାନଙ୍କୁ ଆନୁଗିକ ସଂଳାପ ମାଧ୍ୟମରେ ଜାଗ୍ରତ କରିଛନ୍ତି । ସେ ନିଜେ କହନ୍ତି—ତାଙ୍କର ପାଞ୍ଚମାନେ କେବଳମାତ୍ର ଆସ୍ତତନ୍ତ୍ର ଦ୍ୱାରା ପ୍ରସିଦ୍ଧ ହୋଇ ଆମ ସାମ୍ନାକୁ ଆସନ୍ତି ନାହିଁ; ବରଂ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ପୃଥକ୍-ପୃଥକ୍ ମୁଦ୍ରା ଦ୍ୱାରା ନିଜ ଅନୁଭୂତିକୁ ପ୍ରସର ଓ ପାରଦର୍ଶୀ କରିଛନ୍ତି ।

7. ଅମରୀକ୍ ସିଂହ (1920—)

ଜନ୍ମ : 20 ସେପ୍ଟେମ୍ବର, 1920 । ଏକଟାବାଦ (ଉତ୍ତର-ପଶ୍ଚିମ ସୀମାନ୍ତ ଅଞ୍ଚଳ), ପାକିସ୍ତାନ ।

ଶିକ୍ଷା : ପିଏଚ. ଡି. (ଇଂରାଜୀ ସାହିତ୍ୟ), ଲଣ୍ଡନ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ଏମ୍. ଏ. (ଇଂରାଜୀ ସାହିତ୍ୟ), ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ କଲେଜ, ଲହୋର ।

ବ୍ୟବସାୟ : 1963 ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅମୃତସର, ସିମଲା ଏବଂ ଦିଲ୍ଲୀର କଲେଜରେ ଅଧ୍ୟାପକ, 1963-65ରେ ଇଂରାଜୀ ସାହିତ୍ୟ ବିଭାଗ, ପଞ୍ଜାବୀ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ପାଠିଆଲରେ ପ୍ରଫେସର ଓ ବିଭାଗାଧ୍ୟକ୍ଷ, 1965ରେ ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ଯୁନିଭରସିଟି ବୋର୍ଡ ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିଆ, ନୂଆ ଦିଲ୍ଲୀରେ ସଚିବ ।

ରଚନାବଳୀ :

ନାଟକ : ପରଛାବିୟାଂ ଗା ପକଡ, ରାହାଂ ଦେ ନଖେଡ଼ି ତେ, କମ୍ପ କା ଧଡ଼ମ୍ପ ।

ଏକାଂକିକା-ସଂଗ୍ରହ : ଜୀବନ ଝଲକାଂ, ଆସାଂ ଦେ ଅମ୍ବାର ।

ଅନୁବାଦ : ନାଗିୟାଂ ଗା ସରାଂ (ଲେଡି ଗ୍ରେଟର ରଚିତ ଓ୍ୱାର୍କ ଦ୍ୱାର୍ତ୍ତ ବାର୍ଡ), ପ୍ରେତ (ଇବ୍‌ସନ୍‌ଙ୍କ ରଚିତ ଘୋଷ୍ଟ) ।

ଅମରୀକ୍ ସିଂହ ପଶ୍ଚିମ ଦିଗର ଆରମ୍ଭ ବର୍ଷମାନଙ୍କରେ ନିଜର ସିମଲା ପ୍ରବାସ ଯୋଗୁଁ ନାଟକୀୟ ସରଗରମରେ ବହୁ ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ଭାଗ ନେଲେ । ଲିଟ୍‌ଲି ଅଏଟର ଗ୍ରୁପ୍ ଏବଂ ଏକ ସ୍ଥାନୀୟ କଲେଜର ଡ୍ରାମାଟିକ ସୋସାଇଟି ଦ୍ୱାରା ସେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଏକାଂକିକା-ଗୁଡ଼ିକୁ ପଞ୍ଜାବୀରେ ରୂପାନ୍ତରିତ କରି ରଙ୍ଗମଞ୍ଚରେ ଉପସ୍ଥାପିତ କଲେ । ସେଗୁଡ଼ିକର ସଫଳତା ତାଙ୍କୁ ନାଟକ ଲେଖିବାକୁ ପ୍ରେରଣା ଦେଲା । ପିଲାଦିନରୁ ତାଙ୍କର ନାଟକ ପ୍ରତି ଆଗ୍ରହ ଥିଲା । ଉଚ୍ଚତର ଶିକ୍ଷା ହିଁ ତାଙ୍କର ଏହି ରୁଚିକୁ ଖସୁତର କଲା ।

ଅମରୀକ୍ ସିଂହ ନିଜ ରଚନାମାନଙ୍କରେ ବିଶିଷ୍ଟ ନାଟକୀୟ ସ୍ଥିତିମାନଙ୍କୁ ସାମିଲ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ସେ ସାଧାରଣ ମଣିଷର ଦୈନିକ ଜୀବନର ରଙ୍ଗସ୍ଥାନ ଓ ଘଟଣାବିଧାନ ଘଟଣାମାନଙ୍କୁ ଏବଂ ପ୍ରସଙ୍ଗମାନଙ୍କୁ ଉପସ୍ଥାପିତ କରି ମାନବୀୟ ଅର୍ଥର ସନ୍ତାନ ନିଅନ୍ତି । ଗାତ୍ର ସଂଘର୍ଷ, ଶାରୀରିକ ଶକ୍ତି ଓ ବଳିଷ୍ଠ ସ୍ୱଳାପ ତାଙ୍କ ନାଟକରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେନାହିଁ । ପରସ୍ପର ସମ୍ବନ୍ଧସ୍ଥାନ, ସରଳ ଓ ଫିକା ଘଟଣାମାନଙ୍କୁ ସେ ସର୍ବଦା ନିୟୋଜିତ କରି ଚାଲନ୍ତି ଏବଂ ଶେଷରେ

ଆକସ୍ମିକ ବିସ୍ଫୋଟ ଘଟେ, ଯାହା ଏକ ଅପରୂପ ଅବସ୍ଥା ଧାରଣ କରି କାଳ ଓ ସାର୍ଥକତାର ଦିଗକୁ ଉଦ୍‌ଘାଟନ କରେ ।

8. ଗରତରଣ ସିଂହ ଜୟଜା (1925—)

ଜନ୍ମ : 1 ମେ 1925, ଅମୃତସର ।

ଶିକ୍ଷା : ଏମ୍. ଏ., ଖାଲସା କଲେଜ, ଅମୃତସର ।

କାର୍ଯ୍ୟ : ନିଜର ବ୍ୟବସାୟ ।

ରଚନାବଳୀ :

ନାଟକ : ମକଡ଼ୀ ଦା ଜାଲ, କନ୍ଧା ଦେ ରେଡ଼ ଦାୟାଂ, ଅନ୍ଧକାର, ଚଢ଼ିୟା ସୋଧଣ ଧରତୁ ଲେକାରି ।

ଏକାଂକିକା-ସଂଗ୍ରହ : ଗୌମୁଖୀ ଶେରମୁଖୀ, ଚାନ୍ଦ ଦିବାସ, ପଞ୍ଚତାପା ।

ଗୀତି ନାଟ୍ୟ : କିସମାଦ ନାଦ ।

ଗୁରୁତରଣ ସିଂହ ଜୟଜା ପଞ୍ଜାବୀ ନାଟକକୁ ନଗରର ମଧ୍ୟବର୍ଗୀୟ ଚରିତ୍ରମାନଙ୍କ ଆର୍ଥିକ ହକଟ, ମାନସିକ କୁଣ୍ଠା ତଥା ଭାରତୀୟ ସଂସ୍କୃତିର ସହ ପରିଚିତ କରାଇଛନ୍ତି । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ସେ ସଂସ୍କାରବାଦୀ ବା ଶାନ୍ତିକାଣ୍ଡ କୁହାଯାଇ ନ ପାରନ୍ତି । ତାଙ୍କ ନାଟକର ପାତ୍ର ଜଣେ ଅନ୍ୟଠାରୁ ପୃଥକ୍ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ଗ୍ରହଣ କରି ନ ଥାନ୍ତି; ବରଂ ଜଣେ ଅନ୍ୟଜଣକର ବିପ୍ଳବ ବା ପୁରକ ହୋଇ ରୂପାୟିତ ହୋଇଥାଆନ୍ତି । ଏହାର କାରଣ ହେଉଛି ମଧ୍ୟବର୍ଗୀୟ ଚରିତ୍ରର ଏକରୂପତା ।

ଜୟଜାଙ୍କ ନାଟ୍ୟଶୈଳୀ ବ୍ୟଙ୍ଗପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଟେ । କମେଡ଼ି ଓ ଟ୍ରାଜେଡ଼ି ତାଙ୍କ କଳା-ଶୈଳୀର ଅଙ୍ଗ ନୁହେଁ ।

9. କପୁର ସିଂହ ଘୁମଣ (1927—)

ଜନ୍ମ : 2 ଫେବୃୟାରୀ, 1927 । ଗାଁ—ଦଲଗିକେ, ଜିଲ୍ଲା—ସିଆଲ୍‌କୋଟ୍ । (ପଶ୍ଚିମ ପଞ୍ଜାବ, ପାକିସ୍ତାନ) ।

ଶିକ୍ଷା : ଏମ୍. ଏ. (ପଞ୍ଜାବୀ) ।

କାର୍ଯ୍ୟ : ସହାୟକ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ, ଭାଷା ବିଭାଗ ପଞ୍ଜାବ, ପାକିସ୍ତାନ ।

ରଚନାବଳୀ :

ନାଟକ : ପୁତଲ ଘର, ଜାଣି ଦା ଲାଗି, ଜିନ୍ଦଗୀ ତୋଂ ଦୂର, ବୁଝାରତ୍, ଅନ୍ଧତ ଦେ ପରହ୍ଲାଂବେ ।

ଏକାଂକିକା-ସଂଗ୍ରହ : ଜୈଲ୍‌ଦାର, ରକ ଦେ ରଙ୍ଗ, କବି ତେ କବିତା, ଦୋ ଜୋତାଂ ଦୋ ମୁରତାଂ, ଝୁଙ୍ଗଲ ମାୟ, କବି ଦେ ଗଜରେ ।

ମୁଖ୍ୟରଚିତ ଆଦର୍ଶବାଦ, ଲୋକପ୍ରିୟ ବିଷୟବସ୍ତୁ ଓ ସରଳ ସ୍ପଷ୍ଟ ନାଟ୍ୟଶୈଳୀ କପୁର ସିଂହ

ଦୁମ୍ଭଣଙ୍କ ରଚନାର ଅଙ୍ଗ, ଯାହାକୁ ସେ ଇଶ୍ଵର ଚନ୍ଦ୍ର ନନ୍ଦା ତଥା ହରଚରଣ ସିଂହଙ୍କ ଲେଖିତ୍ଵ ମଞ୍ଚ-ନାଟକର ପରମ୍ପରାରୁ ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇ ଉପସ୍ଥାପନ କରିଛନ୍ତି । ସେଇଥିପାଇଁ ଆଜି ଦୁମ୍ଭଣଙ୍କ ନାଟକ ସବୁଜାଣରେ, ବିଶେଷ କରି ସ୍କୁଲ-କଲେଜମାନଙ୍କରେ ସହର୍ଷ ଅଭିମତ ହେଉଛି । ଗତ ପନ୍ଦର ବର୍ଷରୁ ସେ ପାଠିଆଲାରେ ସଫଳତା ସହ ନାଟକ ମଞ୍ଚସ୍ଥ କରି ଏକ ପରମ୍ପରା ବଞ୍ଚାଇ ରଖିଛନ୍ତି । ଏହି ପରମ୍ପରା ପଞ୍ଜାବୀ ପରମ୍ପରାର ଅନୁକୂଳ । ଭାରତ ଓ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଦେଶର କ୍ଲାସିକାଲ ନାଟ୍ୟକାର ତଥା ପଞ୍ଜାବୀ ନାଟ୍ୟକାରଙ୍କ କୃତିମାନଙ୍କର ମଞ୍ଚ ଉପସ୍ଥାପନାଗତ ପ୍ରାୟ ଅନୁଭୂତିରୁ ଯେଉଁ ବ୍ୟାପକ, ସାର୍ଥକ ନାଟ୍ୟଶୈଳୀର ପୃଷ୍ଠତା ଆଗକୁ ଆସେ, ତାହାକୁ ପଞ୍ଜାବୀ ନାଟକ ଓ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚ କପୁର ସିଂହ ଦୁମ୍ଭଣଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ କାହାଠାରୁ ପାଇପାରିନାହାନ୍ତି ।

ଯଦିଓ କପୁର ସିଂହ ଦୁମ୍ଭଣ ଅନେକ ସାମାଜିକ ବିଷୟକୁ ନିଜ ନାଟକରେ ଲିପିବଦ୍ଧ କରିଛନ୍ତି, ତଥାପି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଚେତନାହିଁ ସେଥିରୁ ମୁଖ୍ୟ ହୋଇ ଆଗକୁ ଆସିଛି । କପୁର ସିଂହ ଦୁମ୍ଭଣ ମୂଳତଃ ଆଦର୍ଶବାଦୀ ଦୃଷ୍ଟିକୁ ଅଗ୍ରାଧିକାର ଦେଇଛନ୍ତି । କଳାକାରକୁ ବିଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତି ରୂପରେ ଉପସ୍ଥାପିତ କରି ତାହାର ଆକାଂକ୍ଷାମାନଙ୍କୁ ଓ ମାନସିକ ତଥା ଭାବନାତ୍ମକ ଆବଶ୍ୟକତାମାନଙ୍କୁ ସାଧାରଣ ଲୋକର ଆକାଂକ୍ଷା ଓ ଇଚ୍ଛା ଭୁଲନାରେ ଅଧିକ ମହତ୍ତ୍ଵ ଦେଇଛନ୍ତି ।

କପୁର ସିଂହ ଦୁମ୍ଭଣଙ୍କର ବିଶେଷତ୍ଵ ଖଣ୍ଡଣ ଖସ୍ତ୍ର ସଫଳାପ ଓ ଘଟଣାର ସୁଖସ୍ତ୍ର ନିମ୍ନ ବିକାଶରେ ନିହତ ।

10. ହରଶରନ ସିଂହ (1929—)

ଜନ୍ମ : 10 ଫେବୃଆରୀ, 1929 । ଗୁଜରଖାନ, ଜିଲ୍ଲା—ରାଓଲପିଣ୍ଡି (ପଶ୍ଚିମ ପଞ୍ଜାବ, ପାକିସ୍ତାନ)

ଶିକ୍ଷା : ଏମ୍. ଏ. (ପଞ୍ଜାବୀ) ।

କାର୍ଯ୍ୟ : ସଂପାଦକ, (ପଞ୍ଜାବୀ), ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗ, ପଞ୍ଜାବ, ଚଣ୍ଡିଗଡ଼ ।

ରଚନାବଳୀ :

ନାଟକ : ଜଗରା, ଉଦାସ ଲୋକ, ଫୁଲ କୁମଲ ଗୟା, ଅପରାଧୀ ।

ଏକାଂକିକା-ସଂଗ୍ରହ : ଜୋତ ତୋଁ ଜୋତ ଜଗେ, ତରେଡ଼, ମେରେ ଆଠ ଏକାଂକିକା ।

ଗୁରୁଚରଣ ସିଂହ ଜୟଜାଙ୍କ ଭଳି ହରଶରନ ସିଂହ ମଧ୍ୟ ମଧ୍ୟବର୍ଗୀୟ ପରିବାରର ନାଟ୍ୟକାର ଅଟନ୍ତି । ସହସ୍ର ମଧ୍ୟବର୍ଗର ଆର୍ଥିକ ଅଭାବ ଓ ତହିଁରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ହେଉଥିବା ମାନସିକ ଓ ଭାବତ୍ମକ ଦୁହ୍ନକୁ ସେ ମଧ୍ୟ ଗୁରୁଚରଣ ସିଂହ ଜୟଜାଙ୍କ ଭଳି ଚମତ୍କାର ରୂପେ ଉପସ୍ଥାପିତ କରିଛନ୍ତି । ମାତ୍ର ଲଘୁ ମାନବର ନିରସ ଓ ଜଟିଳ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଅତିନିମ କରି

କୌଣସି ଅର୍ଥ ସନ୍ଧାନ କରିବା ହେଉଛି ତାଙ୍କର ବିଶେଷତ୍ୱ । ଏହି ଅର୍ଥର ସନ୍ଧାନ ଓ ଟ୍ରାନ୍ସେଡ଼ି
ଚେତନା ମୂଳରେ ଆର୍ଥିକ ଅଭାବ ଲୁଚିରହିଛି । ହରଣରନ ସିଂହଙ୍କର ପାତ୍ର ନିଜ ପରମ୍ପରା-
ଗତ ନିଷ୍ଠାରୁ ଦୂର ଜୀବନସାଗରରେ ନିରୁଦ୍ଧିଷ୍ଟ, ଲହରୀ ମଥାନର ଫେନରାଣି ଭଳି ଦୃଷ୍ଟି-
ପଥାରୁଦ୍ଧ ହୁଅନ୍ତି । ମାନବୀୟ ସଂବେଦନା, ପୀଡ଼ା ଓ ସହନଶୀଳତା ହିଁ ତାଙ୍କ ପାତ୍ରଙ୍କୁ
ଜୀବନ୍ତ କରିଛି ।